

„Истинската кралица
на психологическия
трилър“

Дейли Телеграф

Вал Макдърмид

ПЪТЯТ НА СКЕЛЕТА

ВАЛ МАКДЪРМИД ПЪТЯТ НА СКЕЛЕТА

Превод: Боряна Джанабетска

chitanka.info

Запознайте се с инспектор Карен Пири — завеждащ отдел „Студени досиета“ в единбургската полиция, който се занимава с неразрешени случаи или такива, по които има внезапни разкрития дълго след като са били официално приключени.

На покрива на рушаща се готическа сграда в Единбург е открит скелет и главен инспектор Карен Пири е изправена пред незавидната задача да идентифицира тленните останки. Разследването, водено от Карен, набира инерция и тя е въввлечена в един свят на интриги и предателства, изпълнен с мрачни спомени от военните конфликти при разпадането на бивша Югославия.

В търсенията си шотландката се лута между сънната красота на Оксфорд и средновековния чар на Дубровник, по следите на една голяма любов. Но неумолимата логика на разследването води и по-нататък, към едно малко хърватско селце, белязано от страха, преживяло прояви на неописуема жестокост. А междувременно някой взема закона в свои ръце и избива един след друг предполагаеми военнопръстѣпници, успели да се изплъзнат от правосъдието. Мъст ли е това или закъсняло правосъдие? Трудно ли е да прекрачиш границите на цивилизоваността? Толкова далече ли е Средновековието от просветеното ни съвремие? Балканите крият стари вражди и стари тайни, а следите водят до потресаващи разкрития.

С изключително майсторство Вал Макдърмид жонглира с много сериозни теми — от геноцида и етническото напрежение до обикновеното човешко предателство, а историческите сцени като обсадата на Дубровник са написани с присъщия ѝ талант и внимание към детайла.

На Джо
„Но това посвещение ще се
чете от други: интимност, с която
се обръщам публично към теб.“

Т. С. Елиът

*Географията е свързана с властта. Макар
че често я приемат за безобидна, географията
на света не е продукт на природата, а на
историите за борби между съперничаещи си
власти за правото да организират, заемат и
управляват определени пространства.*

„КРИТИЧНА ГЕОПОЛИТИКА“

Героид Тул

БЛАГОДАРНОСТИ

Корените на тази книга се крият в постиженията на две много различни, но еднакво забележителни и еднакво иконоборчески настроени жени — покойната доктор Кати Уилкс, преподавател по философия в колежа „Сейнт Хилда“ в Оксфорд и професор Сю Блак, ръководител на центъра по анатомия и човешка идентификация към университета в Дънди.

Кати се включваше с ентузиазъм в нелегалното преподаване на философия зад Желязната завеса в последните години преди рухването на Съветския режим. Тя бе изненадана в Дубровник от обсадата и нейната неуморна работа в помощ на града и неговите жители получи признанието и подходящите почести — от града и от държавата Хърватия. Сега в Дубровник има площад, който носи нейното име. Онова което съм писала за обсадата и за самия град, се основава до голяма степен на писаното от самата Кати и на продължаващите до късни нощи наши разговори непосредствено след края на войната в Хърватия през 1991–1992 година. Беше изключителна жена — вдъхновяващ преподавател с интелект, винаги готов да се хвърли предизвикателството и великодушен приятел.

Сю беше водещ антрополог в Британския съдебномедицински екип в Косово, помолена от Министерството на вътрешните работи на Обединеното кралство по поръчение на ООН да хвърли светлина върху зверствата извършени по време на конфликтите през 90-те години на миналия век. Тя ръководеше екипа със забележителна почтеност и човечност, и аз дължа много на мъчителната откровеност в описанията ѝ на времето, прекарано в Косово. Освен това съм дълбоко благодарна за приятелството ѝ. Техните разкази се превърнаха в отправна точка за моя роман, който представлява изцяло художествена измислица.

Получих още помощ и от други хора. Дължа много на добронамереността на Линда Макдауъл, професор по география в университета в Оксфорд, на доктор Джанет Хауарт; доктор Анита Аврамидес; Марая Крогън и Брунуин Травърс от колежа „Сейнт

Хилда“, Оксфорд; на доктор Оливия Стивънсън от Университета в Глазгоу; на Ангъс Маршъл, съдебномедицински консултант по дигитален анализ; на Мери Милър от дружеството за защита на жените в Дънди и на Джо Шарп, професор по география в Университета в Глазгоу, която ми разказваше интересни истории, поднасяше ми великолепна храна, неспирно се опитваше да постигне съвършената чаша кафе, разсмиваше ме и заедно с неуморимата Лесли Хилс успяваше да овладее действията на ремонтната бригада.

Благодаря и на екипа, който е винаги зад гърба ми и никога не допуска да изпитам страх — на Дейвид Шели и хората от „Литъл Браун“; на Ан О’Брайън, редактор-джедай, на Джейн Грегъри и нейните момичета (и на Тери!); на Лиз Сич и Рейчъл Йънг, задето се постараха да спазваме графика; и най-вече — на хлапето и на любимата.

ПРОЛОГ

В критското пристанище Ханя залезът често е впечатляващ. Златни, червени и розови отражения играят по страните на лодките за разходка, яхтите — малки и от среден клас.

Историческите външни стени на пристанището се извисяват масивни, на фона на ефирното небе, като сенки, прожектирани върху екран, а кейовете са се проточили лениво, пълни с туристи, които се разхождат безгрижно от стативите на художниците към сергиите с бижута, от ресторантите до сувенирните магазини.

Около пристанището нагъсто скупчени сгради продължават назад към града, някои вкопчили се с усилие в склона, други наблъскани една до друга като инсулите^[1] в древния Рим. Апартаменти, отдавани под наем на туристите и купувани от пенсионери, решили да се оттеглят тук, гледат надолу към гъмжилото от лодки и хора, върху което се проточват като ленти последните лениви лъчи на слънцето.

Седналият на една от крайните маси мъж наблюдава с безизразно лице туристите, в чашата пред него има останки от „Метакса“ — седем звезди. Шейсетинагодишен на вид, широкоплещест и малко по-пълнен, отколкото би трябвало да бъде.

Носи тъмносини шорти и убитозелена тениска с якичка, ръкавите разкриват мускулестите му ръце с цвят, подобен на този на напитката му. Слънчевите му очила с тонирани стъкла са малко по-елегантни от дрехите му. Посребрената му коса е подстригана ниско, той бърше от време на време с опакото на ръката си гъстите си мустаци. Прави го малко по-често, отколкото го налага отпиването от чашата; като че ли мустаците го смущават по някакъв начин. И това е единственото, което се отклонява от създавания от него образ на абсолютно самообладание.

Той изобщо не съзнава, че го наблюдават, което е учудващо, защото прави впечатление на бдителен човек.

Довършва питието си, избърсва за последен път уста и се изправя. Тръгва с уверена стъпка по кея. Хората се отдръпват, за да му направят път, но не страхливо. По-скоро от уважение. Само на метри зад него се движи друга фигура. Сянка, която се възползва от тълпата, за да го следва по петите.

Когато, напускайки пристанището, мъжът стига на няколко преки по-навътре в града, той завива по една тясна уличка. Оглежда се бързо, после влиза в модерна жилищна сграда.

Не е нито прекалено луксозна, нито прекалено евтина. Точно в такава сграда някой пенсиониран учител по история би си купил апартамент, за да се наслаждава на живота в Крит. И съседите му го имат именно за такъв.

Онзи, който го следи, се промъква в сградата слея него и безшумно се изкачва по стълбите подире му. Работата му е такава, че да се промъква крадешком вече е негова втора природа, и тази вечер не е изключение. Едно острие се измъква безшумно от калъфа си. Остава уверено стиснато в ръката му, чака. Толкова е остро, че може да разцепи лист хартия.

Мъжът спира пред вратата на апартамента си, ключът е готов в ръката му, за да влезе бързо. Пъхва ключа в ключалката и завърта, отваряйки вратата. Тъкмо се кани да прекрачи прага, когато някакъв глас, неприлично близо до него, произнася едно име, което той не е чувал от години. Стреснат, той понечва да се обърне, като същевременно пристъпва навътре в апартамента си.

Но вече е късно. Без колебание острието описва блестяща дъга и прерязва гърлото на мъжа от ухо до ухо. Кръвта плисва и продължава да шурти, оцветявайки в различни оттенъци на червеното вратата, стените и пода.

Когато той приключва с умирането, убиецът му вече е отново сред туристите, в търсене на някой бар и заслужено питие. Може би ще е „Метакса“, седем звезди. Ще вдигне тост в чест на тази едничка смърт, която не е дори частица изкупление за цялото онова множество мъртъвци.

[1] Инсула (лат. *insula*) се нарича застроеното с жилища правоъгълно пространство, очертано от пресичащите се под прав ъгъл градски улици. — Б.пр. ↑

1.

Фрейзър Джардайн имаше чувството, че умира. Стомахът му се свиваше, вътрешностите му се гърчеха в хватката на паниката. Капка пот се стичаше като сълза по лявото му слепоочие. Гласът в главата му се присмиваше на неговата слабост, както правеше още от момчешките му години. Прехапал засрамено устна, Фрейзър отвори с усилие капандурата и бутна капака навън. Изкачи едно по едно последните три стъпала на стълбата и излезе предпазливо на наклонения покрив.

Не го интересуваше колко биха платили туристите за тази изключителна гледка към един град, включен в списъка на Световното културно наследство. Единственото, което вълнуваше Фрейзър, беше въпросът на какво разстояние се намира от земята.

Никога не бе обичал височините. Като дете бе правил всичко възможно, за да избягва високата пързалка в парка. Стъпалата, които му докарваха световъртеж и кънтяха като злокобно биеща камбана под всяка негова стъпка. Студените перила, лепкави под изпотената му длан. Мирисът на пот и метал, който събуждаше у него чувството, че ще повърне. (И колко ужасно би било това, да облее с пъстър дъжд от повръщано децата и родителите под себе си.) Но понякога нямаше как да се измъкне. Стоеше на малката метална платформа най-горе, обзет от чувството, че нещо започва да се топи в пикочния му мехур, измъчван от прекалено ясното съзнание, че всеки момент може да се напикае. После затваряше очи, отпускаше се на задника си и политаше надолу, отказвайки да погледне отново, докато не се смъкнеше до края на лъскавата метална лента и здраво утъпкания пясък отдолу. Ожулването на коленете му се струваше като благословия; то означаваше, че отново докосва твърда земя.

Този ужас от високото, който го измъчваше цял живот, беше и единствената причина за задръжки при избора на професия. Несъмнено на един оценител на подлежащи за разрушаване сгради от време на време ще се налага да излиза по покривите?

Няма как да се пренебрегне фактът, че някои постройките може да крият опасности за работния екип или да изискват допълнителни разходи. Не беше глупак — беше задал конкретно този въпрос на изложението за професионална ориентация. Представителят на строителните фирми отхвърли проблема с лека ръка, твърдейки, че такова нещо се случва рядко. Три месеца след началото на обучението си Фрейзър разбра, че консултантът за избор на професия не е имал никаква представа от това, за което говореше. Но трудовият пазар беше в откатно състояние, особено за млад мъж с умерено добра диплома от безличен университет. Затова той бе принуден да се примири и си остана там.

През изминалите шест години се бе научил да преценява до съвършенство кои от възлаганите задачи криеха най-неприятни перспективи и успяваше ловко да ги избегне. Или беше прекалено ангажиран с друга задача, или имаше час при зъболекар за някакъв измъчващ го кътник точно по същото време; или пък се налагаше точно тогава да посети час от някакъв необходим за професионалната му подготовка курс. Беше превърнал това измъкване в изкуство и, доколкото можеше да прецени, никой не го бе забелязал.

Но тази сутрин — при това беше събота, което правеше случая още по-неприятен — шефът му неочаквано му тръсна тази задача. Спешна работа за клиент, който държаша да впечатлят.

А всички останали бяха вече заети на други места. Задачата да се проверят назъбените парпети, куличките и шпиловете на строеното в духа на викторианската готика училище „Джон Дръмонд“ падна с цялата си тежест върху Фрейзър, все едно че някой бе изпуснал нещо тежко върху пръстите на краката му, обути в обувки с метални носове.

С пресъхнала уста и хлъзгави от пот ръце в работни ръкавици, той пристъпваше предпазливо, странешком, по стръмния, покрит с плочи покрив.

— Можеше да е по-зле — каза той на глас, докато автоматично отбелязваше състоянието на покрива, пролуките между разместените плочи и местата, на които те изобщо липсваха. — Можеше да е много по-зле. Можеше да вали. Можеше тук да е като шибана ледена пързалка.

Фалшивата му бодрост не би заблудила дори двегодишната му дъщеря. И със сигурност не заблуждаваше Фрейзър.

Номерът беше да не спираш да дишаш, бавно и равномерно. Да дишаш и да не гледаш надолу. Никога да не поглеждаш надолу. Той се добра до относително сигурно място, край покрития с олово улей за оттичане на дъждовната вода и се съсредоточи върху задачата си.

— Това е просто стена, само стена — мърмореше той. — Доста скапана шибана стена — допълни той, забелязал ронещия се хоросан. Налягането върху пикочния му мехур се усилваше, докато той преценяваше колко нестабилна е станала покривната конструкция под въздействието на атмосферните явления.

Нямаше начин такива щети да се оценят отдолу. Какво ли още го очакваше на този проклет, изгнил покрив?

Фрейзър бе минавал безброй пъти с колата покрай „Джон Дръмонд“, удивлявайки се на факта, че от разстояние сградата продължаваше да изглежда внушителна, макар да бе стояла празна вече двайсетина години. Тя беше сред забележителностите на Единбург, пицната ѝ фасада доминираше с внушителността си над малкия парк до една от водещите на юг главни улици. Но постоянно нарастващият процентен дял на студентите в населението на града увеличаваше нуждата от места за настаняване и гарантираше печалби за строителните фирми, осмеляващи се да се заемат с големи проекти.

Затова и Фрейзър беше принуден да стърчи на този гниещ покрив в студената съботна утрин. Започна да обхожда предпазливо територията, делейки вниманието си между покрива и парапета, записвайки от време на време забележките си в диктофона, окачен на елека му в сигнален цвят. Когато стигна до първата от високите псевдоготически кулички, които се издигаха във всеки ъгъл на покрива, той поспря, оглеждайки я внимателно. Беше висока около четири метра, с диаметър на основата не повече от един метър, конусовидният ѝ силует се издигаше стръмно нагоре. Стените бяха богато украсени с изваяния в камъка. Защо ли е трябвало да се прави това, питаше се Фрейзър. Дори викторианците трябва да са имали подобри начини да харчат парите си. Защо им е било да правят такъв избор? Цялото това прекалено изобилие на детайли на това място, където никой е нямало да го види отблизо; топки и завъртулки, рязко очертани на фона на небето. Някои бяха изпадали през годините. Добре, че никой не е стоял отдолу, когато това се е случвало. На нивото на покрива в каменната украса имаше изрязана арка, вероятно

осигуряваща достъп до вътрешността на куличката. Достъп за най-дребните сред чираците на зидарите, предположи Фрейзър. Съмняваше се, че би могъл да провери раменете си през най-широката част на арката. И все пак всъщност се налагаше да надникне.

Той легна в улея, включи фенерчето, прикрепено на каската му, и запълзя напред. Когато мушна глава през отвора, стана ясно, че така ще може да оцени учудващо добре вътрешността.

Подът беше настлан с тухли, подредени така, че да оформят шарка „рибена кост“; отвътре стените бяха тухлени, разкривени тук-там, където хоросанът се бе изронил, но останали на място поради притискащата ги отгоре тежест. Куп птичи пера в един ъгъл бележеше мястото, където някой гълъб бе загубил битката със собствената си глупост. Във въздуха се носеше остър мирис, който според Фрейзър се дължеше на вредителите, навъртащи се в сградата — плъхове, прилепи, мишки, или каквото и да беше.

Убедил се, че вътре няма нищо повече за отбелязване, Фрейзър запълзя назад и се изправи полека. Нагласи елека си и продължи с инспекцията. Втората страна, втората куличка. Не гледай надолу. Третата страна. Част от назъбения парапет бе толкова разрушена, че се крепеше просто на честна дума.

Добре, че наоколо нямаше никой, за да види как по тила му се стичат капки пот. Фрейзър се отпусна на четири крака и премина пълзешком опасната зона. Тази част от стената трябваше да се махне, преди да падне сама. Да падне. Боже, на такава височина му прилошаваше дори от думата.

Третата куличка се извисяваше като убежище пред очите му. Все още на четири крака, Фрейзър запали отново фенерчето и мушна глава през сводестия отвор. Този път онова, което видя, го накара да се отдръпне така рязко, че удари главата си в свода, а каската му се търкулна по пода, лъчът се замята като луд насам-натам, докато накрая се полюшна няколко пъти и спря.

Фрейзър изскимтя. Най-сетне бе успял да намери на покрива нещо, което да го уплаши повече от височината. Срещу него, на тухления под, се хилеше череп, лежащ върху разпилените кости на онова, което несъмнено някога е било човешко същество.

2.

— Занасяш се с мен, нали? — Карен Пири, главен инспектор от криминалната полиция, отметна глава назад и се загледа в ъгловата куличка високо над нея. — Нали не очакват сериозно да си губя времето по покрива на сграда, която на практика вече е осъдена на разрушаване? Само заради някакъв скелет?

Детектив Джейсън Мъри, известен с прозвището Хубавеца, загледа колебливо ту покрива, ту шефката си. За нея беше очевидно какво си мисли той. „Много е дебела, много е трмава, ще е прекалено опасно“. Но колкото и да бе несъобразителен, Хубавеца беше понаучил това-онова под крилото на Карен. През годините бе успял да развие някакво рудиментарно благоразумие, макар че надали би могъл да изпише правилно тези думи.

— Така или иначе, не разбирам защо случаят да е наш — каза той. — Така де, за какво студено досие може да се говори, след като са го открили едва тази сутрин?

— Държа да отбележа, че не можем да бъдем сигурни дали е „той“. Не и преди някой, който разбира от човешки кости, да е огледал скелета. Освен това... Джейсън, ти за кого работиш?

Хубавеца беше явно озадачен. Това си беше почти постоянното му изражение.

— За шотландската полиция — заяви той с тона на човек, който казва нещо очевидно и все пак съзнава, че го подвеждат.

— По-конкретно, Джейсън — Карен доволно продължаваше с подвеждането.

— Работя за вас, шефе — за миг той доби самодоволно изражение.

— А с какво се занимавам аз?

Съществуваха много възможни отговори, но като че ли нито един от тях не изглеждаше уместен на Хубавеца.

— Вие сте шефът, шефе.

— И на какво съм шеф?

— Отдела за студени досиета — той вече говореше по-уверено.
Карен въздъхна.

— Но как точно се нарича нашият отдел?

Джейсън най-сетне включи.

— ОИР, Отдел за исторически разследвания.

— Именно затова е наш. Щом е лежал горе достатъчно дълго, за да се превърне в скелет, значи ние сме изтеглили късата сламка — приключила с подвеждането, Карен отново насочи вниманието си към мъжа със светлоотразяващ елек и каска, който се навърташе близо до тях. — Доколкото разбирам става дума за някакво затворено пространство там горе?

Фрейзър Джардайн закима като магаре в кадри, пуснати на бърз каданс.

— Абсолютно. Трудно ще ви е да влезете двамата.

— А как се стига дотам? Подходът трябва да е също ограничен?

Фрейзър се смръщи.

— Моля? Искате да кажете, тесен?

Карен кимна.

— Да, и това. Но също така ме интересува от колко страни може да се стигне дотам. Само един ли е пътят до това място и обратно?

— Ами то е на ъгъл, така че на теория бихте могли да стигнете дотам от две страни. Когато излезете от капандурата на покрива, ако тръгнете наляво, това ще е втората куличка, до която ще стигнете. Аз тръгнах надясно, затова за мен тя беше третата поред.

— А пътят дотам — поде Карен, — предполагам, че е открит за атмосферните влияния? Дъжд и вятър?

— Нали е покрив, това си върви с територията — той въздъхна рязко. — Съжалявам, не исках да остроумнича, просто съм малко стъписан. А пък шефът пита: „Това ще ти попречи ли да изготвиш оценката?“ Така че съм под напрежение, нали разбирате.

Карен го потупа по ръката над лакътя. Дори под работния гащеризон можа да почувства яките му мускули. Мъж като Фрейзър не би имал затруднения да замъкне някой труп до куличката на покрива. Такова местопрестъпление можеше да стесни значително кръга на заподозрените. Ако жертвата бе загинала някъде другаде.

— Разбирам. А какво можете да кажете за вътрешността на сградата? Да сте забелязали някакви признаци, че тук е идвал някой

преди вас?

Фрейзър поклати глава.

— Поне не съм виждал нещо такова. Но и не знам дали е лесно да се прецени. Вътре цари голяма бъркотия. Минало е доста време, откакто сградата е необитаема и из нея се гонят ветровете. Така че вътре има влага и плесен, по стените са поникнали растения. Не знам колко време минава, докато един труп се превърне в скелет, но предполагам, че са няколко години?

— Доста години — отвърна тя с по-голяма увереност, отколкото всъщност чувстваше.

— Така че, дори ако оттук преди години да е минал и цял отбор, това надали ще личи сега. Природата влиза в правата си и заличава нашите следи. Понякога са достатъчни само няколко месеца, за да е трудно да повярваш, че това е място, където някога са живели и работили хора — той сви рамене. — Следователно не е учудващо, че не съм виждал отпечатыци от стъпки, петна от кръв или каквото и да било друго.

— Но все пак забелязахте дупката в черепа?

Сменяй темата, не допускай да се почувстват комфортно, докато разговаряте. Карен умееше да води разпитите на свидетели така, че те да не чувстват твърда почва под краката си.

Фрейзър преглътна с усилие и отново закима, изгубил моментната си увереност.

— Точно тук — каза той, сочейки челото си над дясната вежда. — Дупката не е голяма, всъщност не много по-голяма от копче за риза. Карен кимна окуражаващо.

— Не изглежда много драматично, знам. Но е достатъчно.

— А дрехи? Забелязахте ли дали по тялото или на земята около него има дрехи?

Фрейзър поклати глава.

— Честно казано, не се загледах в нещо друго, гледах само черепа — той потръпна. — Това ще ми докара някакви шибани кошмари — после я погледна смутено. — Съжалявам. Извинявайте за изрази.

Карен се усмихна.

— Чувала съм и доста по-лоши.

Предположи, че Фрейзър Джардайн няма какво да допълни към драматичния разказ за откритието си. Сега имаше по-важни разговори, които тя трябваше да проведе. Обърна се отново към Хубавеца. Той надали можеше да направи кой знае каква беля със свидетел, чийто принос към разследването бе толкова ограничен.

— Джейсън, заведи господин Джардайн долу, седнете в колата и вземи от него пълни показания.

Веднага след като Хубавеца отведе Фрейзър достатъчно далеч, за да не могат да чуват какво говори тя, Карен се обади по телефона на дежурния ръководител на отдела за оглед на местопрестъпления. Беше работила често с Джери Маккинли и знаеше, че няма да се налага да му описва всеки детайл на искания от нея оглед. Напоследък като че ли преследването на злодеите бе нещо второстепенно спрямо спазването на финансовите изисквания. Някои от специалистите по оглед на местопрестъпления настояваха за писмени искания в три екземпляра за всяка задача, която изпълняваха. Карен разбираше основанията им, но забавянето на разследването винаги я вбесяваше.

— Какъв ви е проблемът? — бе я попитал предизвикателно един от отдела за оглед. — Убитите, с които си имате работа, са мъртви отдавна. Няколко дни повече няма да променят нищо.

— Кажете това на опечалените — беше се сопнала Карен. — За тях всеки изминал ден е много време. А сега си вдигайте задниците и се понапънете, все едно сте в кенефа.

Майка ѝ би се ужасила от езика ѝ, но Карен бе научила по трудния начин, че в напрегнатата полицейска работа превземките по отношение на изразните средства не правят добро впечатление.

— Твой ли е скелетът, Карен? — попита Джери, а носовото му североирландско произношение превърна името ѝ в едносрично.

— Именно, Джери. Според свидетеля се намира в затворено и труднодостъпно пространство. Пътят дотам и обратно е по покрив, рушил се с години под въздействието на атмосферните условия. Така че според мен за огледа ни е необходим специалист, работил с отдел „Убийства“, за да направи снимки и да потърси отпечатъци на самото място. Ти трябва да прецениш дали ти трябва втори човек да огледа покрива или същият ще може да се справи и с това. Лично аз бих ползвала нещастника, който така или иначе ще трябва да се изкатери горе. Поставила съм униформен полицай да ограничава достъпа до

капандурата, през която се излиза на покрива, така че никой няма да му се пречка.

— А пътят до капандурата?

Карен изду бузи и издиша струя топъл въздух.

— Не знам каква доказателствена стойност би имало това, което може да намерите. Сградата пустее от двайсетина години. В нея не са живели бездомници, не е имало прояви на вандализъм, но вътрешността е разрушена до голяма степен, така твърди нашият свидетел. Ще вляза след минута да огледам и сама.

— Защо не изпратиш някого? Ако хората ти решат, че си струва да се направи нещо повече от общ оглед, ще поговорим отново.

— Добре. Ще може ли да приберете и опишете скелета, докато сме още там? За да видим дали няма да намерим нещо отдолу?

— Ще се постарая, Джери. Нали знаеш какво е в събота по време на футболния сезон? Удивително много телефони губят връзка.

Джери се изкиска.

— Е, пожелавам ти късмет. Ще се видим по-късно, Карен.

Оставаше ѝ още едно обаждане. Извади един номер от „контакти“ и зачака да се свърже. Можеше да повика дежурния патоанатом. Но видът на стари кости събуждаше у Карен една асоциация — с доктор Ривър Уайлд, съдебномедицински антрополог и най-близкото подобие на приятел, с което разполагаше Карен. Обременена от родителите си хипари с име, което никой не бе в състояние да приеме сериозно, Ривър се бе трудила по-усърдно и по-усилено от всичките си колеги, за да си спечели неоспоримо уважение. Двете жени бяха работили по няколко ключови случая, но за Карен приятелството имаше почти същата стойност, колкото и професионалният аспект на близостта с Ривър. Когато една жена е ченге, професията ѝ застава между нея и останалите жени. Трудно бе да поддържаш нещо повече от съвсем повърхностни отношения с човек, чиято работа не е подобна на твоята. Преповеряването можеше да се окаже опасно. А и външните хора не можеха да разберат за какво става дума. Така че се налагаше общуването с жени криминалисти, при това с чин, близък до твоя. Нямахше толкова много криминалистки с толкова висок чин като Карен, пък и тя никога не бе се разбирала истински с някоя от тях. Често се бе питала дали това не се дължеше на факта, че те бяха завършили университет, а тя се бе изкачвала в

служебната йерархия, започвайки от най-нисък чин. Каквато и да бе причината, преди Карен да се запознае с Ривър, не беше срещала човек, свързан с правоохранителните органи, с когото да ѝ е наистина приятно да прекарва свободното си време.

Ривър отговори на третото позвъняване. Гласът ѝ звучеше сънливо.

— Карен? Кажи ми, че си в града и искаш да се видим за късна закуска.

— Не съм в града, освен това е късно дори за късна закуска.

Ривър изпъшка. На Карен ѝ се стори, че чува как се обръща в леглото.

— Да му се не види, казах на Юън да ме събуди, преди да излезе. Вчера се прибрах от Монреал, организъмът ми не е наясно какъв ден сме, по дяволите.

Време за разговори щеше да има по-късно. Карен знаеше, че ако започне веднага да говори за работа, Ривър няма да се засегне.

— Тук, в Единбург, сега е време за обяд. Имам скелет с дупка в главата. Проявяваш ли интерес?

Ривър се прозя.

— Разбира се, че проявявам шибан интерес. Три часа? Вероятно ще се справя за три часа, нали? Един час до Карлайл и още два до Единбург?

— Забравяш душа и кафето.

Ривър се изкиска.

— Вярно. Три часа и петнайсет минути тогава. Прати ми координати, ще се видим там.

И прекъсна разговора.

Карен се усмихна. Голям плюс бе да имаш приятели, които приемат работата си не по-малко сериозно от теб. Придърпа каишката на чантата на рамото си и се упъти към страничния вход на училище „Джон Дръмонд“, където един униформен полицаи се взираше мрачно в гъсталака от рододендрони отвъд настланата с чакъл алея. Едва бе направила три крачки, когато чу, че Хубавеца я вика. Потискайки една въздишка, тя се обърна и го видя да пристъпва тежко към нея. Никога не преставаше да се учудва как бе възможно толкова слаб човек да се движи с грацията на мечка гризли.

— Какво има, Джейсън? — Дали това нямаше да се окаже първи случай в историята? Възможно ли бе той да е открил нещо, което би си струвало да бъде чуто? — Да не би да ти е казал нещо интересно?

— Господин Джардайн бил чувал някои неща за това място. Преди много време, така каза — той помълча за ефект с грейнали очи, живо възплъщение на рекламата за ментови бонбони „Мъри“ — „Не бързай да ги изядеш, хубавото е накрая“.

— Е, ще ми кажеш ли за какво става дума? Или ще си играем на „Двайсет въпроса“?

Хубавеца продължи невъзмутимо.

— Ето какво му го напомнило... Когато пътувал с колата насам, се обадил на един свой приятел, че няма да успее да отиде в кръчмата за началото на мача — за миг по лицето му се изписа копнеж. — Днес играят „Ливърпул“ и „Манчестър Сити“.

— Би трябвало да подкрепяте местните отбори, за бога. Какво е направил Ливърпул за теб, Джейсън? — замърмори Карен. — А сега ми губиш времето с твоите усуквания, вместо да кажеш направо най-важното. И какво е то?

— Когато господин Джардайн казал, че отива да прави оглед на покрива на „Джон Дръмонд“, приятелят му попитал отвътре ли ще се качи до покрива или отвън. Кое то му напомнило, че е чувал и преди за „Джон Дръмонд“, от друг свой познат. Оказва се, че алпинистите се катерели по подобни сгради. Доколкото разбирам, се изкачват по фасадата без въжета и такива неща.

— Свободно катерене?

— Така ли му казват? Е, оказва се, че „Джон Дръмонд“ е сграда, известна в средите на алпинистите като интересна за катерене, а няма и охрана, която да ги гони. Така че покойникът може изобщо да не е минавал през капандурата. Може да се е изкатерил по фасадата.

3.

Професор Маги Блейк огледа семинарната зала, опитвайки се да улови погледите на всички. Забеляза със задоволство, че всички внимават. Е, с изключение на онова вманиачено момиче в далечния ъгъл, което не откъсваше очи от таблета дори когато изказваше мнението си. Винаги имаше по някой, който успяваше да избегне и най-умелите опити за привличане на внимание. Дори на такава специфична конференция, участниците в която бяха избрали съзнателно поредицата лекции и семинари през уикенда.

— И така, за да обобщим онова, върху което се съсредоточихме днес, самото описание на една геополитическа зависимост може да стане причина за реалното ѝ съществуване — каза тя, а топлият ѝ глас вдъхваше живот на заключението, което иначе би могло да попари ефекта от предшествалата го разгорещена дискусия. Тя винаги бе приемала преподаването като някакъв вид театър. И като изпълнител на главна роля винаги обмисляше старателно изявите си. Беше убедена, че това е една от причините да стане професор в Оксфорд малко след като прехвърли четиридесетте.

— Установихме, че медиите поляризират конфликтите, превръщайки ги в битка на добрите срещу лошите, и така въздействат на начина, по който възприемаме участниците. В действителност езикът изгражда геополитиката. Точно сега можем да наблюдаваме онова, което се случва с конфликта в Украйна. Тъй като Западът има нужда да демонизира Путин, един режим, който в много отношения не е по-добър от този в Русия, е поставен в ролята на жертва и следователно на положителен герой. В действителност винаги съществува разминаване между изместването към двуполусния модел „добро/ зло“ и реалността.

Една ръка се вдигна рязко и притежателят ѝ се намеси, без да чака да бъде подканен да говори.

— Не разбирам как може да разсъждавате толкова догматично по тези въпроси — заяви той войнствено.

Маги си каза, че това трябва да е Джоуна Питърсън.

Джоуна със старателно фризираната коса, ниско свлечените джинси, които позволяваха да се види марката на бельото му, очилата с дизайнерски рамки и ироничната усмивка, която напомняше на Елвис. Тя обичаше студентите, които поставяха теории под съмнение, които мислеха над онова, което четяха и чуваха и откриваха логични противоречия, които искаха да проучват. Но Джоуна обичаше да противоречи просто заради идеята. Правеше го от началото на курса, което беше досадно и смущаваше хода на работата. Но в наши дни студентите бяха и консуматори и от нея се очакваше да влиза в диалог с дразнителите като Джоуна, вместо да ги сложи на място, както нейните преподаватели правеха в лицето на разпасаната глупост.

— Доказателствата на историята подкрепят тази интерпретация — заяви тя, твърдо решена да не показва колко я дразнеше Джоуна.

Той очевидно реши, че я е хванал на въдицата. Нямаше намерение да се отказва.

— Но понякога е очевидно на чия страна са лошите. Да вземем например конфликтите на Балканите. Как може да не се характеризират сърбите като „лошите“, след като те са извършители на повечето зверства и кланета?

Семинарите и лекциите на Маги винаги бяха старателно планирани; убедителни структури, изградени върху солидни основи, водещи към ясни и обосновани заключения. Но думите на Джоуна я разтърсиха, както някой внезапен тласък кара влака да изскочи от релсите. Не искаше да си спомня за Балканите. Не и точно на този ден. Маги бе привикнала да прикрива чувствата си, така че лицето ѝ не издаваше нищо. Единствено тонът ѝ беше леден.

— А как можеш да бъдеш сигурен, че е така, Джоуна? Всичко, което знаеш за конфликта на Балканите, е преработено от медиите или от историците на определена геополитическа ос. Нямах преки впечатления, противоречащи на теорията, която обсъждахме този следобед. Няма как да познаваш нюансите на действителното положение. Не си бил там.

Джоуна вирна упорито брадичка.

— Бил съм още бебе, професоре. Затова — да, не съм бил там. А вие откъде знаете за съществуването на някакви нюанси? Може пък медиите и историците да са прави. Може би понякога медиите

представят правилно историята. Вие също няма как да знаете. Моето мнение е също толкова валидно, колкото и вашата теория.

Маги избягваше да говори от позиция на силата. Но днес случаят беше различен. Днес балансът на реакциите ѝ беше нарушен. Днес тя не беше в настроение за игрички.

— Не, Джоуна, не е така. Аз знам, а ти не знаеш. Защото аз бях там.

Маги събра със замах записките, протоколите за присъствие и айпада си и излезе сред възцарилото се зашеметено мълчание.

Беше стигнала до средата на коридора, когато зад нея избухна разпокъсаното жужене на разговори, което я следваше до външната врата на сградата на Катедралния съвет, викторианско копие на осмоъгълна средновековна манастирска постройка, която сега се използваше за провеждане на семинари и консултации.

Остави тежката дъбова врата да се затвори с изщракване зад нея и тръгна по прекия път към речния бряг, който очертаваше източната граница на земите на колежа „Сейнт Сколастика“. Дори в ранна пролет лехите покрай пътеката имаха цвят и плътност, но днес следобед Маги не ги забелязваше. Дишаше дълбоко, докато вървеше, опитвайки се да се успокои. Как бе допуснала глупавите коментари на Джоуна да пробият защитата ѝ?

Отговорът беше прост. Днес тя навършваше петдесет години. Половин век, моментът, традиционно предвиден за оценка на изминалото време. Ден, в който не можеше да си затвори очите пред събитията, оформили личността ѝ. Маги действително бе отпратила една част от живота си в миналото, но днес тя сякаш изплува от сенките. Би било чиста неблагодарност да се преструва, че няма поводи да празнува. Но заради Джоуна опитите ѝ да се съсредоточи върху добрите страни пропаднаха.

И докато вървеше обратно по пътеката към „Магнусон Хол“, единственото, което Маги чувстваше, беше болката от загубата. Беше се опасявала, че ще стане така. Затова бе отхвърлила различните предложения на приятели, които искаха да бъдат до нея в този ден на преход. Никакви празненства. Никаква тържествена вечеря, никакви подаръци. Просто ден като всеки друг, поне в очите на външния свят. А дойдеше ли утрешния ден, вече нямаше да има повод за припомняне, и

тя щеше да натика миналото обратно в неговия сандък и да го върне на мястото му в мрака.

Маги се упъти към стаята на старшите преподаватели. По това време на деня тя щеше да е почти пуста. Нямаше да има хора, очакващи да подхванат разговор с нея. Както обикновено след семинар, тя щеше да си вземе капучино от автомата и да се оттегли в жилището си, за да продължи да работи. Отвори вратата и спря стъписано. На мястото на очакваното тихо, празно пространство множество познати лица образуваха неправилен полукръг около вратата. Едва успя да забележи музиката и балоните, когато някой извика: „Честит рожден ден!“ и викът бе подет от останалите.

Първата ѝ мисъл бе да се обърне и да си тръгне. Беше се изразила повече от ясно, когато обясняваше плановете си за рождения си ден. А това определено не отговаряше на тези планове. Но после си напомни, че това са приятелите ѝ. Колегите ѝ. Хора, които харесваше, които уважаваше, а сред тях имаше и някои, на които дори се възхищаваше. Колкото и разстроена да беше, тези хора не заслужаваха да попари ентусиазма им заради това, което бяха направили от доброта и обич към нея.

Затова Маги залепи усмивка на лицето си и влезе.

Следобедът се точеше бавно, а Маги се усмихваше, докато не я заболяха мускулите на лицето. За един страничен наблюдател партито би изглеждало свършеното празненство в чест на една жена, която очевидно, освен видна личност в академичните среди, продуктивен писател и обичан преподавател, получил немалко стипендии за научната си работа, бе и много обичан приятел. Искаше ѝ се да може да се отпусне и да се забавлява така, както очевидно се забавляваха останалите присъстващи. Но не бе в състояние да пропъди тъгата, която си оставаше постоянен контрапункт на празничната атмосфера. Музикалният фон премина от „Дексис Миднайт Рънърс“ към „Меднес“. За щастие някой бе съставил плейлист, изцяло ориентиран към нейните студентски години. Тук нямаше нищо, което да предизвика нов изблик на нежелани спомени. Да, наистина — „добре дошли в дома на забавленията“^[1]! И сякаш като по поръчка през френските прозорци, които гледаха към моравата и реката отзад, се появи последният гост. Гарвановочерна коса със сребристи нишки, които пречупваха светлината, сякаш умишлено поставени, за да

постигнат този ефект. Бледа кожа, високи скули и очи, поставени прекалено дълбоко, за да различиш цвета им, преди да се озовеш само на няколко инча от тях. Теса Миноуг влезе забързано, с обичайната си самоувереност, проправяйки си с кимане и усмивки път сред хората, стълпили се в далечния край на стаята, за да се насладят на свежия вечерен въздух. Теса, която познаваше потъналите в мрак места по-добре от всеки друг. Теса, която бе станала нейна приятелка, после повече от приятелка, а сега отново бе нейна най-добра приятелка.

Маги продължи да крачи из стаята, без да откъсва очи от Теса. Един повърхностен наблюдател би решил, че тя се движи безцелно сред хората, отправяйки тук-там по някоя усмивка или някой поздрав. Но Маги беше наясно. Само след няколко мига Теса щеше да бъде редом с нея, щеше да докосне с устни меката кожа зад дясното ѝ ухо, дъхът ѝ щеше да е топъл, бузата ѝ щеше да се задържи едва забележимо по-дълго от обичайното до бузата на Маги.

И се оказа права. Преди да преброи до петдесет, Теса беше до нея и шепнеше в ухото ѝ:

— Изглеждаш прекрасно.

Следите от дъблински акцент, изгладен от времето и разстоянието, придаваха допълнително очарование на думите ѝ.

— Знаела си за това — по тона на Маги личеше, че не възнамерява да омекне.

— Идеята не беше моя. А си помислих, че ако ти кажа, няма да дойдеш и всички ще се почувстват като идиоти. И после ти нямаше да си го простиш — допълни Теса, вземайки Маги под ръка, и посегна със свободната си ръка към чаша шампанско.

Маги почувства как костите на ръката ѝ се забиват в собствената ѝ мека плът. „Боже мили, ако отслабне още, една прегръдка ще може да я пречупи.“

— Не е много сигурно. А на теб не ти е стискало да бъдеш тук от самото начало.

— О, задържах се на едно заседание във Външно министерство. Беше нещо свързано с международния наказателен трибунал. Колко пъти планове ни са се проваляли заради многословието на разни юристи?

— Ти самата си юрист, не забравяй.

— Но не съм от многословните.

Теса имаше право. Една от причините, поради които Маги обичаше толкова много общуването с нея, бе нейната непринуденост, учудваща у юрист, работещ в трънливата област на защитата на човешките права. Сега Теса направи широк жест с ръката, в която държеше чашата, сочейки пълната с хора стая.

— Така или иначе, сега вече съм тук, което е важното. Знам, че различните спомени, които будят хората в тази стая, могат да съставят миналото ти, както се прави пъстра завивка от крѣпки. Но аз съм единствената, която е в състояние да завърши завивката от тази скърпена тъкан.

— Липсва един, Теса.

И онзи, който липсваше тук, беше единственият, който бе от значение. Образът му не преставаше да се мярка в мислите ѝ от мига, в който Джоуна я извади от релси. Никой не бе проявил нетактичността да спомене името му, но Маги неведнѣж почувства как то трепти произнесено във въздуха. Беше ясно, че не е поканен. Защото не беше оставил адрес за кореспонденция. Не го направи преди осем години, когато си тръгна без да се сбогува нито пък когато и да било по-късно. Димитър Петрович си бе тръгнал, без да хвърли дори един последен поглед назад. Маги си бе казвала милион пъти, че се е опитвал да я защити. Но винаги се бе питала дали все пак не е защитава себе си от усложненията на една емоционална връзка.

Устните на Теса се извиха в нещо средно между усмивка и иронична гримаса.

— Можеше да прати цветя.

— Митя никога не ми е купувал цветя — Маги вирна брадичка и се обърна към гостите си с непоколебима фалшива усмивка. — Никога не е можел да се ориентира в клишетата Теса. И ти го знаеш.

— И все пак има склонността да се повтаря — каза делово Теса.

Маги се поизвърна и изгледа остро приятелката си.

— Какво искаш да кажеш с това?

— Започнал е със старите си номера — Теса издърпа ръката си. — Снощи ми го каза един човек от прокурорския екип. Този път е Мирослав Симунович. Нали го помниш?

— Един от приближените на Радован Караджич. Онзи, който е затънал до гуша в обвинения за клането в Сребреница? За същия Симунович ли става дума?

— Именно. Нали знаеш, успя да се отърве от трибунала. Те не поемат нови случаи. Симунович трябва да е бил решил, че е на чисто. Съчинил си легенда, представяйки се за пенсиониран учител по история, живеел в Крит, в апартамент с хубав изглед към пристанището на Ханя. Съседът му, който живее на същата площадка, го открил преди три дни, проснат на прага на жилището си, гърлото му било прерязано от едното ухо до другото.

Маги стисна здраво клепачи. Когато ги отвори отново, сините ѝ очи бяха студени като кремък.

— Не можеш да бъдеш сигурна, че това има нещо общо с Митя — произнесе тя през стиснатите си устни.

Теса повдигна леко едното си рамо.

— Същият начин на действие като в другите случаи. Погледни хронологията на събитията, Маги. Милошевич умира, преди Международният трибунал за престъпленията в бивша Югославия да се произнесе, че той е виновен. Митя пие в продължение на три дни и беснее срещу хората като мен, които не оправдават очакванията на народа му. Първото убийство е извършено шест седмици, след като той те напуска, възпламенен от идеята да довърши онова, което не е успял да направи в Хага. Ако не е Митя, тогава е някой друг, чийто списък с обвинявани от него лица съдържа същите имена.

— Това не стеснява особено кръга на заподозрените. Тези имена не са държани в тайна, Теса.

— Три-четири от тях са познати единствено на хората със специален интерес към обвиненията. Ако той не е започнал да разиграва собствената си постановка на тема отмъщение, какво друго го държи далеч от леглото ти през изминалите осем години, Маги?

Думите бяха резки, но очите на Теса бяха изпълнени със съчувствие.

На фона се чуваше „Lets Dance“ на Дейвид Бауи. Един мъж на средна възраст, който би трябвало да е достатъчно съобразителен да не се тъпче в тесни джинси, целуна мимоходом Маги по бузата, без да забележи напрежението между двете жени.

— Хайде, Маги — настоя той. — Човекът ти го казва, хайде да потанцуваме.

— По-късно, Лукас — каза тя и успя да му се усмихне разсеяно. Той се нацупи, но се отправи с танцова стъпка обратно към тълпата,

размахвайки пръсти. Маги си пое дълбоко дъх и прокара пръсти през гъстата си кестенява коса, чиито посребрени места все още съумяваше да скрие.

— Говориш така, като че ли съм неотразима. А и двете знаем, че не е така.

Теса постави ръка на рамото на другата жена и се приведе към нея.

— Не бих се отказала от един повторен опит.

Маги се изсмя горчиво.

— Ентусиазмът ти е завладяващ — тя потупа Теса по ръката. — По-добре е да си останем приятелки. Озовахме се заедно в леглото само защото Митя липсваше толкова много и на двете ни. Аз загубих мъжа, когото обичах, а ти загуби най-добрия си приятел.

— Колко пъти съм ти казвала, че не бива да се подценяваш? За Митя ти никога не си била на второ място. А ние с теб бяхме приятелки, докато той си проправяше път в твоя живот, и досега ти си оставах най-добрата ми приятелка — Теса се изсмя рязко и иронично, смехът ѝ прозвуча като излайване. — Понякога си мисля, че ти си единственият ми приятел. Въпросът е там, че Митя наистина те обичаше. Нищо друго, освен самотния му кръстоносен поход срещу военнопръстъпниците не би го отделило от теб.

Маги поклати глава, продължавайки да се усмихва любезно към хората в стаята.

— Знаеш какво мисля аз.

— Грешиш.

— А ти се инадиш. Виж какво, Тес, Митя не беше младо момче, когато се запознахме. Той беше един много зрял за годините си трийсет и двегодишен мъж, когато се запознахме през деветдесет и първа година в Дубровник. Не съм глупачка. Знам, че е имал минало, свои истории в дотогавашния си живот. Но ние се споразумяхме да не се влияем от онова, което се е случвало преди.

Теса се изсмя иронично.

— Много удобно за него.

— Беше удобно и за двама ни. И аз самата не бях точно лишена от минало. Но в случая не говорим за мен, а за Митя. Винаги съм предполагала, че има някаква жена в затъntenите краища на Хърватия.

А може би и деца. Просто не исках да знам кого е изоставил, за да бъде с мен.

Теса допи на една глътка останалото в чашата си.

— И защо тогава да се връща към миналото? След като вече имаше теб? Нали вече я е бил изоставил заради теб. Не би те оставил заради нея, би си тръгнал единствено, защото не е можел да пренебрегне мисията си. Защото мисълта за тази мисия е победила.

Маги отстъпи от Теса, така че ръката на приятелката ѝ падна от рамото ѝ.

— Много ми харесва това, че мислиш толкова много за мен, та си съчиняваш някаква възвишена теория, за да обясниш защо любовникът ми ме е напуснал.

Тя се озърна в стаята, огледа танцуващите, пиещите, разговарящите. Нямаше надежда видът на хората, които я обичаха и уважаваха, да пропъди тъгата ѝ.

— Каквото и да съм била за него, Теса, не се е чувствал при мен у дома. Затова си тръгна. Митя се прибра у дома.

[1] Из песен на „Меднес“ — Б.пр. ↑

4.

Алан Миканеспи навремето бе споделил с един приятел, че няма слабост към самоанализи. Приятелят му бе избухнал в смях и едва не се бе задавил с бирата си. Когато кашлицата му премина, той каза:

— Господи, ако изглеждах като теб, винаги щях да предпочитам самоанализа пред един поглед в огледалото.

Този негов възглед бе потвърден, когато Миканеспи се раздели няколко години по-късно с дългогодишната си приятелка.

— Следващия път, когато реша да живея с рижо прасе, ще си купя едно от породата „Тамуърт“ — беше последната обида, която тя отправи към него.

И все по-често, когато се погледнеше в огледалото, бръснейки се, той не бе в състояние да възрази. Рижата му коса избледняваше и оредяваше, четината по лицето му ставаше по-груба. Заради затлъстяването очите му изглеждаха все по-малки. Не му се мислеше за това как изглежда тялото му напоследък в жилището му нямаше никакви огледала в цял ръст. Когато тя го напусна, му каза, че се е занемарил. Той таеше подозрението, че е била права и в това отношение.

Миканеспи не харесваше усещането, което пораждаха у него тези мисли. Съзнаваше, че кариерата му е в застой, но това не означаваше, че е немарлив към работата си в Международния трибунал за престъпленията в бивша Югославия.

Да, не си беше представял, че юридическото му образование ще го отведе към издирването и проследяването на военнопръстъпници, но пък това бе за предпочитане пред съставянето на завещания и документи за прехвърляне на имоти в някой градец на родната му централна Шотландия. Беше си изградил една удобна малка ниша в ничията земя между Министерство на външните работи и Министерство на правосъдието и това го устройваше напълно. Най-лошото беше необходимостта да дели кабинет с онзи жалък уелски мизерник Проктър.

Но всичко това можеше да се окаже без значение, ако днес нещата се обърнеха с главата надолу. Предишната му шефка, Селина Брайсън, се отличаваха с нещо, което един по-умерен човек от Маканеспи би определил като толерантно отношение към своите подчинени в Международния наказателен съд за бивша Югославия. Описанието на Маканеспи беше по-пиперливо: „Пет пари не даваше какво правим, стига да представяме резултати, за които тя да обере лаврите, и да не пърдим на приемите на посланика“. Но Селина вече бе минало и днес новото момче щеше да се появи, за да размаха голямата тояга пред него и Проктър. Беше им наредил да се явят на работа в събота — просто защото имаше това право.

Маканеспи може и да беше мързелив, но не беше глупав и знаеше, че информацията е сила. Затова се обади на едно от приятелчетата си по чашка в Лондон и проучи това-онова за новия си шеф. Джери с удоволствие изпълни молбата му за сведения срещу обещание за бутилка холандски джин следващия път, когато Маканеспи пристигнеше от Хага в Лондон.

— Уилсън Кагни — каза Маканеспи — Разкажи ми за него.

— Какво си чувал досега?

Маканеспи направи иронична гримаса.

— Прекалено млад, прекалено елегантен, прекалено черен.

Джери се разсмя.

— По-възрастен е, отколкото изглежда. По-близо е до четиридесетте, отколкото до трийсетте. Заемал е достатъчно постове, за да може да създаде сериозни проблеми. Избира дрехите си на Савил Роу, но се говори, че живеел в малък едностаен апартамент в Актън, освен това не шофира. Харчи всичките си пари за елегантни костюми, а свободното си време прекарва във фитнеса до офиса си. Общо взето, гадно копеле-кариерист.

— Как се е издигнал? По заслуги? Или е топил другите? Или е спекулирал с това, че е цветнокож?

Джери си пое рязко дъх.

— Приятел, надявам се да си сигурен, че телефонът ти не се подслушва, щом говориш такива неща. Служителите на „Човешки ресурси“ напоследък са вездесъщи. Има необходимата квалификация — завършил е право в Манчестър, после има магистратура в областта на международното право и държавната сигурност, според нашата

секретарка, която е негова почитателка. Но е единственият чернокож в своя курс, вади си сам заключенията. Да кажем така, Алан. Той не е един от нас. Никога няма да го срещнеш в „Дорестия кон“ в петък вечер.

— Следователно няма да ни потупа по рамото и да ни каже „Продължавайте както преди, момчета“.

— Говори се, че ще проучи почвата за така наречените „съкращения по икономически съображения“. С други думи, „чистка“. Внимавай, Алан.

И така, вече предупреден, Маканеспи бе решил, че няма да бъде жертвеният агнец. По-добре въпросният агнец да е уелски. А той щеше да бъде рижото прасе, и щеше да размаха предупредително бивни към всеки, който го вземеше за лесна жертва. Бе отишъл на работа доста рано и за удивление на Тио Проктър, се бе заел да разчиства бюрото си и да подрежда своята част от офиса.

— Решил си да ставаш любимец на учителя, а? — попита Проктър.

— Просто погледнах това помещение с очите на външен човек и реших, че не е необходимо тук да прилича на кочина — каза Маканеспи, взе три мръсни чаши и ги натика в най-долното чекмедже на бюрото си. Проктър, явно притеснен, се зае да подрежда папки и документи по своето бюро.

Преди да успее да постигне някаква забележима промяна, в стаята се появи една служителка от стола, която носеше термос и една чаша. Тя погледна едно листче и попита:

— Кой от вас е Уилсън Кагни?

— Още не е пристигнал, скъпа. Освен това ще ни трябват още две чаши.

Маканеспи си каза, че Проктър винаги съумяваше да говори като противен досадник.

— Не, няма да трябват — тя размаха листчето под носа му. — Ето: „Поръчка за Уилсън Кагни. Черно кафе за един.“ Може ли някой от вас да се подпише за кафето?

— Не разбирам защо да се подписвам, след като няма да го пия — измърмори Проктър.

— Дайте го тук — каза Маканеспи и надраска подписа си в долната част на листчето. — Няма да го изпием, обещавам. — А когато

жената си тръгна, той отвъртя капака, вдъхна аромата и каза: — Да, от хубавото е.

— Да му се не види, Алан, затвори го. Той ще усети миризмата — Проктър изглеждаше паникьосан, но Маканеспи само изкриви иронично устни, затваряйки термоса.

Пет минути по-късно един висок чернокож мъж в безукорен антрацитен костюм на тънки ивици влезе, без да почука.

Косата му беше ниско подстригана, подчертавайки формата на тесния му череп и учудващо фините му черти.

— Добро утро, господа — каза той, после си наля кафе от термоса. Хвърли по един поглед към двамата, после посочи с чашата си към Проктър.

— Вие трябва да сте Проктър.

Тио кимна. Кагни изглеждаше доволен от себе си.

— Което ще рече, че Маканеспи сте вие — този път в гласа му се прокрадна едва доловима нотка на неприязън.

Кагни седна, придърпвайки крачолите си на коленете, преди да кръстоса крака.

— Предполагам, знаете защо съм тук?

— Вие сте назначен на мястото на Селина Брайсън — отвърна Маканеспи. — И правите оглед на елитния персонал — той се усмихна и незабавно се притесни, че от нерви показва прекалено много зъбите си.

Кагни приведе глава.

— Прав сте. И същевременно грешите. Вярно е, че поех длъжността на Селина. Но не съм дошъл тук да ви потупвам по рамото и да ви казвам, че работите блестящо. Защото в случая с вас двамата нещата не стоят така.

Проктър пламна, тъмночервено петно плъзна нагоре от яркочълата яка на ризата му.

— Ние тук сме една малка част от големите операции. Не можете да обвинявате нас за всичко, което се е объркало.

Кагни отпи от кафето си с явна наслада.

— Правителството на Обединеното кралство е ангажирано с идеята за международно правораздаване. Това е и главната причина да подкрепим инициативата на ООН за създаването на Международния трибунал за престъпленията в бивша Югославия. Затова и

подкрепихме кандидатурата на хора като вас да работят за трибунала. Всички знаят, че трибуналет приключва дейността си в края на тази година, следователно всички сме клиенти на кръчмата „Последен шанс“. А има хора, на които това не им се нрави. Какво ще кажете, точна ли е оценката ми на положението?

Маканеспи реши да не избързва, изчакваше да разбере каква позиция ще заеме колегата му. Проктър вирна брадичка, изражението му стана войнствено.

— Такъв трибунал никога няма да успее да задоволи стремежа на хората към справедливост. И това е разбираемо. След толкова време не можем да очакваме да осигурим такива доказателства, които биха устояли на всички предизвикателства в съдебната зала.

Кагни остави чашата си.

— Съгласен съм. Но онова, което ме безпокои, са случаите, които така и не стигат до разглеждане в съда. Случаите, в които е имало събрано досие и е била подготвена акция за арестуване на военнопръстърпника. Само че арестите си остават неосъществени, защото по чиста случайност обектът бива убит, преди ние да предприемем някакви действия.

Натам, значи, духаше вятърът. Някой се беше панирал заради операциите на черно, провеждани от някой друг. Маканеспи сви рамене.

— Сурово правосъдие. Малцина ще заплачат за такива хора. Просто понякога става и така.

Кагни удари с длан по масата, чашите изтракаха и лържичките в тях задрърчаха.

— Не ми излизайте с тези номера. При тези убийства изобщо не може да се говори за случайно стечение на обстоятелствата. Поне за десет от тях. И при последното — убийството на Мирослав Симунович, едва миналата седмица.

— На Балканите все още има предостатъчно копелета убийци — отбеляза Проктър.

Кагни го изгледа гневно.

— Напомнете ми да не ви препорърчвам за дипломатически пост. Това, което искам да кажа, е, че ако предшественицата ми е била склонна да си затваря очите пред някаква програма за самодейно правосъдие, която може да се е развивала тук, аз няма да го направя.

— Както сам казахте, всичко ще приключи в края на годината — каза Маканеспи кисело.

— И какво от това? Смятате, че не бива да разлайвам кучетата, така ли? — Кагни направи драматична пауза. Другите двама се спогледаха. Това очевидно бе достатъчно, за да постигнат съгласие, че въпросът му е реторичен. Загледаха Кагни с изражения на заинатени мулета. Той поклати глава с видимо нетърпение. — Вие просто не разбирате, нали? Това е краят на трибунала. Това е моментът, в който теглим чертата в пясъка. Това е моментът, в който казваме на хората в Босна, Хърватия, Черна гора, Косово и останалите: „Свършено е. Успокойте се и се опитайте да се държите като хора, живеещи през двайсет и първи, а не през дванайсети век.“ Моментът, в който им казваме, че сме направили всичко по силите си, за да могат лошите да получат своето наказание. И че сега трябва да продължат напред. Да оставят миналото да погребва мъртъвците си.

Проктър издаде някакъв звук, нещо средно между кашлица и сух, горчив смях.

— Не искам думите ми да прозвучат грубо, но е ясно, че не познавате добре тази част на света. Там те продължават да водят своите стари битки. Говорят за тях като нещо, което се е случило вчера. Ние може да мислим, че всичко е свършило и че с това е приключено, но никой, който се намира там, не мисли така.

— Е, ще им се наложи да се научат. Ако искат да бъдат част от съвременна Европа, ще трябва да се научат да живеят като съвременни европейци, а не като наемници на средновековни пълководци.

Маканеспи понамести едрото си тяло на стола и посегна към каната с кафе.

— Не е толкова просто. Всичко е обвързано с етнически зависимости, религия, родови вражди. Прилича на положението в Северна Ирландия, усложнено десетократно. Като „Рейнджърс“ срещу „Селтик“, умножено до ниво на лудост.

Той извади чаша от чекмеджето и си наля. За миг Кагни като че ли се разгневи, после обаче доби леко развеселено изражение. Но това не бе достатъчно да го отклони от първоначалната идея.

— А как би могло да се промени положението, ако не им наложим по-високи изисквания? Нима мислите, че на Балканите няма едно поколение от млади хора, които биха искали нещата там да бъдат

различни? Които гледат света през призмата на Фейсбук и Туитър и виждат, че има и друг начин на живот? На които старите геополитически подходи в техния заден двор са им дошли до гуша?

Ново споглеждане. Маканеспи отпусна рамене, изправен отново пред невежеството на поредния лондонски костюмар, който нямаше идея как върви светът.

— Може би. Но не разбирам какво общо има всичко това с нас.

Кагни сви раздражено устни така, че те заприличаха на тънка чертица.

— На убиването трябва да се сложи край. Тези убийства — защото те са именно такива, нека не ги разкрояваме с думи от рода на „сурово правосъдие“ — те трябва да отминат в историята.

— Разбирам — каза Маканеспи. — Но защо това трябва да бъде наш проблем? Нито сме извършвали въпросните убийства, нито сме ги поръчвали. Дори и скришом.

— Защото общото между тези убийства е, че всички те са свързани със случаи, в които ние сме били активно замесени. Ние, тази служба тук. Ние сме общият знаменател. Или някой от нашия екип си е наумил да се прави на Чарлс Бронсън, или тук има къртица, която издава подробности от нашите разследвания на трето лице, което действа по своя собствена програма за прочистване на Балканите.

Проктър бе видимо разтърсен, а Маканеспи имаше чувството, че същото важи и за него. Никога не бе формулирал нещата по този начин. Двамата отново размениха погледи този път ужасени.

— Мамка му — изсъска под нос Маканеспи.

— Както каза той, ние не сме убийци — заяви възмутено Проктър.

Кагни позволи на една усмивка да раздвижи ъгълчето на устата му.

— Сега, след като се запознах с вас, съм принуден да се съглася. Но има някой, който е. И аз съм си поставил за цел да открия кой е той — той избута стола си назад от масата и стана.

— Ние сме юристи, не детективи — каза Маканеспи.

— Някога може и да сте били юристи. Но през последните няколко години сте били ловни кучета, пуснати по следите на банда касапи. Това е последното ви назначение. Открийте отмъстителя. Можете да започнете още утре сутринта.

— Утре е неделя — възрази Маканеспи.

— Говорите като бакалин — Кагни не се опита да скрие презрението си. — Колкото по-бързо започнете, толкова по-скоро ще можете да представите някакви резултати. И тогава ще можете да разчитате на някаква кариера, когато се приберете у дома.

5.

Маги Блейк отиде да спусне тежките завеси на прозореца на дневната си. Когато видя пълната луна, спря за миг и се загледа над посребрените покриви към „замечтаните кулички“^[1] на централен Оксфорд. Колежът „Сейнт Сколастика“ беше достатъчно отдалечен, за да не бъде заобиколен от суматохата на капаните за туристи в сърцето на града, и все пак от своя апартамент на третия етаж на „Магнусон Хол“ тя можеше да гледа над блесналите каменни плочи, изпъстрени тук-там с петната на комините, през празното пространство на университетските паркове към колежа „Кебъл“, музея „Пит Ривърс“ и още по-нататък, към назъбените стени, кулите и каменните фасади на различни колежи и университетски сгради. Тя беше един от малкото преподаватели в колежа, които все още живеяха на неговата територия, и беше благодарна за тази привилегия. Тя й оставяше свободни доходи, благодарение на които Маги можеше да пътува за удоволствие, не само до местата, наложени от спонсорираната ѝ научна работа. Освен това обичаше гледката от тази стая, в която четеше и пишеше, и разговаряше с малцината аспиранти, на които беше научен ръководител.

И тъй като изминалият ден бе изпълнен със спомени, тя си спомни първия път, когато доведе Митя в жилището си. И двамата бяха изтощени от войната, страдаха от недоспиване и телата ги боляха от двудневното пътуване в багажника на един камион, който ги бе оставил близо до Банбъри Роуд в малките часове. Колежът бе притихнал, само в няколко от стаите на студентите се виждаше светлина. Докато Маги се опитваше да пъкне ключа си в ключалката на входната врата на „Магнусон Хол“, тишината бе нарушена от истеричното крякане на патица, и Митя се изкиска.

— Някой вечеря — каза той тихо.

Изкачиха се бавно по стъпалата. Маги още помнеше как презрамките на раницата се забиваха болезнено в раменете ѝ и как

трепереха мускулите на бедрата ѝ, докато се изкачваше по последните стъпала.

И после се озоваха в нейната дневна, а лунната светлина огряваше панорамата, разкриваща се през прозореца. Митя тръсна сака си като чувал, пълен с камъни, и се насочи към прозорците, като че ли някой го влачеше натам с трактор. Опря чело на стъклото и изпъшка.

— Помниш ли времето, когато Дубровник беше също толкова красив?

Тя смъкна каишките на раницата си, прекоси стаята и го обви с ръце, надничайки над рамото му, за да види част от гледката, която ѝ беше липсвала.

— Помня. Когато го видях за първи път през нощта, си казах, че е като излязъл от приказка. Крепостните стени. Мрежата на уличките. Масивният силует на катедралата, напомнящ на ковчеже, пълно със съкровища. Водата в пристанището, която сияеше на лунната светлина. Отразените лъчи от прожекторите на укреплението „Свети Иван“, като колони под водата.

— А сега всичко това е превърнато в отломки. Руини — той изправи рамене и я придърпа към себе си, притискайки здраво ръка към гърба ѝ. — Не мога да разбера защо хората от моя народ така и не порастват. Вие, англичаните...

Тя го смушка с лакът в ребрата.

— Аз съм шотландка, не забравяй.

Той поклати нетърпеливо глава.

— Виждаш ли, че и вие можете да бъдете не по-добри от нас — в тона му се долавяше снизхождение, но и умора. — Добре де. Те, англичаните, също са се били в гражданска война. Но са я надживели. Вече няма привърженици на краля и привърженици на Кромуел, които все още да се ненавиждат и избиват един друг. Те, англичаните, са имали и своите войни на розите, но хората от Йоркшър и Ланкашър не се бият по улиците.

— Освен, струва ми се, след футболни мачове.

Маги не можеше да овладее желанието си да се шегува; мисълта, че е отново в Оксфорд, я изпълваше с дълбока радост, също както някой кладенец се изпълва с вода след дълга суша.

— Говоря сериозно.

— Знам. Но е късно и аз съм повече от уморена. Имам уиски. Да си вземем ли по една чаша в леглото?

Този път той се разсмя.

— Знаеш точно как да постъпиш, че човек да се почувства по-добре.

Бяха си взели бутилката в леглото, но не успяха да стигнат по-далеч от първата чаша. Забравеното съчетание от топлина, удобство и липса на страх ги хвърли бързо в обятията на съня, и дори желанието, което постоянно тлееше между двамата, не можа да им попречи да заспят.

Тази нощ бе началото на нова фаза в отношенията им. Като всички останали фази, и тази беше сложна, бурна и прекрасна. Нито един от плановите, които Маги бе имала някога за живота си, не бе включвал човек като Митя. Но пък и не бяха включвали работа в тайни университети по време на граждански войни.

Маги остави завесите разтворени и седна на бюрото си, умишлено поставено под ъгъл от четиридесет и пет градуса спрямо прозореца, за да трябва да извърне глава, за да види изцяло гледката. Време беше да си ляга. Беше изминал един дълъг и напрегнат ден, нежеланото парти премина в нежелана вечеря за двайсет души, и тя изпитваше физическа умора. И все пак умът ѝ продължаваше да работи, да скача неспокойно от един на друг от хората, които бе видяла, и постоянно се връщаше към онзи, който не бе дошъл.

Без да се замисли, тя плъзна пръсти по клавиатурата и събуди своя „мак“. Може би това бе просто работа на изпитото вино, но дали не бе време да се вслуша в настоящия глас от дълбините на мозъка ѝ, който все ѝ напомняше, че трябва да напише нещо за времето, което бе прекарала на Балканите?

Разбира се, тя бе направила необходимото в професионално отношение. Нейният „Археологически поглед към геополитиката на Балканите“ се бе превърнал в стандартен наръчник за региона. А редактираният от нея сборник с анализи на медийното отразяване на конфликта беше привлякъл вниманието на неспециализираните радио — и телевизионни предавания, както и на печатната преса. Маги бе писала за последиците от обсадата на Дубровник. Но никога не бе описвала какво бе да я преживееш. Никога не бе разказвала как се бе

озовала там, нито пък за заплетения път, който бе я отвел в Косово, при кланетата и изнасилванията в лагерите.

Първо се боеше да разкаже тази история, защото спомените бяха още прекалено пресни. Искаше ѝ се да се отдалечи малко от тези травматични събития, за да може да ги види в техния контекст. После се въздържа, защото в един такъв разказ навсякъде би трябвало да присъства Митя, а по това време тя живееше с него в Оксфорд. Знаеше, че той няма да одобри, нито пък да се съгласи с всичко, което тя имаше да каже за годините, през които бе сновала между живота си в Оксфорд и живота си във военна зона. И Маги не искаше да сее неразбирателство между него и себе си. А накрая тя продължи да мълчи, защото той си бе отишъл и не ѝ се искаше да се откаже от надеждата, че може да се върне.

Струваше ѝ се прекалено рисковано да публикува неща, които нямаше да му бъде приятно да чете.

Но годините си минаваха и от Митя не пристигаше никаква вест. Нито дори честитка за рождения ѝ ден или картичка за Коледа. Нищо, което да отчита какво са били някога един за друг. Просто мълчание. Мълчание, по-дълбоко от всяко друго, което бе срещала на Балканите.

— Тук нищо не мълчи — бе ѝ казал той веднъж. — Всичко говори, стига да знаеш как да слушаш.

Е, това мълчание не говореше, това поне бе сигурно. И вече нямаше основателна причина Маги да си държи езика зад зъбите. Дори да решише да не публикува нищо, писането черно на бяло щеше да ѝ достави удовлетворение. Това беше шанс да се върне към миналото и може би да открие друга гледна точка, една нова истина.

Въпреки че не знаеше края на историята.

[1] Оксфорд често е наричан „градът на замечтаните кулички“ — изразът е употребен за първи път от поета Матю Арнълд. — Б.пр. ↑

6.

Карен караше бавно по тихата уличка в този късен нощен час, защото не искаше да смуцава съседите си. В тези къщи живееха семейства, които нямаха обичая да организират дивни купони през уикенда. Зад солидните, внушаващи доверие фасади животът явно течеше равномерно, типично за средната класа. Най-често, когато тя се прибираще у дома след единайсет, в прозорците наоколо много рядко се виждаше светлина.

Работата и я караше да бъде скептична относно онова, което се разиграваше в действителност зад тези красиво боядисани входни врати, но доколкото ѝ беше известно, нито един от съседите им нямаше дори неплатена глоба за неправилно паркиране. Тук беше съвсем различно от бедняшката улица, на която Карен бе израснала, където вечерите бяха шумни, по тротоарите се чуваха разпавии на висок глас, а около полунощ някои се сбиваха, а други пееха. Любовете ѝ към Фил Пархатка бе променила живота ѝ в повече отношения, отколкото тя можеше да предвиди.

Години наред двамата бяха работили заедно в някогашния отдел „Студени досиета“ във Файф, бяха се адаптирали към нови технологии, бяха измъквали истината от черупката, в която се криеше. Тя винаги бе на едно стъпало пред него по стълбицата на професионалната йерархия, но не бяха допуснали това да се отрази на приятелските им отношения. Пазеха си взаимно гърбовете и на моменти тя бе изпитвала усещането, че той е единственият човек на нейна страна. Бяха екип и успехите им доказваха стойността на екипната им работа.

Самата тя бе наясно още отрано, че се бори срещу чувства, много по-дълбоки от приятелските. Харесваше го, той беше обект на фантазиите ѝ и повод тя да се ненавижда, че излага на риск професионалните им отношения заради момичешките си копнежи. Когато той се държеше мило с нея, Карен си казваше, че би се държал по същия начин с Хубавеца — или с любимото си куче.

А после всичко се промени. Насред работата по най-тежкия им случай тя бе разбрала, че и той изпитва към нея същото.

Само след седмици тя бе напуснала безличния си апартамент в един бездушен, модерен жилищен комплекс, и се бе пренесла в късновикторианската вила на Фил, къща, реставрирана почти напълно в някогашния си вид от неговата снаха, която се занимаваше с история на архитектурата и бе гледала прекалено много телевизионни предавания за възстановяване на старинни сгради. Карен все още не можеше да повярва, че се е озовала в такава благоприлична среда.

Понякога се изкушаваше да не завие по настланата с чакъл алея между пищните цветни лехи, а да продължи с колата до края на улицата и по-нататък, към местата, където никой нямаше да я разобличи като самозванка — каквато понякога се опасяваше, че може да е. Но не и тази вечер. Днес тя се насочи към каменната къща близнак като жена, която се чувства на мястото си тук.

Къщата тънеше в мрак и тишина, с изключение на бледа светлинка някъде отзад.

— У дома ли е Фил? — попита Ривър, докато токовете ѝ потракваха по оцветените викториански плочи. — Или инстинктите на ченге налагат в къщата винаги да се оставя включена лампа?

— Замина на някакъв курс за уикенда. Нещо за разработване на косвено свързани престъпления. — Карен включи осветлението, докато двете вървяха към кухнята, която се намираше в задната част на къщата. Това беше единственото помещение, в което Фил бе съумял да възпре прилива от фантазии на снаха си. Когато Карен дойде да живее тук, кухнята приличаше на реликва от седемдесетте години. Сега тя беше цялата в неръждаема стомана и дърво, плотовете бяха пълни с домакински уреди и какво ли не още, истинска кухня, в която се готви и хората седят и разговарят.

— Какво означава това? — Ривър се отпусна тежко на един кухненски стол, видимо доволна от почивката. Тъмната ѝ коса, несресана и разпусната — нещо необичайно за нея — образуваше неравен ореол около главата ѝ, а под големите ѝ сиви очи имаше синкави сенки. Тя беше стройна открай време, но сега вече изглеждаше по-скоро болезнено слаба, старото ѝ дълго яке от промазана материя имаше нови надлъжни гънки там, където вече липсваше плът да го изпълва. Джинсите ѝ бяха необичайно свободни,

платът се бръчкаше около коленете и от вътрешната страна на бедрата ѝ.

— Знам, имах съмнения относно това негово напускане на отдела „Студени досиета“, само защото сега сме заедно, но той наистина се вживява в работата си в екипа за предотвратяване на тежки престъпления. Доколкото разбирам, според някои научни изследвания хората, склонни към насилие, проявяват и склонност към извършване на дребни престъпления в други области на живота си. Например не си плащат данъка за телевизора, карат колите си без застраховка, минават на червено, крадат на дребно от магазините. Такива гадости, които хората вършат, за да си докажат, че са нещо по-различно от другите — Карен взе бутилка австралийско червено вино от поставката за бутилки и отвинти капачката. — Затова екипът на Фил разработва стратегии с които се опитват да извадят жертвите от обсега на техните склонни към насилие партньори, като бият насилниците през пръстите за всяко дребно нарушение. Понякога нарушенията стават достатъчно, за да натикат копелето зад решетките. В други случаи ги притискат до такава степен, че на насилникът му е по-лесно да си вдигне чуковете и да отиде да живее другаде.

— Но това не означава ли, че проблемът просто се измества? — Ривър взе чашата, която Карен ѝ беше наляла, отпи и кимна. — Хубаво е.

— Да, но се залага на надеждата, че на това друго място се практикува същата политика. Идеята е в крайна сметка тези хора да осъзнаят, че насилието над партньора означава, че и над тях ще се упражнява насилие, по друг, но не по-малко неприятен начин. Освен това, в случаите, когато екипът събере достатъчно доказателства за нарушения, за да ги вкара зад решетките, това ги изважда от уравнението по начин, който спестява на жертвата необходимостта да дава показания за онова, което насилникът ѝ е причинил.

— И има ли ефект?

Карен сви рамене.

— Фил е на мнение, че този подход може да спаси човешки живот — тя измъкна голям плик със солено-сладки пуканки от шкафа и го изсипа в една купа. — Но да се върнем към темата — кажи ми нещо за моя скелет.

След като описаха и опаковаха останките, Ривър ги беше отнесла в моргата. Карен я бе оставила да си върши работата.

Опитът ѝ говореше, че хората се справяха най-добре с онова, в което ги биваше най-много, ако човек ги оставеше на спокойствие. Надничането над рамото никога не се отразяваше добре на качеството на работата им. Докато специалистката по съдебна медицина анализираше останките, Карен се бе съсредоточила върху най-новата история на училище „Джон Дръмонд“, опитвайки се да разбере кой е имал достъп до сградата и кога. Предполагаше, че това би било неблагоприятна задача по всяко време, но в събота следобед и вечерта задачата бе почти неизпълнима. Единствените сведения, до които успя да се добере, бяха отрицателни. Никой не бе ползвал редовно сградата през последните десетина години, не и след като оттам се бе изнесла една благотворителна организация, занимаваща се с организирането на приключенски игри на открито за лишените от възможността да играят на въздух тийнейджъри от централната част на града. Никой не се бе заселил незаконно вътре. Никой от охранителната служба, чиято работа е било обезопасяването на сградата, не признаваше дори да се е изкачвал по стълбите. Никой, свързан с училището в онези потънали в мъглите на времето времена, не бе обявен за изчезнал.

И което бе по-важно, опитите ѝ да открие някой, който да знае нещо за заниманията на катерачи по „Джон Дръмонд“, се провалиха. Телефонът на приятеля на Фрейзър Джардайн беше изключен и докато той не се свържеше с тях, тази изкусителна линия на разследване си оставаше неразвита. Само негативни данни. Сега Карен копнееше за нещо с положителен знак.

Ривър сдъвка докрай пуканките, с които бе напълнила устата си.

— Става дума за мъж. Умрял е от раната в челото, резултат от прострелване с малокалибрено оръжие. Всичко, което мога да ти кажа извън това на този етап, си остава само предположение. Бих предположила, че е убит поради входния отвор на раната — тя посочи едно място над дясната си вежда. — Никога не съм виждала самоубиец, прострелял се тук. Слепоочието, устата, веднъж един се бе прострелял точно между очите. Но никога встрани от центъра, какъвто е този случай.

Карен кимна и натъпка пуканки в устата си.

— Хмм. Така си и мислех.

— Освен това няма и следа от куршума. Но това не означава, че някой го е взел. Има следи от гризачи и птици по костите и около тялото.

— Така че някоя катерица или сврака може да е отнесла куршума и да го е пуснала другаде?

— Напълно възможно. Що се отнася до белезите за идентифициране, бих казала, че е бил някъде между четиридесет и петдесетгодишен, когато е бил убит. Състоянието на зъбите му е интересно. Има две коронки, доста скъпа металокерамика, вероятно правени през последните две-три години преди смъртта му. И вероятно тук, в тази страна. Но има и други, по-стари. Виждала съм подобна работа по зъбите на трупове от западната част на някогашния Източен блок. Украйна, Албания, България, Босна, това са страните, които имам предвид.

— Следователно според теб той е произхождал оттам, но е живеел тук?

— Така изглежда. Освен ако не е бил дълбоко засекретен агент под прикритие. Това не са били места, на които човек би отишъл да му поправят зъбите, ако е имал избор. Не и по онова време.

— По кое време?

Ривър се замисли, въртейки чашата с вино в ръката си.

— Бих казала, че от момента на смъртта му са минали между пет и десет години. Трудно е да бъде точна, прекалено много от определящите фактори варират. Дрехите му са изгнили, което ще рече, че са били от естествени тъкани. Намерихме разни нишки под тялото му. Предполагам, че е носил памучно бельо и памучен спортен панталон, а не джинси — няма капси, и риза от ленено-памучна материя. Вълнени чорапи и нещо като обувки за катерене с удобни, нехлъзгащи се подметки. Повечето от тези материи са изгнили или пък са ги отнесли птици и гризачи, за да ги слагат в гнездата и леговищата си, но гумените покрития и подметките са почти недокоснати. Между подметките и костите на крака има все още късчета вълнена тъкан.

— Това с обувките е разбираемо. Имаме свидетел, който твърди, че разни побъркани копелета си падат да се катерят без обезопасяване по фасади на сгради като „Джон Дръмонд“.

— Това обяснява и по какъв начин той се е добрал дотам, без да минава през сградата и да излиза през капандурата без стълба. Защото

никъде няма и следа от стълба. — Ривър загреба нова шепа пуканки. — Хората никога няма да престанат да ме изненадват. За какво му е на човек да се катери по фасадата на сграда, след като вътре си има чудесно стълбище? Разбирам идеята на катеренето в планина. Предизвикателството, връзката с природата. Гледките, за бога! Но сгради? Това е просто смахната история.

— Е, на мен не ми пука кой колко е смахнат, ако това ми дава някакъв начин да навляза в случая. Защото онова, което ти ми казваш, е до болка лишено от подробности. Няма нищо за цвят или модел на дрехите, нищо, което бихме могли да сравним с описанията на дрехи, носени от лица, обявени за издирване... — Карен въздъхна.

— Съжалявам. Не мога да ти кажа дори какъв е бил цветът на чорапите му. Но съм сигурна, че у него ще има други неща, които ще имат по-добър шанс да съвпадат с данните на твоите изчезнали лица — Ривър измъкна телефона си и отвори галерия със снимки. — Виж — Карен примъкна стола си така, че да може да гледа екрана. — Това трябва да е било в задния му джоб. — На телефона се виждаше тъмноредвена карта с магнитна лента, с размера на кредитна карта. — Можеш ли да познаеш какво е?

— Трябва ли да мога?

— Не знам. На мен ми прилича на ключ-карта за хотел, но върху нея не е отпечатано нищо, което да подсказва откъде е.

Карен поклати глава.

— В града има стотици хотели и пансиони. Може в лабораторията да успеят да измъкнат нещо от магнитната лента. Но преди да ги оставя да се занимават с нея, ще видя дали специалистите по отпечатъци няма да открият нещо. Това ли беше единственото нещо по него, което би могло да послужи за идентификация?

— Нямаше нищо друго. По мястото, на което бе открита, съдя, че се е намирала в заден джоб. Онзи, който го е убил, вероятно е взел портфейла му и всичко, което би могло да послужи за разпознаване. Предполагам, че щом е прибрал тези вещи, е прекратил претърсването.

— Не всеки има достатъчно здрави нерви, за да претърсва труп. Остава ми да се надявам, че ще успеем да извлечем нещо от картата — Карен напълни отново чашата си и се прозя. — И все пак, този случай е по-различен от обичайното разследване по студени досиета. Не се

налага да се ровиш из глупавите записки на други хора и да изпадаш в депресия от мисълта за тяхната ограниченост.

— Кой знае, може да се уредиш с командировка в чужбина, ако се окаже, че убитият е живял преди някъде другаде.

Карен се изкиска мрачно.

— Да бе. Като си познавам късмета, току-виж се оказал албански трафикант на хора. Е, кога ще имаш още нещо за мен?

— ДНК-анализът ще е готов в понеделник сутринта. Първото нещо, което ще направя утре, ще е да започна с анализа на костите. Винаги може да се обмисли реконструкция на лицето, ако не стигнете доникъде с ключ-картата и по-задълбочените лабораторни анализи — допълни замислено Ривър.

Карен направи гримаса.

— Знам. Напоследък са станали доста по-добри, с 3D-изображенията. Но такава реконструкция е скъпа, а ако нашият човек е чужденец, възможностите да имаме достатъчно попадения за сигурно разпознаване са минимални. Не знам дали ще мога да оправдая такъв разход. Но ще го имам предвид.

— Това й е хубавото на съвременната съдебна медицина, Карен. Навремето разпознаването на човешки останки беше възможно най-трудната задача. Но в наши дни вече няма къде да се скриеш. Всички ние носим своята история под кожата си. Виждаш ли тази чаша вино, която пиеш сега? И тя ще допринесе към общия образ на Карен Пири.

Карен се разсмя и чукна чашата си в чашата на Ривър.

— Прибави още сто и двайсет калории към общия образ на Карен Пири. И като стана дума за това, отслабнала си повече, отколкото трябва.

Ривър избегна погледа на приятелката си.

— Добре съм. Просто работех много — каза тя. — Знаеш как е.

— Знам, че когато аз имам много работа, напълнявам. Ям боклуци в движение.

— При мен става обратното. Забравям да ям.

Карен поклати глава с иронична усмивка на устните.

— Ето, това изречение няма никакъв смисъл за мен. Как така можеш да „забравиш“ да ядеш?

Ривър се окопоти и се насили да говори весело.

— По същия начин, по който ти „забравяш“ да спиш, когато си близо до отговора на задача, която никой друг не е успял да реши.

— Толкова добре ме познаваш. Но тази вечер не съм по петите на някой преследван — тя отново се прозя. — И утре е ден. Да си лягаме ли?

Ривър погледна часовника си.

— След малко. Трябва да се обадя на Юън. Той сигурно е още буден. Аз съм на обичайното си място, нали?

Карен стана и допи чашата си.

— Да. А утре ще се опитаме да се преборим с разпознаването на тайнствения мъж. Колкото по-скоро успеем, толкова по-скоро ще можем да намерим и човека, който е пуснал куршум в главата му. Някъде си живее убиец, който е имал прекалено много спокойни нощи. Време е да се постареем да сънува кошмари.

На Балканите най-краткото разстояние между две точки никога не е права линия. На тези спорни територии историята и географията непрестанно са се сблъсквали със способността на хората да проявяват жестокост. Това е мястото, на което с потискаща повторемост разкривах собствената си уязвимост. Но то е и мястото, на което открих любовта и надеждата, и възможността за изкупление.

Нищо не ме е карало да осъзнавам така ясно собствената си смъртност, както грохотът и ударите на масивния артилерийски обстрел. Светлините, разцъфващи хаотично по небето, тресящата се около мен сграда, ужасният ек от гръмовните експлозии ме изпълваха с ужас. Не си представях професионалният ми живот да ме доведе дотук, когато преди трийсет и две години се записах да следвам география. Нямах представа, че работата на географ може да ме постави в такова положение, че да бъда обстрелвана със снайпери или да трябва да карам линейка, натъпкана с медикаменти и санитарни материали през половин Европа, или да се крия от тайната полиция в гъмжащи от плъхове мазета.

Възпитанието ми не ме беше подготвило за подобни приключения. Израснах в равнинната част на Файф, известна като Хау ъв Файф, крепост на консерватизма и земеделски район в средата

на земи, известни с радикалните настроения на населението си и със своите мини, корабостроителници и развит индустриален риболов. Възпитаните хора биха нарекли баща ми „селскостопански работник“, но на практика той беше ратай. Майка ми работеше на непълен работен ден в мандрата към фермата, тя беше и движещата сила, придала ми начална скорост, за да избягам оттам.

Имах късмета да отида в „Юнивърсити Колидж“ в Лондон точно когато хуманитарният аспект на дисциплината география започна да създава нови зони на интерес. Катедрите по география дотогава бяха изключително мъжки регион, но една нова вълна от жени започна да нахлува на академично ниво в тази наука. Хуманитарната география на женския живот започна да привлича вниманието ни, а движения от рода на „Грийнъм Комън“ даваха плодотворни насоки за проучвания и публикувани разработки. Знам, че това твърдение може да бъде посрещнато с недоверие, но онова време беше наистина много вълнуващо за един начеващ географ.

Мой научен ръководител за докторантурата беше една от онези радикални жени пионери в дисциплината. Мелиса Армстронг се бе върнала в Лондон, след като бе работила като аспирант и после след защита на докторската си степен в САЩ, въодушевена от марксистка и феминистка идеология. Тя връхлетя „Юнивърсити Колидж“ с разрушителната сила на торнадо, изкоренявайки съществувалите дотогава властови структури и размествайки тектоничните пластове на физическата география, за да проправи път на нещо съвсем различно. Мелиса прекарваше не по-малко време с философи и социолози, отколкото със собствените си колеги от катедрата, а енергията ѝ зашеметяваше останалите преподаватели.

Аз бях една от двете жени, останали като аспиранти в катедрата, и ние се превърнахме в нейни помощнички, ученички и последователки.

Възхищението ни пред нея граничеше с преклонение, особено когато прилагаше политическите си принципи на практика. В края на осемдесетте години група философи дисиденти от Прага изпратиха тайна покана към западни учени, за които подозираха, че вероятно симпатизират на каузата им. „Елате да ни помогнете да подкопаем режима, провеждайки тайни семинари“, така гласеше поканата.

Мелиса стана преподавател в колежа „Сейнт Сколастика“ в Оксфорд точно навреме, за да се присъедини към тази първа вълна от сътрудничащи на дисидентите учени-либертарианци. Тя стана една от групата учени, преподаващи в претъпкани апартаменти и в помещения над барове, внасяйки същата жизненост и въображение в тези семинари, както и в другите, които изнасяше пред нас в Оксфорд, защото аз я бях последвала в Оксфорд, след като спечелих стипендия за младши асистент в „Сколи“. Въпреки че хората, които те обучаваха и вдъхновяваха, работеха до късно като строители и продавачи в магазини, улични метачи и чистачи на тоалетни, те някак съумяваха да открият у себе си енергия и порив, за да реагират по-ентузиастично, отколкото, подозирам, сме реагирали някога ние. Мелиса повтори многократно това рисковано и плашещо пътуване.

Прекарваше забранени книги в багажа си — феминистки текстове, скрити в кориците на романчета, каквито се купуват по летищата — и изнасяше тайно материали, дело на „самиздат“, писани от хората, които тя все повече започваше да възприема като свои колеги, и в Прага, и оттатък Прага. В крайна сметка властите започнаха да намират честите ѝ посещения за съмнителни и след няколко неприятни сблъсъка с органите на Държавна сигурност съответните инстанции в Чехословакия я уведомиха, че занапред няма да ѝ бъдат издавани визи. Мелиса беше вбесена от осуetyаването на плановете ѝ, но решимостта ѝ да се бори за свободата на словото и на науката продължаваше да гори с ярък пламък в сърцето ѝ. Помня вечерта, когато тя разбра, че никога вече няма да може да работи със своите неофициални студенти в Прага. Бяхме в кабинета и в „Сейнт Сколастика“, и тя отвори бутилка вино с такова ожесточение, че изкриви тирбушона.

— Няма да се предам — заяви тя, плисвайки „соаве“ в две чаши.
— Мислят, че могат да ни затворят устата, но няма да стане.

— Но какво можеш да направиш, след като не те пускат обратно в страната?

Мелиса отпи голяма глътка от чашата си, после остави тъмната ѝ коса да падне напред, така че не можех да видя ясно лицето и.

— Някой от останалите организират фондация за набиране на средства, с които да подкрепяме дисидентите. Искат да се опитат

да извеждат тайно хора от страната и да ги подкрепят, докато успеят да си намерят работа в университетите тук — после тя отметна косата си назад, изразлението ѝ беше предизвикателно. — Не мисля, че това е начинът да се промени светът.

— Какво ще правиш тогава?

— Ще намеря друго място, на което ще правя същото, което правех в Прага. Това не е единственото място, на което хората са лишени от правото да говорят и да мислят. Това е прекалено важно, за да му обърна гръб, Маги. Тези хора имат нужда от нас.

Мелиса скоро намери разрешение, което до известна степен отговаряше на желанието ѝ да дава гласност на новата дисциплина, възникнала в резултат на съчетаване на феминизъм, философия и геополитика. Отговорът се намираше в Дубровник. Въпреки че в най-общ смисъл беше част от съветския блок, Югославия даваше повече свобода на контактите със Запада. И там, в международния университетски център, беше възможно да се срещат учени от двете страни на идеологическия вододел. Онези, които бяха ограничени и потискани от режима, при който живеяха, можеха да прикрият дисидентските си настроения и да замаскират естеството на срещите си, които правеха времето, прекарвано в международния център, толкова плодотворно.

Можеха да участват в семинари и обсъждания на най-новите теории, а после да отнесат тези подривни теории в собствените си университети и да ги разпространяват с помощта на шепата студенти, на които можеха да се доверят. Мелиса беше в стихията си, ентузиазмът ѝ се предаваше на всеки, когото срещнеше.

Също като в Оксфорд и тук Мелиса успяваше да преподава така, че ученето да бъде удоволствие. Семинарите преминаваха неусетно в спонтанни събирания на по чашка, които продължаваха до късно през нощта, изпълнени с обсъждания и спорове. Тя основа списание, което публикуваше материали на дисидентки-феминистки, занимаващи се с философия и география, успя да убеди едно малко немско издателство да финансира публикуването на анонимните статии.

Спомням си как седях до късно през нощта, за да въвеждам в компютъра писаните на ръка материали, опитвайки се да напирам смисъла в понякога измъчения английски. Но бях щастлива, че съм

част от това приключение. Всички обичаха Мелиса; всички искаха да я виждат колкото може по-често.

За неин лош късмет това важеше и за колегите ѝ от „Скопи“.

Вместо да се гордеят с онова, което тя вършеше по широкия свят, повечето членове на ръководството на колежа страдаха от онова едностранчиво мислене, което външните хора обикновено подозират у лица от академичните кръгове. Те се интересуваха значително повече от собственото си удобство, отколкото от човешките права на разни кандидат-философи, за които никога не бяха чували. Мелиса получаваше заплащане, за да преподава в „Скопи“ и да поема своята част от административните задължения. В нейно отсъствие, през лятото на 1991 година, когато по всичко личеше, че в Хърватия всеки момент ще избухне гражданска война, членовете на ръководството на колежа я избраха за декан и настояха тя да изпълнява задълженията си на преподавател.

Мелиса беше бясна. Въпреки че сега, когато гледам към тези дни от позицията на старши преподавател в колежа, съзнавам, че на хората от управата им е било много трудно да поддържат баланса, по онова време бях изцяло на страната на Мелиса. Непосредствено след падането на Берлинската стена и преди очакваното рухване на Съветския съюз, ролята на учените от Запада ставаше още по-решаваща за бъдещето, така настояваше тя. Настояваше, че това е много по-важно от преподаването на студенти, които са били несравнимо по-привилегирани по отношение на образованието си. В моите очи тя беше неоспорим морален победител в спора. Но въпреки пламенната ѝ аргументация пред всеки, който си направеше труда да я изслуша, ръководството на колежа остана непоклатимо. В началото на есенния семестър крилете на Мелиса щяха да бъдат подрязани. Тя вече нямаше да ръководи семинари за дисиденти в Дубровник. Щеше да обяснява на първокурсници теорията на Малтус и историята на развитието на населението на земята.

И затова стана така, че аз се озовах в Дубровник на 1 октомври 1991, когато бомбите започнаха да падат и водоснабдяването и електричеството в града бяха прекъснати.

7.

Алан Маканеспи се почеса по корема през пролуката между копчетата на ризата си и отпи кафе с мляко от картонена чаша. Тио Проктър сви отвратно устни, когато колегата му се оригна и дъхът му, лъхащ на кисело, долетя до него през масата.

— Отвратителен си, знаеш ли?

Уелсецът размаха ръка пред лицето си и посегна към бутилката с минерална вода.

— Само защото ти нямаш представа какво е предназначението на съботната вечер, това не означава, че ние, останалите, трябва да се държим като момчета от църковен хор. — Маканеспи се понамести на стола си, коремът му повтори движението като синусна вълна от сланина. — След като изслушах онзи мухльо Кагни вчера, трябваше да отмия лошия вкус от устата си. Има по-приятни неща, които бих могъл да правя в неделя сутринта, вместо да се занимавам с тази купчина глупости — той изгледа смръщено папките, натрупани от Проктър на масата. След като Кагни им бе раздал губещите карти, Маканеспи се измъчваше от огорчение и несигурност; ако не успееше да види в края на тунела светлина, която да не е от идващ насреща му влак, той знаеше, че го очаква преждевременен и съвсем не славен край на и без това скромната му кариера.

Проктър постави слабата си ръка върху купчината папки.

— Не, няма такива неща. Освен ако не искаш да загубиш пенсията си. Кагни ненавижда такива като нас. Има ни зъб и мисли, че единственото, за което трябва да се блъскат простосмъртните, е за да му дадат възможност той да се представя добре.

Маканеспи изсумтя.

— Нали си има шибания костюм от „Савил Роу“ за целта.

— Иска шефовете му да решат, че му се полага да носи именно костюми, поръчани на „Савил Роу“. Затова са му необходими резултати и ако не ги получи, ще трябва да духне на някого под опашката и, по дяволите, не бих искал този някой да бъде аз —

Проктър отвори лаптопа си и го активира с натискането на един клавиш. — След Едуард Сноудън и „Уикилийкс“ всички страдат от параноя на тема изтичане на информация. И нека бъдем честни, човек не може да погледне събитията в нашия сектор и да не си каже, че някой е решил да вземе раздаването на правосъдие в свои ръце.

Маканеспи се оригна отново и изгледа мрачно чашата, като че ли тя бе виновна по някакъв начин за тази проява на невъзпитание. Прокара ръка по рижата четина на брадичката си и въздъхна.

— И на никой не му пукаше. Приемаше се, че като се отърваваш от тази човешка измет, правиш услуга на човечеството.

— Добре ще е Уилсън Кагни да не те чуе да говориш така — Проктър се намръщи, отваряйки на екрана някаква таблица. Кокалестите му пръсти с тънки черни косъмчета отгоре приличаха на крака на насекомо, докато подскачаха бързо по клавишите. — Ти не си женен, Алан. Нямах деца. Може да нямаш за бъдещето си никакви други намерения, освен да си докараш с пиене преждевременна смърт, но аз трябва да мисля за Лорна и за децата.

Възцари се мрачно мълчание. Маканеспи седеше неподвижно, лицето му не издаваше с нищо мислите му. Проктър беше прекалил. В продължение на години двамата с Маканеспи работеха добре, защото всеки поддържаше едно добре заучено безразличие към недостатъците на другия. Това напомняше на брак в католическа страна, преди там да разрешат разводите.

Бяха принудени да бъдат заедно, затова се стараеха да извлекат най-доброто от това неприятно положение, преструваха се, че взаимното им презрение не съществува, всеки избягваше да коментира личните навици на другия, които ненавиждаше.

Проктър никога не бе критикувал пиенето на Маканеспи и отблъскващите му отклонения от онова, което уелсецът приемаше за задължителна лична хигиена. От своя страна Маканеспи проявяваше търпимост към педантичността на Проктър, която в неговите очи граничеше с обесивно-компулсивно разстройство, и никога не възразяваше срещу навика му постоянно да показва семейни фотографии и да се отдава на безконечни досадни истории за блестящите, красиви, ерудирани и талантиливи съвършенства, каквито бяха според него дъщерите му.

Това ефикасно споразумение рухна пред заплахите на Уилсън Кагни. Сега по всичко личеше, че Проктър е готов да го хвърли на лъвовете, служейки си с провала на последната връзка на Маканеспи като оправдание. Според шотландеца, Проктър се дразнеше, че тъй като не бяха женени, бившата му приятелка не успя да му одере три кожи след раздялата. Така ѝ се падаше.

Маканеспи ѝ бе предлагал неведнъж да се оженят, но всеки път тя се измъкваше с някакво оправдание. Затова и си тръгна от дома му с не повече от това, с което бе дошла. Затова пък Проктър бе прикован към превзетата и благовъзпитана Лорна до смъртта. Честно казано, и на него така му се падаше.

Маканеспи се покашля.

— Нека си припомним какъв точно е проблемът.

— През изминалите осем години имаше единайсет случая обект, разследван от Международния трибунал, да бъде убит дни преди датата, на която трябваше да бъде арестуван — Проктър отвори нова страница и я загледа намръщено. — Документацията е била обработена, операцията е била насрочена. Но в промеждутъка между екзекутивното решение и изпълнението му... — той се поизчерви, осъзнавайки неуместния подбор на думи.

— ... е имало изпълнение на екзекуция — изтърси Маканеспи очакваната реплика. Понякога не можеше да се удържи, шотландската му слабост към черния хумор надигаше глава. — И колко от тези случаи са били наши?

— В осем от тях разследването е било ръководено от британец. В другите три случая в екипа е имало британец.

— За едни и същи лица ли става дума?

Проктър плъзна пръст по екрана.

— Като че ли не. Александра Рийд е била помощник-ръководител на два от случаите, а после е поела ръководството на трети. Три от разследванията са водени от Уил Прингъл, две от Дерек Грийн, който е помагал в трети случай, а Патърсън Тейт е водел останалите два. Следователно като че ли можем да отхвърлим вероятността някой от тях да е нашият доброволен сътрудник на дивото правосъдие. Но ние ще трябва да огледаме всички, до най-незначителния участник във всяко разследване, за да открием онова, което ги свързва. Къртицата.

Маканеспи изсумтя.

— Занасяш се, нали? Нали нямаш сериозно намерение да се заемем с най-голямата загуба на време от предизборната кампания на лейбъристите през 1987 година насам? На всички ни е ясно за какво ставаше дума. Беше си своеобразно етническо прочистване на боклуци. Освобождаване на Балканите от отрепките, които превърнаха тези територии в ад на земята през деветдесетте години. Ти знаеш чие е първото име в списъка на заподозрените за тези убийства, и аз го знам.

Проктър издиша шумно през нос. Изду устни и се взря мрачно в компютъра си, натискайки клавишите ожесточено, като че ли на тяхно място бяха очите на Маканеспи.

— Нищо подобно не знаем — изръмжа той.

— „Нищо подобно не знаем“ — повтори Маканеспи присмехулно, преправяйки гласа си. — Това е всеизвестно тук от години, Тио. Не се прави, че не знаеш за какво говоря.

— Това са просто слухове и клюки.

— Не съм чувал някой да се опитва да обори тези слухове и клюки. Момчетата от Балканите просто кимат и смигват, когато някой реши да отбележи, че по някакво странно съвпадение, на поредния гаден садист със списък на престъпления по време на войната, по-дълъг от ръката ми, са му скроили дървено палто, преди ние да успеем да го арестуваме.

Проктър поклати глава.

— Това не значи, че истината е такава. Става дума просто за една интересна история.

— История, която съвпада с известните ни факти. Затова и постоянно се връщаме към нея — Маканеспи започна да отмята на пръсти. — Кой познава всички ключови играчи още от едно време? Кой е шибаният прочут герой, за когото половината Балкани са готови да лъжат, докато подгизналите им от сливова езици почернеят? Кой се скъса да обяснява пред представители на всички новинарски екипи, които се съгласяваха да го изслушат, колко безполезен е Международният трибунал, а после мина в нелегалност, само седмици преди първото убийство?

Проктър се зае да подрежда спретнато своята купчина папки, макар тя да нямаше нужда от подреждане.

— Говориш за Димитър Петрович.

— Точно така — Маканеспи вдигна палците на двете си ръце и се ухили тържествуващо. — Рано или късно вдяваш, Тио. Налага се да ти се помогне, но стигаш до върха на хълма.

— Както обикновено, Алан, ти напълно пропускаш най-важното. Дори да си прав за Петрович — а аз не приемам, че си прав — та дори да си прав, това все още не ни решава проблемите. Уилсън Кагни вероятно вече знае всичко за Петрович. Не Петрович е важен в случая, а въпросът от кого Петрович получава сведения. Някой му дава точна ориентация, Алан. И според Кагни по всичко личи, че този някой е един от нас или някой, който работи в много тясно сътрудничество с нас.

8.

Имаше добри и лоши новини. За раздразнение на Карен добрите новини пристигнаха първи. Въпреки че благодарение на тях денят започна добре, тъкмо заради това лошите новини бяха още по-разочароващи.

Плюсът в сметките ѝ се дължеше на новините от анализатора на пръстови отпечатъци, който бе взел картата от екипа, огледал мястото, на което бе открит скелетът. Карен бе излязла от дома си, преди Ривър да се събуди, вземайки чаша кафе за из път, за да могат синапсите ѝ да заработят по-ефективно.

Можеше да провери какви са резултатите от лабораторните анализи по телефона, но предпочиташе личния контакт с анализаторите, когато това беше възможно. Открай време умееше да им се умилка, за да ги накара да свършат и нещо допълнително за нея. А когато човек работи с минимален бюджет по студени досиета, тези допълнителни усилия можеха да се окажат и решаващи.

Толкова рано в неделя сутринта движението не беше оживено и тя успя да стигне за рекордно кратко време до новичката сграда, където се бяха нанесли отделите за разследване на тежки престъпления на шотландската полиция. Сградата се намираше на територия, която Карен мислено наричаше „шотландски вариант на Бермудския триъгълник“ — забравената от Бога земя между магистралите М-80, М-73 и М-8.

Мястото бе наречено „Бизнес център Гарткош“, за да зазвучи по-динамично и вълнуващо. Но според Карен щеше да се наложи да се промени нещо повече от названието, за да се пропъди в съзнанието на местното население споменът за огромната територия, заета от работилници и леярни, даващи работа на около хиляда души, чийто професионален живот на практика приключи, когато „Бритиш Стийл“ затвори завода през 1986 година. Едно поколение по-късно, белезите от тези рани не бяха изчезнали.

Новата сграда даваше ефектен принос към гледката. С фасадата си от бял бетон и тонирано стъкло тя напомняше на гигантски баркодове, вградени в пейзажа под странни ъгли един спрямо друг. Когато я видя за първи път, Карен се стъписа и бе изкушена да я отхвърли като каприз на архитектите. Но Фил, който потърси сведения за сградата онлайн, поясни, че тя би трябвало да представлява ДНК баркод. „Това е метафора“, бе казал той. Макар и с нежелание, Карен се бе съгласила, че в проекта има някакъв смисъл, предвид това, че в част от сградата щеше да се нанесе отделът по съдебна медицина на шотландската полиция. Но беше доволна, че никой не иска от нея да работи в някаква шибана метафора.

Една от хубавите страни на неделята бяха възможностите за паркиране. Правителството държеше всички да мислят за природата и да ходят на работа с обществен транспорт. Затова според новата политика, когато се издигаха нови бизнес сгради, местата в прилежащите паркинги бяха по-малко от броя на служителите, които щяха да работят там. Според един от бившите колеги на Карен, в „Гарткош“ имало двеста и петдесет паркоместа за хиляда и двеста служители. Но повечето от тези служители се бяха преместили да работят тук от други селища в Централна Шотландия, а за много малко от тези места общественият транспорт предвиждаше пряка връзка с „Гарткош“. „Някои идват на работа преди седем, само и само за да намерят къде да паркират“, бе й казал той. Други, ругаейки, разравяха с колелата на колите си тревните ивици покрай околните пътища. Това нямаше да промени правителствената политика, но поне им олекваше.

Вътре в сградата всичко беше ново-новеничко, с изключение на хората. Те си бяха кисели, размъкнати и неконтактни като преди. Специалистът по пръстови отпечатыци Тревър Дингуол изглеждаше все така, сякаш бе измъкнат насилствено от кръчма, в която е гледал футболен мач. Тениска в цветовете на футболния клуб „Джонстън“, развлечен анцуг и огромни маратонки — все неща, които биха изглеждали горе-долу приемливи като част от облеклото на някой студент.

Но да ги видиш на шкембест, брадат и оплешивяващ четирийсинагодишен мъж — това действаше просто потискащо. Карен го откри зад една преграда в почти пустото открито работно помещение, изгърбен над купчина разпечатки.

— Виждаш ли каква е тази работа? Никога няма да престане да ме изненадва? — така започна той разговора.

— И аз се радвам да те видя, Тревър. Та каква е днешната програма на изненадите?

Той побутна по-нагоре смъкналите се на носа му очила и я изгледа, присвивайки очи.

— Как мислиш, колко време е прекарало тялото на убития на покрива?

Карен обърна очи към тавана. Защо напоследък като че ли никой не бе в състояние да говори без увъртания? Като че ли всички се опитваха да превърнат и най-обикновения разговор в образец на театралното изкуство.

Тревър кимна мъдро.

— Както казах, това е нещо удивително. Специалистите по оглед на местопрестъпления казаха, че най-вероятно картата първоначално е била в някакъв джоб, но когато платът е изгнил, тя паднала и се подпряла под ъгъл на стената. Така че едната ѝ страна е била защитена от атмосферните влияния, разбираш ли?

Карен разбираше какво има предвид Тревър. Виждаше в мислите си тъмночервената пластмасова карта, подпряна на стената и останала там, докато тъканта на задния джоб е гниела около нея.

— Аха. Е, и какво имаме?

— Два пръстови отпечатъка. Вероятно показалец и среден пръст. Да, каза си Карен, направо потресаващо.

— А качеството им?

— Всъщност са удивително добре съхранени. Гладка, равна повърхност, не е била пипана често. Изваждането на отпечатъците не изискваше и особени усилия. Честно казано, очаквах по-голямо предизвикателство — той изглеждаше разочарован.

— Следващия път ще се опитам да осигуря нещо по-достойно за твоите способности.

Без да забележи иронията в думите ѝ, Тревър продължи:

— Ако трябва да изкажа предположения, бих казал, че са му дали ключ-картата на хотелската рецепция. Може да я е ползвал веднъж, после я е пхнал в задния си джоб. Има следи от някакъв отпечатък и от другата страна, може би от палец, но е прекалено пострадал, за да може да се извлече нещо от него.

— Е, опита ли се да намериш някакво съвпадение за отпечатъците, които успя да откриеш?

— Въведох ги в системата, преди да си тръгна, превъртали са се цяла нощ. И не се намери съвпадение в базата данни. Така че твоят мъртвец няма криминално досие тук, в Обединеното кралство. Боя се, че това е всичко.

Добри новини, лоши новини. Карен въздъхна.

— Добре. Благодаря ти, така или иначе. Може ли да предадеш картата в съдебномедицинската лаборатория за дигитален анализ? Искam те да огледат магнитната лента, да проверят дали няма да може да се измъкнат някакви данни и оттам.

— Направих го вече. Оставих им я веднага след като свалих отпечатъците.

— Ще надникна и при тях, да видя дали няма да имат какво да кажат. Благодаря, Тревър.

— Няма проблем.

Карен тръгна към вратата, но една мисъл я накара да спре на половината път.

— Тревър, а военните поддържат ли изобщо някаква база данни? Той се смръщи.

— Какво, имаш предвид на военнослужещите ли? Не. Вземат отпечатъци от бунтовници, когато са на места като Афганистан например, за да могат да ги сравняват с отпечатъците на съмнителни лица на контролно-пропускателни пунктове или при акции. Но това е всичко.

— Ами службите по безопасност? Не съхраняват ли отпечатъците на хора, които са работили за тях? Имам предвид, на чужди граждани.

Рошавите вежди на Тревър се вдигнаха рязко нагоре.

— Това е интересен въпрос. Никога не съм попадал на такова нещо. Имаш ли някаква причина да мислиш, че твоят скелет може да е такъв човек?

— Специалистката по антропология е на мнение, че по-ранните поправки на зъбите му са правени в Източния блок. Просто се запитах дали пък не е работил за нас.

Тревър се изкиска.

— По-вероятно е да е някой полски водопроводчик, а не фантом.

Карен въздъхна.

— Вероятно си прав. Само че защо му е било на някого да пуска куршум в главата на полски водопроводчик на покрива на училище „Джон Дръмонд“?

Тревър сви безразлично рамене.

— И те си имат бандити също като нас.

— Прекрасно. Само това ми липсва — запознанство с източноевропейски гангстери пищовджии — изпъшка тя. — Като че ли си нямаме достатъчно тукашни юнаци.

Но си каза, че не бива да забравя да поговори с хората от екипа, който се занимаваше с организираната престъпност сред имигрантските общности в Централна Шотландия.

Докато прекосяваше сградата на път към отдела за дигитален анализ, Карен бе поразена от разкрилата се пред нея драматична гледка към далечните скалисти Кампсийски възвишения. Това бе една от страните на живота в Шотландия, които обичаше. Природата постоянно присъстваше, показваше лицето си на най-неочаквани места. Наистина, нима бе толкова чудно, че толкова много чужденци идваха тук с намерението това да е само междинна спирка по пътя им, а после установяваха, че искат да останат. Нещо подобно ли се бе случило със скелета от „Джон Дръмонд“? Дали не бе дошъл тук по някаква преходна причина, за да бъде въвлечен в един различен начин на живот? Или пък е живял в конфликт със закона и това е станало причина да се изпречи на пътя ѝ?

Карен бутна вратата на приемната на лабораторията и влезе. Зад бюрото в приемната нямаше никой, но една табела инструктиреше посетителя да натисне звънеца на стената. Тя вече почти бе изгубила надежда, когато една врата се отвори и се появи млада, широкоплещеста жена в тясна блуза без ръкави и лилави джинси, с платиненоруса коса с екстравагантна прическа и обица на носа. Под строгия поглед на новодошлата Карен незабавно се почувства прекалено закръглена, отпусната и изобщо съвсем не „готина“.

— Аз съм главен инспектор Пири — каза тя, решена да съхрани все пак някаква инициатива. — Отдел за исторически разследвания. Бих искала да разговарям с някого за едно вещественно доказателство, което сме предали вчера за анализ при вас.

Жената прехвърли цяла буца дъвка от едната си буза в другата.

— Казвам се Тамсин Мартино и съм човекът, който ви трябва — каза тя. Дори малкото произнесени думи бяха достатъчни, за да се долови австралийският ѝ акцент. — Заповядайте.

Карен я последва в стая, слабо осветена от екраните на компютрите.

— Знам, че е доста рано, но така или иначе бях в сградата.

— Не се притеснявайте — каза Тамсин, разполагайки се в ергономичен стол на работното си място — пред три монитора и различни черни и сребристи кутии, чието предназначение беше загадка за Карен. — Вземете си стол.

Карен придърпа най-близкия обикновен стол и седна.

— Има ли нещо, което можете да ми кажете?

Едва бе произнесла тези думи, и вече съжеляваше. Тамсин се усмихна като жена, на която току-що са дали ключовете на чужда спортна кола.

— Еее — провлече тя изкусително, — да видим. — И започна: — Вашият човек от огледа на местопрестъплението каза, че ставало дума за хотелска карта-ключ и аз бих заложила на същото. Теоретично картата би могла да съхранява все още някакви данни. Но тези данни няма да ни бъдат от полза. Те няма да гласят: „Стая 302 на мотел «Котел», ангажирана на двайсети юни за господин еди-кой си“. Няма да имаме такъв късмет. Всъщност най-вероятно ще става дума за произволна лента, която съвпада с ключа за достъп до даден хотел за периода. Ако наистина имаме късмет, може да са съхранени и данни, които ще ни покажат естеството на резервацията.

— Естеството? Тоест, искате да кажете как е резервирана стаята? В смисъл — по телефона или по интернет?

Тамсин изглежда нетърпеливо Карен, като че ли тя беше малко и глупаво дете.

— Не, искам да кажа дали е била резервирана само стая, или стая и закуска, нещо подобно. Дали гостът е имал право да си поръчва храна и услуги, записвайки ги на сметката на стаята. Това би означавало, че хотелът е получил позволение за достъп до кредитна карта. Дали гостът е имал достъп до фитнес зала, басейн или ВИП-салон. Това от своя страна ще ни даде възможност да стесним кръга на търсенето на хотела, от който е картата.

— Ясно — Карен се почувства на по-сигурна почва. — Тоест, ако е имал достъп до фитнес зала и басейн, очевидно не е нощувал в пансион в Лийт.

— Много точно казано. Може дори да има дата и час на изтичане на валидността на картата, което ще ви даде начин да разберете и кога е пристигнал в хотела. Единственият проблем би могъл да бъде свързан с факта, че данните на подобни карти почти винаги са кодирани. Ползва се един общ ключ за декодиране, уникален за съответното място, настроен при инсталирането на системата за ключ-карти. Добрата страна е, че ключът е доста елементарен по съвременни стандарти. И тъй като производителите на тези системи за ключ-карти не са чак толкова много, алгоритмите, с които може да се реши това уравнение, също не са много. Така че някой като мен може да разбие кода за около две седмици.

— Две седмици? — Карен не може да прикрие разочарованието си.

— Хайде, инспекторе. Знаете, че в моя свят такъв срок е минимален. Едно сложно разбиране на код може да отнеме цели шибани месеци. Но така или иначе, всички тези разсъждения са на някакво шибано академично ниво. Тъй като вашата карта е стояла на открито и по-голямата част от магнитната лента се е изронила като пърхот по яката на сако.

— Мамка му — каза потиснато Карен.

— Е, донякъде е така, а донякъде — не. Има мъничко данни, които успях да измъкна от нея. И се оказва, че те са доста по-стойностни от това дали господин еди-кой си е имал право на достъп до ВИП-салона — Тамсин замълча в очакване на реакция.

Карен знаеше какво се очаква от нея.

— Наистина ли? Това е удивително. Какво успяхте да откриете?

— Ето каква е работата. Ако натъпчете няколко карти заедно в джоба си, понякога данните от магнитната лента на едната може да се закачат на магнитната лента на другата. И точно това е станало в този случай. Очевидно банковата дебитна карта на господин еди-кой си е била в джоба му, притисната до ключ-картата от хотела. И част от съдържащата се в дебитната карта информация се е прехвърлила на ключ-картата. Днес е вашият щастлив ден, инспекторе.

— Успяхте ли да откриете име?

Без да бърза, Тамсин отново прехвърли дъвката си в другата буза.

— Кажете-речи. Можете да ме приемете за добрата фея. Разполагам с банковия код и първите пет цифри от номера на сметката. Не мисля, че имате нужда от особено опитен разбивач на кодове, за да откриете данните още щом банките отворят сутринта.

9.

Дори талантът на Карен да принуждава света да се подчинява на волята ѝ не беше достатъчен, за да успее да измъкне банковите детайли в неделя. Възможно бе да се добере до някой съдия склонен да сътрудничи и да подпише необходимото разрешение, но това всъщност не би ускорило нищо, а тя не искаше да си хаби патроните, искайки услуга без сериозно основание. Знаеше, че Ривър ще бъде в лабораторията, анализирайки скелета в търсене на сведения за неговия произход, но там тя не би могла да свърши нищо полезно, а освен това Ривър щеше да я уведоми незабавно, ако попаднеше на нещо, което би послужило като улика. Приятелят на Фрейзър Джардайн, катерачът, не бе отговорил на обаждането ѝ. Може би беше време да го срита по задника, напомняйки му, че пренебрегването на обаждане от служител на полицията не е добра идея.

Облегна се на капака на своя „Форд Фокус“, незабележима, практична кола, която тя бе избрала заради анонимността ѝ, и набра номера на Иън Лори. Тъкмо когато телефонът сякаш щеше да прехвърли обаждането на гласова поща, на мястото на сигнала се разнесе пресипнало изръмжаване.

— Главен инспектор Карен Пири на телефона. С кого разговарям?

Строгий тон на Карен беше напълно непресторен.

Покашляне, хрипливо изхрачване. Карен си каза, че Фил имаше своите недостатъци, но поне не издаваше такива звуци рано сутринта.

— Това някакъв номер ли е? — гласът беше дълбок и плътен.

Очевидно Фрейзър Джардайн бе приел сериозно инструкциите ѝ да не казва никому за ужасяващото си откритие.

— Аз съм полицейски служител, господине. Вие ли сте Иън Лори?

— Да. Но не съм извършил никакво нарушение.

— Никой не ви обвинява в нищо, господине. Вчера оставих известие в гласовата ви поща с молба да се свържете с мен по спешен

въпрос.

Отсреща се разнесе гърлен смях.

— Ама вие сте истинска! Да му се не види. Мислех, че някое мое приятелче се прави на жена. Съжалявам, инспекторе. Обикновено не се държа като тъпанар. Просто работата е там, че след седмица ще се женя и приятелите ми не престават да си правят майтап с мен по всевъзможни начини.

„Да, несъмнено е склонен да поема рискове“, каза си Карен.

— Истинска съм, господине, и трябва да разговарям с вас по съвсем сериозен въпрос. Намирам се доста наблизко. Ако ми дадете точния си адрес, мога да дойда при вас след половин час. Няма да ви задържам много, но работата съвсем не е за смях.

В гласа ѝ се долавяха нотки, подсказващи, че с нея шега не бива — това обикновено вършеше работа, особено когато разговаряше с невинен човек.

И сега подейства. Един час по-късно тя вече се изкачваше по сякаш безкрайното стълбище на една кооперация в Горги^[1]. „Защо все ми се падат такива, които живеят на последния етаж?“, питаше се тя, докато пулсът ѝ се ускоряваше право пропорционално на височината. Поне сградата беше чиста; не помнеше колко пъти вече ѝ се бе налагало да се изкачва по стъпала, опитвайки се да не вдишва отблъскващата смесена миризма на урина, гниещи отпадъци от готова храна и разни други неща, за които предпочиташе да не се замисля много.

Джейсън, застанал пред вратата на Лори, я изчака да се качи на площадката и да си поеме дъх. Очевидно се радваше на нарушената си неделна почивка точно толкова, колкото Карен се радваше да го види. Но макар че се говореше за промени в закона, шотландското правораздаване все още изискваше присъствието на втори служител на полицията на всеки етап от разследването. Ако Карен отидеше в апартамента на Иън Лори сама и той признаеше пред нея цяла поредица убийства, показанията ѝ нямаше да бъдат приети от съда за доказателство. В очите на съдиите тя би могла и да си е измислила всичко. Затова и бе принудена да сподели неделята с помощника си.

Дневната на Иън Лори гледаше към небето и комините.

Гледката през прозореца беше за предпочитане пред интериора. Лори носеше размъкнати шорти и сива тениска с логото на фитнес

салон в центъра на града. Беше слаб, с източените мускули на бегач на дълги разстояния или катерач, но днес впечатлението се разваляше от жълтеникавия оттенък на очите и кожата му, и от дъха му, който би могъл да свали боята от моста над Форт, чак до голия метал. Карен не завиждаше на бъдещата му жена.

Той им посочи едно продънено кожено канапе, което създаваше впечатлението, че навремето е било скъпо, но е било подлагано на системен тормоз. Самият Лори се отпусна в подобно кожено кресло, срещу огромен плазмен телевизор, поставен на мястото, на което преди бе имало камина.

— И тъй — поде той, — какъв е този сериозен въпрос?

По гласа и изражението му личеше, че Карен не е успяла да го убеди.

— Ще стигна и дотам — каза Карен. — Искях да разговарям с вас за нещо, което сте казали на Фрейзър Джардайн.

Лори се почеса под мишницата и се прозя.

— Фрейзър ли? Какво съм казал на Фрейзър?

— Когато ви казал, че отива в сградата на училище „Джон Дръмонд“, един от приятелите ви попитал дали ще се качва на покрива отвътре или отвън. И това го накарало да си припомни за нещо, което сте му казвали — че сте се катерили по фасадата на „Джон Дръмонд“.

Лори се поизправи и застана нащрек.

— Нищо такова не се е случвало. Беше просто шегичка.

— Господин Лори, нямам намерение да прибирам когото и да било за незаконно влизане в частен имот. Имам нужда от помощ. Няма никакви уловки. Просто се опитвам да си изясня някои обстоятелства.

— Никога не съм бил в „Джон Дръмонд“ — каза той, бързо и категорично. — Няма нищо, което бих могъл да ви кажа за това място. Абсолютно нищо.

— Какво работите, господин Лори? — попита небрежно Карен. Предполагаше, че фотографиите на чернокожи изпълнители на джаз, окачени в рамки по стените, надали могат да й подскажат отговора на този въпрос, те бяха по-скоро израз на предпочитания.

— Работя за „Роял Банк във Скотланд“ — забелязал ироничната извивка на устните й, той допълни припряно: — Не съм банкер. Работя в отдела по поддръжката.

Карен се усмихна.

— И какво, броите столовете в банката? Предполагам, че вече не са толкова, колкото са били преди. Следователно и вие, както повечето хора, нямате вземане-даване с полицията в ежедневието си. Просто искам да обясня, че при нас нещата нямат нищо общо с това, което гледате по телевизията. Аз съм доста по-съобразителна от онези задръстени детективи от сериалите. И далеч не съм толкова търпелива. Опитвам се да си свърша работата бързо, съхранявайки изискванията на учтивостта. Но може да свършим това и в участъка, по начин, който ще стане причина утре да закъснеете доста за работа.

Тя му отправи онази усмивка, на която колегите ѝ, съдейки по горчивия си опит, не се доверяваха.

Лори погледна към Хубавеца, сякаш очакваше от него някаква проява на мъжка солидарност. Хубавеца гледаше упорито в краката си.

— Не съм правил нищо такова — каза Лори с жалостив тон.

— Свободно катерене — каза Карен. — Какво знаете за свободното катерене по фасади, господин Лори?

— Гледал съм видеозаписи по YouTube, такива работи.

— Мисля, че можете да дадете по-ясен отговор. Не разбирам защо трябва да бъдете толкова предпазлив, господин Лори. Все ми е едно как прекарвате свободното си време. Единственото, което ме интересува, е как една жертва на убийство се е озовала на покрива на училището „Джон Дръмонд“, без да има и следа от проникване с взлом в сградата.

— Убийство? — гласът на Лори стана писклив. — Не казахте, че става дума за убийство.

— Опитвах се да щадя чувствата ви. Е, ще ми разкажете ли за „Джон Дръмонд“ или не?

— Искам адвокат — запелтечи Лори.

Хубавеца отдели очи от пода.

— Както шефката каза, ние не ви обвиняваме в нищо. Просто искаме от вас информация. Ако на разговора ни присъства адвокат, ще изглежда, че сте извършили нещо нередно.

Карен погледна Хубавеца с новооткрито уважение. За втори път в рамките на два дни той казваше нещо, което не беше глупост. Дали пък не се бе появил някакъв нов медикамент, за който тя не бе чувала?

— Е, какво става с „Джон Дръмонд“? — попита тя.

Лори присви рамене и скръсти ръце пред гърдите си.

— Не правим никому нищо лошо, нали така? Привлича ни предизвикателството.

Карен изпита желание да го среже, но се въздържа. Млади мъже с прилични доходи, търсещи силни усещания на ниски цени. Малко им беше да провалят в работно време световната икономика, ами трябваше и да се държат като глупави хлапета, каквито бяха всъщност.

— Така — поде тя. — Кого имате предвид, като казвате „ние“?

— Аз и още двама приятели от университета. Още тогава се занимавахме понякога с катерене. Катерехме се през зимата в планините на север, а също и малко в Алпите. После се запалихме по свободно скално катерене. Усещането е невероятно. Така или иначе, преди три години по Би Би Си имаше сериал, наречен „Катерене по прочути сгради“ — в който ставаше дума именно за това. И ние започнахме да търсим онлайн видеоклипове на хора, които се катерят по високи сгради — гласът му ставаше все по-тих, докато накрая той замълча.

— А после и вие започнахте да правите същото?

Лори доби глуповато изражение.

— Не сме причинявали неприятности никому. Катерехме се нощем, винаги внимавахме да не стреснем някого.

Карен поклати глава, отчаяна от глупостта на младите мъже.

— Е, кажете ми какво знаете за „Джон Дръмонд“.

Той въздъхна.

— Човек се запознава с хора, които имат сходни интереси. С много от тях общувам само онлайн. Но обменяме сведения. Маршрути за изкачване на някои по-трудни сгради, идеи как да преминем определени препятствия. Някой разказваше за „Джон Дръмонд“, как там нямало практически никаква охрана и че човек можел да се изкатери и да слезе, без опасност да го спипат. И че катеренето по тази сграда било истинско предизвикателство, защото по пътя нагоре има много надвиснали части. А един мой познат от Глазгоу се намеси и каза, че се изкатерил по сградата сам в нощта на лятното слънцестоене, когато всъщност не мръква напълно и колко невероятно било, и че гледката била страхотна — той отново въздъхна. — Та затова го направихме. И това е всичко, което знам. Не знам нищо за никакво убийство, кълна се пред бога.

— Значи сте се катерили по фасадата на „Джон Дръмонд“?

Той кимна.

— През септември. Беше петък, тринайсети. Решихме, че ще е забавно да се изкатерим в ден, за който се предполага, че носи лош късмет.

— Качихте ли се на покрива?

— Да, това е номерът. Не се брои, че си се изкатерил, ако не стигнеш най-отгоре.

Хубавеца се приведе напред и вдигна пръст, искайки разрешение да проговори. Знаеше от опит, че не е препоръчително да прекъсва Карен, когато разпитът ѝ е потръгнал. Тя кимна.

— Значи ли това, че сте се катерили и по куличките в ъглите?

— Куличките ли? Да, изкатерихме се и по четирите.

— А влизахте ли в някоя от тях? — Карен пое отново инициативата.

— Дъги надникна в една от тях. Но каза, че нямало нищо за гледане, а било и прекалено тясно, за да може да се влезе вътре. Затова оставихме нещата така и слязохме. Там ли е бил убитият? В една от тях?

Жълтеникавото му лице започваше да позеленява.

— Запознавали ли сте се с човек от бившия Източен блок, който се занимава със скално катерене?

Изненадвай ги с неочаквани въпроси. Такъв беше работният принцип на Карен.

Лори я загледа объркано.

— Какво? Искате да кажете, руснак или нещо такова?

— По-скоро човек от Балтийските републики? Или може би от Балканите? — Карен осъзна, че той не разбира какво му говори тя. Сигурно е бил в началното училище, когато конфликтът на Балканите разтърси следвоенните споразумения в Европа. — Латвия. Литва. Естония. Хърватия. Сърбия. Може би дори Полша.

Лицето му се проясни.

— Ясно. Не, не мисля, че съм се запознавал с такъв човек. Писал съм си с много американци и хора от Нова Зеландия, но това са всички, които могат да бъдат наречени чужденци — той се ухили. — Ако не броите англичаните.

Карен си каза, че това е рекорд за 2014 година. Беше станало почти обед, преди някой да спомене предстоящия референдум.

— Трябва да ни дадете списък с имената на всички ваши познати, които се занимават със свободно катерене. Детектив Мъри ще вземе от вас данните.

— Как е умрял той?

Винаги задаваха този въпрос. Как е бил отнет животът на жертвата.

— Бил е застрелян — отвърна Карен. — Някой е застанал пред него, насочил пистолет към главата му и дръпнал спусъка.

Хубавеца наподобя дуло на пистолет с показалеца и средния пръст на дясната си ръка.

— Бум — каза той. — Просто така. Той няма вече да се занимава със свободно катерене.

През цялото онова лято се говореше за война. В началото на юни Хърватия се бе отделила от Югославия, решена да отхвърли доминацията на сърбите. Но в рамките на новата държава имаше достатъчно етнически сърби, за да подкрепят надигащата се като мъртво вълнение идея за създаване на нова сръбска държава в рамките на Хърватия.

Идеята бе изцяло подкрепена от Сърбия и от югославските въоръжени сили, подтиквани от Слободан Милошевич и неговата тактика на „силния лидер“ и „силната ръка“. Сблъсъкът на различните искания беше рецепта за катастрофа, но аз бях прекалено млада, а Мелиса — прекалено голям оптимист, за да повярваме, че катастрофата ще стане факт.

И така, когато управата на „Сколи“ постави точка на последната мисия на Мелиса на Балканите, ние решихме, че това е само временна спънка. Според Мелиса нейното отсъствие щеше да е кратковременно и пролуката можеше отлично да бъде запълнена от една млада преподавателка, защитила докторантура и подготвена да разсъждава по същия начин като научния си ръководител. Щях да водя някои от семинарите, да работя с авторите на научни публикации, и да помогна за организирането на курсове в новите институции, които щяха да се издигнат от пепелта на старата комунистическа държава. Какво би могло да се обърка?

През първите седмици изглеждаше, че Мелиса може и да е била права. Че цялото това дрънкане на саби няма да доведе до нищо. Че няма истинско желание за война. Да, във Вуковар се водеха сражения, но той беше далече и като че ли никой в Дубровник не изпадаше в паника заради това. В Дубровник нямаше нищо страшно. Нямаше нищо подобно на онзи случай, когато по време на едно наше съвместно посещение в Прага с Мелиса тайната полиция бе почукала на вратата на къщата, където водехме нелегален семинар. Домакините отвориха един скрит капак в пода на кухнята и ни набутаха бързо във влажното мазе, където освен уплашеното ни дишане се чуваха само подраскването на нокти на плъхове по камъка и тежкият тропот по пода над главите ни. Да, това наистина беше страшно. Но по времето, когато аз отидох в Дубровник, мъртвата хватка на комунистическата държава се бе отпуснала. Вече всички бяхме европейци.

Приех новия си живот с широко отворени очи, отворени обятия и открито сърце. Когато успях да се измъкна от Файф и пристигнах в Лондон, бях открила, че мога да се възползвам най-добре от всяко ново преживяване, като се потопя напълно в него. Затова се радвах на възможността да направя това отново. Бях наела стая в жилището на Варя, учителка в начално училище. Мелиса бе работила с нея по един научен проект и знаеше, че твърдата валута, с която плащах за моята таванска стаичка под стрехата, ще има голямо значение за семейството и. Мисля, че аз бях единственият човек там, който имаше самостоятелна стая — дори възрастната майка на Варя трябваше да дели стая с десетгодишно момиченце, най-малката в семейството.

Стаята ми беше спартански обзаведена — единично желязно легло с тънък като кора дюшек, обикновен чамов гардероб с рафтове и място, достатъчно за да се окачат три блузи и едно сако, маса, едва побираща отворена тетрадка с формат А4, и разнебитен дървен стол. Над леглото висеше разпятие, от което гледаше тъжно един изпит Христос — разпятието се отразяваше в огледалото на отсрещната стена, така че можех да го виждам и от леглото си. Но гледката към града беше компенсация за всичко останало. Къщата на Варя беше извън стените на Стария град, в подножието на Срџдж, възвишението, издигащо се стръмно над Дубровник. Зад къщата

имаше малка градинка, достигаща до началото на ниските храсталаци и боровите гори. Но от моя прозорец в предната част на къщата имах панорамна гледка към опасания с крепостни стени стар град.

Докато не видях Дубровник, няхах истинска представа какво означава всъщност „укрепен град“. Бях виждала фрагменти от стената, която римляните вдигнали в древни времена около Лондон. Била е шест метра висока, два и половина метра дебела. Това ми звучеше много внушително. Стените на Дубровник са високи дваисет и пет метра и дебели осем метра — три-четири пъти по-големи от някогашните защитни стени на Лондон. Гледката към пъстреещите керемидени покриви и белите лодки в пристанището беше вдъхновяващо начало на всеки от онези септемврийски дни, когато започнах да се ориентирам в града. Понякога сутрин небето беше чисто и яркосиньо — цвят, какъвто никога не можем да видим в Обединеното кралство. В други дни, тъй като лятото отиваше към края си, по небето се точеха тънки, разнищени облаци, създавайки шарки, подобни на тигрова кожа.

Самите семинари, които водех, също носеха усещане за свобода. В атмосферата се усещаше оживление след толкова години на потисничество, но същевременно имаше и някакво объркване. Ние приемаме толкова много наши свободи като нещо естествено; през онези първи дни в Дубровник аз се убедих лично, че разрешението да мислиш, пишеш и говориш открито създава не само чувство за освобождение, но и поражда безпокойство. И, разбира се, имаше още много учени, направили кариера през епохата на комунизма, които се бяха вкопчили ожесточено в старите си постове и стария си начин на работа. Но въпреки всичко с онова, което вършихме, ние сякаш продължавахме осъществяването на една революция.

Искрата на интелектуалната независимост озаряваше като че ли и социалните ни контакти. Въпреки че средствата на хората бяха ограничени, всички търсеха поводи да се събирате и да празнуваме.

От спокойните следобедни срещи на чай и сладкиши с мед и ядки до бурните вечерни празненства, подклаждани със сливова и гроздова ракия — покани не ми липсваха. Бях млада и ми се искаше да приемам повечето от тях. Знаех, че този период в Дубровник ще открие за мен професионални възможности — нови контакти,

възможности за научни публикации, може би дори и за книга — и затова исках да се запознавам с колкото се може повече нови хора. Бях учудена, когато разбрах колко много от тях знаеха за тайните университети, бях трогната от радостта им, че продължаваме да се ангажираме с тях. Така че повечето ми вечери бяха посветени на тези социални контакти, които постоянно откриваха пред интелектуалното ми любопитство нови пространства за изследване.

Мелиса ме беше подготвила за тези неща. Но не ме беше подготвила за любовта.

[1] Горги — квартал в западната част на Единбург. — Б.пр. ↑

10.

В късния следобед Маканеспи и Проктър бяха успели да прегледат докрай единайсетте досиета. Несъмнено, съществуваха доста общи фактори извън онези, които бе споменал Уилсън Кагни — Маканеспи отбеляза това, признавайки с нежелание, че шефът им може да е прав.

— Всеки един от тях е мислел, че му се е разминало — каза той. — Видели са как арестуват приятелите им и ги отвеждат на съд. Но те самите са се чувствали до голяма степен в безопасност. Сменили са имената си, пренаписали са миналото си. Повечето от тях са прекъснали връзки със семействата и приятелите си.

— По-добре без личен живот, но жив — измърмори Проктър.

— О, мисля, че в повечето случаи са имали личен живот. Той просто е бил различен от онзи, който са имали преди. Виж само как са си живели, да му се не види — той измъкна едно досие. Бяха ги номерирали, защото така им беше по-лесно, отколкото да се опитват да помнят имена и псевдоними. — Номер шест. Предполага се, че е управлявал лагер край Сребреница, в който са били изнасилвани жени. По приблизителни преценки между сто и сто и трийсет жени са били чукани до смърт от сръбски войници, които са им се изреждали. Според свидетелите, номер шест обичал да гледа, а понякога и сам участвал в изнасилванията, ако момичетата били достатъчно млади. Наредил на старейшините на селото да изкопаят яма, дълбока десет фута.

Когато той и хората му приключили с жените, ги нахвърляли в ямата, насипали отгоре пръст и негасена вар, после един пласт умрели кучета и магарета, така че когато ние пуснем кучета, за да търсят трупове, да стигнем до мъртвите животни и да решим, че това е всичко. И какво се случва с номер шест?

Проктър извърна очи към небето, припомняйки си съдържанието на досието, което бе чел по-рано през деня.

— Това не е ли онзи, който се беше озовал на Тенерифе?

— Не. Това е този, когото успяхме да открием в Калгари, където работеше като фитнес инструктор. Живееше там с новата си млада жена и двете си дъщери.

Проктър направи гримаса.

— Сега се сетих. С хубава къща в едно предградие, един от стълбовете на местната сръбска общност.

— Чиито представители после обясняваха как и през ум не им е минавало, че той е един от ужасните касапи от Косово — той хвърли отвратно папката. Четенето на всички досиета едно след друго събуди у него изненадваща реакция. Маканеспи не можеше да потисне чувството, че му се иска да се добере до този убиец, дори да е само за да му стисне ръката.

— И така, както вече казах, всички тези хора са имали нова идентичност. Има и още нещо. Нито един от тях не живее вече на Балканите, ако не броим Гърция. А и онези, които се бяха заселили в Гърция, живееха до един на доста отдалечени острови, където почти е нямало опасност да се натъкнат на някой, който е знаел какво са вършили в дотогавашния си живот. Родос, Кипър, Крит — на такива места няма голяма вероятност да се натъкнеш на бежанци от Косово, които да се шляят по плажовете.

— Това означава и че онзи, който ги е убивал, не е бил застрашен от нищо. Ако беглецът е бил избрал да се скрие на място, където е нямало опасност да срещне някоя от жертвите си, това означава, че и убиецът е бил в безопасност.

Маканеспи се намръщи.

— Като че ли не съм съгласен с теб. Според мен трябва да изхождаме от позицията, че убиецът нито за миг не е бил на една и съща страна с мишените си. Ето например, номер шест е избегнал наказанието, живеейки съвсем открито сред сръбската общност в Калгари. Готов съм да се обзаложа, че някои представители на тази общност са знаели отлично кой е той, но не са имали проблем да го приютят. Затова пък, ако убиецът е някой, който също се е подвизавал по време на войната, именно тези хора биха могли да го разпознаят.

Проктър се позамисли.

— Имаш право. Разбира се, не можем да бъдем сигурни, че и убиецът е вземал участие в онези събития. Може да е прекалено млад, за да е участвал. Може да е поел пътя на отмъщението заради щетите,

които онази война е нанесла на живота му. Може семейството му да е пострадало. А може да отмъщава за народа си, ако искаш да го приемем за крайна проява на патриотизъм.

— „Пътят на отмъщението“ — повтори саркастично Маканеспи. — Вие, уелсците, наистина сте все поети. Е, това, с което разполагаме, е че всички те са започнали нов живот. Че са живели в изгнание. А имаме и начина, по който са били извършени убийствата. Гърлата на всички са били прерязани изотзад.

— Това налага наистина много близък контакт — каза Проктър. — Трябва да си доста смел, за да го извършиш.

— Което ни връща към генерал Димитър Петрович. С добра военна подготовка — да му се не види, ние сме го обучавали. И според всички с железни нерви. Има впечатляващо досие като служител на разузнаването. Те повечето стоят настрана от огневата линия, но той неведнъж е бил в разгара на сраженията. Приемал е повече от сериозно принципа „никой да не стои настрана“.

Двамата поседяха мълчаливо, загледани в папките.

— Има само едно, което ми е трудно да разбера — каза най-сетне Проктър, кликвайки с мишката, и отвори едно лично досие.

— И какво е то?

— Чета описанието на Димитър Петрович. Висок е към два метра, има внушителна физика. Въпросът, който си задавам, е как е успял да се добере толкова близо до тези хора, че да им пререже гърлата.

Маканеспи поклати глава.

— Това не ме смущава. Само защото е едър мъж, не означава, че не умее да се движи леко. Баща ми тежеше сто и двацет килограма, а танцуваше леко като фея. Можеше да се промъкне зад майка ми, докато тя миеше съдовете, и да я стресне така, че да я свие сърцето. А и погледни местата, на които са извършени убийствата. Избирал е място и време, в които да бъде насаме с тях. Предполагам, че ги е следял известно време и е преценявал къде са най-уязвими, за да може да действа с най-добри шансове за успех — той мушна с пръст спретнатото подредената купчина папки, разбутвайки я отново. — Ето, виж — алея за джогинг. Подземен паркинг. Два пъти на прага на жилището на жертвата. Веднъж в задния вход на пункт за химическо чистене. В една задна уличка, където убият изнасял боклука. В

къщичката край собствения басейн на жертвата. И така нататък. Не е изскачал просто ей така от храстите, като някакъв шибан нинджа. Планирал е всичко това стъпка по стъпка.

— Значи, Петрович? На едно мнение ли сме поне за това?

Маканеспи въздъхна.

— Той е очевидният избор. Изчезна точно преди да започнат убийствата. И всеки от убитите е бил пряко замесен в жестокости, за които той е имал сведения. Извършвани са или по време на войната в Хърватия, в която Петрович бе непосредствен участник, ръководеше разузнаването на хърватската армия, или по време на конфликта в Косово, когато той вече беше прехвърлен на служба в частите на НАТО. Тогава работеше в тясна близост с международните наблюдатели — и сам беше виждал много гадости, а за други беше чувал от нещастните копелета, които бяха оцелели. А неговите хора от разузнаването успяха да открият точно онези части, които са били пряко замесени в жестокостите.

Маканеспи се опитваше да съхрани делови тон, да скрие от Проктър доколко дълбоко го засягаше изпълнението на задачата им. Работата му го беше поставяла в неприятна близост с голям диапазон от най-лошото, което човешките същества могат да си причинят взаимно. През годините той бе навикнал да издига стена между това, което узнаваше, и другата част от живота си. Но се случваше някой инцидент да отвори пролука в бронята му и да се промъква в кошмарите му. От тези папки се бе надигнал един такъв спомен, който бе започнал да го преследва отново.

Планинско селце в Косово. Група сръбски войници с погледи, премрежени от кървавата мъгла на победата. Събрали всички мъже в селото. Предполагало се, че лица на възраст под четиринайсет години не могат да носят оръжие, но сърбите предпочитали да направят някоя грешка, вместо да пропуснат нещо, така че всички момчета на видима възраст над дванайсет години също били натикани в големия хамбар в края на селото заедно с останалите. Резките команди били подкрепени от удари в лицата с прикладите на пушките и мушкане с щиковите по ръцете и краката, и в рамките на половин час всички мъже били натъпкани в хамбара, държали се с тях по-лошо, отколкото с добитък. Защото в крайна сметка от добитъка има полза.

Четиридесет и шестима били изтикани към стената в дъното, скупчени нагъсто, долавящи мириса на чуждия страх.

Знаели какво ги чака, но се опитвали да се убедят, че ще бъде по-различно от ужасите, за които били чували. Може би това, което било стигало до ушите им, са били само слухове, раздувани от хорския страх. Може би ужасът им щял да бъде достатъчен на сърбите и те щели да си тръгнат, присмивайки се на жалките косовари, които дори се напикавали от страх.

Седем войници влезли в хамбара с автомати „Калашников“, небрежно повесени на раменете им. После, по нареждане на командира им, едър мъж с бръсната глава и учудващо деликатни черти, те вдигнали оръжията си и изпразнили пълнителите в четиридесет и шестимата. След като свършили това, двама от войниците започнали да ритат телата, за да се убедят, че всички са мъртви. Преди да си тръгнат, подпалили хамбара.

Единствената причина нощите на Алан Маканеспи да бъдат смущавани от тази история беше, че тези събития имали неволен свидетел. Едно от момчетата не било мъртво. Било се свило в най-далечния ъгъл на хамбара. Когато стрелбата започнала, падащите тела го притиснали и то изгубило за миг съзнание. Затова и изглеждало мъртво, когато войникът го ритнал с ботуш в ребрата. Дошло в съзнание, когато пламъците обхващали хамбара.

По някакъв начин успяло да допълзи в дима и горещината до една висока странична врата за товарене и да я откrehне достатъчно широко, за да се изтърколи навън, без да бъде забелязано от войниците, които се смеели и пиели пред хамбара.

Зашеметено и ранено, момчето все пак успяло да се добере до гъстата гора зад селото и оживяло, за да разкаже за случилото се. И разказът му беше много ярък, съживявайки историята така, както официалните доклади не можеха да го сторят.

Думите му се бяха загнездили в главата на Маканеспи. Ако бе така дълбоко ангажиран със събитията на Балканите като Димитър Петрович, сигурно щеше да му се иска възможно най-примитивното отмъщение да застигне злодеите, убивали и насилвали из страната му.

Сега той избута спомена обратно в дълбините на съзнанието си.

— Не мога да твърдя, че го обвинявам изцяло — каза той.

— Вероятно в родината му подготвят посрещане като на герой — отвърна Проктър.

— И така да е, това няма да повлияе на Кагни. Това, което ние трябва да направим, е да съставим списък на всички лица, имали достъп до тези досиета. От онези, които са водили следствието, до другите, които са подготвяли операциите по арестите. Трябва да намерим някакви повтарящи се фактори — Маканеспи изглеждаше потиснат. — Това ще е адски гадна работа, ровенето из всички тези файлове.

— А може да предпочетем и прекия път.

— Как? Не можем да прехвърлим задачата на друг. Никой от тези, които имат същото ниво на достъп до документацията, няма да е толкова луд, че да поеме от нас горещия картоф.

Проктър поклати глава.

— Нямах предвид това, съвсем не. Какво иска всъщност Кагни?

— Къртицата.

— Това е просто димна завеса. Ако намерим къртицата, с това Кагни ще си спечели потупване по гърба. Но истинска слава? Тя не се постига с разобличаването на някакъв писарушка от Международния трибунал. Истинска слава ще му осигури изправянето на Димитър Петрович пред съда. Ето това може да превърне Кагни в герой. Човекът, който поставя правосъдието над всичко.

Маканеспи изсумтя.

— Може и така да е, Тио. Но Петрович е като героя от „Аленото цвете“^[1]. Как според теб двама юристи от Външно министерство ще успеят да го спипат?

Проктър се усмихна загадъчно.

— Довери ми се, Алан. Имам една-две идеи за тази работа.

Гледай и се учи, момче. Гледай и се учи.

[1] „Аленото цвете“ — приключенски роман от баронеса Орци; действието в книгата се развива по време на терора след началото на Френската революция, главният герой, сър Пърси Блейкни, известен като „Аленото цвете“, е първообразът на герои със скрита самоличност от рода на Зоро и Батман. — Б.пр. ↑

11.

Когато човек бе вършил тази работа достатъчно дълго, научаваше особеностите на всеки от съдиите, който трябваше да подпише разрешението, необходимо за конкретната работа. На теория Карен трябваше да представи случая пред съдия в Единбург. Но тази територия все още се намираше в граничната част на нейната зона на комфорта. Много по-добре щеше да е да упражни чара си над някой съдия от Къркалди, с когото имаше добри работни отношения. Нещо повече, ако се явеше в местния съд рано сутринта в понеделник, нямаше да ѝ се наложи да виси толкова, колкото за същата работа в столицата. И което бе дори по-важно, така щеше да си спечели допълнителни час и половина сън.

Карен бе работила през по-голямата част от живота си в родния си Файф, но създаването на Шотландската полиция през 2013 година промени всичко за нея. Отделът за студени досиета, който тя щастливо ръководеше от офиса си в Гленротес, беше слят с подобни отдели на други полицейски подразделения и това сливане оряза работните места до кокал, пренасяйки собственото ѝ работно място отвъд устието на Форт, в Единбург. Теоретично сега служебното ѝ положение беше по-високо — ръководеше отдел, работещ в национален мащаб. На практика ръководеше по-обхватни операции със същата работна сила. Шефовете наричаха това „мащабни икономии“. От гледна точка на Карен то означаваше да вършиш повече, ползвайки по-малко ресурси.

Тя се бе опитала да запази старото място на отдела, във Файф, аргументирайки се с желанието хората да разберат, че новата национална полиция не работи само в Глазгоу и Единбург. Но веднага даде заден ход, когато шефът ѝ предложи тя да разположи отдела си в „Гарткош“. Щеше да бъде почти непосилно да ходи ежедневно на работа там. Достатъчно трудно беше да снове до Единбург и обратно в пиковите часове. Сигурно, когато умреше и отидеше в ада, той щеше да изглежда като отклонението към моста над Форт в дъжда и мрака на студена декемврийска сутрин. Новият втори мост, разхвален като

вълшебна панацея за хората, идващи на работа в Единбург по този път, вероятно щеше да бъде точно толкова от полза, колкото и свръхрекламираните, обременили бюджета единбургски трамваи.

Карен бе подхващала темата за преместване в Единбург, или поне на някое място от отвъдната страна на моста. Детектив Джейсън Мъри вече бе успял да направи това и делеше апартамент с трима студенти, което бе дало повод на Карен да отбележи, че сигурно трябва да се съберат стотина като Хубавеца, за да изравнят общия коефициент на интелигентност на тримата му съквартиранти. Но Фил, обикновено сговорчив и склонен на компромиси, този път се заинати. За новата му работа в Дънфърмлин за него беше удобно да живее в Къркалди; съвсем наскоро бяха приключили с ремонта на къщата; цените на жилищата в Единбург бяха безобразни; а и му харесваше това, че може да отива пеш на мачовете на „Райт Роувърс“, за да пие след това по бира с приятелите си. Това беше най-близкото подобие на сериозна разправия между тях досега, и Карен се ядоса доста, че нейните приоритети са на толкова задно място в общия им списък. Обичаше Фил, но това изнервящо ежедневно пътуване беше за нея постоянен дразнител.

Съществуваше едно набиващо се на очи разрешение на проблема. Тя все още притежаваше къщата си в покрайнините на града. След като се пренесе да живее при Фил, я беше дала под наем, но можеше спокойно да предупреди наемателите да я освободят. Нямаше да има проблем да я продаде, а с парите от нея можеше да плати солиден депозит за малък апартамент, от който би могла да отива пеш на работа. Единственото, което възпираше Карен да вземе това решение, беше страхът, че то може да сложи край на връзката ѝ с Фил. Той беше единственият мъж, с когото бе живяла, и нещо в нея я караше да се опасява, че така и ще си остане, ако се разделят. Освен всичко останало, тя го обичаше.

Но това бяха въпроси от бъдещето. Точно сега ѝ се налагаше да се добере до съдебна заповед, с която да изиска от една банка информация за неин клиент. Беше се срещнала с Хубавеца, който пристигна с влака от Единбург, и двамата прекосиха мемориалния парк и се упътиха към добре познатата им сграда с куличките, наподобяваща стила, известен като „шотландски благороднически“, и

представляваше седалище на съда в Къркалди. Карен потърси предпочитания от нея разсилен и провери кой заседава днес.

След като се успокои, че няма никой от мърморковците, Карен се ориентира към Джон Грийв. Той обикновено решаваше в полза на послабия, което невинаги бе изгодно за нея. Но напоследък натриването на носа на една банка винаги бе за предпочитане пред това да спъваш работата на полицията.

Бяха въведени в кабинета на съдия Грийв, квадратна кутия в модерната пристройка към сградата на съда. Той вдигна очи от бюрото си и се взря в тях над половинките стъкла на очилата си. С рошавите си, посивели бакенбарди и високата, колосана яка на ризата той сякаш се бе подготвил за кастинг за филм по роман на Дикенс.

— Главен инспектор Пири, детектив Мъри, мислех, че сте се преместили в Единбург?

— О, нали всички сме една нация, нали знаете?

Изкривената му в иронична усмивка уста, сякаш почти без устни, ѝ напомняше на устата на влечуго.

— Да, но коя нация, главен инспектор Пири? Това е въпросът.

— Отговорът на този въпрос ще узнаем след референдума, милорд — тя постави документацията на бюрото пред него. — На първо време ще се задоволя с едно съдебно решение.

Той огледа набързо молбата.

— Търсите информация от „Форт енд Клайд Банк“? — той се изкиска. — По-смели от вас са се опитвали и са се проваляли.

— Но аз не искам нещо, което би могло да компрометира по някакъв начин работата им. Това е просто едно мъничко неудобство за тях, но то ще ми помогне в разследване на убийство — Карен наблегна на думата „убийство“. Дори когато си имаше работа със съдии, които приемаха сериозните престъпления като част от ежедневната си работа, не вредеше да им се напомни какъв е залогът в тази игра.

Грийв се усмихна.

— В моите очи ден, в който съм успял да създам неприятности на някой банкер, никога не е напълно пропилян. В края на краищата, всеки от нас е принуден да приема ежедневно аристократичното им безразличие към собствените ни пари. Всъщност е доста приятно да цапнеш на някой от тях един по мутрата, образно казано — той се зачете по-внимателно в текста и между веждите му се вдълба бръчка.

Карен не се обезпокои. Беше се аргументирала. Двеминутно търсене онлайн беше достатъчно, за да установи на чия банка е сорт-кодът, и дори на кой банков клон. Беше ясно, че това е водеща улика в разследване на убийство. — Освен това причината да търсим тяхната помощ е повече от убедителна. Струва ми се, че всички имаме дълг пред мъртвите — той разви капачето на старомодната си писалка и подписа със замах. — Заповядайте, желая ви успех, главен инспектор Пири. Ако имате проблеми с изпълнението на съдебното решение, свържете се с мен.

И Карен си тръгна.

— Няма да имам проблем с изпълнението точно на тази заповед — измърмори тя под нос, докато потегляше с колата към централния офис на „Форт енд Клайд Банк“. Офисите на банката заемаха четири гигантски стъклени пирамиди, надвиснали заплашително точно над мястото, на което пътят от моста над Форт се разделяше на две магистрали, едната от които водеше към Глазгоу, а другата — към Единбург. Когато внушителният нов комплекс бе открит през 2007 година, точно преди банките да докарат капитализма до ръба на пропастта, председателят на управителния съвет на банката беше заявил: „Този комплекс е метафора за новата динамика на Шотландия. Не се намираме в нито един от двата най-големи града в страната, но гледаме и към двата. Ние залагаме на енергия и синергия. Ние сме бъдещето.“

За съжаление бъдещето не се бе развило точно съобразно предвижданията му. Когато банките стигнаха до капиталовите си буфери след рухването на „Леман Брадърс“ през 2008, скоро стана ясно, че „Форт енд Клайд“ са загърбили предпазливостта и финансовия консерватизъм на своите основатели. Заедно с много други привидно солидни финансови институции ФКБ се постара да надупчи здравите си основи като швейцарско сирене, изобретявайки все по-византийски хватки в преследването на илюзорни облаги. И както за много подобни институции, така и за ФКБ се считаше, че банката е прекалено голяма, за да се провали.

Тъй като данъкоплатците в Обединеното кралство сега притежаваха 69 процента от ФКБ, според Карен, тя и Фил трябваше да имат право да разположат преносимия си грил на една от гладките като билиардни маси морави или в някой от покритите с италиански мрамор

вътрешни дворове и да си организират пикник, наслаждавайки се на завидно хубавите гледки, които се разкриваха от банката към Пентландските възвишения на юг и към Окилските на север. Тази мисъл я накара да изсумти иронично. Като начало, за тази цел щеше да им се наложи да преминат през порти и охрана, които биха били съвсем на място в затвор със средно строг режим. Тя беше телефонирала предварително, за да разбере към кого трябва да се обърне, после настоя за среща още тази сутрин — в противен случай не би успяла да проникне в комплекса. Дори полицейската ѝ карта не би ѝ помогнала пред хипопотамите с каменни изражения на портала.

Дори сега огледаха подробно полицейската ѝ карта и я копираха. Фотографираха регистрационния номер на колата ѝ и едва след това им позволиха да влязат.

Тонираното стъкло, което изолираше офисите на ФКБ от външния свят, придаваше странен вид на интериора. Все едно си се озовал в холивудски филм, в който има някакво отклонение на цветовия регистър. Ефектът не беше толкова футуристичен, колкото смущаващ. Гордън Фицджералд, който носеше титлата „Ръководител на сектор външни споразумения“, я очакваше, когато тя се озова пред черния гранитен пулт на рецепцията. Очакваше да го види в костюм по мярка, струващ колкото целия гардероб на Фил, като се включи и обширната му колекция от тениски на „Райт Роувърс“. Но дрехите му бяха конфекция, купени от някой централен магазин, на вид не по-скъпи от онези, които би могъл да си позволи и Хубавеца.

Той ѝ протегна ръка.

— Главен инспектор Пири, радвам се да се запознаем — после кимна леко към Хубавеца. — Приятно ми е. Наричайте ме Фиц, всички ме наричат така. — „Мечтай си“, каза си Карен. — Надявам се, че нашата система за сигурност ви е направила добро впечатление.

— Всеки би предположил, че при вас има какво да се краде — каза невъзмутимо Карен, приемайки тренираното му ръкостискане. Ръката му беше топла и суха, стискаше здраво, но не настоятелно. Тя беше готова да се обзаложи, че се е обучавал на специален курс за делови маниери.

Той се засмя, смехът му, висок и нервен, прозвуча като цвилене.

— Е, нали сме банка!

— Да, въпреки че не разполагате с истински пари на собствената си територия.

— Тук не става дума за защита на пари, а на лична безопасност. Имам предвид личните заплахи, отправяни към хора от банката след избухването на финансовата криза. Сигурен съм, че и вие си спомняте как се бяха разгорели страстите. Действително трябва да благодарим на колегите ви за ефективната защита.

Карен понякога си задаваше еретичния въпрос за какво им трябваше да полагат такива усилия. Не ѝ се случваше често, но от време на време имаше чувството, че в основата си властта на тълпата криеше повече почтеност от онова, срещу което възразяваха протестиращите. Но тя беше служител на полицията; неин дълг беше да защитава членовете на обществото. Банкери и неудачници, наркомани и алкохолици — според теоретичните основи на полицейската работа всички те бяха равни пред сините униформи.

Как пък не.

— Е, сега имате възможност да ни се отплатите. Може ли да отидем на някое не толкова публично място? — Карен посочи фоайето. Не можеше да се каже, че тук беше прекалено оживено, просто тя искаше да покаже кой решава от самото начало на разговора. — За предпочитане на място, където има компютър с достъп на информация за банковите сметки.

Фицджералд изглеждаше скандализиран, като че ли му беше направила неуместно предложение за секс.

— Не съм убеден, че това може да се направи — започна да шикалкави той. — Но засега можем да ползваме някоя от стаите за разговори.

Той ги поведе през атриума и отвори вратата на малка, но елегантно обзаведена стая.

Интересно, каза си Карен. Не ги допускаха в същинската банка. Това беше само преддверие към деловото сърце на ФКБ. Но за начало беше достатъчно. Тя се настани веднага в едно от тежките кожени кресла, наредени около кръглата маса в средата на стаята. Хубавеца остана при вратата, а Карен не изчака Гордън Фицджералд да се настани, преди да започне с онова, което се бе приготвила да каже.

— Разследвам убийство — заяви тя. — Разполагам с важна улика, която се състои от сорт-код и първите пет цифри от банкова

сметка. Искам от вас да ми кажете името на клиента ви, на когото принадлежи сметката.

Фицджералд отново се усмихна леко.

— Госпожо главен инспектор, наш дълг е да съхраняваме банковата тайна. Не можем да се ровим в банковите сметки на стотици клиенти, само защото вие сте казали така.

Карен се усмихна.

— Хайде, Фиц, и двамата знаем, че не става дума за стотици клиенти. Не съществува практиката на един клон да се дават определен брой номера, които да раздава. Номерата на сметките се определят централно и се спазва последователност. Така че от деветстотин деветдесет и девет възможни клиенти със същите пет първи цифри на сметката, доста малко на брой ще имат и сорт-кода на същия клон. Права ли съм?

— Така е. Но това не променя принципната ни позиция. Съхраняване на банковата тайна, главен инспектор Пири. Това поставяме ние на първо място.

Карен отвори чантата си.

— Това е похвално. Но аз разполагам с нещо, което ще постави на втори план поверителността на сметките на клиентите ви. Наистина ли мислите, че ще дойда тук с искане за подробности относно банкова сметка без съдебно решение?

Тя постави решението на масата.

Той го вдигна предпазливо, сякаш беше напоено с отрова.

— Ще трябва да се посъветвам за това с нашите орли на правосъдието.

— Това е съдебна заповед, Фиц. Ако откажете да сътрудничите, още днес следобед ще бъдете изправен пред магистратите за неуважение на съда. При това, което ще е още по-неприятно за вас, в Къркалди. Вижте какво, не искам от вас да ми свалите луната. Мога дори да стесня още повече обхвата на търсенето. Човекът, чието убийство разследвам, е мъртъв поне от пет години. Затова предполагам, че напоследък не е имало особено движение по сметката му.

Той се изправи и каза:

— Трябва да поговоря с един човек.

Карен извади демонстративно телефона си и нагласи таймера. После обърна екрана към Фицджералд.

— Имате половин час. После ще се обадя в съда.

Лъскавата му, невъзмутима маска се пропука за миг, но той се съвзе.

— Ще се постарая да побързам — и излезе от стаята доста позабързано, отколкото бе влязъл.

Хубавеца седна на креслото срещу нея.

— Това ви достави удоволствие, нали, шефе?

Тя се ухили.

— Толкова явно ли беше?

— Струва ми се, че той схвана намека. Е, дали ще се съгласят?

— Ще видим. А сега си напиши домашното или играй на някаква игра, или свърши нещо полезно, докато аз си прегледам пощата.

Таймерът на телефона показваше, че са изминали двацет и седем минути, когато вратата отново се отвори. Но не се появи Гордън Фицджералд. Влязлата беше жена на четиридесет и няколко години, облечена в безличен черен костюм и блуза на дискретни райета. Носеше тъничка папка от жълтеникав картон и се представи, докато вървеше към креслото между Карен и Хубавеца.

— Аз съм Джема Макай — каза тя бодро. — Работя в правния отдел на банката. Прочетох донесената от вас заповед и ми се струва, че всичко е наред. Огледахме всички сметки във въпросния клон и се оказа, че номерът само на една от тях съвпада с частичния номер, който сте ни представили.

— Кое то улеснява работата на всички — отбеляза Карен.

— Именно. Само че според моя колега вие сте очаквали по въпросната сметка да няма движение. Така ли е?

— Считаме, че е възможно титулярът на сметката да е жертва на убийство. Затова — да, такива са очакванията ни.

Джема кимна.

— Е, в известен смисъл имате право. Но в друг смисъл не бихте могли да грешите повече.

12.

Тео Проктър старателно проверяваше повторно подготовката им за обаждането по скайп.

— Все пак си мисля, че ще е по-добре ти да разговаряш с нея — каза той. — Ти я познаваш по-добре от мен.

Маканеспи направи гримаса.

— Тя няма да сподели нищо с такъв като мен. Теса Миноуг има прекалено високо мнение за себе си, за да го направи.

— Но нали две години сте работили заедно? Свързват ви общи спомени.

— Точно там е работата — свързват ли ни или не. Теса се има за нещо повече от хора като мен. Мен лично ме има за свиня. А пък и невинаги сме били на еднакви позиции. Тя се занимава със защита на човешките права, не е адвокат по криминални дела. Непрекъснато се тръшкаше за правата на обвиняемите, противопоставяйки ги на правата на жертвите, а ние трябваше да спазваме изискванията на закона. Тя все държеше да се постъпва справедливо, и на моменти ми се струваше, че е изперкала напълно. Лично аз бях застъпник на идеята да се върши осъществимото. Тя дори ми каза веднъж, че буквояди като мен били последното убежище на хора като Радован Караджич.

Проктър направи гримаса.

— Това е малко прекалено.

— Да. Особено като се има предвид, че адвокатът на Караджич точно тогава настояваше, че се нарушават неговите човешки права. Същите сълзливи аргументи, като на повечето защитници на човешките права. Виждат в черно и бяло, но са готови за секунда да преминат от едната на другата страна — той погледна часовника си. — Още десет минути. Има ли нещо, в което не си убеден?

Проктър прехвърли отново всичко наум. Теса Миноуг беше негова идея, но бе очаквал Маканеспи да е този, който ще говори с нея. Самият той знаеше доста неща за тази Миноуг, но не беше наясно как

е научил всичко това. През годините в рамките на една затворена общност като Международния трибунал сведенията сякаш се просмукваха на принципа на осмозата.

Знаеше, че Миноуг е била на Балканите за първи път по време на войната в Хърватия. По онова време се занимавала с научна работа, била аспирант по международно право, и въпреки че темата на проучванията ѝ била свързана с правораздаването в условия на обширен конфликт, Маги Блейк я убедила да се включи в кампанията за възстановяването на пострадалия от обстрела стар град на Дубровник. Вероятно по онова време се е запознала с Петрович, който ръководел операциите на хърватското военно разузнаване в региона.

Но краят на обсадата на Дубровник се оказа само краят на началото на един дълъг регионален конфликт и Петрович по някакъв начин постоянно се оказваше близо до сърцевината на конфликта. Когато сраженията се прехвърлиха на територията на Босна и Херцеговина, а Караджич и Милошевич сформираха един нечестив съюз срещу хървати и мюсюлмани, Петрович беше човекът, който сякаш винаги успяваше да следи пулса на военните действия. Той като че ли имаше контакти навсякъде, понякога на най-невероятни места. Опитът му в разузнаването го правеше полезен не само на хърватите, но и на една по-обширна група от заинтересовани участници. Не след дълго Сараево бе вече под обсада, градът бе подложен на неспирни бомбардировки и ужасни лишения, в сравнение с които обсадата на Дубровник започна да прилича на обикновена репетиция. Сараево удържа четири адски години, които будеха отчаяние у всички, свързани по някакъв начин със защитата и оцеляването му. И през всичко това, като червен конец в гоблен, се промъкваше Димитър Петрович. Той се придвижваше без видими усилия между хърватите и международните наблюдатели, осигуряваше данни на командирите на частите на НАТО и на собствените си генерали.

Някъде наред всичко това Теса Миноуг изпълняваше функциите на международен наблюдател и юридически съветник на частите на ЕС и НАТО, които се опитваха да потушат надигащата се вълна на ужасяващо варварство в региона. Пристигаха все повече сведения за зверства, кланета и масови изнасилвания, и все повече се натрапваше необходимостта да се регистрират всякакви подобни събития. Теса и колегите ѝ си поставиха за цел да издирват свидетели, да набират

сведения, да събират показания, които да подпомогнат едно дългосрочно правораздаване. Някъде сред всичко това се намираше и Маги Блейк. По някакъв начин тя бе успяла да превърне конфликта в богато поле за научни разработки — доклади, лекции на конференции, отделни глави, а после и цели книги за геополитическите аспекти на Балканските войни. Винаги, когато успяваше да се откъсне от Оксфорд, тя се озоваваше някъде из бойните полета, вземаше интервюта от всички, които проявяваха желание да разговарят с нея, наблюдаваше и се вслушваше и в най-дребното от онова, което хората бяха готови да споделят с нея. Възможността да изкара на повърхността повече материал за съдебни дела, се отчиташе като постижение и привличаше Маги на Балканите. Но това не беше всичко. Маканеспи беше виждал в досието ѝ бележката, надраскана на пожълтяла хартия от хотел в Баня Лука:

„Предполага се, че в концентрационния лагер Маняча има около седемстотин хървати и босненци. Условията на живот са ужасяващи, побоите са ежедневие, има доклади за смъртни случаи. Тази седмица са били разрушени още две джамии. Тес Миноуг твърди, че Маги Блейк е тук, защото е любовница на полковник Петрович, че му е любовница още от 91-ва година, от Дубровник. Пазят това в тайна. Повикаха обратно Дагович в Белград, никой не знае защо.“

В два случая Петрович се бе появявал в Обединеното кралство, винаги със солидни причини от военно или дипломатическо естество. И в двата случая бе изчезнал от погледа на властите в продължение на няколко дни; и в двата случая Теса бе споменавала мимоходом пред колеги, че е отседнал при Маги Блейк в Оксфорд. После, след Дейтънското споразумение от 1995 година, Петрович се появил официално в Оксфорд. Бе прекарал шест месеца там, живеейки с Маги, но когато освободителната армия на Косово се организираше и започнала да се съпротивлява на ръководеното от Милошевич насилие и отнемане на собственост в Косово, той се бе върнал в района на бойните действия, този път вече като акредитиран наблюдател на НАТО.

Честно казано, мислеше Проктър, трудно бе да си представиш нещо по-неприятно от това да бъдеш един от безпристрастните свидетели в тези последни години на двайсети век в онова ъгълче на Балканите. Предполагаше се, че с Втората световна война е сложен

край на подобни дивашки изстъпления в Европа. Косово бе най-грубото възможно събуждане, напомнящо на всички колко тънък бе повърхностният слой на цивилизованото поведение.

За Маканеспи и колегите му бе достатъчно мъчително да събират свидетелски показания за процесите. Маканеспи не можеше да си представи как личното присъствие на подобни сцени се отразява на човешката душа. А Петрович бе присъствал, нещо повече, като полковник в хърватската армия трябва да бе участвал в някои от провалилите се стратегически планове. Бе видял толкова много разруха, толкова много смърт, унищожени домове, хора, лишени от бъдещето, което са виждали пред себе си. Действително не би имало нищо чудно нещо у него да се е прекършило.

Екипът на Международния трибунал се бе посветил на раздаването на правосъдие, донякъде и за да се постигне някакво приемане на истината и помирение на територията на бивша Югославия. Но неминуемо се стигна дотам, че бюрокрацията и ежбите между юристите помрачиха чистотата на първоначалната цел и онова, което постигнаха в крайна сметка, беше само сянка на другото, на което се бяха надявали. За хора като Димитър Петрович чувството на безсилие трябва да е било непоносимо. Маканеспи бе чувал, че броят на самоубийствата в три от балканските държави — Словения, Хърватия и Сърбия — бил такъв, че ги поставял в челната двайсетица в света по този показател. Нищо чудно, че когато е бил изправен пред такова отчаяние, един мъж, разполагащ с възможността да вземе закона в свои ръце, е направил именно това. Маканеспи знаеше, че ако всичко зависеше само от тях, те двамата с Проктър не биха намерили вътрешно убеждение да се противопоставят на едноличния кръстоносен поход на Петрович.

Но нещата не зависеха само от тях. Уилсън Кагни, човек, който не бе лично засегнат и не се трогваше от онова, което се бе случило на Балканите през последното десетилетие на двайсети век, беше постановил, че няма да се проявява търпимост към отмъщението извън рамките на закона.

Маканеспи не можа да продължи разсъжденията си, защото лаптопът зазвъня, сигнализирайки, че Теса Миноуг е на линия и готова за разговор. Придвижвайки се неочаквано бързо, той заобиколи бюрото, така че Проктър можеше да го вижда, той самият виждаше

екрана, но оставаше невидим за камерата на лаптопа. Беше приготвил куп листчета и химикалка, за да подава бележки на колегата си, ако се наложеше.

Проктър нагласи записващата система, после прие повикването. Както става винаги по скайп, цветовете на човешката кожа бяха такива, каквито не се намират никъде в природата, а лицето, което той познаваше като привлекателно, беше деформирано, като отразено в криво огледало.

— Здравей, Теса — той ѝ отправи най-близкото до приветствена усмивка, което можа да постигне. — Благодаря, че се съгласи да разговаряме.

— За мен е винаги удоволствие да разговарям с вас, момчетата от трибунала, Тио. Всички имаме една цел, нали така?

Маканеспи почувства, че тя вече бе успяла да ги постави в неизгодна позиция. Често между изискванията на адвокатите защитници на човешките права и онова, което бяха склонни да им дадат служителите на трибунала, съществуваше смущаваща разлика. Всички те имаха горчив опит в това отношение и познаваха съмнителните от морална гледна точка пазарлъци, които възникваха в резултат на тази разлика.

— Не е необходимо да ти обяснявам, че в момента се занимаваме с приключване на дейността си — каза Проктър.

— Като че ли бих могла да забравя. Все по-трудно става да се вземат решения, Тио. Стига се до момента, когато вече от събитията е изминало толкова време, че свидетелските показания са накърнени от постоянни повторения и допълнително оцветени от репортажите. Има ирония в това, че се грижим толкова много за човешките права на хора, които не са проявявали никакво уважение към човешките права на жертвите си. Но разбирам изходната ви позиция и честно казано, не бих влязла в конфликт с вас.

— Много благородно от твоя страна, Теса. Но не това беше темата, по която исках да разговаряме. Имаме още няколко случая, по които работата продължава. Караджич, Младич и още някои. Намираме се в последните етапи и се опитваме да се уверим, че доказателственият материал е необорим, а на мен възложиха неблагоприятната задача да открия един-двама важни свидетели, които по моя преценка могат да ни снабдят с убедителни доказателства.

— Пожелавам ви успех — каза тя, а усмивката ѝ се появи на екрана като пикселизирана гримаса. — Толкова много от тях се разпиляха по четирите краища на света. И кой би могъл да ги обвинява?

— Един от хората, до които се опитваме да се доберем, е твой стар приятел. Генерал Петрович от хърватската армия. Димитър Петрович.

Теса прибра зад едното си ухо дългите кичури на черната си коса.

— Митя? Божичко, ето наистина едно име от миналото. Не съм виждала Митя от... колко, мисля, че осем години. Той живееше с Маги Блейк в Оксфорд. После я напусна.

— Какво се е случило, за да си тръгне?

Теса сви рамене.

— Кой може да каже защо един мъж прави едно или друго? Освен това — на какво се дължи този интерес към Митя точно сега?

Проктър се усмихна.

— Нали знаеш как става. Той винаги е бил в списъка на свидетелите ни, но винаги е имало хора, с които е било по-важно да разговаряме. Така че той просто ни се изплъзна. А сега, да си призная, сме затруднени. Знаеш ли къде е отишъл, след като е напуснал професор Блейк?

— Аха, значи си наясно, че тя вече е професор. Очевидно някои наблюдава Маги по-отблизо, отколкото сте следили Митя.

Очите на Проктър се разшириха, после Маканеспи побутна към него листче, на което пишеше „публикации“.

— Не бих казал — отвърна Проктър. — Това се дължи по-скоро на факта, че тя постоянно пише за Балканите и ни попадат нейни публикации.

— Щом казваш, Тио.

— И така, да се върнем към въпроса ми... Имала ли си някакви контакти с генерал Петрович, след като той е напуснал Маги Блейк? И знаеш ли къде се намира той сега?

— Това са два въпроса, Тио. А отговорите са „не“ и „не точно“.

Маканеспи вдигна глава с оживено изражение. Вдигна палец към Проктър. Проктър като че ли не беше убеден, че ентусиазмът му е оправдан.

— „Не точно“? За какво ниво на неточност говорим?

— Не мога да кажа нищо със сигурност. Но винаги съм мислела, че Митя ще се върне в Хърватия. Той обичаше страната си, Тио. Тя наистина му липсваше — Теса въздъхна. — Никога не е говорил много за живота си преди войната, което ме караше да се питам какво ли е оставил там. Жена — вероятно. Може би и деца. И със сигурност роднини. Израснал е на изток. Веднъж каза, че Вуковар бил най-близкият що-годе голям град по местата, където бил израснал — тя разпери ръце в безпомощен жест. — Това е всичко, което знам. Винаги успяваше да отклони всякакви въпроси за миналото си. Но пък и никой от нас не говореше много за миналото си по време на войната. Прекалено заети бяхме да направим каквото можем, за да имаме бъдеще. Когато около теб падат бомби, си изцяло съсредоточен върху настоящето.

— Значи мислиш, че се е прибрал у дома?

— Не си ли на същото мнение? Обратно в лоното на семейството. Обратно при хората, чието присъствие ще може да го излекува. Знаеш ли, често съм се питала дали не крие, че страда от посттравматично стресово разстройство. Имаше случаи, когато той сякаш се откъсваше от компанията, в която бяхме. Просто се затваряше. Беше в стаята, беше на масата, но не присъстваше, ако разбираш какво имам предвид.

— Виждал съм подобни случаи. И затова ли е напуснал Маги? Защото е страдал от носталгия? След като е живял съвсем щастливо с нея в Оксфорд в продължение на шест-седем години, просто си е вдигнал чуковете и се е върнал обратно в Хърватия?

В тона на Проктър се долавяше неприкрито недоверие.

Теса въздъхна.

— Идеята не е чак толкова фантастична, Тио. Тук той нямаше кой знае каква позиция. От време на време изнасяше лекции — изследвания на тема „война и мир“, такива неща. От време на време даваше консултации по въпросите на сигурността, когато някой от старите му приятели от НАТО му подхвърлеше такъв кокал. Но позицията на звезда бе заета от Маги. Каква ирония за него — мъж, който е бил в самия център на поредица военни конфликти — мнението, което бе приемано за важно, да не е неговото, а това на приятелката му. А тя бе присъствала там на първо място именно

защото имаше връзка с него. Сега виждам, че може да му е било трудно да приеме дългосрочно такова положение, не мислиш ли?

— Искаш да кажеш, че в Хърватия е щял отново да бъде видна личност?

Тя се усмихна унило.

— Бих предположила, нима и ти не мислиш така? Той беше един от техните неоспорими герои от войната.

— Предположението е основателно. Но ако случаят е такъв не ми се вярва, че не бихме го засекли някъде. От мига, в който бе организиран трибуналет, бяха разпратени екипи, които издирваха местонахождението на възможни военнопръстъпници. И, естествено, свидетели. Но нито веднъж не е имало и най-далечен намек, че Петровиц е някъде там.

Теса отново отметна косата си зад ушите. Дали този жест не издаваше нещо? Възможно ли бе да е неволна реакция на въпрос, който я е смутил? Или просто се опитваше да спечели време?

— Не знам как да ти отговоря, Тио. Не е ли възможно хората да го крият? Знаеш колко държат там на своите. Ако е заявил, че не желае вече да има нищо общо с всичко това, е напълно възможно жителите на някое малко планинско селце да са се споразумели да го укрият. Караджич живя с години в Белград по времето, когато беше един от най-активно издирваните хора на света. Казват дори, че ходел на мачове на А-лигата в Италия, за бога. Ако могат да защитават чудовище като него, надали биха се поколебали да помогнат на герой като Митя да живее под прикритие.

— Предполагам, че е така. Значи изобщо нямаш вести от него?

Тя поклати глава с видимо съжаление.

— Не съм получила дори някой неподписан мейл. Същото важи и за Маги. Казвам ти, Тио, това беше сериозен удар по самооценката ми. Винаги съм мислела, че ние с Митя сме приятели. Едно беше да напусне Маги. Такива щуротии се случват постоянно. Нали знаеш, има „Петдесет начина да напуснеш любимата“^[1]. Но ние с него бяхме приятели. А той ме отрязва, без дори да се сбогува с една-две думи. И все пак, надявам се да е щастлив. Дълго време мислех, че е щастлив тук, но очевидно не съм била права. Хърватите не могат ли да ви помогнат с детайли от живота му? Не е възможно да не разполагат с

някакви данни в досието му. В края на краищата, комунистите бяха царе на бумащината.

Проктър поклати глава.

— Както стана с толкова много неща в онази част на света, част от документацията на военните не оцеля през войната. Доколкото разбирам, там е паднала запалителна бомба. Така че в това отношение сме прецакани.

По лицето ѝ се мярна изражение, което Проктър не можа да изтълкува.

— Лош късмет, Тио. Виж какво, съжалявам, че не можах да ви помогна с нещо повече. Но се налага да продължавам работа. Ако си спомня още нещо, със сигурност ще ви уведомя.

— Благодаря, Теса. Всичко хубаво.

Тя прекъсна разговора, без да каже и дума повече. Маканеспи се появи като палячо, изскачащ от кутия.

— Какво мислиш? — попита той.

Проктър сви рамене.

— Мисля, че тя лъже. Но не съм сигурен, че мога да преценя за какво точно лъже.

Той задъвка с угрижено изражение нокътя на палеца си.

Маканеспи се упъти с тежки стъпки към своето бюро.

— В такъв случай по всичко личи, че ще трябва да се обърнем към план Б.

Проктър вдигна поглед. Месестите пръсти на Маканеспи вече подскачаха по клавиатурата, отваряйки сайта на авиокомпанията KLM.

— Нека да е план Б — отвърна той потиснато. — Но искам да имаш предвид, че това никак не ми харесва.

Не беше точно любов от пръв поглед. Но все пак между нас прелетя някаква искра още първия път, когато се срещнахме. Беше през един септемврийски следобед, аз водех семинар за ролята на феминизма в антиядрените протести. Към края на семинара един от университетските администратори, които ни оказаха голяма практическа помощ в организирането на международния университет, се вмъкна в стаята ми заедно с някакъв мъж, облечен в маслинозелена военна униформа. Фабиан Джокич направи жест с

ръка, за да ми покаже, че мога да завърша спокойно следобедното занимание, затова аз продължих да говоря, без да мога да преодолея смущението си от присъствието на онзи човек в дъното на стаята.

Той изглеждаше учудващо спокоен. Най-горното копче на ризата му беше разкопчано, беше пъхнал палци в колана си, едната му ръка докосваше леко дръжката на пистолета. Продължавах да изпитвам притеснение в присъствието на въоръжени мъже, но се опитах да си кажа, че нямам причини за безпокойство. Освен това от пристигането си в Хърватия не бях виждала по-хубав мъж.

Към два метра висок, той беше строен, навитите ръкави на ризата изпъкваха мускулите на ръцете му. Къдрица от черната му коса падаше на челото. Отмяташе я от време на време, но тя пак отскачаше и се извиваше над веждите му. Казах си цинично, че вероятно изгражда съзнателно образа си в очите на хората. По-късно бях принудена да ревизирам тази своя преценка. Установих, че е почти напълно лишен от суета по отношение на личността си.

Продължавах да говоря, но по-скоро на автопилот. Присъствието му ме разсейваше непреодолимо. След всеки поглед, който хвърлях към него, намирах нови основания да го намирам за привлекателен.

Имаше някои познати балкански черти: тъмни, леко хлътнали очи, славянски скули, добре очертан нос, плътни устни. У него съчетанието им беше особено впечатляващо. Ако знаете как изглежда лениво-елегантният център-нападател на „Тотнъм“ и „Манчестър Юнайтед“ Димитър Бербатов, ще си съставите добра представа за външния вид на непознатия военен. Имаше някаква изискана еlegantност в движенията му, нещо в чертите му, което можеше да бъде тълкувано като гордост или арогантност, в зависимост от гледната точка.

Когато най-сетне приключих обобщението на водената от мен дискусия, няколко студенти проявиха желание да обсъдим още някои неща. Фабиан и военният тръгнаха към мен, свели глави един към друг в разговор. Вероятно не съм дала на студентите толкова подробни отговори, колкото обикновено, защото посетителите бяха събудили любопитството ми.

Когато стаята се опразни, Фабиан най-сетне ме запозна с военния.

— Маги, това е полковник Димитър Петрович от хърватската армия.

Искаше ми се да не кокетирам. В края на краищата, току-що бях представила унищожителен анализ на вредните ефекти от прекалено големите права, които хората от НАТО малодушно бяха предали в ръцете на военачалниците. До този момент не ми се беше случвало да водя разговор с военни, чийто тон да не е враждебен. Всъщност, последният военен, с когото бях разговаряла, беше американски войник пред военната база в Менуит Хил. Доколкото си спомням, думите ми бяха: „Защо ти и войнствените ти приятелчета не се разкарате на майната си, обратно в Америка?“ Така че ми се струваше невероятно да намеря общи теми с полковник Петрович, независимо от това, че беше възмутително красив.

— Приятно ми е да се запознаем — произнесох с кокетна усмивка.

Той сведе любезно глава.

— Удоволствието е изцяло мое. Извинявам се, че се натрапих по време на вашия семинар, но бях чувал, че говорите интересни неща и ми се искаше и сам да ги чуя.

Бог да ми е на помощ, аз се изчервих.

— Английският ви е много добър — изтърсих. А какво бих могла да кажа? Аз съм шотландка. Нямам никаква представа как да приемам комплименти непринудено.

Той ми отвърна с крива усмивка:

— Прекарах шест месеца в базата Чиксандс, при хората от вашето военно разузнаване. Трябваше или да плувам, или да се удавя. Предпочетох да плувам.

— Не разбирам защо един полковник от хърватската армия проявява интерес към разклоненията на феминизма и протестните движения, и тяхната връзка с географията.

Понякога сама се удивлявам на надутите си фрази. Но на него те като че ли не му направиха впечатление.

— Опитваме се да изградим едно различно общество тук, в Хърватия — каза той. — А това означава и различно мислене по всички въпроси. Комунизмът е мъртъв, и следователно всичко, свързано с лошото старо време по презумпция се счита също за мъртво. Трябва да открием живи организми, които да заменят

мъртвите — той сви елегантно рамене. — Това се отнася и до нас, военните. При стария режим протести нямаше. Затова така и не се научихме да се справяме с протестите по разумен начин. Четох една студия, която сте писали заедно с Мелиса Армстронг — за феминизацията на протестите в Грийнъм Комън, и тя ме заинтригува. Искан да си уредя среща с нея през пролетта, когато тя беше тук, но бях принуден да замина — той посочи с глава Фабиан, който изглеждаше отегчен. — После той ми каза, че вие ще дойдете на мястото на професор Армстронг и аз се надявам да се съгласите да поговорим.

— Не съм експерт — отвърнах аз.

Не бях толкова неопитна, че да не разпозная обиграността в чаровната му усмивка. Това не ми попречи да се почувствам запленена.

— В сравнение с мен все пак сте — той погледна часовника си. — Сега имам среща с кмета, но може ли да се видим скоро?

Стараех се да не ми проличи колко много желях тази среща.

— Програмата ми е доста натоварена, но по принцип мога да променя някои ангажименти.

— Утре вечер?

Кимнах.

— По всяко време след седем.

— Знаете ли къде е „Прото“? На ъгъла на улиците „Широка“ и „Вара“?

Не знаех, но стъписано недоверчивото изражение на Фабиан заедно с това, че заведението очевидно се намираше в Стария град, ми казаха всичко, което имах нужда да зная. По някаква причина полковник Петрович искаше да ме впечатли.

— Сигурна съм, че ще го намеря.

Той отметна назад непокорния си кичур и кимна.

— Ще запазя маса за осем часа — чаровната му усмивка отново се появи. — Очаквам утрешната вечер с нетърпение.

— Аз също — отвърнах, той ми отправи лек, официален поклон и се обърна да си върви. Фабиан ми хвърли още един поглед, изпълнен с преувеличено удивление и го последва. Не бях съвсем наясно с онова, което се бе случило току-що, но няхах намерение да го анализирам. Най-красивият мъж в Хърватия ме беше поканил на вечеря. Може би

*на хоризонта се събираха облаци, но днес за мен слънцето грееше
достатъчно силно.*

[1] Песен на Пол Саймън. — Б.пр. [↑](#)

13.

Маги не бе очаквала Теса, но това не означаваше, че не се радва да я види, особено като се вземе предвид, че тя се появи с торба с логото на близкия тайландски ресторант.

— Надявах се да те хвана, преди да слезеш на вечеря — каза Теса и докосна със слабата си ръка рамото на Маги и бузата ѝ — с устните си.

— Улучи подходящия момент. Имам дори тайландска бира в хладилника — Маги я поведе към малката си кухня-трапезария и докато Теса вадеше кутиите с храната, тя извади бирата и чашите. Теса не спираше да коментира ястията и ексцентричната двойка съдържатели на заведението за храна за вкъщи, така че разговорът можа да започне едва след като вече бяха седнали на масата и се бяха заели с пикантните рибни кюфтенца и салатата с кълцано пилешко.

— Е, какъв е поводът? — попита Маги, потапяйки едно кюфтенце в сладкия чили сос.

— Трябва ли да има повод?

— Не, но когато се появиш изневиделица и носиш храна, обикновено излиза, че нещо се е случило. Или пък че има нещо, за което трябва да се извиниш — Маги говореше весело, добросърдечно. Двете жени бяха приятелки достатъчно отдавна, за да се държат открито една с друга.

Теса въздъхна рязко.

— Познаваш ме прекалено добре.

Маги почувства тръпка на тревога. Откакто Митя я напусна, я измъчваха неоснователни тревоги, че може да изгуби някой друг близък приятел. А способностите и професионалната репутация на Теса я правеха привлекателна за работодатели от всички краища на света.

— Е, какво става? Не ми казвай, че от ООН са ти предложили друго назначение и ти смяташ да го приемеш?

Теса остави пръчиците за хранене и стисна ръката на Маги.

— Няма да те изоставя — каза тя. — Обещах ти го и го казах искрено. Може вече да не сме любовници, но аз все така държа на обещанията си.

Маги погледна към прозореца зад Теса и градината, която се виждаше през него. Ако се съсредоточеше върху добре познатите дървета, можеше да се овладее. Теса я бе спасила от отчаянието, когато Митя си тръгна; после двете откриха друг вид утеха, но и двете съзнаваха в сърцата си, че ги свързваше по-скоро нужда, отколкото любов. Бяха се върнали обратно към приятелските си отношения без да затаят неприязън, но понякога вълнението, породено от ожесточената привързаност на Теса, караше Маги да се чувства неудобно.

— Добре, ако не е някакво сензационно предложение за работа, за какво става дума тогава? — Маги съумя да заговори с шеговит тон.

— Днес проведох един много странен разговор по скайп — каза Теса, насочвайки вниманието си обратно към храната. — Един от британските юристи от Международния трибунал за престъпленията в бивша Югославия ме помоли да поговорим. Нямах представа какво го интересува. Предположих, че ще е нещо във връзка с начина, по който трибуналят приключва работа. Някакви преговори относно жертвите, чиито случаи остават нерешени, такива неща.

— Но...? Искам да кажа, очевидно някъде тук се крие едно „но“.

Теса кимна, задъвка и преглътна.

— Едно „но“, и то какво. Разговарях с един човек на име Тио Проктър. Срещала ли си го?

Маги се порови в спомените си. Броят на познатите ѝ на Балканите се обозначаваха с трицифрено число, но името Проктър не ѝ говореше нищо.

— Почти сигурна съм, че не.

— Ако се бяхте срещали, щеше да го помниш. Дребен уелсец, мижитурка, очите му играят постоянно. Едно от многото нищо незначещи лица, чиято роля си остава неясна и които се изплъзват изпод пръстите ти, ако се опиташ да разбереш с какво точно се занимават и кому служат. Научих от служебната клюкарска агенция, че там се е появил някакъв нов шеф, който държи нещата да се вършат по различен начин — някакъв многообещаващ кадър на име Уилсън

Кагни. И сега ставаме свидетели на последиците от появата на новата метла.

— Дотук добре, клюки. Но какво общо има всичко това с теб?

— Не с мен, скъпа. С теб.

Маги се стресна и изпусна парче пилешко от пръчиците си.

— С мен ли? Защо с мен? Предадох всичките си налични записки на Международния трибунал още преди години. Изпращала съм екземпляри от всичко, което съм писала оттогава насам на екипа в Схевенинген.

— Но те не се интересуват от твоите трудове. Интересува ги Митя.

Въпреки изминалите години онази тръпка, която името му пораждаше у нея, не бе изчезнала. Сърцето на Маги все още се свиваше, когато чуеше други хора да го произнасят. Сякаш произнасянето на това име на глас би могло да призове по някакъв начин човека, който го носеше. Знаеше, че е глупаво, но продължаваше да реагира така.

— Не разбирам.

— Проктър започна да ме мотае с разни обяснения, че им трябвали свидетели за изясняване на някои последни детайли от незавършени процеси и обжалвания. Каза, че Митя бил в списъка на потенциалните свидетели от години, но по някакъв начин все не стигали до него. И ме попита дали знам къде е той сега.

Маги се опитваше да си изясни това, което Теса ѝ разказваше.

— Митя даде показания пред трибунала в самото начало на работата му. Точно това е една от причините той да започне да се гневи, когато взеха да оборват обвиненията. Беше на мнение, че всички необходими доказателства съществуват и просто трябва да се съберат, и че юристите не са си свършили работата, както трябва. И, боже мили, излиза, че трябва да е бил прав, щом се сецат за него чак сега. На колко ли други свидетели са изгубили следите, Теса? Колко от тях са останали неразпитани поради некомпетентност? А може би става дума за корупция?

Тя бутна чинията си настрана, беше изгубила апетит.

Теса въздъхна и започна да върти чашата си за бира.

— Каквото и да е положението, вече е прекалено късно, за да се промени нещо. Именно по тази причина това днешно обаждане беше

пълна измама. Измама и лъжа, Маги.

— Какво искаш да кажеш?

— Беше само претекст. Те не търсят Митя, защото искат от него показания. Търсят го, защото Уилсън Кагни е размахал новата метла, и иска да изчисти с нея Авгиевите обори.

Лицето на Маги се изопна.

— Престани да говориш, като че ли си в шибания съд, Теса. Това не ти е присъщо. Говори ясно. Какво искаш да кажеш?

Теса плъзна пръст по запотеното стъкло на чашата.

— Те подозират... не, всъщност става дума за нещо повече от това. Според мен те си мислят, че знаят с какво е започнал да се занимава той. И са решили, че е дошло време да покажат мускули и да кажат: „Стига. На убийствата трябва да се сложи край и убиецът да бъде наказан.“

Маги удари с длан по масата. Чиниите и чашите подскочиха.

— О, мамка му, не започвай пак с това. Казах ти на рождения ден какво мисля по въпроса. Митя се е прибрал у дома.

— А аз пак ще повторя онова, което ти казах тогава. Погледни датите. Трибуналет оплесква няколко случая, в които присъдата би трябвало да е ясна. Митя ни надува главите до пръсване с възмущението си от изхода на процесите. Говори гневно за корумпирани юристи, че свидетелите биват купувани или сплашвани. Беснее пред провала на правосъдието и посланието, което този провал отправя към жертвите и следващите поред касапи...

— И всичко това е напълно разбираемо, по дяволите — прекъсна я Маги, която започваше да кипва. — Ти беше съгласна с него. Аз бях съгласна с него. Всички бяхме възмутени. А после продължихме с работата си. Защото всичко това — яростта, гневът, срамът не водеха доникъде. Поредната задънена улица за емоциите. Разговарях с него за това. Видях отчаянието му, но видях и че приема фактите. Болеше го, Теса. Това разкъсваше сърцето му. Но той разбираше колко безпредметно е да се вманиачава на тази тема. Обърна гръб на всичко това.

Теса поклати упорито глава.

— Струва ми се, че ти просто искаш да повярваш в това, Маги. Защото не искаш да приемеш мисълта, че те е изоставил, за да бъде

свободен да раздава сам правосъдие. Да се превърне в герой от онези, които ти не одобряваш.

— Герой? Ти смяташ, че извършителят на всички тези убийства е герой? Боже господи, Тес! Понякога ме плашиш до смърт.

— Ето го и доказателството. Той знаеше, че ти няма да одобриш. Знаеше, че не може да има и двете — да постигне желаното отмъщение и да запази теб. И колкото и да ти е трудно да го приемеш, избра да направи онова, което според него изискваше справедливостта.

Маги отчаяно зарови ръце в косата си.

— Не смей да проектираш вашите проклети ирландски демонстративни политически жестове върху Митя. Как можеш да мислиш такива неща за него? Той беше твой приятел. Как можеш да си помислиш, че човекът, когото и двете познавахме, е могъл да се превърне в хладнокръвна машина за убийства? Как можеш, Тес?

В повишения глас на Маги, отекващ в стените на малкото помещение, звънтяха смут и разочарование.

Теса потри очи с кокалчетата на едната си ръка.

— Защото това е единственото смислено обяснение, Маги. Как иначе си обясняваш това, че той си тръгна просто така?

Маги поклати отчаяно глава.

— Много лесно, Тес. Гневът е разбудил обичта му към Хърватия. Потискал я е от момента, в който пристигна тук, след края на войната. Опитвал се е да се убеди, че любовта ни му стига, че тя е достатъчно обезщетение, задето бе напуснал дома си. Но не е успял. И гневът е станал причина болката по отечеството да изплува на повърхността — дълбока въздишка разтърси тялото ѝ. — Той не избяга, защото е искал да стане убиец, Тес. Избяга, защото аз не му бях достатъчна. Имаш ли някаква представа колко ужасно се чувствам от тази мисъл? Но ще ти кажа едно. Все пак чувството не е толкова ужасно, че да ме накара да си представя Митя в ролята на сериен убиец, за да се почувствам по-добре — тя започна да прибира едва докоснатата храна в кутиите и ги хвърли в кофата за боклук. — Струва ми се, че сега трябва да си вървиш.

Тя обърна гръб на приятелката си и се облегна на ръба на умивалника.

— Това, което мисля аз, е без значение, Маги — Теса стана и тръгна бавно към вратата. — Не дойдох тази вечер тук, за да се карам с

теб. В сърцето си знаеш, че е така. Но онова, което трябва да осъзнаеш, е че има други хора, които са убедени, че Митя е бясно куче, което трябва да бъде обезвредено. И ако имаш някаква представа къде е той, трябва да му го кажеш.

14.

Не за първи път Ривър установяваше, че обмисля възможностите да поддържа връзка от разстояние и проблемите, свързани с едно отдалечено работно място. Навремето работата ѝ с Карен Пири налагаше тя да „ползва под наем“ помещенията и техниката на университета в Дънди, към който някогашната полиция на Файф навремето се обръщаше за съдебномедицински експертизи. Когато отново реши да се възползва от тези контакти, тя бе обзета от завист пред възможностите, които един по-войнствен ръководител на катедра бе осигурил за хората, занимаващи се с преподаване и практикуване на анатомия и съдебномедицинска антропология. На никой тук не му се налагаше да чувства, както често се случваше с Ривър, че нейната дисциплина е нещо като бедна роднина, допълнително бреме за бюджета в очите на управата на университета на Северна Англия. От гледна точка на кариерата, едно преместване в Дънди щеше да ѝ предложи много нови възможности.

Обаче съществуваше Юън. Главен инспектор Юън Ригстън от полицията на Къмбрия, така привързан към своята територия, като някоя от дългорунните къмбрийски овце — към пасището си. Чувствата ѝ към него в крайна сметка успяха да я приковат на едно място. Тя сведе пътуванията до минимум и се превърна от скитница в уседнал човек. Превърна се от странстващ ловец в човек, обработващ строго определен къс земя. Никога не бе оставала толкова дълго на едно място, и все още ѝ беше странно, че това не я дразни.

Въпреки всичко напоследък Ривър започваше да се пита дали академичната ѝ кариера не е в застой. В университета на Северна Англия имаше малко възможности за кариерен растеж; пътят ѝ нагоре бе блокиран от самодоволни мъже, които се бяха разположили в университета, приемайки го като удобно място, на което да прекарват остатъка от професионалния си живот. Така можеха да живеят в една от най-красивите провинции на страната и да прекарват дните си в една институция, в която не се препоръчваха никакви изхвърляния.

Това можеше да е поносимо, ако ставаше дума за някакви динозаври, на които да останат няколко години до пенсия. Но тези хора бяха само с пет-шест години по-възрастни от нея, а се бяха вкопчили в местата си с мрачното ожесточение, с което политикът се вкопчва в сигурното си място в парламента.

Докато чакаше да приключи анализът на стабилните изотопи, тя се питаше доколко изпълнимо би било да работи някъде другаде. На място като Дънди. Вероятно можеше да си уреди четиридневна работна седмица, през която да преподава и да се занимава с лабораторната си дейност, а петия ден да работи у дома, описвайки резултатите и подготвяйки публикациите си.

По този начин можеше да отсъства от дома само три нощи седмично. А реалистично погледнато, през всяка седмица имаше поне две нощи, в които работата или социалните ангажименти възпираха Юън да се прибере у дома. Най-вероятно разликата нямаше да бъде голяма. А в допълнение тя щеше да се чувства много по-щастлива на работа и това неминуемо щеше да се отрази и на атмосферата въкъщи. Пък и пътуванията нямаше да са толкова ужасни. С влака от Карлайл, после смяна в Единбург. Можеше да се възползва отлично от това време; знаеше от опит, че е в състояние да работи във всякаква обстановка.

Масспектрометърът изписука тихо, съобщавайки, че цикълът е приключил. Ривър прехвърли резултатите на лаптопа си, а после в една програма, с която можеше да идентифицира географското местоположение, подсказано от пробата, взета от бедрената кост на скелета. Трябваше да проведе още един тест, преди да успее да състави профил за Карен — и той беше най-новият в списъка на професионалните й умения.

Предната вечер тя беше взела проба от костта, на която се крепят ключовите компоненти от човешкия слухов апарат.

Слепоочната част на темпоралната кост е една от най-твърдите кости в човешкото тяло; част от нея покрива мембраните, които отговарят за нашето равновесие и ни позволяват да възприемаме звукови вълни. Мястото, на което двете са свързани, е една от първите оформящи се части на скелета. Затова и анализът на тази кост може да разкрие къде е живяла майката на обекта на изследването, когато той е бил още в нейната утроба.

— Обичам това — промърмори под нос Ривър, докато зареждаше в апарата приготвеното късче кост. След половин час щеше да ѝ бъде ясно в каква пръст са били впити корените на онзи скелет. Докато чакаше масспектрометъра да си свърши работата, тя се съсредоточи върху зъба, над който бе работила до късно през нощта. Зъбите имат слоеве, които подобно на дървесните кръгове разкриват възрастта на собственика си. С всяка година нашите организми наслагват в тях микроскопично тънки слоеве вещество. Каквото и да правим, за да изглеждаме външно млади, когато умрем, телата ни разкриват истината.

Ривър се беше заела със зъба още отрано предната сутрин, беше го почистила с разтвор от пемза, после го беше оставила под течаща вода в продължение на осем часа. След това го почисти със спирт, преди да го нареже с помощта на нож с диамантено острие. Накрая подсуши парчетата с още спирт, почисти ги с ксилол и ги постави на микроскопски стъкла. Вече бе успяла да помоли двама студенти да огледат пробите под микроскоп и да преброят слоевете. Винаги беше по-добре повече очи да са огледали пробите, когато нещата опираха до такива фини детайли. Освен това така студентите щяха да подобрят уменията си.

Ривър нагласи микроскопа на фокус и започна да брои. При първия опит стигна до четиридесет и шест. Следващия път до четиридесет и седем. Третият път, за щастие, се потвърди вторият резултат. Едва тогава сравни своята преценка с резултатите на студентите. Единият беше писал четиридесет и седем, другият — четиридесет и осем. Следователно всички бяха практически еднородни. По всичко личеше, че скелетът на Карен е бил някъде в края на четиридесетте си години. Може би малко старичък, за да се катери по фасади, но някои хора така и не можеха да разберат кога им е време да се откажат. Ривър се облегна назад и разкърши рамене. Беше време за чаша кафе, а после щеше да систематизира всичките си находки за Карен. Разбира се, щеше да ѝ даде и писмен доклад. Познаваше достатъчно добре Карен, приятелката ѝ щеше да иска колкото се може повече подробности, колкото може по-скоро. Ривър винаги бе намирала за забавно това, че жената, която се занимаваше със студени досиета, бе вероятно най-нетърпеливият човек сред познатите ѝ.

Подкрепена от кофеина, Ривър се обади по телефона. Гласът на Карен звучеше глухо, на фона се носеха шумове, които подсказваха, че тя се движи в кола.

— Шофираш ли? — попита Ривър.

— Не, оставих Джейсън да се изпробва за малко на волана. Пътуваме към Оксфорд.

— Оксфорд? Оксфорд в Англия ли имаш предвид?

— Именно.

— Защо отиваш в Оксфорд?

— Трябва да говоря с един професор за една банкова сметка.

Ривър се изкиска. Никой не умееше по-добре от Карен да те принуди да изцеждаш капка по капка историята от нея.

— Ще бъдеш ли така добра да пообясниш малко повече?

— Сдобихме се с частичен отпечатък от банкова сметка от онази карта-ключ, която намерихме на местопрестъплението — каза Карен. — Оказва се, че става дума за сметка във „Форт енд Клайд Банк“. Така че аз се замъкнах при пирамидите тази сутрин с надеждата да открия чия е сметката. Казвам ти, тези копелета не искаха да разговарят с мен, въпреки че имах съдебно решение.

— Защо ли не ми е трудно да повярвам?

— Оказва се, че нежеланието им се дължи отчасти и на факта, че по тази сметка е имало движение — Карен замълча, за да може Ривър да произнесе очакваната си реплика.

— Как може да има движение, след като титулярът е мъртъв?

— Защото сметката е обща, на двама души. Била е открита през 2001 година. И оттогава всеки месец един от титулярите внася по нея четиристотин паунда. До септември 2007 година вторият титуляр също е внасял, но различни суми, вноските варират от сто паунда до седемстотин и петдесет паунда.

— Интересно. А какви суми са излизали от сметката?

— До септември 2006 са били теглени пари в брой от банкомати. Най-често в Оксфорд, но също и в Лондон, понякога в Единбург, а има и тегления във Венеция и Равена. Има и плащания с кредитна карта. Нищо значително. Скромни сметки за покупка на хранителни и домакински стоки. И оттогава — нищо.

— Това е странно. Ако един човек продължава да внася, бих предположила, че ще продължава и да тегли.

— Така би предположила, нали?

Ривър бе заинтригувана. Познавайки Карен, тя очакваше, че има и още нещо.

— Е, кои са тези хора?

— Онзи, който е престанал да внася, е мъж на име Димитър Петрович. Адресът, който е дал при откриването на сметката, е колежът „Сейнт Сколастика“, Оксфорд. Нещо да ти се струва странно?

Ривър се порови в паметта си.

— Това не беше ли последният колеж, който започна да приема студенти от двата пола? По онова време е бил още девически колеж, нали?

— Момичето печели бонбонче. Право в целта. Този човек, според банката без каквато и да било кредитна история, очевидно е живял в институция, на чиято територия е можело да живеят само жени. И никой във „ФКБ“ не е забелязал това. Или ако на някого е направило впечатление, са преценили, че това няма значение. Защото другият титуляр е личност, не по-малко почитена и уважавана от теб и мен...

— Хей, по-полека — възрази Ривър. — Я не ме уличавай в почтеност!

— Много смешно. Искаш ли да разбереш коя е тази жена или не?

— Казвай, казвай. Коя е?

— По времето, когато е открита сметката, е била доктор — Маргарет Блейк, член на катедрата по география в „Сейнт Сколастика“. Сега вече е професор Блейк. И всеки месец тя внася по четиристотин паунда в една банкова сметка, която никога не докосва. Кажи ми ти защо би постъпила така.

— Хммм. Бих казала, че тя се надява той да се върне отново.

— Или това, или предполага, че той може да се нуждае от пари, където и да е отишъл. Какъвто и да е отговорът, интересна история, не мислиш ли?

— Определено. Предполагам, че не си се обадила, за да я предупредиш, че пристигаш?

— Правилно предполагаш. Не искам да ѝ дам време да си разработи някаква хитра академична защита, за да ми хвърли прах в очите по предпочитания от вас, умниците, начин.

Ривър се разсмя.

— Като че ли ти пък би се хванала. Е, сега семестърът е в ход, тя би трябвало да е в прекрасния си кабинет, загледана в „замечтаните кулички“, и да се наслаждава на лукса да има малко преподавателски часове и на правото да се храни на професорската маса.

— И така, ако предположим, че нашият човек е Димитър Петрович, какво можеш да ми разкажеш за него?

Ривър активира екрана на лаптопа си и започна да прехвърля основните точки.

— Скелетът принадлежи несъмнено на мъж. Човекът е бил между четиридесет и шест и четиридесет и осемгодишен, когато е загинал, бил е висок към един и деветдесет. Вече описах състоянието на зъбите му. Когато майка му е била бременна с него, тя е живяла в региона, който сега се определя като източна Хърватия или северозападна Сърбия. Той самият е живял в същия регион, когато е бил шест-седемгодишен, по времето, когато са се оформяли постоянните му зъби. Анализът на бедрената кост ни разказва друга история, която е малко объркана. Съдейки по опита си, бих предположила, че е прекарал последните седем-осем години от живота си, пътувайки между Балканите и Обединеното кралство. Може да се е озовавал в Косово или Черна гора. Невъзможно е да кажа нещо поточно. Съжалявам.

— И това е достатъчно удивително — каза Карен. — Сега, когато вече знам всичко това, може би ще си струва да го потърся в Гугъл.

— Има и още нещо. В лявата си бедрена кост той има малка метална пластина. Трябва да е имал сериозно счупване, но това е било доста отдавна. Костта около пластината е заздравяла напълно, а по метала и пироните няма никакви индикатори на производителя. Всичко това ми говори за Източния блок, като се има предвид, че става дума за стара травма. Там практиката да се маркират ортопедичните импланти навлезе бавно. Така че пластината има стойност само във връзка с предполагаемото разпознаване.

— Интересно. Ами ДНК-пробите? Успя ли да ги вземеш?

— Да, и ти изпратих данните, ще трябва да накараш някой да ги превърти във вашата база данни.

— Чудесно. Свърши страхотна работа, Ривър.

— За мен беше удоволствие — призна тя. — Обичам интересните загадки. Но сега изглежда, че ти си намерила отговора и

без мен.

— Ти си моята двойна осигуровка. Благодарение на теб онова, което открих, става неоспоримо. И тъй като ми се струва, че Маргарет Блейк е жертва на огромна самозаблуда, всяка помощ в това отношение ще ми бъде необходима.

15.

Глазгоу беше много различен от онзи град, в който Маги бе прекарала една ужасна януарска седмица в годината, преди да замине за Дубровник. Беше посрещнала Новата година във Файф, със семейството си и със стари приятели от ученическите години, после прекоси страната, за да участва в годишната конференция на Британския географски институт, където се почувства като много дребна рибка в много голямо езеро. Мрачната бетонна сграда, подслонила студентското общежитие, беше по-потискаща от всички места в Лондон или в Оксфорд, където бе живяла, и всеки път, когато излезеше през вратата, навън я посрещаше някакъв вид валеж.

Беше 1990-та, седмицата, предвидена за първите събития, отбелязващи статута на града като Европейски град на културата за тази година. Маги почувства как неволно ѝ се натрапва една стара шега — че е виждала повече „култура“ в кофичка с кисело мляко. Градът изглеждаше сив и мрачен, а всички съвременни сгради говореха за архитекти, които не са давали и пет пари за хората, които ще населяват произведенията им или ще ги гледат. Това я озадачаваше. Навсякъде около нея имаше стари сгради, които свидетелстваха за една естетика, изгубена някъде през годините — внушителни жилищни сгради с фасади от пясъчник, впечатляващото каре от сградите на университета, проектирани в духа на викторианската готика, стройната, бяла църковна камбанария, която се издигаше над елегантния Парк Дистрикт, кулите на колежа „Тринити“. Как бяха могли хората да обърнат гръб на всичко това и да произвеждат кутии от стъкло и бетон, изцяло несъобразени с човешкия начин на живот? Маги бе започнала да мисли, че е време и географите да започнат да анализират въздействието на грозотата върху начина на живот на градските жители.

Но очевидно от онова време в града се бе състояла революция. Маги прие с нежелание поканата да проведе семинар в тукашния университет, тъй като предното ѝ посещение просто потвърди

убеждението, че единственият шотландски град, годен за живеене, е Единбург. Все пак фактът, че ѝ предстоеше да навърши петдесет, я накара да реши, че е време да направи рекапитулация на изминалите години и да се изтръгне от обичайните коловози, утъпкани в живота и мисленето ѝ.

Затова прие. И сега се радваше, че го е направила. Градът бе разкрасен от край до край заради предстоящите Игри на Британската общност. Дори белите линии на уличните маркировки бяха подновени. Хотелът ѝ се намираше на самия бряг на река Клайд, срещу впечатляващи съвременни сгради, подслонили двата разнородни медийни близнака — „Би Би Си Скотланд“ и Шотландската телевизия. След вечеря, тъй като не валеше, а едно от нещата, които Маги обичаше най-много, бе да се разхожда вечер из някой град, тя тръгна по крайбрежната улица. Кафявата вода се плискаше лениво, надигната от прилива, разкривявайки отраженията на редица ефектни жилищни и офис сгради на двата бряга на реката. Имаше и нови мостове, единият, наречен от местните „Кривия мост“, защото прекосяваше един завой на Клайд под ъгъл, друг, за пешеходци, бе прехвърлен над водата в чест на новото хилядолетие. Ако не я виждаше със собствените си очи, Маги би отказала да повярва, че тази блещукаща крайречна панорама е част от Глазгоу.

Равномерният шум от неспирното движение по магистралата, преминаваща по Кингстън Бридж, служеше за фон на мислите ѝ. След толкова години тя можеше да не мисли съзнателно за Митя в продължение на дни, но този паметен рожден ден, дал повод около нея да се съберат хората, на които държеше най-много, го бе извадил отново на преден план в съзнанието ѝ, дори ако не беше нежеланата намеса на приятелката ѝ през уикенда.

С разума си Маги разбираше защо той я бе напуснал точно по този начин. Той познаваше и нея, и себе си достатъчно добре, за да съзнава, че тя ще използва всички оръжия, с които разполагаше, за да го задържи, и че част от него искаше тя да го задържи. Тя щеше да бъде като воденичен камък на шията му, принуждавайки го да я влочи със себе си, докато най-сетне търканията разкъсат връзките и го освободят. Това би бил ужасен, разрушителен процес и за двамата. Беше всъщност много по-милостиво той да си тръгне така, както бе сторил.

И все пак... Тя не можеше да разбере докрай, не можеше и да прости последвалото мълчание, което отекваше през годините.

Тъй като не ѝ бе казал категорично, че си тръгва завинаги, той я бе осъдил на надежда. Тъкмо това ѝ се струваше жестоко, а Митя не беше жесток човек. Затова и си оставаше необяснимо.

След като той си замина, някои нейни приятели я бяха подтиквали да отиде да го потърси. Да се върне в Хърватия, да се възползва от контактите си, за да го издирва — като че ли беше военнопръстъпник като Милошевич или Караджич. Тя беше обмислила такъв вариант. Дори си бе представяла едно окончателно изясняване на отношенията в някое малко планинско селце, беше се виждала как го обвинява, че я е изоставил, пред жена му и цял куп деца с гарвановочерни коси, с неговите очи и устни. Но в крайна сметка прецени, че гордостта ѝ няма да понесе нещо подобно. Нямаше съмнение, че той бе нанесъл рана на самочувствието ѝ. Но самоуважението ѝ нямаше пробойни под ватерлинията. Това беше достатъчно, за да чувства, че достойнството ѝ е оцеляло. На косъм.

Донякъде бе очаквала той да заеме място в хърватската политика, в по-голям мащаб. На всеки няколко месеца пускаше името му в Гугъл, за да види няма ли да се появи някъде.

Но нито веднъж не успя да открие нищо. Може би годините, прекарани в Оксфорд, го бяха научили, че може да води спокоен живот; да чете, да размишлява, да обработва земята си, да се катери по планините с приятели. Може би бе избрал именно такъв живот, но вместо да бъде с нея, бе предпочел да е заобиколен от семейството си и от хората, сред които бе израснал.

Понякога зовът на отечеството ставаше неустоим. Самата тя никога не бе изпитвала подобно нещо. Беше живяла прекалено дълго далеч от Шотландия, за да иска да се върне. Но го бе наблюдавала у много хора. Тази година, годината на референдума, бе наречена също и „година на прибиране у дома“, и тя познаваше много хора от академичния свят, които бяха събрали багажа си и се бяха пренесли обратно, на север от границата, неспособни да приемат, че страната им ще избере своята съдба без тяхно участие.

Онова, в което Маги не можеше да повярва, бе, че я е разлюбил. Не можеше да вярва, че е побягнал от нея, мислеше по-скоро, че е отишъл при нещо, от което е имал по-голяма нужда. И тази вечер,

както ставаше много често, когато се разхождаше край вода, ѝ се искаше той да бе до нея. В Дубровник двамата често се бяха разхождали край морето, ритъмът на стъпките им хармонираше с ритмичния плисък на вълните.

По-късно, в Косово, винаги се опитваха да намерят река или езеро, край което да се разхождат в мигове на отдих от сраженията и страха. А в Оксфорд, разбира се, имаше две реки, Чаруел и Айсис. Тази разходка по речния бряг в Глазгоу щеше да му достави удоволствие — така си мислеше тя, докато наближаваше тъмния свод под моста на „Джамайка Стрийт“.

„Някакво осветление би било добра идея“, мислеше си Маги, когато мракът я погълна. Благодарение на отблясъците от вездесъщите светлини на града се виждаше къде вървиш, но някой по-непривикнал на градския нощен живот би могъл да се почувства притеснен.

Сякаш за да подчертае мислите ѝ, един едър мъжки силует се появи в дъното на сводестия проход и препречи достъпа на светлина. Без следа от безпокойство Маги отстъпи встрани, оставяйки достатъчно свободно място, за да се разминат.

Но той направи същото, заставайки пред нея, вместо да се насочи към освободеното от нея пространство. След още няколко крачки двамата застанаха лице в лице. Тя се опита да го заобиколи, но той разпери ръце, за да ѝ попречи да мине.

Сега вече у Маги се събуди тревога.

— Извинете — каза тя с най-повелителния си тон.

— Виж ти, виж ти. Ами че това е професор Блейк! Как сте, професоре? — каза той. Акцентът беше местен, но никак преувеличен; звучеше грубо и заплашително.

— Кой сте вие? Какво искате?

Опасността не беше нещо непознато за Маги, но това тук беше по-обезпокоително, защото се намираха на стотици мили от всякакви военни зони, в центъра на град, в който нивото на престъпността бе спаднало незапомнено ниско.

— Само малко информация, и ако я получа, никой няма да пострада.

— Сигурен ли сте, че сте попаднали на човека, който ви трябва? Аз съм просто професор по география.

Той пристъпи по-близо. Тя долови мирис на пот, дъхът му миришеше на чесън.

— Точно вие сте човекът, който ми трябва. Къде е Димитър Петрович?

Сърцето ѝ подскочи в гърдите.

— Не знам за какво говорите — отвърна тя, а гласът ѝ звучеше по-уплашено, отколкото би искала. Направи крачка назад, после още една. Трета крачка щеше да ѝ осигури достатъчно разстояние, за да се обърне и да побегне. Нападателят не приличаше на човек, който би могъл да тича много бързо.

Вдигна крак за тази решаваща трета крачка и едва не падна, защото нечий ръка се опря здраво в кръста ѝ.

— Не бързай — изръмжа нечий глас зад нея. — Отговори на въпроса.

Маги се извърна рязко. Човекът зад нея не беше толкова едър, но също бе разперил ръце, препречвайки пътя ѝ за бягство.

— Пуснете ме да мина — каза тя, а надигналият се гняв успя да победи страха.

— Не и докато не отговориш на шибания въпрос — каза дебелият мъж зад нея. Близостта му излъчваше заплаха.

— Казах вече, не разбирам за какво говорите. А сега ме пуснете да мина, в противен случай, кълна се, започвам да крещя.

— Крещи си, колкото си искаш. Това е Глазгоу. На никой не му пука — сега ръката му беше вече на рамото ѝ, тежка, плашеща.

И тогава дойде спасението. Шляпането на подметки, тежко дишане, и след миг до тях застана трети мъж.

— Добре ли си, момиче? Тези типове досаждат ли ти?

— Мамка му — каза дебелият, обърна се рязко и тръгна тежко обратно в посоката, от която беше дошъл. Другият избута Маги така, че тя залитна, мина бързо покрай нея и затича, за да догони приятеля си.

Останала сама с дотичалия мъж, Маги почувства как физическата слабост я залива като вълна. Гласът на мъжа я върна към действителността.

— Добре ли сте? Направиха ли ви нещо? — искрената загриженост в гласа му я трогна.

— Не са ме докоснали. Само ме уплашиха, това е всичко.

— Накъде сте тръгнали? Ще ви изпратя.

Мъжът тичаше на място, сякаш и той преживяваше някаква реакция на разигралата се кратка драма.

— Отседнала съм в един хотел при кея „Брумило“, близо до изложбения център. Благодаря за предложението, но мисля просто да си взема такси за в случай, че тези двамата все още се навъртат някъде наблизо.

— Добре. Но съгласете се поне да ви изпратя до централната гара. Оттам ще можете да си вземете такси от пиацата.

— Ще се оправя — отвърна тя и почти бе склонна да си повярва. Беше преживяла оръдейни обстрели, бяха стреляли по нея с пушки и пистолети. Бе виждала последиците от кланета и масови изнасилвания. Нима не можеше да се справи със заплахите на двама мъже на средна възраст под някакъв мост в Глазгоу?

— Няма да стане — отвърна човекът. — Мама ме е възпитала както трябва. Няма да ви изпусна от поглед, докато не ви видя седнала на сигурно място в таксито и толкова.

Така и стана. Седнала на ръба на задната седалка в таксито, тя се взираше навън, в нощта. Какво, по дяволите, ставаше?

Първо Теса, сега тези бандити. Защо внезапно всички бяха започнали да се интересуват от Митя? И защо всички мислеха, че тя знае къде е той?

Когато попитах Варя какъв е дрескодът за „Прото“, тя ме изгледа не по-малко стъписано от Фабиан.

— „Прото“? — смехът ѝ беше рязък, като излайване. — В „Прото“ човек не само яде големи риби, но и плува сред тях. Не мисля, че познавам човек, който някога е вечерял в „Прото“.

Изводът ми беше, че явно става дума за най-тежко официално облекло. Само че не носех със себе си официални дрехи, камо ли пък строго официални. Порових се из ограничения си гардероб и измъкнах една черна рокля без ръкави, с дълбоко деколте. В Оксфорд тя не ми стоеше много добре, но след пристигането си в Дубровник бях свалила няколко решаващи килограма, докато привикна към необичайната храна. Щеше да ми свърши работа, ако успеех да

намеря някакъв хубав шал, който да сложа на раменете си и да завържа над деколтето.

На следващата сутрин минах през пазара на „Гундуличева поляна“, който беше само на няколко преки от тесните стаички, в които преподавах. Както обикновено, в Стария град цареше оживление; половин Дубровник се беше запътил към пазара за прясна храна, мед и вино, или пък се връщаше оттам. Знаех, че на пазара на няколко сергии се продават бродирани покривки за маса и шалове, и се надявах да успея да намеря нещо пъстро и весело — точно обратното на представата ми за „Прото“.

Удивих се на ограничеността на предлаганата стока, но предположих, че хората са напазарували рано, отнасяйки най-добрата стока от сергиите. Успях да открия един обикновен шал от аленочервен тюл, с пискюли и изрисувани по него златни завъртулки — изглеждаше по-скъп, отколкото беше всъщност.

Ако държах да знам какво съм говорила пред студентите през този ден, трябваше да намеря някой от тях и да го попитам. Чувствах се като тийнейджър, главата ми се въртеше, усещах някаква празнота в стомаха. По това време вече знаех колко смешно е да се чувстваш така заради някакъв мъж — военен, за бога — когото при това едва познавах. Но упреците, които си отправях с надеждата да дойда на себе си, бяха безполезни.

Отвън „Прото“ не изглеждаше много по-различно от повечето ресторанти в Стария град. Каменна сграда на един ъгъл с маси, притиснати до стените, елегантни двойки се привеждаха един към друг над изпотени чаши, пълни със студено далматинско вино. Влязох и в мига, когато казах, че съм поканена от полковник Петрович, оберкелнерът се поклонил дълбоко и ме поведе по мраморните стъпала към една потънала в зеленина тераса. Беше топла септемврийска вечер, светлината тъкмо беше започнала да се отлива от небето, а той стоеше в единия край на терасата, облечен в ослепително бяла риза и тесен панталон от парадна униформа, черен, с тънки червени кантове отстрани.

Може и да съм ахнала.

Той ме посрещна на половината път и целуна и двете ми ръце, поемайки ги в своите. После, докосвайки с ръка потната ми талия, ме съпроводи до масата ни.

— Благодаря ви, че дойдохте, доктор Блейк — каза той, докато келнерът поставяше пред нас менютата.

— Аз благодаря за поканата, полковник Петрович.

Той поклати глава.

— Моля ви. Приятелите ми ме наричат Митя — и отново ми отправи онази убийствена усмивка. — Надявам се, че ще бъдем приятели.

— И аз се надявам на същото, Митя — отвърнах с най-хубавата си усмивка. — Между другото, моите приятели ме наричат Маги.

И така започна всичко. Над супата от морски дарове, с много миди и домати, над октопода на скара и крем карамела, ние говорехме, говорехме и говорехме. От фокализиране до Фуко, от следите от разсед на земни пластове в пейзажа до разседите в балканската политика, успявайки да обхванем такъв диапазон от теми, който обикновено предполага по-отдавнашно и по-близко познанство от нашето. Смахме се, изненадвани от присъствието на комичното на най-невероятни места. И през цялото време аз не откъсвах поглед от лицето му, изучавах равнините и очертанията му. И двамата се стреснахме, когато келнерите започнаха да разчистват масите около нас по онзи демонстративен начин, който показва недвусмислено, че е време да си вървиш. Чувствах се замаяна и очарована от разговора. Не ми се искаше той да свършва.

Излязохме на слабо осветената улица — нашите стъпки бяха единствените, които отекваха по улицата в посока към портата „Пиле“.

— Аз съм с кола — каза той, когато минавахме покрай стоянката за таксита.

— Не съм далеч, ще се прибера пеш — казах. — Обичам нощния въздух.

— В такъв случай ще ви изпратя — настоя той. — Почакайте за миг — той прекоси тичешком улицата, упътвайки се към един голям мерцедес. Шофьорът отвори прозореца си, Митя му каза няколко думи, после се върна при мен.

— Шофьорът ми никак не обича да тръгвам сам нанякъде — каза той със съжаление, тръгвайки редом с мен, като внимаваше да запази разстояние от няколко инча между двама ни. — Убеден е, че

някой побъркан сърбин ще се опита да ме убие — той се засмя тихо.
— Придава ми прекалено голямо значение.

Така стигнахме до темата, която и двамата бяхме успели да избягваме цяла вечер.

— Ще има ли истинска война? — попитах аз.

Той пъхна ръце дълбоко в джобовете на панталоните си.

— Не виждам как бихме могли да я избегнем. Вуковар е под обсада. Югославската народна армия го обстрелва ежедневно. Хора умират по улиците, а ние не сме в състояние да попречим на това. Сърбите искат да смажат града и да завземат прилежащата територия. Знам, че това е в другия край на страната, но е наивно да се мисли, че всичко ще приключи там. Милошевич иска Велика Сърбия, която да ни погълне и да ни превърне в роби.

— Нима в такъв случай вие не би трябвало да се занимавате с вашите военни работи, вместо да водите географки на вечери в изискани заведения?

Не се шегувах. Искрено се интересувах от отговора на този въпрос.

Той отстъпи на няколко крачки с елегантната си, танцова походка и се обърна с лице към мен, разперил ръце, вървейки заднешком, за да съхрани разстоянието помежду ни.

— Вие какво си мислите? Че аз... какво, свиря на лира като император Нерон, докато Рим гори пред очите ми? Маги, аз по цял ден се занимавам с „военни работи“. Прехвърляме до безкрай едни и същи планове и диспозиции — той повиши тон, вълнението му беше очевидно. — Опитваме се да призовем с магическа пръчица повече войски, повече оръжие, повече артилерия. Всеки ден анализираме последните данни от разузнаването и резултатите от тези анализи говорят, че най-вероятно сме загубени. Но все пак се готвим. Подготви от това не можем да бъдем. Сега трябва просто да чакаме.

— Не може ли да предприемете нещо? Не можете ли да пренесете сраженията на тяхна територия?

Предположих, че въпросът ми е глупав, но не знаех какво друго да кажа.

— Те са несравнимо повече и на брой, и като бойна сила. Могат да разчитат и на запасници, и на въоръжение. Нашият единствен шанс е да съхраним моралното превъзходство. Да бъдем „добрите“.

Така че, когато дойде време да искаме помощ, хора като вашето правителство да кажат „тези хървати заслужават помощта ни“. — Той притисна молитвено длани. — Междувременно аз се опитвам да се убедя, че имаме бъдеще, за което трябва да се готвим. Затова и се опитвам да намеря хора, които да ми помогнат да разбера как да направя това — той се поклони със замах, после отново тръгна редом с мен. — Разбира се, по-добре е, когато тези хора са не само умни, но и красиви.

— Евтинко — заявих аз. — Очаквах нещо по-добро.

— Е, аз съм прост войник — отвърна той с театрално преувеличен акцент.

— Не съвсем — опитвах се да говоря с циничния тон на опитна жена, но стомахът ми се свиваше. Копнеех той да посегне и да ме докосне, да ме прегърне, за да преминем отвъд духовното, да се опознаем по по-примитивен начин.

Той замълча, все така с ръце в джобовете. Вървахме през нощния град, тишината се нарушаваше от време на време само от излайването на някое вързано куче или от долетял през някой прозорец говор от телевизор.

— Страхувам се от онова, което очаква страната ми — каза той след малко. Говореше тихо и сериозно. — Ние сме малко винтче в голямата машина на чуждата политика. Онова, което мислехме, че познаваме, си отиде. Не знаем какво бъдеще ни очаква. Единственото, което знам, е че ще трябва да преминем през тежки времена.

Моментът не беше подходящ за безлични фрази. Посегнах и пъхнах ръка в неговата. Вървахме в мълчание още няколко минути, докато стигнахме до къщата на Варя.

— Живея тук — казах аз. Не исках да се разделяме, но нямаше друга възможност. Измъкнах ръката си и се обърнах с лице към него. За миг си помислих, че ще ме целуне.

Но не, той просто сведе глава и каза:

— Благодаря ви за една прекрасна вечер. Разговорът с вас ми достави голямо удоволствие.

— На мен също. А и вечерята беше великолепна.

Той направи крачка назад и каза:

— Очакваше се животът да стане по-лесен след края на комунизма. А сега нямам чувството, че е по-лесно.

Лицето му беше в сянка; нямах представа какво говорят изразителните му очи.

— Може би ще успеем да се видим пак?

— Би било жалко, ако не успеем. Но сега се налага да отида, за да се заема отново със своите „военни неща“. Лека нощ, Маги.

Той се обърна, тръгна бързо надолу по улицата и изчезна зад ъгъла. Аз се облегнах на олющената стена на Варината къща, коленете ми бяха омекнали внезапно, така че едва успявах да се задържа на крака. За първи път, откакто бях пристигнала, си казах, че може би не е било разумно да идвам в Дубровник.

16.

Ако пристигате в Оксфорд от север, можете да стигнете до „Сейнт Сколастика“, без да видите и следа от „замечтаните кулички“. Карен беше сигурна, че е виждала някои части от града, когато гледаше новото излъчване на сериала за инспектор Морс, но имаше и други, които можеха да бъдат в който и да било град на юг от Пенинските възвишения. В къщите близнаци, строени между двете войни и във викторианските фасади от червени тухли имаше нещо типично английско, което Карен възприемаше като чуждо.

Самият колеж не отговаряше на очакванията ѝ. Нямаше достопочтени сгради, издигнати в каре, с фасади от котсуолдски камък, нямаше грижливо подстригани морави и стълби, изтрети от стъпките на поколения студенти. На покрива на училище „Джон Дръмонд“ имаше повече викториански декоративни кулички, отколкото тук. Дори входът беше съвсем банален — обикновена порта от ковано желязо, здраво заключена, изолираше външния свят, имаше и портиерска къщичка от жълти тухли, която приличаше повече на караулка, отколкото на вход към света на знанието. Дори колежът „Адам Смит“ в Къркалди изглеждаше по-привлекателно.

— Като че ли работното им време е свършило — отбеляза Хубавеца.

— Работата на тези места никога не престава, просто държат нас, външните хора, на ръка разстояние.

Той погледна часовника на телефона си.

— Няма ли вече да се е прибрала у дома?

— Тя живее тук. Върни колата назад, ще паркираме на улицата. Не искам да привличаме внимание.

— Живее тук? Какво, като обикновен студент?

— В известен смисъл. Тук преподавателите, „събратята“ имат малки жилища, които наричат „седалища“.

— „Събратя“? Доколкото знам, колежът е бил девически? Как може да се говори за събратя?

— Така се наричат преподавателите тук. Предполагам, че датира от времето, когато не е имало жени в преподавателския състав — Карен сви рамене. — И сигурно положението е било такова сравнително до скоро.

— Добре, това разбирам. Все едно аз да ви наричам „сър“, както се обръщат към Старбък в „Бойна звезда: Галактика“. Кое то е доста глупаво, но ми стана ясно. Само че от къде на къде наричат апартамента „седалище“?

— Тук ме постави натясно, Джейсън. Знам само, че така казват.

— От къде?

Карен въздъхна. Образоването на Джейсън беше тежка битка.

— От къде знам ли? От книгите, които чета, Джейсън. И защото не гледам по телевизията неща, които приличат на комикси и компютърни игри.

Намериха място за паркиране на две преки от колежа и се върнаха пеш към портала. Чернокож мъж на средна възраст седеше зад прозорчето на портиерската къщичка. Изглеждаше внушителен, с безукорно бяла риза и съвършен възел на тъмносинята вратовръзка. Той се усмихна и стана.

— Добър вечер. С какво мога да ви помогна?

Карен отвърна на усмивката му.

— Търся професор Блейк.

Портиерът поклати със съжаление глава.

— Опасявам се, че тази вечер тя не е в колежа.

— Ще се върне ли по-късно?

— Искате ли да оставите съобщение? Може да го поставите в нейната преграда за писма — той посочи над рамото си към подобната на пчелна пита стена, покрита с множество подобни на кутийки дървени отделения. Над всяко отделение на горните два реда имаше спретнато изписани имена; отделенията на по-долните редове бяха по-големи и обозначени само с букви от азбуката. — Тя ще го вземе веднага щом се прибере.

— Ще се прибере ли тази вечер? — настоя Карен.

Сега усмивката на портиера изчезна, вместо това той стисна здраво челюсти.

— Не бих могъл да кажа.

Дотук с дискретността, каза си Карен, измъквайки полицейската си карта.

— Аз съм главен инспектор Пири от полицията на Шотландия — каза тя. Тонът ѝ бе все така дружелюбен, но в него се долавяше далечен звън на стомана. — Изминах много път, за да разговарям с професор Блейк. Ще ви бъда задължена, ако ми кажете кога горе-долу да очаквам завръщането ѝ.

Портиерът като че ли се смути.

— Идвате от Шотландия?

— Точно така.

— Това е много път — подчерта Хубавеца, да не би да остане някакво съмнение.

— Всичко наред ли е? Родителите ѝ...

— Очевидно е, че не мога да обсъждам повода с друг освен с професор Блейк — каза строго Карен.

Портиерът се позасмя.

— Предполагам, че е така. Но има нещо забавно в това, че сте дошли чак от Шотландия, за да говорите с нея. Защото професор Блейк е в Глазгоу.

— Шегувате се. Глазгоу?

— Замина тази сутрин. Каза ми, че ще води някакъв семинар в университета.

Карен изпъшка.

— Не ми се вярва. Знаете ли кога ще се върне?

Той кимна.

— Случайно знам. Каза, че тъй като е по време на семестъра, пътуването ще бъде кратко. Ще се върне утре вечер.

Карен му благодари и излезе навън, в задушната вечер, последвана от Джейсън.

— В Глазгоу ли отиваме, шефе?

— Няма смисъл — поде бавно Карен, мислейки на глас. — Вече е прекалено късно, за да тръгнем на север още тази вечер. А при това нямаме идея къде е отседнала. Докато я открием, тя може да потегли обратно... — гласът ѝ заглъхна и тя извади бележника си. — Освен това разполагаме с още един адрес, нали помниш?

— Мястото, на което са били отседнали, когато са открили сметката — Джейсън изглеждаше доволен от себе си.

— Да. Хайде да отидем да поразтърсим това дърво и да видим какво ще изпадне.

Адресът, даден при откриването на общата сметка на Димитър Петрович и Маги Блейк, беше на масивна викторианска вила в една странична уличка между улиците „Банбъри“ и „Удсток“, на около миля от колежа „Сейнт Сколастика“. Двамата криминалисти я оглеждаха, седейки в колата.

— Във формуляра пишеше 21-А — каза Карен. Но аз не виждам 21-А. Само 21.

— Като че ли има приземен етаж, шефе. Оттук се вижда горната част на прозорците. Искате ли да отида да се поразходя нагоре по входната алея, да видим какво ще открия?

— Какво? И после някой почтен гражданин да обяви, че наоколо се навърта някакъв съмнителен тип? Ще ти бъде ли приятно да даваш обяснения на някое ченге, което иска да направи списъка на извършените от него арести по-представителен? Не, ще отидем да почукаме на вратата. Както е тръгнало това разследване, най-вероятно сегашните обитатели са се нанесли тук преди шест месеца — допълни тя мрачно, излизайки от колата.

През прозореца в издадената навън ниша на фасадата се виждаше стена, покрита с книги, диван, тапициран с кретон и тежки завеси, прибрани с широки ленти. Прекалено тъмно беше, за да се види нещо повече, но през матираното стъкло на входната врата, в далечината, се виждаше жълтеникава светлина. Някой си беше у дома. Или се опитваше да убеди потенциалните крадци, че е така. Карен натисна звънеца; чуха как звънът му отекна в антрето. Изминаха дълги секунди, после осветлението се промени, защото някъде се отвори врата. Включи се по-силен източник на светлина. Измина още време, после някакво смътно, тъмно петно започна да придобива с приближаването си формата на човешка фигура. Чуха почукване, после вратата се отвори, но отварянето бе спряно рязко от верига.

Половин лице, обрамчено с къса бяла коса, надникна към тях с око, скрито зад дебелото стъкло на бифокални очила.

— Нямам желание да сменям доставчика си на газ, не изпитвам нужда и от Исус — каза твърдо и отчетливо един рязък глас.

— Същото се отнася и до мен — отвърна Карен, извади полицейската си карта и я поднесе близо до силно увеличеното от

стъклото око. — Главен инспектор Карен Пири, полиция на Шотландия. Търся номер 21-А. Бихте ли ме упътили?

Единствената видима вежда се повдигна.

— Такова място не съществува. Освен това тук не е Шотландия.

— Това ни е известно — измърмори Джейсън зад Карен.

— Но е съществувало — каза Карен.

— В известен смисъл.

Карен вече ненавиждаше Оксфорд.

— Какво точно означава това?

— Съществуваше теоретично, но не и в действителност.

— Съжалявам, аз съм скромнен полицейски служител. Ще ви се наложи да ми го обясните с прости думи. Може ли да влезем, докато обяснявате?

Окото я изучаваше внимателно.

— Защо не ми кажете за какво става дума?

— Имам професионален интерес към лице, което е живяло на 21-А.

Това приличаше досущ на онези идиотски размени на реплики, които накараха Карен да престане да гледа „Инспектор Морс“ преди години.

— Това стеснява кръга до професор Блейк или генерал Петрович.

— Защото това са единствените двама души, живели тук, така ли?

Половин усмивка връза по-дълбоко бръчките в едната буза.

— Добре се справяте, инспекторе.

Вратата се затвори и веригата изтрака.

— Ще ни пусне ли да влезем? — поинтересува се Джейсън.

Вратата се отвори.

— Ще ви пусне — каза старата жена. — Затворете вратата зад себе си.

Говореше със заповедническият тон на човек, привикнал да се съобразяват с него. И да му се подчиняват. Тръгна напред по коридора, накланяйки се на една страна, подпирайки се на метален бастун. Карен и Джейсън се спогледаха и последваха жената в дневната, която бяха видели от улицата. Електрическият ключ до вратата задейства три стоящи лампи, които окъпаха уютното помещение в светлина. Сега,

когато можеха да видят ясно жената, Карен прецени, че наближава осемдесетте, а може и да ги е минала. Забеляза по лицето ѝ следи от болка и непреклонност. Жената се разположи в кресло с висока облегалка, поставено до камина с елегантна, семпла дървена рамка, и посочи с бастуна си дивана.

— Седнете.

— Как се казвате, госпожо? — попита Карен, смущавайки Джейсън, който зяпаше наоколо така, като че ли никога досега не беше виждал лавици с книги. — Бележника, детектив Мъри.

— Аз съм доктор Доротия Симпсън — отвърна жената. — Доктор не по медицина, а по философия. Въпреки че съм по-скоро историк, отколкото философ. Докато се пенсионирах, аз също като Маги Блейк преподавах в колежа „Сейнт Сколастика“.

— Оттогава ли познавате професор Блейк?

Доктор Симпсън кимна.

— Точно така. Бихте ли ми обяснили интереса си към моите бивши наематели?

— Опитваме се да открием Димитър Петрович — отвърна Карен. Жената се изкиска скептично.

— И по-умели жени са се проваляли в това начинание, госпожо главен инспектор. Не съм чувала някой да е виждал и следа от генерала от момента, когато той напусна Маги... момент, да помисля, трябва да е било преди седем години. Или може би осем? Признавам си, бях удивена от това бягство. Митя и Маги си подхождаха толкова много, и в интелектуалните спорове, и в любовта.

— А как се запознахте с генерала?

— Маги го доведе като трофей от войната — отвърна доктор Симпсън. Усмивката ѝ беше топла, но в погледа, който хвърли към Карен, проблясваше лукавство. Замълча, наклонила глава на една страна, в очакване Карен да поеме подхвърленото предизвикателство.

— Не съм сигурна, че ви разбирам — каза Карен.

— Маги е специалист по Балканите. Прекара доста време там, в разгара на различните конфликти през деветдесетте години.

— Там ли са се запознали?

Последва кимване.

— Та значи, той е бил генерал — в коя армия?

Карен не знаеше почти нищо за Балканските конфликти, но все пак беше наясно, че някои от враждуващите фракции бяха считани за по-лоши от останалите.

Този път кимването бе съпроводено от одобрителна усмивка. Карен се почувства като студентка, която се опитва да преживее особено тежка консултация при професора; надяваше се само Джейсън да не си отвори устата.

— Беше започнал в хърватската армия. На чиято страна беше правото, така да се каже. Но после се прехвърли към частите на НАТО като специален съветник. Доколкото знам, бил е специалист по разузнаването — отвърна доктор Симпсън.

— Така че се е запознал с професор Блейк, когато тя се е занимавала... с какво? Научни изследвания за войната?

— Водеше курсове по развиващата се отскоро дисциплина „феминистка геополитика“ в Международния университетски център в Дубровник и войната я завари там. Запознали са се там, в Дубровник, а когато, няколко години по-късно, приключи и войната в Косово, той дойде с нея тук, в Оксфорд. Но в колежа по това време приемаха все още само жени. Трябваше им място за живеене, а нямаша много пари. Аз се канех да се пенсионирам и обичах да пътувам, докато тази проклетата бедрена става не ме прикова тук — тя удари крака си с бастуна, без дори да трепне от болка. „Много силни болкоуспокояващи“, каза си Карен. — Така че те бяха отговорът на моите проблеми, а аз — на техния. Митя умее да върши много неща, така че успя да превърне приземния ми етаж в самостоятелно жилище. А пък аз от своя страна разполагах с хора, които да пазят къщата ми, докато скитосвам насам-натам.

— Колко дълго живяха те тук, на приземния етаж в къщата ви?

Доктор Симпсън се загледа в един ъгъл на тавана, докато обмисляше отговора си.

— Между шест и седем години — отвърна тя. — Не пътувах много. Бих предположила, че ще ходят постоянно на Балканите, когато нещата се успокоиха, но дори Маги не се е връщала там напоследък. Разбира се, в последно време тя разполага с цял екип от млади научни сътрудници, които да й набират необходимите данни. Тя дава блестящи предложения за научни изследвания, които донасят на университета чували с пари, а после пише не по-малко блестящи книги, които

придават допълнителен блясък на професионалната ѝ репутация. И всичко това — без да ѝ се налага да напуска удобното си жилище в „Сколи“ Карен имаше чувството, че долавя нотка на горчивина; може би доктор Симпсън бе на мнение, че самата тя заслужаваше кариерата, на която се радваше Маги.

— А как си тръгна генералът? Какво предизвика заминаването му?

— Нямам представа. И, струва ми се, ще се убедите, че и никой друг няма представа. Маги се върна от тридневна конференция в Женева и установи, че него го няма. Никаква бележка, никакво обяснение. Първоначално тя реши, че е отишъл да се катери по някакви скали. Но алпинистките му съоръжения си бяха в шкафа долу. Нищо не липсваше, доколкото тя може да прецени.

— А тя не съобщи ли за изчезването му?

Като коте, видяло увиснало въженце, Джейсън веднага се вкопчи в нещо познато, за което бе в състояние да разговаря.

У Карен, която имаше желание да насочи разговора в съвсем друга посока, се зародиха мисли, свързани с умерено насилие.

— Не знам как постъпвате в такива случаи вие, на север от границата, но тук в полицията застъпиха възгледа, че когато зрял мъж в добро здраве обърне гръб на досегашния си живот, това е негово право. Изобщо не обърнаха внимание.

— Опасявам се, че и за нас такива случаи нямат приоритет, освен ако не съществуват солидни основания да допуснем нещо друго. Предполагам, че в този случай е нямало такива основания?

Карен беше решила да проследи засега тази тема.

— Точно така. Изчезването му беше по-скоро удивително, отколкото подозрително. Маги винаги е вярвала, че той се е върнал в Хърватия, към предполагаемия си тамошен семеен живот. Аз така и не можах да се убедя в това, но пък не се появи и алтернативно обяснение. И ето ви сега тук, разпитвате за Митя след толкова дълго време. Кое то ме навежда на мисълта, че алтернативно обяснение се е появило. Дали съм права?

— Боя се, че на този етап не мога да разкривам подробности от разследването ни.

Карен съзнаваше, че отговорът ѝ е незадоволителен; току-що се бе свлякла от позицията на отлична студентка почти до скъсване на

изпита.

— Нали все пак имате намерение да разговаряте с Маги?

— При първа възможност. В момента тя не е в града. Наистина съм ви благодарна за помощта. Но се питам, дали не може да се върнем малко по-назад? Вие споменахте нещо за скално катерене. Значи ли това, че генерал Петрович е имал слабост към катеренето?

Доктор Симпсън се усмихна.

— За него това беше по-скоро страст, отколкото хоби. Той и приятелите му прекарваха много уикенди в шотландските планини. Отиваха да „набират точки по списъка Мънро“^[1], мисля, че така му се казваше.

— Там, откъдето идвам, това обикновено се приема като разходка сред хълмове, а не като катерене — отвърна Карен. — Но се е занимавал и със сериозно катерене, нали?

— О, да. Екипировката му все още си стои в един шкаф долу.

Карен реши да запомни тази информация, която можеше да ѝ послужи по-нататък. Ако Маги Блейк не разполагаше с никакви сигурни източници на ДНК от Петрович, може би нещо от долния етаж в дома на доктор Симпсън щеше да свърши работа.

— А сгради? Споменава ли е някога свободно катерене по фасади? Готова съм да се обзаложа, че тук, в Оксфорд, има сгради, които представляват истинско предизвикателство.

Доктор Симпсън изду устни.

— Това би било противозаконно, госпожо главен инспектор.

Карен сви рамене.

— Съмнявам се, че мъж, преживял войните на Балканите, би се стреснал от една невинна проява на гражданско неподчинение.

Но завесата се беше спуснала. Каквото и да знаеше Доротея Симпсън за незаконни действия на Димитър Петрович, свързани с университетска собственост, тя нямаше намерение да го сподели.

— Нямам представа за какво говорите, госпожо главен инспектор — тя се изправи с усилие. — А сега имам нужда да остана на спокойствие. Аз съм стара жена и се уморявам лесно.

Тя погледна многозначително към вратата. Карен схвана намека и избута Джейсън пред себе си надолу по коридора.

На излизане тя благодари на доктор Симпсън. Обмисли дали да помоли старата жена да не предупреждава Маги Блейк за проявения от

тях интерес. Но си каза, че това би било безсмислено. Жилави старици като нея така или иначе биха постъпили, както решат, без да обръщат внимание на намесата на хлапета като Карен.

Докато вървяха обратно към колата, Джейсън каза:

— Така, излиза, че си имаме работа с герой от войните.

Карен повдигна вежди.

— Може да е бил генерал, Джейсън. От това не следва, че е герой.

[1] „Мънро“ в Шотландия се нарича планина с височина над три хиляди фута — по името на сър Хю Мънро, който първи съставя списъка на тези планини. — Б.пр. ↑

17.

Алан Маканеспи се взираше през прозореца към пустия, покрит със зеленина пейзаж, през който фучеше влакът. Никога не би си го признал, но въпреки факта, че бързаше за среща с Уилсън Кагни, единственото чувство, което изпитваше, бе облекчение.

По природа той не беше човек на действието. Уменията му бяха свързани с анализирането на информацията, която преминаваше през бюрото му и извличане на изводи от нея, с изграждането на мостове за онези, които караха колелата да се въртят; не с тероризиране на жени на средна възраст. Щеше да му е ненавистно да извърши това, а още по-противна му беше преследващата го тревога, че това може да има непредвидими последици за него, за работното му място и за пенсията. Не трябваше за нищо на света да се съгласява с откачения план на Проктър, като че ли двамата бяха някакви варианти на Джеймс Бонд. Самият Проктър сега се държеше така, сякаш идеята не е била негова.

Но поне Маканеспи вече не беше на фронтовата линия, за което беше благодарен. Само час преди това бе седял изгърбен над телефона си в едно хотелско фоайе, обзет от желанието да бъде възможно най-невзрачен. Беше почти сигурен, че под „Джамайка Бридж“ беше достатъчно тъмно, за да няма опасност Маги Блейк да е забелязала някакви отличителни черти.

А и той носеше ниско нахлупена плетена шапка, която криеше издайническата му червена коса. И все пак. Тя беше видяла силуета му да се очертава на фона на светлините на града и трябва да е била травмирана от сблъсъка. Ами ако силуетът му се е запечатал ясно в съзнанието и? Ами ако тя излезеше от асансьора и вместо да се упъти към залата за закуска, се обърнеше към рецепцията и го видеше, присвит на стола, подобно на голяма, тлъста жаба? Може и да не се беше обадила на полицията предната нощ, но повече от сигурно щеше да им се обади днес, ако забележеше един от двамата мъже, опитали се да я нападнат снощи, да седи във фоайето на хотела й.

Той почука с пръсти по телефона си, изпращайки незабавно съобщение на Проктър, който седеше в кола под наем пред хотела. Двамата нямаха никаква представа дали Маги Блейк ще се движи пеш, с такси или в кола, шофирана от нея самата или от някой неин познат от университета, затова се опитаха да покрият всички възможности. Маканеспи не беше дори убеден, че знае защо продължават да следят Маги Блейк. Но Проктър бе непреклонен в настояванията си да не я изпускат от поглед.

— Тя може да хукне при него — бе казал той.

— Как пък не — бе възразил Маканеспи. — Ако знае къде е той, ще знае и как да се свърже с него, без да го излага на опасността да бъде открит.

— Тя е професор по география, жена на средна възраст, което надали ѝ помага в това отношение.

— А той е бил генерал от разузнаването. Нима мислиш, че няма да я е обучил в нещо толкова жизнено необходимо като как да му пази гърба? По дяволите, Тио, ако участваш в „Мастърмайнд“^[1], би трябвало да заявиш за своя специална тема „неуместен оптимизъм“.

И все пак Проктър спечели спора. Затова и Маканеспи киснеше в хотелското фоайе от бели зори, просто за всеки случай — да не би на Маги Блейк да ѝ хрумнеше да тръгне още по тъмно за семинар, чието начало бе обявено за десет часа, на по-малко от миля път оттук.

И после всичко се бе променило. Телефонът му бе иззвънял, откъсвайки го от унеса, в който го бе хвърлило еднопосочното му наблюдение. На екрана се бе изписало името на Уилсън Кагни и сърцето на Маканеспи подскочи. Предполагаше се, че Маканеспи е в Схевенинген, не в Глазгоу. Ако Кагни беше нащрек — а според него Кагни бе винаги нащрек, — той щеше да забележи, че сигналът при позвъняването е чуждестранен.

Маканеспи реагира стреснато, сякаш рязката му реакция би поправила нещо.

— Да, Уилсън? — каза той веднага, щом вдигна телефона.

— Вземете първия полет за Лондон — каза Кагни без всякакви встъпления. — И ти, и Проктър. Искам да се явите колкото е възможно по-бързо в кабинета ми. Съобщете ми, когато кацнете.

И толкова. Речникова илюстрация на понятието „безапелационен“. Нямаше начин да се измъкнеш. Интересното беше

обаче, че какъвто и бръмбар да беше бръмнал в главата на Кагни, той явно бръмчеше достатъчно силно, за да му попречи да забележи различния сигнал. Маканеспи скочи на крака, сякаш ударен от ток, и напусна хотела почти тичешком.

Проктър първо отказа да повярва, после започна да мърмори.

— Ще се върнем по-бързо с влак — настояваше той, когато потеглиха от хотела и се упътиха покрай кея към агенцията, отдаваща коли под наем. И сега двамата пътуваха на юг, обгърнати като в облак от петчасовото неизбежно незнание.

Когато съобщиха, че са вече в Лондон, Кагни ги инструктира да дойдат в едно кафене в Ковънт Гардън.

— Аз съм на една конференция в „Кингс Колидж“ — поясни той. — Нямам време да се връщам до офиса.

Откриха го на една ъглова маса в дъното на оживеното кафене, седнал с гръб към стената, а строгият му поглед държеше на разстояние всякакви други посетители. Когато двамата пристигнаха, всеки с по едно кафе „американо“ в ръка, той допи двойното си еспreso и насочи яростния си поглед към тях.

— Бях ви възложил задача. Защо тогава аз съм онзи, който има да съобщава новини?

— Следата е изстинала преди осем години — изтъкна Маканеспи. — Налага ни се да се връщаме много назад.

Кагни потърка едното си око с върха на показалеца си.

— Толкова ме уморявате вие двамата! Ето и най-новото от необходимите ви сведения. Очевидно е, че сме отбелязали с флагче името на генерал Димитър Петрович. И вчера това флагче започна да се развява. Някакъв детектив от криминалната полиция в Шотландия пуснал името му в базите данни с криминални досиета и данните за лица със свидетелства за правоуправление. Разбира се, не е открил нищо интересно. Но искам вие двамата да заминете за Единбург и да разговаряте с детектив Джейсън Мъри и шефката му, главен инспектор Карен Пири. Която по някаква случайност оглавява техния отдел „Исторически разследвания“. Искам да разбера защо тя се интересува от Петрович и дали разполага с някакви сведения, които ще ни помогнат да го заловим.

— Защо просто не ѝ се обадим по телефона? — попита Маканеспи. — Предполага се, че всички сме на една страна, нали

така?

Кагни го изглежда толкова презрително, че кафето в устата на Маканеспи доби кисел вкус.

— Защото не сме мързеливи копелета. И защото, ако това още не ви е станало ясно, човек научава повече при разговор лице в лице. Искам да разбера какво се е случило, та шотландската полиция се интересува от Петрович, и искам да науча цялата история, а не някаква съкратена петминутна версия, изсипана от заета с много неща ръководителка на отдел по телефона. Това, че точно когато ние се насочваме към него, и те внезапно започват да се интересуват от Петрович, трябва да е нещо повече от съвпадение. Искам да разбера как името му е паднало в техните разследвания.

— А не можехте ли просто да попитате? — осведоми се Маканеспи. — В крайна сметка, вие имате необходимите контакти.

— Когато офицери с моя ранг започнат да задават въпроси, това е повод за тревога. Докато вие...

— Единбург? — попита Проктър, опитвайки се да отклони зле прикриваното раздразнение на Кагни.

— Там е разположен отделът за исторически разследвания. Не се обаждайте предварително. Съхранете елемента на изненадата — Кагни плъзна ръка по сребристата си копринена вратовръзка, пригладвайки я към колосаната бяла риза. — Опитайте се да направите това както трябва, момчета — той стана и заобиколи внимателно масата, внимавайки да не докосне нещо мръсно. — Очаквам много скоро сведения от вас.

Маканеспи проследи с поглед как гърбът му в съвършено скроеното сако се промушва на зигзаг сред любителите на кафе, докато изчезна от поглед.

— Жалък нафукан боклук — каза той. И все пак не можеше да отрече, че пренебрежението на Кагни бе събудило у него някаква реакция. Маканеспи все още не беше готов да бъде отписан. — Не мога да повярвам, че трябва да се връщаме пак в Шотландия. Защо не ни го каза по телефона? Досега щяхме да бъдем в Единбург — независимо от това дали щяхме да сме тръгнали от Схевенинген или от Глазгоу — каза възмутено Проктър.

— Въобразил си е, че ще успее да ни пропъди с дребнави демонстрации на власт — Маканеспи изкриви лице заради острия

мирис на кафето и стана. — Е, ето какво ще кажа аз — майната му. Ще му се наложи да се постарее доста повече. Хайде, Тио, да се връщаме в Шотландия и да видим дали главен инспектор Пири няма да ни почерпи с прилично кафе.

[1] Мастърмайндр — телевизионна игра, предавана по Би Би Си 2, в която четирима участници представят познанията си по обща култура на избрани от тях теми. — Б.пр. ↑

18.

Докато Джейсън все още се колебаеше между английска закуска и пушена херинга, Карен вече проучваше следващата фаза на повереното ѝ разследване на смъртта на човек, който според нея беше Димитър Петрович.

Денят ѝ бе започнал по-рано, с разговор по скайп с Фил Пархатка. Всеки път, когато работеше с Ривър, тя забелязваше, че започва да мисли с по-голяма нежност за човека, когото обичаше. Двамата бяха разкрили чувствата си по средата на първото разследване, по което бяха работили заедно с Ривър.

Тогава Карен наскоро бе прехвърлила трийсетте, примирена, че ще си остане сама, свикнала да разчита на себе си, истински стоик. Имаше много приятели; хората намираха, че общуването с нея е приятно. Беше човек, на когото може да се разчита, общителна, но дълбоко в себе си самотник. И само за няколко седмици животът ѝ се беше обърнал с главата надолу. Любовта и приятелството бяха съборили защитните прегради, които тя бе издигала с години, и сега Карен съзнаваше, че е по-различна жена от онази, която винаги поставяше на първо място работата, защото нямаше какво друго да я ангажира.

Сега не минаваше и ден, в който да не разговаря с Фил. У нито един от двамата нямаше усещане за някакво задължение; когато работата ги разделяше, те разговаряха, защото имаха нужда от това, защото един ден, през който не бяха общували, им се струваше непълен. Това имаше и своите практически предимства. Макар вече да не работеха в един и същи отдел, общата професия им даваше възможност да си разменят полезни съвети. А разликата между нейната работа по студени досиета и неговата — в отдела за предотвратяване на тежки престъпления, известен и с нелюбезното прозвище „Екипът на Мъпетите“, добавяше и една лека, полезна дистанция.

Затова и първото, което направи, след като се събуди, бе да му се обади. Завари го на кухненската маса, пред чаша чай и сандвич с бекон и яйце.

— За пет минути да обърна гръб — и край на плодовете — каза шеговито Карен.

— Ривър ги изяде — отвърна той. — Убедена е, че пет парчета дневно служат като аперитив за още десет.

— Нали нямаш нищо против, че е отседнала при нас?

— Ни най-малко. Снощи отидохме да хапнем къри и да пием бира, затова пропуснах обаждането ти.

— В работен ден? Тя ти влияе зле.

— Не, инициативата беше моя. Имах желание да отпразнувам нещо. Вчера постигнахме известни резултати.

Карен се усмихна мрачно. Радваше се, когато екипът на Фил успяваше да закове някой от обектите на разследванията си. Това означаваше, че още една жена ще може да се чувства в безопасност в дома си, поне за известно време.

— Разказвай.

— Нали помниш онзи собственик на голяма строителна фирма, за когото ти разказвах? Онзи, на когото дължим големия мол край магистралата при Росайт?

Карен помнеше. А ѝ се искаше да можеше да заличи тъкмо този спомен от паметта си.

— Онзи, който изнасилвил жена си пред инвеститорите, а после ги оставил и тях да направят същото? За този ли говориш? А тя казала на най-добрата си приятелка и приятелката се обърнала към нас?

Фил кимна.

— И не можахме да убедим жената да подаде оплакване, защото я беше страх от онова, което той ще ѝ стори. Е, започнахме да го прекарваме през месомелачката, полагахме усилия. Беше обичайното — данъкът на колата, застраховка, данък за телевизора — но това не ни помогна с нищо, защото с тези неща се занимаваше много оправният му отговорник за връзки с обществеността. После обаче дочухме някакъв слух, че вземал подкупи, пари в брой. Но не можахме да убедим никого да разговаря с нас, а и не регистрирахме обичайните признаци за безотчетни приходи. После Томи имаше блестяща идея.

— Не думай, мислех, че няма достатъчно ум да роди идея.

Фил направи гримаса.

— Ти смяташ за безмозъчни всички, които подкрепят „Рейнджърс“.

— Та какво казваше ти?

— Че този път той успя да се възползва от познанията си за футбола във втора лига, за да разработи интересна идея.

Карен се престори, че припада.

— Цялата съм слух.

— Сред останалите финансови интереси на нашия обект се числи и голямо дялово участие в първодивизионен футболен клуб. През миналия сезон средната посещаемост на домакински мач е била малко над хиляда и петстотин. А този сезон отчитат на домакинските мачове посещаемост от над три хиляди. А можеш да ми вярваш, че причината не е качеството на футбола. Да не говорим пък, че снимките, които открихме в интернет, показват грубо предишната посещаемост.

— Не съм сигурна, че те разбирам.

— Фалшифициран брой на посетителите, Карен. Много от посетителите плащат в брой, когато преминават през портала. Петнайсет паунда билета. Ако добавиш още хиляда въображаеми посетители към сметката, си изпрал петнайсет хиляди — просто ей така. Успешно си легитимирал мръсни пари. Умножи това по двайсет домакински мача и ето ти едни чудесни триста хиляди на сезон.

Карен подсвири тихичко.

— Това е чудесно. Подкупи, корупция, измама на данъчните власти и укриване на ДДС... О, прекрасно е, Фил. Но как ще го докажете?

— Томи успя да събере екип в събота — от униформени, които са доволни от възможността да свършат нещо като цивилни полицаи. И така, на всеки портал имаше по едно от нашите момчета, с малък брояч в джоба, за да отмята всеки, който си плащаше, за да види мача. Е, може да не сме съвсем точни, но момчетата на Томи изброиха хиляда четиристотин шейсет и седем посетители. Според официалните данни мачът е бил посетен от три хиляди четиридесет и трима души.

Карен се разсмя доволно.

— Разбирам защо ти се е искало да празнуваш.

— Да. Това копеле е гаден, жесток насилник. Ще ни достави голямо удоволствие да го приберем. А какво става с теб? Как вървят нещата?

Тя му съобщи новините по разследването.

— Така че се налага да висим тук цял ден в очакване Маги Блейк да се върне от Глазгоу. Представяш ли си колко вбесяващо е?

— Поне сега знаете за Петрович малко повече отпреди.

— Така е. Пуснах името му в Гугъл снощи и открих, че го споменават в няколко дълги статии за Босна и Косово. Но споменаването не е много информативно. Ако се окаже, че наистина е той, ще се наложи да открия човек, който знае за какво става дума, когато се говори за войните на Балканите.

— А защо междувременно не се заемеш с търсенето на човек, който може да се е катерил заедно с него по фасадата на „Джон Дръмонд“.

Карен се намръщи.

— Мислиш ли?

— Доколкото ми е известно, хората от общността на катерачите са много тясно свързани помежду си. Нали при тях всеки познава всекиго? Ако е имал приятели катерачи в Оксфорд, много вероятно е те да са все още там. Може да е членувал в клуб или нещо подобно?

— Тук ли? Откакто съм дошла, не съм видяла нещо подобно на стръмнина. Няма никакви места за катерене.

— Ако изключим сградите — отбеляза той с дразнещо самодоволство.

— За такива занимания надали има клуб, те са противозаконни.

— Да, но се обзалагам, че си има нормален клуб на катерачи, и че те ходят на излети и екскурзии, за да се катерят. А някои от тях сигурно се занимават и с екстремно катерене по фасади.

Карен се нацупи.

— Яд ме е, когато се окажеш прав. Ще се заема с това веднага след като си взема душ.

— Мърла. Да говориш по скайп, преди да си се измила и облякла — той й се ухили.

— Сложила съм си тениска. Освен това по скайп е трудно да се разбере човек ли е това срещу теб, камо ли пък дали съм си сресала косата и измила зъбите.

— Ще се прибереш ли довечера?

— Надявам се. До известна степен зависи и от това кога ще се прибере Маги Блейк.

— Добре, прати ми съобщение, когато си изясниш плановете. Липсваш ми, Карен.

— И ти на мен. До скоро, скъпи — двамата си изпратиха въздушни целувки и приключиха разговора. Както винаги, Карен почувства, че разговорът с Фил подобри настроението ѝ. А сега имаше и конкретна идея, която да проследи.

Петнайсет минути по-късно тя се взираше напрегнато в екрана на лаптопа си. Съществуваше университетски клуб по скално катерене, но тя предположи, че би било загуба на време да се интересува от него. По-голямата част от студентите, които са били в Оксфорд по време на пребиваването на Петрович тук, сигурно отдавна бяха напуснали града. Имаше тренировъчна стена за катерачи в „Оксфорд Брукс Юнивърсити“, където може би имаше хора, свързани с по-широка мрежа от катерачи по интернет. Карен предположи, че катеренето по такава стена може да е добра подготовка за катерене по фасади. Третата възможност беше местен клуб на катерачи, в който като че ли приемаха всички — от обикновени туристи до сериозни алпинисти. Карен реши именно този клуб да бъде първата ѝ цел.

Докато стигне до залата за закуска, Джейсън вече нагъваше куп лепкави сладкиши.

— Добро утро — изломоти той с пълна уста. — Добре ли поспахте?

— Работех, Джейсън — отвърна Карен, опитвайки се да не позволи той да я раздразни толкова рано през деня, който щяха да прекарат заедно. Взе си плодова салата, кисело мляко и голямо кафе лате от автомата. Всъщност ѝ се ядеше онова, което виждаше в чинията на Джейсън, но беше започнала постепенно да печели битката с отколешните си вредни хранителни навици. Ако се провалеше в опитите си да прави разумни избори, би предпочела причината да е нещо по-съблазнително от корнфлейкс с шоколад и серийно произведени сладкиши. — Ще отидем да поговорим с някой, който разбира от катерене — отвърна тя, наслаждавайки се по-скоро на съзнанието, че е постъпила правилно, отколкото на плодовете.

— Тук ли? Че тук няма къде да се катери човек. Не мисля, че сме видели хълм от Шефилд насам — каза той, повтаряйки несъзнателно собствените й думи.

— Но пък има сгради. А нали тези побъркани копелета трябва да разработват някъде техниката си. Вече успях да се свържа със секретаря на местния клуб и той ми организира среща с две от техните момчета в източната част на Оксфорд по-късно тази сутрин.

Не можеше да потисне задоволството си. Благодарение на хрумването на Фил и собствените й умения да работи с хора, като че ли денят нямаше да бъде пропилян напразно.

Не й беше особено трудно да открие мъжете, с които трябваше да се срещне в едно вегетарианско заведение на „Каули Роуд“, Единият носеше тесен колоездачен клин от ликра и прилепнала към тялото тениска в искрящо зелен цвят — Карен предположи, че е направена от материал, в който е вложена повече наука, отколкото в цялото съдържание на нейния гардероб. Косата му беше ниско подстригана, всякакви следи от окосмяване бяха старателно избърснати от кокалестото му лице. Другият носеше панталони с ципове на коленете, така че долната част на крачола можеше да се свали, за да се наслади собственикът им на тридневното британско лято, както и лека карирана риза, цялата в ципове и джобове. Косата му беше чорлава и зле подстригана, голямата му брада явно не беше виждала не само бръснач, но и тример от години. Всеки от тях бе поставил край краката си по една малка раница с бутилка вода във външния джоб.

Карен тръгна към тяхната маса край прозореца, Джейсън я последва.

— Джон Туейт и Роби Смит?

Тя ги поздрави с обичайната си топла усмивка. Изглеждаха горедолу нейни връстници; следователно бе възможно да са били тук, когато Димитър Петрович все още е бил жив и се е занимавал с катерене.

Колоездачът кимна.

— Аз съм Джон, той е Роби. А вие сте от полицията, нали?

Говореше със северняшки акцент, който би звучал съвсем на място в сериала „Коронейшън Стрийт“.

Карен се зае с представянията, поръча билков чай за себе си и обикновен чай на леко объркания Джейсън.

— Благодаря, че намерихте време да се видим — каза тя.

— Няма проблем. И двамата работим в лабораторията на болницата и сме втора смяна. Просто съкратих малко тренировката си с колелото, не е голяма работа — отвърна Джон. Демонстрираше готовност, която бе добре позната на Карен. За някои хора възможността да бъдат замесени в нещо толкова страховито като разследване на убийство бе кажи-речи най-вълнуващото нещо, което можеха да си представят. Дори ако това разследване имаше болезнено близка връзка с тях самите. Такива реакции винаги пораждаха у нея леко гадене.

Роби, който ги изучаваше изпод гъстите си вежди, като че ли не беше толкова ентусиазиран.

— Не мога да остана за дълго — каза той с акцент, който Карен можа да определи само най-общо като „южняшки“. — На обяд имам час при зъболекар.

— Благодаря, че дойдохте. Доколкото разбирам, и двамата сте активни членове на клуба на катерачите от около десет години?

— Аз се записах преди единайсет години — каза Джон. — А Роби се присъедини към нас същата зима. И двамата се занимаваме сериозно с алпинизъм, така че сме били на доста експедиции заедно. Торидон, Кулън, планините в Асинт — всичко това във вашата страна. Познавате ли ги изобщо?

„Нахален многознайник“.

— Предпочитам ходенето — отвърна Карен. — Западните хълмисти земи, пътят „Джон Мур“, маршрутят до Кейп Рат.

Лъжеше, но й беше все едно. Нямаше да приеме снизходително отношение от страна на някакъв идиот, който вероятно бръснеше краката си по-често и по-старателно от нея.

— Страхотни маршрути има там — каза Роби. — Ходих преди няколко години до Кейп Рат. Импозантни пейзажи, такова беше впечатлението ми.

— Но вие не поискахте да се срещнем, за да обсъждаме туристически маршрути — намеси се Джон. — С какво можем да ви помогнем, госпожо главен инспектор?

— Опитваме се да се свържем с човек на име Димитър Петрович. Питам се дали вие не го познавате? — името като че ли не говореше нищо на двамата й събеседници, но тя настоя: — Бил е генерал в

хърватската армия, пристигнал е тук към края на балканския конфликт и доколкото знам, е имал слабост към катеренето. Висок над метър и осемдесет, чернокос. Приятелите му го наричали Митя.

Лицето на Роби се проясни.

— Имате предвид Тито. Тя говори за Тито, Джон — усмивката му го промени, изглеждаше щастлив и десет години по-млад. — По планините обикновено не се наричаме с истинските си имена. На този тук му знам името само защото работим на едно и също място. Знаем, че ви звучи налудничаво, но когато човек се катери, му се иска да се потопи изцяло в онова, което върши. Така че вашият човек стана за нас Тито от момента, в който ни каза, че е от бивша Югославия.

— Добре ли го познавате?

— Тито ли? Не съм се сещал за него от сто години. Биваше го, катереше се по скалите като маймуна — допълни Джон с уважение. — Той вече беше започнал да се катери с членове на клуба, когато аз се записах, но така и не разбрах дали членува в клуба или не.

— Едно нещо ми беше направило впечатление — струваше ми се странно, нали беше чужденец, но той никога не участваше в чуждестранните експедиции — каза Роби.

— Организирахме експедиции из Алпите, Долomitите и Пиренеите през първите няколко години от членството ми в клуба, но Тито участваше само ако експедицията беше на местна почва.

— Знаеш ли, не съм се замислял — намеси се Джон, — но си прав, така е.

— Имаше ли някой, с когото е предпочитал да се катери? — попита Карен.

Двамата се спогледаха и поклатиха глави.

— Беше готов да се катери с когото и да било. Тези неща не го смущаваха. Беше по-търпелив от мен с неопитните катерачи.

„Значи не е имал специален партньор. По дяволите“.

— Когато сте ходили да се катерите в Шотландия и на такива места, вероятно сте спали в разни хижи и колиби?

Роби кимна.

— Така ставаше обикновено. Но когато времето беше хубаво, се случваше да спим и на открито, в спалните си чували.

— И когато сядахте да ядете и пиете вечер, какво разказваше Тито по време на разговорите ви?

Този път те се спогледаха искрено озадачени.

— Всъщност нищо — отвърна Джон. — Нищо лично. Имаше приятелка, с която живееше, но това е всичко, което знам за живота му извън катеренето.

Роби подръпна брадата си.

— Той не участваше много в разговорите. Създаваше впечатлението, че е с нас единствено заради катеренето. Що се отнася до останалото — тоест до нас, останалите, явно можеше да мине и без него. Струва ми се, че мина известно време, преди да забележим, че е престанал да идва. Не разговаряше много, интересувахе го само катеренето. А имаше и други, които се справяха не по-зле от него с подбирането на удобни маршрути.

— Точно така. Като че ли се постъписах, когато осъзнах, че не съм го виждал почти от година — допълни Джон.

— Известно ли ви е да се е карал с някого?

Те пак се спогледаха учудено.

— Не помня да съм чувал нещо подобно — каза Джон.

— Никакви несъгласия във връзка с катеренето, никакви спорове?

Роби се почеса под мишницата, докато размишляваше.

— Не беше такъв човек. Никога не се заяждаше с никого. Има хора, които само си търсят повод да подхванат спора. Но Тито не беше такъв. Беше на принципа „живей и остави другите да живеят“. Може да се е наситил на конфликти, докато е бил в армията.

„А сега — проблемният въпрос“.

— Ще ви попитам за нещо, което според някои хора е незаконно. Казвам ви с ръка на сърцето, въобще не се интересувам от дребни нарушения на закона на тази територия. Много повече ме вълнува желанието да си изясня някои озадачаващи сведения.

Джон се размърда оживено на стола си.

— Това има ли нещо общо с тялото, което е било открито на някакъв покрив в Шотландия? — Той смушка Роби в ребрата. — Помниш ли? Показах ти го вчера в стола. Намерили са скелет на някакъв покрив, преседял затворен някъде там в продължение на двайсет години — той загледа ухилено Карен. — Мислите, че е той, така ли? Мислите, че е Тито?

— Ще бъда откровена с вас, момчета. Засега не знам нищо. Но се натъкнахме на това име. Е, как стои въпросът с катеренето по фасади? Знаем, че такива неща се практикуват. Знаем също, че хората го пазят в тайна, за да нямат неприятности. А Тито занимаваше ли се с това, докато живееше в Оксфорд? Защото, честно казано, не виждам къде може да се е катерил тук наоколо.

Роби се взираше в пода. Джон като че ли се постресна, но после сви рамене.

— Е, какво толкова. Да, хората се катерят по фасади. И да, Тито също го правеше. Говорихме за това по време на експедиция в Пийк Дистрикт и той каза, че го е правил няколко пъти.

— А сам ли се е катерил? Или с други хора от клуба?

Карен се постара да не ѝ проличи с какво нетърпение очаква отговора.

Роби вдигна очи.

— Не пожела да ни каже с кого ходи на такива катерения. Само спомена, че е човек, с когото се познава още от Югославия.

Забраних си да храня каквито и да било очаквания относно Митя.

През целия ден след вечерята в „Прото“ чувствах, че всеки момент може да потъна в тийнейджърски мечти за красивия полковник, но си нареждах строго да бъда разумна. В края на краищата, бях двайсет и шест годишна и прекалено опитна, за да стана жертва на несъмнения чар на един умен и красив мъж, който сигурно имаше голям избор, ако пожелаеше нещо повече от една вечер, посветена на разговори за неоколониализма, феминизма и деконструкцията на Студената война.

Не, ние просто прекарахме една чудесна вечер и всичко щеше да приключи дотам.

Затова и бях искрено удивена, когато, излизайки от Международния университетски център след края на лекциите, видях един мерцедес, паркиран под стройните палмови дървета. Задната врата се отвори и Митя се появи в пълна парадна униформа.

— Разполагам с един свободен час — каза той. — Казах си, че може да се поразходим до Стария град и да пийнем по нещо, ако вие

не сте заета?

Разбира се, че не бях заета. Въпреки че малко се смущавах да вървя с висш офицер в парадна униформа. Насочихме се към портата „Пиле“, подхващайки разговора оттам, където го бяхме прекъснали предната вечер.

— Има ли днес новини от Вуковар? — попитах аз.

— Нищо ново — въздъхна той. — Но мен ме притеснява повече онова, което се случва в Черна гора.

Митя споменаваше за първи път пред мен Черна гора. Тъй като се намираше само на броени километри на изток, ми се струваше, че по-скоро събитията там биха могли да ми се отразят, отколкото онези във Вуковар, на източната граница на страната.

— Какво става там? — попитах аз.

— Очакваме всеки момент Югославската народна армия и марионетките, управляващи Черна гора, да заявят, че Дубровник представлява заплаха за териториалната им цялост. Искат да ни „неутрализират“, за да избегнат етнически сблъсъци — това е техният начин да кажат, че искат да ни унищожат. Имат налудничавите претенции ние отново да станем част от тяхната държава, че този тесен отрязък от крайбрежието принадлежи на Хърватия, единствено защото някакви глупави болшевишки картографи са направили грешка, съставяйки картите — той изпуктя презрително. — Като че ли може да имаме нещо общо с онези проклети касapi.

— Това звучи заплашително — казах аз.

— Всичко е само пропаганда. Разпространяват слухове, че сме разполагали с армия от кюрдски наемници, готови да нападнат Которския залив и да предприемат инвазия — той се ухили иронично. — Дори глупавите черногорци би трябвало да са по-наясно с тези неща. Кой, за бога, би разчитал на кюрдски наемници? Ако имах намерение да нахлуя в Черна гора, щях да водя хърватска войска.

— А имате ли намерение да завоювате Черна гора?

Постарах се тонът ми да е лековат.

Той се разсмя, кафявите му очи заблестяха лукаво.

— Не, Маги. Има други неща, които бих направил тази вечер, вместо да завоювам Черна гора.

Наближавахме портата „Пиле“, масивния каменен бастион, който охранява западните подстъпи към Дубровник. Той посочи към нишата с пострадалата от ерозия статуя на свети Блазиус над портата.

— Виждате ли релефното изображение на три глави под светеца? Мъжът и двете жени от двете му страни?

— Какво за тях?

— Чували ли сте историята?

Поклатих глава. Едва бях успяла да запомня основните забележителности на Стария град, но не се бях занимавала с подробности около статуите.

— Не, кои са те?

— Според легендата това са две монахини и един свещеник, които се влюбили един в друг. Забранена любов във всяко отношение. Излиза, че се интересували повече от сексуалното си общуване, отколкото от богослуженията. Затова образите им били издялани над портата — за обществено порицание.

Разсмях се доволно.

— Ранна версия на жълтата преса. Назоваваме по име виновниците, за да се срамуват.

— Може би. Но аз предпочитам да си мисля, че ние сме хора, които познават любовта и ѝ се радват в нейното многообразие.

Почувствах как по гърба ми плъзва тръпка.

— Моля? Хърватия като възплъщение на флуидността на ценностните системи?

— Защо не? Не е задължително да приемем буржоазните ценности във всяко отношение, само защото вече не сме комунисти — той посегна и взе ръката ми в своята. Знам, че това е най-отвратителното клише, но действително имах чувството, че ме удари ток. — Има и други начини на съществуване, не сте ли съгласна? Като феминистка?

Когато се влюби, всеки счита, че преживява нещо неповторимо. Истината е, че всички се лутаме по същите пътища. Без значение дали това отнема часове, дни или седмици, всички се озоваваме на вълшебно място, тласкани от усещане за неотложност, и вярваме, че никой не е преживявал същото, не и с такава степен на интензивност. И си казваме, съгласно сценария, че ако всички

изпитват същото, светът би ударил спирачки със скърцане и би застинал на място. Така беше и с мен и Митя. На другата сутрин не бих могла да опиша как стигнахме от „Пиле“ през лабиринта от тесни улички до хотелската стая в Стария град; сега, след толкова време, споменът е още по-замъглен. Помня единствено как се затвори вратата, помня и яростния глад, който всеки от нас изпитваше за тялото на другия. Помня мимолетния пристъп на паника, породен от мисълта, че когато ме види гола, това ще убие желанието му, от въпроса дали ще бъдем подходящи един за друг или преживяването ще породни неудобство и неловкост, дали това не е някаква налудничава реакция, породена от близостта на войната. И после водовъртежа от сблъсъка на желание с желание.

Едно нещо знам със сигурност. Още от първия път сексът и за двамата ни беше невероятен. Когато се запознах с Митя, вече имах известен опит. Наслаждавах се на секса, бях имала късмет с любовниците си. Но всички тези приятни преживявания изгубиха цвят, посивяха в сравнение с нашата любов. И качеството на физическата ни връзка укрепи всичко останало. Може би срещата на умовете ни, сходното чувство за хумор, удоволствието, с което всеки от нас оспорваше позицията на другия, придаваха допълнителен чар на секса. Както и да функционираше тази обратна връзка, важното е, че имаше успех.

И си остана успешен. От тези първи седмици, когато се хвърляхме един към друг като изгладнели вълци, до онази последна нощ, преди той да напусне живота ми завинаги, сексът винаги помагаше на всеки от нас да влезе в орбитата на другия и поправяше всичко останало, което можеше — да не е наред в нашия свят. Вярвам, че тази никога несекнала нежност, тази постоянна страст са основните причини той да си тръгне така, както го направи. Ако се бе опитал да разговаря за това с мен, да ми обясни защо му се налага да си тръгне, аз щях да го повлека към леглото, и всичко щеше да свърши с още една нощ, още един ден, в който щеше да е останал по собствено желание.

Но аз изпреварвам събитията.

Онази нощ промени всичко и за двамата ни. В действителност не бихме могли да изберем по-неподходящо време и място, за да се влюбим. На сутринта след онази първа нощ, на 16 септември 1991,

Югославската народна армия мобилизира Втори Титоградски корпус в Черна гора, обявявайки като причина заплахата, която представлявала Хърватия. Чух новините, докато бях на работа; цял ден ходех като замаяна, но това пукна мехурчетата на моето щастие. Всички бяха наясно накъде вървят нещата. Никой вече не можеше да заравя глава в пясъка.

Най-разумното нещо, което можех да направя, бе да се кача на първия автобус и да замина. Така постъпиха повечето разумни хора. Аз самата може би щях да постъпя по същия начин, ако мобилизацията беше обявена само няколко дни по-рано. Но сега за мен не съществуваше възможност да си тръгна. Да си тръгна от Дубровник по онова време, би означавало да обърна гръб на най-добрия си шанс да постигна щастие.

Сега си спомням онзи свой избор и всичко, до което доведе той. Сблъсках се с трудности и ужаси, със смелостта и катастрофата, с опустошение и непреклонност. Преживях неща, за които все още не мога да говоря равнодушно. Но дори ако знаех как ще се развият нещата, знам, че пак бих останала. И се радвам, че останах.

19.

През целия ден Маги нервничеше. Имаше чувството, че я наблюдават, когато спря, за да си вземе кафе на път към масивния бетонен блок, в който щеше да води семинара. Чуваше стъпки зад себе си, когато тръгна нагоре по Аштън Лейн. Никога не ѝ се беше случвало да оглежда така внимателно публиката на някой семинар, оглеждаше всеки мъж в залата, за да прецени дали не би могъл да бъде един от двамата, които я причакаха под моста.

Първото, което бе направила, когато се беше прибрала в хотела си след снощния инцидент, бе да помоли служителя на рецепцията да казва, че няма такова лице, ако някой се обадише по телефона или дойдеше лично да пита за нея. Ако домакините ѝ се обадеха, за да проверят дали е пристигнала, толкова по-зле за тях. Окачи отвън на вратата си табелката с надпис „Моля, не безпокойте“, постави веригата и заключи два пъти вратата. И за всеки случай пхна и един стол под дръжката на вратата. Маги не беше много убедена в ефективността на тази мярка, но нали хората във филмите и книгите правеха така.

Нямаше да навреди.

След като се убеди, че е в безопасност дотолкова, доколкото можеше да бъде, тя отвори лаптопа и се опита да се съсредоточи върху бележките си за утрешния семинар. Имаше нужда да откъсне мислите си от онова, което се беше случило. От годините, когато ѝ се беше налагало да живее под обстрел на Балканите, знаеше, че няма смисъл да се съсредоточава върху нещо, което вече се е случило. Обръщаш гръб на онова, което те е ужасило, и продължаваш напред, в противен случай се побъркваш. Беше виждала неведнъж как това се случва с журналисти. Неопитни хлапета, пристигнали наперено във военната зона, решени да си създадат име. Те не разполагаха с вътрешен ресурс, към който да се обърнат, когато застанат лице в лице със смъртта или дори с нещо по-лошо. И после хукваха към първия възможен транспорт, който да ги отведе вън от зоната, решили набързо, че може би все пак е по-добре да станат музикални критици.

Най-лесно бе да теглиш чертата, ако общуваш с хора, които се намират в подобно положение. Тя имаше късмет. Имаше Митя. Но дори когато той не бе около нея, много често можеше да разчита на Теса. А ако и нея я нямаше, винаги се намираха колеги, чиновници от НАТО, с които можеше да поседи в някой бар. Никога не се бе почувствала насаме с демоните си. Но тази среща под моста беше различна. Дойде неочаквано и Маги нямаше представа какво се крие зад нея. Единственото, което знаеше, бе казаното от Теса — че някой е засякъл някъде Митя. Затова и вчерашните ѝ опити да се съсредоточи върху предстоящата си работа се бяха увенчали само с частичен успех.

В крайна сметка се бе озовала в леглото, по бельо и тениска, където продължи да гледа глупави телевизионни предавания, докато изтощението не я застигна в малките часове. Когато се събуди, по сутрешното предаване на Би Би Си течеше интервю с някакъв композитор на класическа музика за сътрудничеството му с писател на криминални романи. Това ѝ прозвуча като част от сън, нещо като спомен за срещата под моста. Времето за душ и обличане ѝ беше достатъчно, за да се дистанцира от вчерашната случка. Но това не означаваше, че я е забравила, затова тя остана нащрек и по време на закуската, и по време на краткото пътуване с такси до университета.

След семинара имаше обяд. Маги съзнаваше, че разсеяността ѝ граничи с невъзпитание, но не можеше да промени нищо. Извини се веднага щом прецени, че елементарното възпитание го позволява, и излезе почти тичешком на улицата, вдишвайки свежия въздух на големи глътки, като че ли той можеше да я защити.

Вдигна ръка, за да спре едно минаващо такси, но после промени решението си, върна се по-назад на тротоара и потъна сред хората, възползващи се от обедната си почивка, за да напазаруват. Стотина ярда по-нататък, когато беше почти напълно сигурна, че никой не я следи, тя спря друго такси, за да отиде до гарата. Докато влакът се изнизваше над реката, по мост, съседен на онзи, под който се бяха скрили нападателите, тревогата ѝ спадна достатъчно, за да може да бъде овладяна. Седеше на най-задната седалка, така че виждаше целия вагон пред себе си, и бе достатъчно само да обърне леко глава, за да види всеки влизащ през задната врата. И все пак не беше напълно спокойна. Всеки път, когато влакът спреше, тя застава нащрек.

Когато таксито я остави пред портала на „Сейнт Сколастика“, Маги най-сетне почувства сигурна почва под краката си. Копнееше да се озове отново в жилището си, но по навик влезе първо в портиерната. Поздрави през рамо портиера, докато се насочваше към своето отделение за писма. Освен обичайната поща в него имаше един син плик, надписан с познат елегантен почерк, очевидно донесен на ръка. В контекста на последните събития бе ясно, че не може да отлага отварянето на писмо от Доротия. Тя разкъса с пръст плика, но преди да извади съдържанието, някакъв глас каза близо до нея:

— Професор Блейк? Може ли да поговорим?

Маги се извърна рязко, докато мозъкът ѝ бързо обработваше информацията: гласът беше женски, акцент от източното крайбрежие, отново нещо чуждо и неприятно. Видя набита жена, средна на ръст, с пронизателен поглед, недобре подстригана и с поомачкан делови костюм. Зад нея стърчеше много по-млад мъж с тревожно изражение и също толкова измачкан костюм.

— Кои сте вие? — изтърси Маги. Думите прозвучаха гузно дори в собствените ѝ уши.

— Извинете, професор Блейк, тъкмо се канех да ви кажа, че ви търсят — обади се портиерът.

— Кой ме търси? — повтори Маги.

— Аз съм главен инспектор Карен Пири от полицията на Шотландия. А това е детектив Мъри. Бихме искали да поговорим с вас — жената хвърли поглед към портиера. — Насае.

— Шотландската полиция? Да не е нещо свързано с родителите ми?

Но Маги всъщност не вярваше, че е така. Ако нещо се бе случило с тях, съобщението щеше да бъде донесено от местен полицаи. Все пак въпросът беше достатъчно добър, за да ѝ спечели малко време. Не се успокои, когато разбра кои са непознатите. Не беше забравила онова, което ѝ каза Теса — хората, които търсеха Митя, също бяха държавни чиновници. А не можеше да си представи друга причина, поради която полицията би се интересувала от нея.

— Не знам нищо за родителите ви, професор Блейк. Не за това съм тук.

— А за какво става дума тогава?

Карен Пири се усмихна. Маги си каза, че усмивката ѝ е прекалено неуверена, за да действа успокояващо.

— Бих предпочела да ви обясня някъде насаме. Имате ли кабинет, в който да можем да отидем?

Маги обмисли възможностите. Можеше да се за инати и да настоява да получи сведения тук, но портиерите бяха точно толкова бърбиви, колкото и лоялни. Освен това тази жена като че ли нямаше да се предаде лесно. Можеше да ги заведе в общата стая на старшите преподаватели, но и там нямаше да бъдат сами. Оставаха два варианта: да каже на ченгетата да се разкарат или да ги покани в жилището си.

— Защо ми е да се съгласявам да говоря с вас? — продължи тя да увърта.

Карен сви за миг устни.

— А защо бихте отказали? Професор Блейк, висим тук вече двайсет и четири часа, защото имам нужда от вашата помощ. Това е всичко. Не разбирам защо бихте приели това като проблем. Наистина не разбирам — тя разпери ръце в жест, който подчертаваше, че говори открито.

— А ако откажа?

Карен отпусна ръце.

— Тогава ще си тръгнем. Ще открия отговорите на въпросите си някъде другаде. Няма да бъде толкова лесно, но ще се добера до отговорите. И ако те са такива, каквито очаквам, за вас ще бъде много по-тежко, отколкото ако се съгласите да разговаряме сега. Не го казвам като заплаха. Опитвам се да обясня, че ви правя услуга — този път Маги забеляза съчувствие в очите на другата жена.

Макар да не беше сигурна, че решението ѝ е правилно, Маги отстъпи.

— Елате в жилището ми — въздъхна тя.

— Да кажа ли на директора? — попита портиерът, когато те тръгнаха към вратата, водеща към колежа.

Маги се обърна и му хвърли унищожителен поглед.

— Не и преди да ме арестуват, Стив.

Те я последваха мълчаливо по алеята към Магнусон Хол, внушителна викторианска постройка с фасада от червени и жълти тухли, служила първоначално като приют за душевноболни.

— На последния етаж е — каза Маги и ги поведе към дървено стълбище, богато украсено с резба. — Съжалявам, но няма асансьор.

Това беше лъжа; в съответствие с новите законови разпоредби за достъп на инвалиди до сградите, управата на колежа беше инсталирала асансьор в задната част на сградата. Но Маги бе в заядливо настроение. Тя обикновено ползваше стълбите. Ако те искаха да разговарят с нея, трябваше да приемат нейните условия.

Когато стигнаха до вратата на жилището ѝ, Карен се беше зачервила и дишаше тежко. За миг Маги изпита злорадо удовлетворение; нейният пулс почти не се беше ускорил. Отключи и ги поведе през антрето към помещението, в което провеждаше консултациите. Посочи им две кресла срещу малкото канапе, на което предпочиташе да седи. Остави раницата си до канапето и седна на ръба му, подпряла лакти на коленете си, приведена напред.

— Кажете сега — обърна се тя към тях.

— Ще ви помоля да се върнете тринайсет години назад — поде Карен. — Тогава сте открили сметка във „Форт енд Клайд Банк“. Била е обща сметка, открили сте я заедно с един мъж на име Димитър Петрович.

Маги почувства как в гърдите ѝ нахлува студ, като че ли част от тялото ѝ бе попаднала под въздействието на скоростен охладител.

— И да съм го направила, какво от това?

Тя установи с изненада, че говори задъхано и напрегнато. Карен въздъхна.

— Известно ни е, че сте го направили, това е въпрос на проверка в архивите. Можете ли да ми кажете защо го направихте? В интимни отношения ли бяхте с Димитър Петрович?

Маги скочи на крака.

— Господи! Трябваше да предположа! Вие всичките сте от едно котило — тя измъкна телефона от джоба си и започна да натиска ожесточено екрана. — Няма да ви кажа нищо в отсъствието на адвокат — въпреки вълнението си тя успя да забележи, че Карен е стъписана. — Не се правете на света вода ненапита. Обаждам се на адвокатката си, и докато тя не дойде тук, разговорът няма да продължи.

20.

Ако човек не може да преработва неприятните изненади, никога няма да преуспее като ченге. Карен знаеше това. Кое то не означаваше, че бе привикнала да приема тези неща с добро настроение. Винаги изпитваше чувството, че е трябвало да бъде по-добре подготвена. Който е предупреден, той е въоръжен, такива работи. Така че, когато Маги Блейк започна да декламира за адвокати, Карен почти се вбеси от собствения си пропуск да предвиди нещо такова. Бяха дошли, в крайна сметка, за да донесат съобщение за смърт. Доколкото се простираше нейният опит, в такива случаи най-трудно беше да намериш начин да проявяваш съчувствие, като същевременно извличаш необходимата ти информация. Имаше един случай, когато всичко се взриви като кутия с фойерверки, но тогава тя съобщи лошата новина на майката на известен дилър на дрога, която като че ли смяташе, че за смъртта на сина ѝ е виновна полицията, а не начинът на живот, който бе избрал той. Една добре възпитана жена от средната класа, която няма какво да крие, не би трябвало да избухва и да иска адвокат.

Освен ако, разбира се, все пак имаше какво да крие.

Карен седеше неподвижно, докато Маги Блейк говореше по телефона. Очевидно събеседницата ѝ се наричаше Теса.

— При мен има ченгетата — започна Маги, изгърбила се над телефона, сякаш се пазеше от нещо. — Да, тук. В кабинета ми... Усукват го, но явно е нещо, свързано с Митя... Не... — тя прокара ръка през косата си и тръпна към прозореца, обръщайки им гръб. Докато минаваше покрай бюрото, взе в движение една снимка в сребърна рамка, и я сложи легнала с лицето надолу. — Можеш ли да дойдеш веднага? Няма да отговоря на нито един въпрос в отсъствието на свидетел. Имам нужда и от съвет...

Карен видя как раменете на Маги се отпуснаха. Тази Теса като че ли не ѝ беше само адвокат, но и приятелка. Ако Карен беше права за самоличността на скелета на покрива на „Джон Дръмонд“, щеше да е

по-добре за Маги да има приятелка до себе си. Дори ако въпросната приятелка беше и адвокат.

— Чудесно, благодаря — Маги си пое дълбоко дъх, после отново се обърна към тях. — Адвокатката ми ще дойде скоро. Така че, ако нямате нищо против, ще отложим разговора до пристигането ѝ. Мога ли да ви предложа нещо за пиене? Чай, кафе? Нещо по-силно?

Карен поклати глава. Не искаше Маги да напуска стаята. Не можеше да се каже, че между тях се бе създал добър контакт. Но не можеше да се говори и за враждебност.

— По акцента ви съдя, че сме землянки? — поде тя. Въпросът ѝ беше преструвка; беше потърсила името на професор Блейк в интернет и знаеше, че е завършила училище „Бел Бакстър“ в сърцето на Файф, на двайсетина мили от дома на Карен. — Аз съм от Къркалди — добави тя.

Маги я изглежда скептично.

— На това ли ви учат? Да разчувствате събеседника си, за да пробиете защитата му?

Карен въздъхна.

— Просто се опитвах да поддържам разговор, докато чакаме появата на приятелката ви Теса. Ако предпочитате да мълчим, изборът е ваш. Щом предпочитате, ние с детектив Мъри ще си извадим телефоните, за да поиграем на „Angry Birds“.

Маги притвори за миг очи.

— Съжалявам. Не исках това да прозвучи грубо. Просто не се чувствам много комфортно точно сега.

— Разбирам — Карен ѝ отправи усмивката, която според Фил я превръщала от чудовище в съкровище. — Не се опитвам да ви подведа или да ви заловя в лъжа. Искях просто да си побъбрим приятелски като момичета от Файф. Защото и аз съм далеч от дома.

Каза си, че трябва да приеме нещата такива, каквито са. Налагаше се да разчита на връзка на географска основа, защото на пръв поглед между тях двете не можеше да има нищо общо.

Маги беше с безукорно поддържан външен вид, стилна, добре подстриганата ѝ кестенява коса с подвити краища наподобяваше камбана, гримът ѝ беше дискретен, но умело нанесен, тоалетът — добре подбран, за да подчертае слабата ѝ, но добре оформена фигура. Напомняше на Карен на дискретния блясък на онези дами на високи

постове, които се появяваха във филмите по Би Би Си 4. Онова, което я спасяваше от опасността да изглежда безцветна, бяха очите: със синия цвят на зюмбюли, те гледаха открито, оградени от бръчиците, които се пораждат от усмивки.

Тези очи накараха Карен да си каже, че при други обстоятелства може би щеше да ѝ бъде приятно да пийнат по нещо с Маги.

Сега Маги кимна уморено.

— Израснах в равнините на Файф, на север от възвишенията Лоумънд. Живеех край Сериз.

„Аха, значи родителите ѝ са имали ферма. От онези, които имат Рейндж Роувъри и носят зелени гумени ботуши“.

— Там е малко по-различно, отколкото при нас.

Като че ли бе прочела мислите на Карен, Маги поясни.

— Баща ми беше работник във ферма.

„Уф! Крайно погрешна преценка, Карен. Тя е по-близо до теб, отколкото предполагаше.“

— Моят баща работеше в „Неърнс“. Фабрика за линолеум, а после и за ламинат.

— Интересно как модата на изкуствените подови покрития се връща.

— Да, били екологично съобразни. Стига да не живееш на място, до което стига миризмата от фабриката — освен ако нямаш слабост към миризмата на ленено масло.

Двете жени се засмяха.

„Ледът се пропука. Успях.“

— Доста далеч сте от равнините на Файф — поде Карен.

— Във всякакъв смисъл. Когато бях по-млада, интересните проучвания в моята дисциплина се провеждаха на юг, така че няхах избор.

— Мислили ли сте за завръщане в Шотландия? Особено сега. Година на „Завръщането у дома“. Референдумът, всички тези неща?

— Сега моят дом е тук. Връщам се само два пъти годишно, за да се видя с родителите си. Приятелите ми са тук, колегите ми са тук.

— Значи нямате усещането, че живеете в изгнание?

Въпреки че все още не беше решила за какво да гласува, Карен имаше чувството, че би се чувствала като чужденка дори ако заживееше в Единбург.

Маги сви рамене.

— Опитвам се да живея като гражданин на света. Виждала съм какви вреди нанася национализмът и не искам да бъда част от това, по какъвто и да било начин.

— Разбирам. Предполагам, че когато говорите за национализъм, имате предвид конфликтите на Балканите?

За миг Маги отново застана нащрек. Заби ръце дълбоко в джобовете на джинсите си и се облегна на бюрото си.

— Кое ви навежда на тази мисъл?

Карен отново прибягна към успокояващата усмивка.

— Потърсих ви в Гугъл, разбира се. Доколкото разбирам, вашата книга за геополитиката на Балканите е стандартният наричник по темата — тя сви самокритично рамене. — Аз дори не знам какво се разбира под „геополитика“. Но предполагам, че сте прекарвали доста време там, за да си създадете по-ясна представа за нещата, за които пишете.

— Така е. Тази част на света променя гледната точка. И със сигурност промени моята.

На Карен ужасно ѝ се искаше да попита за Петрович, но си наложи да не го прави.

— Трябва да е малко по-различно от Файф — каза тя.

Маги се усмихна иронично.

— И да, и не. Крайното сектантство, от което страдат части от гражданското общество в Шотландия, не е толкова различно от религиозните вражди, разделящи общностите на Балканите.

— Искате да кажете, като „Рейнджърс“ и „Селтик“? Протестанти срещу католици?

— Именно. Също като на Балканите, където етническата палитра на населението е сходна на всички части от територията. Затова те като че ли поддържат два пъти по-ожесточено онова, което виждат като „разлика“, за да могат да утвърдят правотата на собствените си позиции. Истинска лудост. И продължава поколения наред. Но най-сетне, при сегашното поколение, като че ли има някакъв проблясък на надежда.

— В Шотландия ли?

— За Шотландия не знам. Имах предвид Балканите. И това става благодарение на интернет. В миналото всяка общност се е опитвала да

се изолира при карантинни условия от хората, дефинирани като „различни“. Всяко поколение е учено да демонизира другите. Не са общували помежду си, не са имали възможност да осъзнаят колко общи неща имат.

— Значи когато се стигна до разпада на Югославия, те са имали възможността да се върнат към старите си навици?

— Сама го казахте. А когато се стигна до гражданска война, беше лесно да се мисли за враговете като за нечовеци. Това означаваше, че може те да бъдат клани, изнасилвани, изтезавани — като вредители, които трябва да бъдат убивани — Маги се отблъсна от бюрото, разпалена от познатата ѝ тема, и закрачи насам-натам, подкрепяйки думите си с жестове. Карен разбираше защо тя сигурно е въздействаща фигура в аудиториите. Умна, динамична, озарена от ентузиазъм.

— А вие мислите, че това отношение постепенно се променя?

— Мисля, че има основание за предпазлив оптимизъм. Сегашното поколение, следвоенното, децата, които сега са тийнейджъри, те вече растат в различен свят. Туитър, Фейсбук и всички останали социални мрежи дават възможност те да се срещат онлайн с деца от други общности и да открият, че има много неща, които ги свързват.

— Така ли? Аз бих казала, че анонимността онлайн ще създаде повече възможности за тормоз и работа за троловете — каза Карен. — Това е едно от основните неща, с които се сблъскваме напоследък в нашата работа.

— Не отричам, че се случват и такива неща. Но онова, което виждат най-вече, е че собствените им позиции не се различават много от тези на хората, които са приемали за врагове — никой от тях не иска да прекара живота си като пленник на стария цикъл от насилие и отмъщение. — Маги посочи към бюрото си, на което бяха струпани всевъзможни дигитални пособия. — Искат бъдеще, което в икономически план да им позволява игрови конзоли, искат музика онлайн, да си купуват дрехи по последна мода. Не искат бъдеще, в което може да се окажат бежанци във волска каруца, понесли всичките си притежания във вързоп.

— Има известна ирония в това, че материализмът на дваисет и първи век е причината да променят приоритетите си. Комунизмът не

успя, но е достатъчно да им осигурите конзола и внезапно се оказва, че миналото е без значение — каза Карен.

— Става дума за смесица от тези желания и новооткритото съзнание, че между тях всъщност има много малка разлика. Това означава, че има възможност да сложим край на бушуващите от много столетия жестоки войни в този регион. Благодарение на този фактор и на това, че тези земи вече не са буферна зона между Османската империя и Австро-Унгария — тя замълча сепнато, осъзнала с кого говори.

— Интересно — каза Карен. — Може и ние в Шотландия да стигнем дотам.

— Опитайте се да заличите образователната сегрегация на религиозна основа — каза Маги. — Така вече няма да може да се прецени каква е нечия религия само по училището, което човекът е посещавал.

Карен изсумтя презрително.

— Как пък не. Колкото и да е странно, това не е едно от предложенията на защитниците на независимостта.

Преди да затънат по-надълбоко в дебрите на религиозните предразсъдъци, силно извъняване попречи на Маги да отговори.

— Това сигурно е Теса.

Тя ги остави за миг сами, за да отвори на адвокатката.

— Тук има нещо неясно, а, шефе? — каза Джейсън на фона на нечленоразделния шум от тихия разговор в коридора.

— Да, но неясно невинаги означава незаконно.

Карен се изправи, готова да застане лице в лице с противника. Колкото и да се опитваше, не можеше да мисли за адвокатите по друг начин.

Високата, стройна жена, която влезе забързано пред Маги, излъчваше увереността, присъща на най-добрите представители на професията си. Черната ѝ коса, изпъстрена със сребристи нишки, беше прибрана на опашка; съчетанието от бледа кожа и фини черти създаваше впечатление за смесица от интелект и способност за съчувствие. Беше облечена спортно, с лепен панталон и тъмносин пуловер, но този вид спортен тоалет струваше много пари.

— Аз съм Теса Миноуг — каза тя. — За да бъдем точни, занимавам се със защита на човешките права. Тук съм по молба на

Маги. Ако не ми хареса посоката, в която въпросите ви насочват разговора, ще се намеся.

Тя не си даде труд да се усмихне. Седна в другия край на канапето, на което седеше Маги, демонстрирайки увереност, че познава добре и жилището, и неговата обитателка.

Карен се представи, докато Маги отново се разполагаше на ръба на канапето, склучила ръце между коленете си.

— Трябва ни помощ — заключи Карен. — Това е всичко.

— Не се опитвам да създавам пречки — каза Маги.

— Всички имаме право да защитаваме интересите си — отбеляза Теса.

„Шибани, надути адвокати.“

— Значи можем да започваме? — каза Карен на глас. Двете жени кимнаха. Тя отвори бележника си. Време беше да се прибегне към точни данни. — Преди тринайсет години сте открили обща банкова сметка заедно с Димитър Петрович. В продължение на около шест години сте я ползвали и двамата. Вие сте внасяли ежемесечно еднакви суми по сметката, той е внасял различни суми на различни интервали. Повечето тегления са били в брой, с неговата карта. После, преди осем години, той е престанал да ползва сметката. Вие сте продължили да внасяте по четиристотин паунда месечно, но не сте теглили от парите — тя вдигна очи. — Имали ли сте лични отношения с Димитър Петрович?

Маги хвърли поглед към Теса, която кимна.

— Живеех с него, да.

— Срецнахме известни затруднения да открием официална информация за господин Петрович. Бихте ли ни обяснили на какво може да се дължи това?

— Защо се интересувате толкова от генерал Петрович? — намеси се Теса.

— Всяко нещо с времето си, госпожо Миноуг. Професор Блейк?

— Той не присъства в държавната документация, защото не е британски поданик — каза Маги с умора в гласа. — Беше генерал в хърватската армия. Занимаваше се с разузнавателна дейност. По-късно, по време на конфликта в Босна, работи за НАТО, а по време на войната в Косово — за ООН.

— Така ли се запознахте?

Маги кимна.

— Преподавах в Дубровник, когато избухна войната в Хърватия. Тогава се запознах с Митя — тя посочи с глава към адвокатката. — И Теса го познава оттогава.

— Ние тримата прекарахме много време заедно по време на обсадата на Дубровник — каза Теса. — Между хора, които са били заедно под обстрел, възниква тясна близост.

— Предполагам. И така, вие тримата сте били приятели?

— Ние с Митя бяхме двойка — поясни Маги. — А Теса беше приятелка и на двамата ни.

— И е дошъл тук, при вас, след края на войната? — Това беше Карен.

— Да.

— А с какво се издържаше?

— Работеше като консултант по сигурността. От време на време изнасяше и лекции. Проучвания на мира и войната, неща от този род. Но аз не разбирам защо се интересувате от всичко това. Винаги сме били досадно съвестни граждани.

Тонът на Маги си възвръщаше остротата, тя се опитваше да използва въпросите на Карен като оръжие срещу нея.

Долавяйки това, Карен на свой ред стана по-нападателна.

— Какво се случи преди осем години?

— В какъв смисъл?

— Той е престанал да ползва банковата сметка. Защо?

Маги погледна умолително Теса. Адвокатката кръстоса крака и подпря левия си лакът с дясната ръка.

— Генерал Петрович си тръгна.

— Напуснал ви е? — Карен се обърна към Маги.

— Тръгна си — каза Теса.

— Къде отиде? — Карен продължаваше да отправя въпросите си към Маги.

— Предполагам, че се е върнал в Хърватия — Карен забеляза, че всяка дума струва усилие на Маги.

— Но не знаете това със сигурност? Не ви ли е казал къде отива? Маги обгърна тялото си с ръце.

— Не ми каза дори, че си тръгва, камо ли пък да обяснява къде. Просто си тръгна, нали разбрахте? — Настана мълчание. Карен

чакаше. Умееше да чака по време на разпити. — Знам, че Хърватия му липсваше. Той често говореше за възстановителните работи в страната. Понякога долавях в думите му истински копнеж. Носталгия. Но когато предложех да отидем там, той казваше, че не иска да бъде турист в собствената си страна — тя въздъхна. — Предположих, че привличането на родината му с времето е станало по-силно от привличането, което аз упражнявах върху него. Продължих да внасям пари в сметката, за в случай, че му потрябват. Знам, че звучи прекалено прочувствено, но предполагах, че в Хърватия животът му няма да е прост и ясен. На Балканите нищо никога не е просто и ясно — допълни тя и се изсмя горчиво. — Освен това се надявах, че като внасям пари по сметката, това ще му помогне да разбере, че може да се върне при мен, когато прецени, че е готов да го направи.

— Значи не сте получавали вест от него, откакто е заминал оттук? Той не ви се е обаждал?

Маги се взираше в избелелия килим на пода.

— Не. Не съм получавала никаква вест.

— А вие, Теса? Той свързвал ли се е с вас?

— Разбира се, че не. Защо би се свързал с мен, а не с Маги?

Карен можеше да се досети най-малко за една причина, но вероятно моментът не беше подходящ да обвини адвокатката, че е спала с гаджето на най-добрата си приятелка.

— Просто се поинтересувах — отвърна тя меко. — Е, професор Блейк, какво каза той, когато си тръгна, че заминава за известно време? Или само за няколко дни? Какво обяснение даде?

— Нещата съвсем не се развиха така. Преди осем години, на трети септември сутринта, аз заминах на конференция в Женева. Митя каза, че може да отиде да се катери в Шотландия, докато ме няма. Когато се прибрах, него го нямаше. Не беше взел почти нищо със себе си, което ме накара да предположа, че е отишъл да се катери, както и беше казал. Но не се върна.

— Хората, с които обикновено ходеше на такива излети, казаха, че нито са го виждали, нито са го чували — намеси се Теса. — Обадохме им се, за да проверим.

Обясненията им съвпадаха с онова, което Карен бе научила по-рано същия ден от Джон Туейт и Роби Смит.

— Споменавал ли е някога нещо за свободно катерене? И по-специално онзи вид, при който хората се катерят по сгради?

— Правил го беше няколко пъти — каза Маги. — Но не ми е разказвал много за това, защото е незаконно и не искаше да имам неприятности, ако го заловят.

— А да е споменавал, че се е катерил по сгради със стар приятел от Балканите? — попита Карен.

Маги поклати глава.

— Доколкото ми е известно, всички негови приятели от Хърватия, с които бе ходил на катерене, си бяха останали там.

— Като изключим нас — отбеляза Теса. — Ходехме понякога из планините, докато бяхме на Балканите, в различни моменти на конфликтите. Имаше места, на които можехме да бъдем в безопасност и да се откъснем за кратко от всичко. Ние, тримата, продължихме да ходим на излети в планините, когато Митя се пренесе да живее тук. Сноудония и Блек Маунтинс^[1] — ходехме най-вече там. Но никога не сме ходили с друг човек, когото да познаваме от онези дни. Какво общо има това с останалото?

— Имаше ли човек, свързан с живота му на Балканите, с когото да се е срещал често, докато живееше тук?

Маги се намръщи.

— Понякога идваше някой по правителствено поръчение. Или във връзка с някакви военни учения. Виждаха се да пийнат по нещо, случваше се и Митя да покани някого на вечеря.

— Но не се стараеше особено да търси такива хора — тя сви рамене. — Имахме свой социален живот.

— Митя не беше човек, който се вкопчва в миналото — каза Теса. — Живееше с настоящето. Но аз пак ще попитам, госпожо главен инспектор — с какво ви помага всичко това?

Сега вече бяха стигнали до трудния момент.

— Следователно нито една от вас не е виждала или чувала Димитър Петрович след септември 2007 година?

Двете жени кимнаха.

— Точно така — каза Теса.

Карен заговори с по-тих глас.

— Съжалявам, че трябва да ви го съобща, но ми се струва, че нося лоши новини. Преди няколко дни скелетът на мъж бе открит на

покрива на една сграда в Единбург. Имаме основание да вярваме, че мъжът е Димитър Петрович.

Маги отвори уста, очите ѝ се разшириха.

— Не. Трябва да има някаква грешка. Щях да разбера, ако беше мъртъв. Щях да знам — говореше твърдо, отказвайки да приеме чутото. Теса се изправи на мястото си, отпусна кръстосаните си крака и се премести по-близо до приятелката си, за да може да обгърне с ръка раменете ѝ.

— Не може да е Митя. Просто е невъзможно. Как е загинал този човек? Паднал ли е?

— Боя се, че нещата не са толкова обичайни. Бил е убит.

[1] Сноудония — планински регион в северен Уелс, национален парк, Блек Маунтинс — планински регион в югоизточен Уелс. — Б.пр.

↑

21.

Думите на Карен като че ли внесоха по някакъв начин смисъл в абсурда. Убийството бе по-разбираемо за Маги Блейк, отколкото една обикновена смърт. Сълзи потекоха от очите ѝ, и тя започна да стене, тихо, упорито, като че ли жестока болка свиваше вътрешностите ѝ. Карен, на която поради пола ѝ се бе налагало да носи такива новини по-често, отколкото ѝ се бе искало, се въздържа и от изрази на съчувствие, и от по-нататъшни въпроси. Знаеше, че винаги е по-добре да се изчака отминаването на първата буря.

Междувременно Теса се опитваше да се овладее.

— Не може той да е мъртъв. Не е възможно. Ако е мъртъв, кой тогава...

— Да не си посмяла! — избухна Маги, обръщайки се рязко към нея. За миг Карен имаше чувството, че тя ще удари плесница на приятелката си. — Нали ти казах! Казах ти, че той никога не би...

Теса стисна ръката ѝ над лакътя.

— Не сега. Ще тъгуваме, когато останем насаме.

Тя наблегна на последната дума, хвърляйки изкосо бърз поглед към Карен.

— Наистина съжалявам — каза Карен.

Маги плъзна ръце от двете страни на главата си, стискайки кичури от косата си, като че ли се канеше да ги изтръгне от корен.

— Сигурни ли сте, че е той?

— На този етап не можем да имаме стопроцентова сигурност — каза Карен. — У него нямаше никакви лични документи. Открихме само една хотелска карта-ключ, на чиято магнитна лента се бяха отпечатали част от данните от кредитната карта. Когато ги проверихме, се оказа, че съвпадат с номера на вашата обща сметка. Като се вземе предвид, че генерал Петрович не е ползвал сметката в продължение на осем години, а сега и вие казвате, че не сте го виждали и чували през цялото това време... Съжалявам, но ми е трудно да си представя друго обяснение.

— Освен ако той е убил човека, чийто скелет открихме, а после е побягнал — намеси се Джейсън. — След като е бил военен и така нататък, може да е станало и така? Искам да кажа, неговата хотелска карта би могла да е у всеки, нали? Може дори самият той да е я е оставил, за да заплете следата.

Карен го погледна невярващо. Понякога се питаше как Джейсън е успял да доживее до тези години. Наистина ли вярваше, че Маги Блейк ще се почувства по-добре, ако знае, че е била напусната от един убиец, а не че някакъв убиец е лишил от живот любимия й?

— Има логика в това, което той казва — отбеляза Теса. — И не е необходимо Митя да е натиснал спусъка, може просто да е присъствал, когато това е станало. Но след всичко, което е преживял, има основания да е решил да изчезне. Да вземем например това, че при един процес неговите показания можеха да бъдат противопоставени на показанията на британски поданик. А може и да се е опасявал, че убиецът ще тръгне по следите му. Действително, госпожо главен инспектор, това, с което разполагате, са само косвени доказателства. Много нестабилни.

Маги се облегна на единия подлакътник на канапето.

— Не разбирам. Той ли е или не е той? Това е единственото, което има значение.

— Тъкмо това искаме да установим — каза Карен. — Наистина съжалявам, професор Блейк. Мисля, че трябва да се подготвите за най-лошото, но се налага да се убедим, че разпознаването е достоверно. На колко години беше генерал Петрович, когато си тръгна оттука?

Маги я погледна озадачено.

— Навърши четиридесет и седем на седемнайсети август, няколко седмици преди да си тръгне. Защо? Какво доказва това?

— Нашият съдебномедицински екип определи възрастта на останките, които открихме. Човекът е бил между четиридесет и четири и четиридесет и седем годишен.

— Но това е безсмислено. Не стеснява по никакъв начин кръга на предположенията — думите на Маги криеха предизвикателство, но очите й говореха друго.

Карен реши, че е излишно да подчертава, че определянето на възрастта не изключва възможността скелетът да е на генерал Петрович.

— Можете ли да ми кажете дали знаете той някога да е чупил някакви кости на тялото си?

Маги се намръщи.

— Не и докато бяхме заедно.

— Не е ли споменавал за някакви по-раншни злополуки?

Не е задължително човек да споделя с партньора си всички медицински подробности от миналото си. Но Ривър беше казала, че счупването е било тежко. И че най-вероятно е нарушило естествения ход на живота на убития.

— Имаше белег на лявото бедро. Казваше, че бил от някаква злополука от студентските му години. Някакъв идиот с микробус го бутнал така, че паднал от колелото си. Може и да си е счупил крака, но не помня подробности. Важно ли е?

Отново изглеждаше, че Маги може всеки момент да се разплаче.

— Може да се окаже полезна подробност. Знаем, че убитият е имал счупване на бедрената кост. Ясно е, че това не доказва нищо, но като че ли се припокрива с вашите спомени.

— А ДНК-анализ? Нали напоследък това е алфата и омегата на разпознаването? — Теса се приведе напред, приковала поглед в Карен.

— Успяхме да вземем ДНК-проба от останките, но засега не разполагаме с нищо, с което да я сравним. Имате ли някакви данни за връзка с членове на семейството на генерал Петрович?

Маги поклати глава.

— Никога не съм се запознавала с тях. Толкова много семейства се разпиляха по време на войните на Балканите. Хора умираха, бягаха при далечни роднини в други държави. Пренасяха се да живеят другаде. Знам само, че е бил единствено дете. Не знам дори името на родното му село — тя покри лицето си с ръце и продължи да говори иззад пръстите си. — Никога не ми е изглеждало важно. Онова, което имаше значение за нас, беше бъдещето, не миналото. Той винаги казваше така.

Настана неловко мълчание, нарушено само от Маги, докато си бършеше носа. Теса взе ръката ѝ и я стисна здраво.

После Джейсън проговори отново:

— Ами графата „най-близки родственици“? Не му ли се е налагало да попълва такива графи в официални документи?

Маги хвърли поглед изпод вежди към Теса.

— В такива случаи аз бях свързаното лице за него.

— Но не и в официалния смисъл на думата — отбеляза Теса.

— Напротив, съвсем официално. Съжалявам, Тес. Знам, че беше редно да ти кажа, но ние не искахме да вдигаме шум около това. Просто така беше по-лесно той да получи право за пребиваване.

Теса се вцепени, лицето ѝ заприлича на каменно.

— Оженили сте се? Кога?

— Няколко седмици след като той се пренесе окончателно тук. Помниш ли, че бяхме наели една малка вила в западна Ирландия? Тогава се оженихме. Някакъв негов познат от ООН осигури необходимите документи — тя подсмръкна и започна да върти тежкия сребърен пръстен на средния пръст на дясната си ръка.

— По дяволите, Маги. Защо не си ми казала? Мислех, че между нас няма тайни.

— Не казахме на никого. Не искахме да се вдига шум. Искахме да имаме нещо, което да си е само наше, това е — тя стисна горната част на носа си и потръпна. — Точно сега и това ме кара да мисля, че съм го предала. Когато той изчезна, така и не си позволих да тъгувам истински. Налагаше ми се да се държа така, като че ли... — нали разбираш, случват се и гадости. Случва се да те напусне мъж. Но това не беше случайна връзка. Той беше мой съпруг. Не го направихме безотговорно, а когато той изчезна, аз приех, че е отхвърлил обетите, които положихме, и от това много ме боля.

Теса отново прегърна Маги и я притисна към себе си.

— Милата ми, горката — тя я погали по косата с угрижено и натъжено изражение.

Всеки има своите тайни, мислеше си Карен. Тайни и лъжи.

После си напомни, че има работа, която трябва да бъде свършена.

— Все още търсим начин за положително разпознаване — поде тя. — Безсмислено е да предполагаме какво може да се е случило на онзи покрив, докато не разберем, дали убитият е генерал Петрович или някой съвсем друг човек. И след като нямаме контакт с кръвен роднина, ще се наложи да изберем друг подход. Имате ли все още вещи на генерала, по които може да има следи от негова ДНК? Четка за коса? Четка за зъби? Нещо от този род?

Маги се намръщи.

— Той никога не е ползвал четка за коса, просто пригладдаше косата си — по лицето ѝ трепна подобие на усмивка, породена от някакъв спомен. — Изхвърлих неговия накрайник на електрическата четка, след като минаха две години, беше прашен и неприятен за гледане. Казах си, че когато се върне, просто ще му купя нов.

— Разбираемо — каза Карен. — А нямате ли други негови вещи, дрехи, които е носил, нещо подобно?

Маги се замисли, после се изправи неуверено на крака.

— Електрическата му самообръсначка. Тя е в едно чекмедже в банята, където я е оставил. Не съм я чистила — и се отправи към вратата.

— Джейсън — каза Карен. — В плик, с етикет, моля.

Той стана и последва Маги, опипвайки джобовете си за плик за доказателствен материал. Теса погледна Карен право в очите и попита:

— Вие сте почти сигурни, че това е той, нали?

— Занимавам се с тази работа от доста време, и доколкото се простира моят опит, най-простото обяснение най-често се оказва правилното. Детектив Мъри все още се подвежда по романтични представи за хора, които обръщат гръб на досегашния си живот, за да не понесат вината за нещо, което не са направили. Вярно е, случва се хора да избягат. Но ние сме социални животни. За повечето от нас е непоносимо да се измъкнем от живота на хората, които са ни най-близки и най-скъпи, и никога да не се върнем. Наблюдаваме тези неща постоянно в програмите за защита на свидетели. Все някой решава да види старата си баба на осемдесетия ѝ рожден ден. Или да присъства на мач на любимия си отбор, който играе на финала за купата. Или на първото причастие на внучката си. Имайте предвид, това са все хора, за които е почти сигурно, че тяхна поява в обсега на предишния им живот би имала много тежки последици. И все пак го правят. А съдейки по това, което и двете ми разказахте за връзката им, не мога да си представя, че генерал Петрович ще напусне жената, която е обичал, без дори да прати някоя коледна картичка, за да я увери, че е добре.

Теса повдигна едното си рамо.

— Той обърна гръб на живота си в Хърватия, какъвто и да е бил той, преди да се запознае с Маги. Бях там през голяма част от времето, докато сраженията все още продължаваха. Запознах се с много негови бойни другари, хора, с които беше в приятелски отношения. Но така и

не се запознах с някой, който да е бил част от живота му преди Дубровник. Като че ли бе прекъснал връзките си с миналото, за да може да бъде с Маги. Ако е могъл да направи това веднъж, несъмнено би могъл да го направи и втори път, нали?

— Не знам. Не го познавам. Но няма смисъл да се занимаваме с хипотези. Ако получим проба от негова ДНК, ще имаме отговора след около един ден — Карен я изглежда преценяващо. — Какво искахте да кажете, когато Маги ви прекъсна?

Теса примигна бавно.

— Колко странно! Наистина не мога да си спомня. Нали знаете как става, шокът води до необичайни изблици. А после забравяш какво си искал да кажеш, също така бързо, както си проговорил — тя отправи към Карен ленива усмивка. — Мислех най-вече, че ще трябва да бъде тук, до Маги.

„Да бе, да. Много умела лъжкиня“, каза си Карен. Но все пак — лъжкиня. Онова, което тя криеше, можеше и да няма нищо общо със смъртта на Димитър Петрович. А можеше да е дори много тясно свързано с тази смърт. Рано или късно Карен трябваше да намери начин да разбере какво е то.

— Ще се наложи да съберем сведения за всичко, с което се е занимавал по времето, когато е изчезнал — каза тя.

— Пожелавам ви успех. Вие можете ли да си припомните какво сте правили през една определена вечер преди осем години?

Теса като че ли се забавляваше, доста странно за жена, която току-що е научила, че един от добрите ѝ приятели е мъртъв. Може пък заявената ѝ привързаност към генерал Петрович да не е била чак толкова голяма. А може и да е била прекалено голяма. От онези привързаности, които човек трябва да прикрива.

— От доста време работя по студени досиета. Разработили сме техники, с които помагаме на хората да си спомнят — отвърна Карен. — Стимулираме паметта им с важните новини от онова време. Музикални класации. Предавания по телевизията. Ще се учудите, ако разберете какви спомени изплуват. Разбира се, ще имаме въпроси и към вас, тъй като сте го познавали.

Преди Теса да успее да отговори, Джейсън и Маги се върнаха. Той държеше във вдигнатата си ръка запечатан найлонов плик, на

който беше надраскано описание на съставните части на самобръсначката в него.

— Готово, шефе.

— Благодаря. Още нещо, професор Блейк. Ние всъщност не знаем как е изглеждал генерал Петрович. Питам се дали не можете да ни дадете негова снимка? Това може да ни бъде от полза при разпитите на потенциални свидетели.

Маги притисна ръка към устата си. Преди тя да успее да отговори, Теса каза:

— Искате ли да ви пратя няколко снимки по електронната поща? Мога да го направя, когато се прибера у дома.

Карен стана.

— Това би било идеално, благодаря. Ще се свържем с вас веднага, щом имаме резултат — независимо от това дали е положителен или отрицателен. А междувременно, професор Блейк, ще ни бъде от полза, ако започнете да си записвате онова, което си спомняте за последната седмица, преди генерал Петрович да изчезне. Впоследствие ще вземем от вас пълни показания, но ако си запишете онова, което си спомняте, това би улеснило нещата — тя извади визитна картичка от джоба си. — Това е картичката ми. Ако си спомните нещо, което може да ни помогне да разберем какво се е случило на онзи покрив, моля ви, обадете се веднага. И още веднъж, искрено съжалявам, че трябваше да ви донеса такава лоша новина.

Маги изглеждаше десет години по-възрастна от момента, когато Карен я заговори при къщичката на портиера. Тя въздъхна тежко.

— Хората казват, че е по-добре да си наясно, нали? За да можеш да сложиш край?

Карен кимна.

— Така е, доколкото знам.

По лицето на Маги се изписа презрение.

— Това са глупости. Познанието унищожава надеждата. През последните осем години ме крепеше надеждата. А как ще се справям с дните си сега?

Първоначално беше почти възможно да се повярва, че все пак бихме могли да избегнем истинска война. В откраднатите часове,

които Митя откъсваше от деня си, за да бъде с мен, научих, че и в Югославската народна армия имали свои проблеми. Излизаше, че не всички техни войници са готови да влизат в сражения със съседите си. Генералите от ЮНА заплашвали със сурови санкции дезертьорите и запасняците, които не се отзовавали на повиквателните. А федералните власти в Белград продължаваха да настояват, че няма да има нападения над Дубровник.

Лежахме прегърнати в леглото на някоя хотелска стая — трябваше да бъде хотел, защото аз не можех да заведа Митя у Варя, а той не можеше да ме заведе в казармата — и обсъждахме възможностите за война и за мир. Съзнавам, че това не звучи особено романтично. Но именно идеите ни бяха сблизили. За двама ни беше едновременно ужасяващо и увлекателно да се намираме в самия център на онова, което се случва, когато идеологията прелее в действителния живот.

Надеждата, че е възможно някак конфликтът да бъде избегнат, умря една седмица след началото на мобилизацията. Артилерията на ЮНА подложи на тежък обстрел селата на югоизток от града. Стана ясно, че имат намерение да започнат от най-южния край на Хърватия и да продължават нагоре. Мелиса ми изпращаше поредица все по-настойтелни мейли, искаше от мен да сложа край на всичко и да се спасявам. Предполагам, че спокойните ми откази са я докарвали до безсилна ярост.

През онази нощ Митя каза:

— Още не е късно да си тръгнеш, Маги. Мога да ти осигуря безопасно пътуване — такава перспектива явно не го радваше, но виждах, че говори искрено.

— Не мога — отвърнах. — Направила съм своя избор. Не мога да те оставя.

Той ме притисна по-здраво към себе си.

— Разбирам те. Но започнат ли сраженията, няма да имаме много възможности да бъдем заедно. Аз съм военен, Маги. Започне ли война, съм длъжен да отивам там, където ме изпращат. Да правя това, което ми нареждат.

— Знам. Но нали си в разузнаването? Няма да бъдеш на фронтовата линия. Ще бъдеш тук и ще си вършиш работата. И аз също ще бъда тук. Когато намериш свободно време, аз ще те чакам.

— Не е редно да водиш такъв живот — за първи път, откакто го познавах, долових в гласа му гняв. — Какво стана с твоя феминизъм? Внезапно реши да станеш покорна женичка, която чака мъжа да я удостои с присъствието си, така ли?

Бях шокирана.

— Не, нямах предвид това. Каквото и да стане, ще си намеря някакво полезно занимание. Няма да чакам и да се занимавам с някакво проклето ръкоделие като Пенелопе. Онова, което се опитвам да кажа, е че след като открих всичко това, след като открих теб, няма да си тръгна. Не ме интересува цената, Митя, аз... — спрях рязко. В края на краищата бяха минали само девет дни. Засега и двамата избягвахме да кажем „обичам те“.

„Обичам тялото ти, обичам, когато правим това, обичам да съм тук с теб“ — засега казахме само такива неща, но не бяхме разкривали чувствата си.

— Знам — каза той, отпусайки глава на рамото ми. — И аз чувствам същото.

Чуствах ударите на сърцето му под ръката си. Две думи, но бях ги казвала само два пъти през живота си. Вярвам, че човек не бива да казва неща, които не мисли, дори това да го улеснява. Но сега беше време да го каже.

— Обичам те, Митя.

— И аз те обичам, Маги. Именно затова искам да заминеш. Тук няма как да те защита. Войската в Дубровник наброява по-малко от петстотин души. Не можем да защитаваме петдесет хиляди, просто е невъзможно. Трябва да мога да си върша работата, без да се тревожа за твоята безопасност.

— Неприятно — отвърнах аз, — но това не зависи от теб. Ще остана, Митя, решено е. Ще ти се наложи да привикнеш с мисълта, че имаш някой, който те обича.

Тогава не се замислих, че най-вероятно аз не съм единствената. Не бяхме споделяли много подробности за дотогавашния си емоционален живот. Но по-късно не можех да не се питам дали, когато избра мен, не е обърнал гръб на живот, в който са присъствали дом, деца и съпруга. Никога не каза нещо, което да подсказва, че може да е така. Независимо от това, когато той си отиде, аз си казвах, че може би съм поддържала у себе си една

съзнателна слепота. В положението, в което се намирах, аз предпочитах да мисля, че не е обичал истински нито една жена преди мен.

И така, ние се врекохме един на друг, когато бомбите започнаха да падат над южна Хърватия. Два дни по-късно югославският флот постави начало на дългата блокада на морските пътища към Дубровник. Започвахме да се превръщаме в остров. Скоро щяхме да бъдем под обсада.

22.

Минаваше полунощ, когато Джейсън остави Карен пред дома ѝ. Макар че се наложи да я закара чак до Къркалди, той беше в забележително добро настроение, приемайки отдалечаването от апартамента в Единбург просто като повод да пренощува в дома на родителите си, където майка му щеше да му приготви закуска.

— Така ще мога да ви взема и по-рано утре, шефе — напомни ѝ той, докато тя се измъкваше с усилие от колата.

Фил и Ривър бяха все още будни, проснали се пред телевизора, гледаха за пореден път „Седем“ и подлагаха филма на тежка критика. Карен влезе посред една тирада на Фил.

— ... и тъкмо в това е фаталният дефект. От нас се очаква да повярваме, че убиецът е задвижил цялата тази история преди една година. Но тогава той не е можел да знае, че детективът, който ще го преследва, също се поддава на един смъртен грях — гнева. Можеше да му се падне някой лентяй, който да не се вживява толкова. Или някой старателен буквояд, който държи единствено за него да се знае, че осигурява резултати. Затова и цялата история е... о, здравей, скъпа. Бързичко пристигнахте.

Той протегна ръце към нея в очакване на прегръдка, но явно не изпитваше голямо желание да стане от мястото си.

Някои жени биха се подразнили от това. Но не и Карен. Тя приемаше нещата такива, каквито бяха. Това беше една спокойна, уютна проява на привързаност. Не беше необходимо да правят демонстрации в чест на Ривър. В такива вечери тя си напомняше какъв късмет има с Фил. Точно когато почти бе изгубила надежда, когато се беше примирила с мисълта, че цял живот ще трябва да разчита единствено на себе си, Фил откри у себе си сложно съчетание от чувства, които отговаряха на нейните. Обичаше я такава, каквата беше; нито за момент не се опитваше да я промени. Беше достатъчно умен, за да съзнава, че тя е по-умна, и достатъчно уверен в себе си, та това да не го притеснява. И най-важното — на него можеше да се разчита.

Карен не можеше да си представи, че би се прибрала у дома, за да открие, че той си е тръгнал.

Тя смъкна палтото си и седна на страничната облегалка на неговото кресло, разтривайки с една ръка рамото му. Мислеше за нещо, което в известен смисъл ѝ се стори най-тъжно в срещата ѝ с Маги Блейк. Не беше това, че след осем години тя все още чакаше мъжът, когото обичаше, да се завърне у дома.

Не, онова, което смути най-много Карен, бе, че Маги като че ли бе приела като нещо естествено факта, че той си е тръгнал, без да ѝ каже и дума. Фил често бе споменавал, че жените, които срещаше по време на работата си в отдела за предотвратяване на тежки престъпления, имали тревожно ниска самооценка; те почти вярвали, че заслужават да се отнасят с тях като с боклук.

Карен имаше чувството, че между Маги Блейк и тези жени имаше доста повече общи неща, отколкото би си позволила да допусне.

Фил обви с ръка кръста ѝ.

— Добър ли беше денят?

— Интересен. Имам известен напредък, но не толкова, колкото ми се искаше — тя взе чантата си от мястото, на която я беше оставила. — Преди да забравя, Ривър, донесла съм ти нещо, с което да си поиграеш — тя извади плика със самообръсначката и я подаде на Ривър. — Подпиши се, за да не нарушим изискванията за предаване на доказателствен материал. А имам и снимки, които ще ти препратя.

— Отлично. Така ще мога да направя теста „Бък Ръкстън“^[1] и да ги насложя върху рентгеновите снимки на черепа. „Бързата работа“ в разпознаването на трупове, от времето преди ДНК-тестовите.

— А твоят ден добър ли беше? — попита я Карен.

Ривър се ухили.

— Винаги е удоволствие да работя в някоя от лабораториите на университета в Дънди. Проведох още тестове, които потвърдиха онова, което вече знаем за твоя скелет. Позанимавах се с металната пластина и пироните в бедрената му кост. Става дума за сплав, използвана през осемдесетте години в контролираната от Съветския съюз част на централна Европа. Ще рече, Унгария, Чехословакия, Югославия, Румъния, България. Имам предвид този регион. Но са си свършили

работата много добре, което означава, че или човекът е имал късмет, или е бил важна клечка.

— Или и двете — каза Фил.

— Моят човек е имал белег на лявото бедро, бутнала го кола и паднал от колелото си, когато бил студент — кракът може да е бил счупен, но може и да не е бил, професор Блейк не е сигурна.

Ривър кимна.

— Ако счупването е било толкова тежко, че е имало нужда от метална пластина, може да е било и открита фрактура. А ако е бил студент, възможно е да е бил лекуван в университетска болница, което би обяснило качеството на работата. Някой консултант е демонстрирал уменията си пред студентите. Така че твоят покойник е имал късмет.

— Е, да, само че късметът му е изневерил на покрива на „Джон Дръмонд“ — въздъхна Карен.

Вече вървяха надписите в края на филма, и Ривър се протегна в креслото си и се прозя.

— Ще си лягам. Утре рано сутринта ще се заема с тези неща, а после вероятно ще потегля обратно. В катедрата копнеят за мен.

— А също и Юън — допълни Карен.

— О, той е толкова зает с тренировките на детския отбор по ръгби, че надали забелязва там ли съм или не — засмя се Ривър.

Но всички знаеха, че сама не вярва на думите си.

Останали сами, Карен и Фил постояха още малко прегърнати на креслото. После той леко я побутна да стане.

— Време е да си лягаме. Утре ме чака важен ден. Ще направим всичко възможно, за да се справим с онзи шеф на строителна фирма, който пере пари и насилва жена си. Очаквам го с нетърпение — усмивката му беше мрачна, очите — студени.

— И добре ще направите. Казвала ли съм ти колко много те обичам, защото се занимаваш с тази работа?

Той отново я прегърна.

— Казвала си го. А защо не ми го докажеш?

На следващата сутрин, когато влезе в офиса си, Карен чувстваше подчертан недостиг на сън и кофеин. От приемната я уведомиха, че има посетители, а това беше последното, което би искала да чуе.

— Кой е? — попита тя. — Джейсън, върви да ми донесеш едно американско с мляко, бъди добро момче.

Жената от приемната провери в списъка.

— От Министерство на правосъдието.

— Какво? Искаш да кажеш, от Лондон?

— Така пишеше на картите, които представиха. Алан Маканеспи и Тио Проктър.

По всичко личеше, че предстоящата среща няма да постави ободряващо начало на деня.

— За първи път чувам тези имена. Казаха ли защо са дошли?

— Не. Натиках ги в една от стаите за разговори, номер две, по-надолу по коридора.

— Никой никога не ползва номер едно — отбеляза Карен. — Защо?

— Като ги заведеш в номер две, се създава впечатление, че натовареността ни е по-голяма, отколкото е в действителност — отвърна жената. — Очевидно държим да изглеждаме много заети.

— Шотландска полиция — измърмори Карен под нос. — Добре. Само ще почакам Джейсън да се върне с кафето ми, после отиваме да видим какви радости ни е подготвило Министерство на правосъдието.

Когато Джейсън се върна с кафетата, тя го поведе по коридора.

— Дошли са ни гости от Лондон, от Министерство на правосъдието — двама, чакат ни. Е, сам знаеш, че не се занимавам със залагания, но съм готова да се обзаложа на десет към пет, че това има нещо общо с генерал Петрович. Затова, Джейсън, искам от теб да не си отваряш устата в никакъв случай. Разбра ли? Ние събираме информация, не я раздаваме под натиск. Ясно ли е?

Той кимна тържествено.

— Ясно, шефе. А какво им трябва на тях според вас?

— Има само един начин да разберем.

Бяха стигнали до стаята за разговори. Карен влезе, без да почука.

— Добро утро, господа — каза тя бодро, отбелязвайки, че те вече са се разположили в столовете, обърнати с лице към вратата. „Момчешки игри“. Не й бяха нужни подобни дребни домогвания до изгодни позиции. Тя остави кафето си на масата, извади бележника си, пусна чантата си на пода и седна.

— Аз съм главен инспектор Пири, оглавявам отдела за исторически разследвания. Това е детектив Мъри. Моля, представете документи за самоличност, господа.

— Регистрирахме се в приемната — отвърна смръщеният тъмнокож мъж.

— Да, така е. Жената, която работи там, е служител в приемна, не детектив. Не мога да знам дали не сте си осигурили достъп с фалшиви документи, скалъпени набързо в някой забутан копирен център. Така че бих искала да погледна и аз, ако не възразявате.

Рижият поклати унило глава, поглеждайки колегата си, извади кожен калъф за документи и го отвори, показвайки карта, според която той беше Алан Маканеспи, служител на Министерство на правосъдието. От другата страна имаше пропуск за Международния трибунал за престъпленията в бивша Югославия.

— Правилно постъпвате, госпожо главен инспектор — каза той.

Нацупен, колегата му направи същото. Тио Проктър. Карен демонстративно записа имената им.

— Е, защо сме се събрали тук?

Маканеспи се подпря с лакти на масата, разпервайки ръце в помирителен жест.

— Много е просто — каза той. — Вие сте поискали от архива на криминалната полиция търсене, насочено към личност, която представлява интерес и за нас. Единственото, което искаме, е да разберем от какво естество е вашият интерес.

— В отдела за исторически разследвания работим често с архива на криминалната полиция. Кое е лицето, което ви интересува?

Маканеспи кимна в знак, че е осъзнал нежеланието ѝ да отстъпи.

— Димитър Петрович.

— А мога ли да попитам защо лицето Димитър Петрович представлява интерес за вас?

Проктър я изглежда мрачно.

— Имената могат да ви го подскажат. Международен трибунал за престъпленията в бивша Югославия. Петрович.

— Искате да кажете, че Димитър Петрович е издирван за извършени по време на войната престъпления?

Карен се постара изненадата да не проличи в тона ѝ.

— Не казваме нищо подобно — отвърна Проктър. — Тук сме, за да разберем какво знаете вие за Петрович и местонахождението му.

Карен се наежи. Малко бяха нещата, които ненавиждаше повече от перचेци се дребни чиновници. Тя поклати глава.

— Няма да стане така. Като начало, съмнявам се, че вие имате някакви права на тази територия. Съгласно закона за самостоятелен парламент на Шотландия от 1998 година тук, на север от границата, ние отговаряме за собствената си правосъдна система. И въпреки че приемаме с радост да сътрудничим, не приемаме заповеди от вашето министерство и вашите функционери.

Карен нямаше представа дали е права, но ѝ беше приятно да каже това, и то прозвуча добре. Тя се усмихна.

— Така че, след като ми кажете защо се интересувате от Петрович, може и да обмисля дали да ви кажа онова, което знам. Може би трябва да ви оставя за няколко минути, за да обсъдите този вариант?

Тя се изправи на крака, прибирайки бележника, кафето и чантата си.

Навън, в коридора, Джейсън ѝ отправи обичайния си недоумяващ поглед.

— Защо не искате да им кажете за скелета? Искам да кажа, щом веднъж доктор Уайлд потвърди самоличността, сведенията ще се появят в интернет, нали така?

— Да, но те няма да ги търсят. Защото не знаят това, което знаем ние. От своя страна аз не знам какво знаят те, но в момента, в който им кажа това, което знаем ние, те няма да имат причина да ни кажат онова, което знаят, и просто ще изчезнат отново отвъд Стената на Адриан, без ние да сме научили нищо ново. В това има логика, нали?

Джейсън я изгледа неуверено.

— Предполагам. Ами ако не ни кажат нищо?

— Тогава ще блъфираме и ще ги отпратим да си вървят. Което няма да им хареса, защото в такъв случай шефът им ще трябва да разговаря с нашия шеф, което съвсем няма да допринесе за щастието му.

— Но тогава нашият шеф ще ви трие сол на главата.

Усмивката, която му отправи Карен, би могла да разплаче малко дете.

— Не ми се вярва. Надали ще ми се кара за това, че защитавам недостъпността на данните от нашето разследване.

Пет минути по-късно тя отново влезе в стаята за разговори.

Маканеспи и Проктър изглеждаха потиснати.

— Ще ви покажем нашите карти, ако и вие покажете вашите — каза Маканеспи.

— Радвам се да го чуя. Вие първи, нали сте гости.

Карен си спечели крива усмивка от Маканеспи и още един ядовит поглед на Проктър.

— Аташирани сме към трибунала за военни престъпления в Хага. Ако трябва да бъдем честни, успехът му не беше категоричен. И причината за това се крие отчасти и във факта, че много важни участници в събитията така и не стигнаха до залите на съда. Бяха убити, преди да бъдат арестувани. Всички те бяха сърби. И основният заподозрян е генерал Димитър Петрович, който изчезна безследно малко преди да започнат убийствата.

Той се облегна назад и скръсти ръце върху внушителното си шкембе.

— Защо? Коя е причината да го подозирате?

Проктър въздъхна.

— Той често заявяваше публично, че трибуналят не се справя добре със задачата си. Че онова, от което има нужда, е истински форум, на който да се изнесе истината и да се постигне помирение, като в Южна Африка. Решихме да го потърсим след първото убийство, защото той се беше оплаквал, че именно това лице се радва на свободата си на гърба на избитите от него хървати. Дори беше дал сведения на трибунала за местонахождението на въпросното лице и за новата му самоличност. Но мислеше, че ние се мотаем, че не предприемаме нищо, а всъщност ние се стараехме да изградим силно обвинение срещу онзи човек. Така или иначе, когато решихме да видим какво прави Петрович, установихме, че той е изчезнал. Като че ли никой не знаеше къде е и какво прави.

Маканеспи кимна.

— А след второто убийство ни мина през ум, че Петрович е решил да вземе закона в свои ръце. По всичко личи, че си има свой малък списък. Ние сме на мнение, че дотук той е екзекутирал единадесет заподозрени военнопредстъпници.

На Карен почти й дожаля за него.

— Не, не го е направил.

Маканеспи я изгледа слисано.

— Какво искате да кажете?

— Какво знаете за това? — попита Проктър.

— Ще знам с абсолютна сигурност до двацет и четири часа, но съм почти убедена, че Димитър Петрович не е самотният борец за справедливост на Балканите. Най-вече защото е мъртъв от осем години.

— Мъртъв? — повтори Маканеспи.

— Не ми казвайте, че такава възможност не ви е минавала през ум. Това е една от най-често срещаните причини хората да изчезват безследно. Да не говорим пък, че през цялото това време сте се занимавали и с другите убийства от поредицата.

— Казахте „другите убийства“ — намеси се Маканеспи. — Значи няма съмнение, че вашият мъртвец е бил убит?

Карен кимна.

— Застрелян в главата.

— Ето на. От самото начало не съвпада. В случаите, по които работим ние, нито една от жертвите не е застреляна. На всички е било прерязано гърлото. И всички останали жертви са сърби. А Петрович е хърватин. Да не говорим пък, че той не е всеизвестен военнопръстъпник — отбеляза саркастично Проктър. — Защо би ни хрумнало, че той е една от жертвите на тази поредица от убийства?

— Не мога да преценя — каза Карен. — Но ако търсите Петрович, имам основание да мисля, че ще откриете останките му в нашата морга. Предполагам, че не можете да ми кажете кой би могъл да иска смъртта му? Може ли да е бил например онзи човек, който е станал първа жертва на убийствата, за които говорите?

Маканеспи се намръщи, после поклати глава.

— Не. Петрович можеше да бъде полезен свидетел в няколко процеса, но не беше ключов за нито един от тях. Имаше врагове, като всеки човек, който е играл значителна роля в онези конфликти, но никога не съм чувал да е на първо място в списъка на ненавижданите от някого личности.

— Следователно не можете да помогнете с нищо на моето разследване?

— Не — каза твърдо Проктър.

Маканеспи побутна една визитна картичка по масата към Карен.

— Но ако вие се натъкнете на нещо, което може да ни бъде от полза...

Карен избута стола си назад така, че краката му застъргаха по пода.

— За мен беше удоволствие — каза тя. Тонът ѝ подсказваше точно обратното. — Джейсън ще ви изпрати до входа, господа. Заета съм с разследване на убийство.

[1] Бък Ръкстън (1899–1936) — британски лекар от индийски произход, екзекутиран за убийството на жена си и прислужницата си; случаят е един от най-нашумелите през 30-те години на XX в., и се помни заради ползването на нови съдебномедицински похвати за уличаване на извършителя. — Б.пр. ↑

23.

Маканеспи и Проктър се изкачваха с усилие по хълма, на който се намираше хотелът им. Навсякъде из Единбург имаше неочаквани стръмнини, което бе причина за лошото настроение на задъхания Маканеспи.

— Какво, по дяволите, ще правим сега?

Той задаваше въпроса за трети път, откакто се бяха разделили с Карен Пири.

И получи и този път същия отговор.

— Проблемът е на Кагни, не е наш.

Такъв отговор не му вършеше работа. Маканеспи вече можеше да предположи с голяма доза сигурност, че Кагни е от хората, които винаги успяват да си припишат заслугите и да прехвърлят вината другиму. По някакъв начин фактът, че Петрович е мъртъв, щеше да се озове в списъка на техните неуспехи, също както бе станало и когато се предполагаше, че е жив. А тъкмо сега ползата от Проктър беше колкото от бетонен спасителен пояс.

Когато се върнаха в хотела, двамата се подредиха пред лаптопа на Проктър и се обадиха по скайп на шефа си. Кагни изглеждаше изнервен, но Маканеспи предположи, че това е защото е бил откъснат от среща с хора, които биха били по-полезни за кариерата му от двама юристи, заемащи второстепенни длъжности.

— Е, какво има? — Кагни се приведе към камерата, увеличената му и деформирана фигура зае средата на екрана. — Защо шотландската полиция се интересува от нашия човек?

— Защото са открили мъртвец и предполагат, че това е той — отвърна Маканеспи.

За миг очите на Кагни се разшириха. После лицето му се отпусна.

— Забележително. Къде?

— Не е важно къде. Онова, което ни засяга, е отговорът на въпроса „кога“.

Кагни се намръщи.

— Какво имаш предвид?

— Открили са скелет — каза уморено Проктър. — На един покрив в Единбург. Предполагат, че човекът е загинал преди осем години. Не е изчезнал, за да се превърне в отмъстител. Изчезнал е, защото е бил убит.

— Убит? Сигурни ли са в това? Ако става дума за скелет, как могат да бъдат толкова сигурни?

Сега вече тонът на Кагни стана раздразнителен.

— Куршум в главата е добро доказателство — отбеляза Маканеспи.

— А това не съвпада и с метода на убиеца в нашите случаи. При нас жертвите не са били подмамвани на място, където да бъдат убити, били са убити по време на някое от ежедневните си занимания. А и Петрович беше хърватин, не сърбин — допълни Проктър.

Кагни се облегна назад, смръщил чело в размисъл.

— Следователно някой е убил Петрович, преди да започнат другите убийства, което може да означава, че неговата смърт няма нищо общо с тях. Може да става дума просто за странно съвпадение.

— Съществува една далечна възможност скелетът да не е негов. Очакват резултатите от ДНК-анализа — допълни Маканеспи.

Кагни се поизправи и отръска някаква въображаема пращинка от ревера на самото си.

— Но вероятно такава възможност съществува само на теория. Оставете шотландците да се занимават с Петрович. Той вече не е наша грижа. Всичко това означава, че сме сгрешили с основния заподозрян — устните му се разтегнаха в пестелива, мрачна усмивка. — Задачата ви стана малко по-трудна.

— Къде се очаква да търсим сега? — попита нажалено Проктър. Според Маканеспи беше фатална грешка да се демонстрира безпомощност пред човек като Кагни.

— Всичко ли трябва да ви се обяснява буква по буква? Все още съществуват две възможни посоки на търсене. Първата е вътрешна. Трябва да разберете откъде е изтичала информация. Някой е имал достатъчно свободен достъп до тези разследвания, за да може да посочи с пръст жертвите. Намерете следа в документацията и я

проследете. Хората, които са имали такова ниво на достъп, не би трябвало да бъдат чак толкова много.

— Не е толкова просто — каза Маканеспи. — Най-вероятно повечето юристи, които работят в Схевенинген, са били наясно с предстоящите мерки. Ако ви се доверяват достатъчно, за да участвате в подготовката на процеса, значи имате достъп и до повечето материали.

— Тогава направете списък и работете по него.

Проктър понечи да каже нещо, но Кагни го прекъсна.

— Освен това има и външна линия на разследване. Трябва да отидете да разговаряте с хората от местната полиция, които са се занимавали с въпросните убийства. Възможно е някои от убийствата да са регистрирани от камери за наблюдение. Никой ли не се е занимавал с местните ченгета по онова време?

— По онова време никой не се беше загрижил особено за това — Маканеспи говореше ясно и твърдо. — Хората от отдела за защита на човешките права изразиха ужас и възмущение, както се очакваше от тях, но можеше да се забележи, че нощем не мокрят със сълзи възглавниците си. Тези зверове, които бяха на прицела на въпросния убиец — никой не се съмняваше, че са виновни. Нито за минута. Съществуваха някои въпроси относно сигурността на доказателствения материал. Някои съмнения, че не е достатъчно стабилен, за да издържи в съда. Но хората, които водеха разследването, бяха твърдо уверени във вината им. Така че когато започнаха да намират тези копелета мъртви, всеобщото мнение беше, че сме се отървали от едни боклуци.

Кагни измърмори нещо под нос.

— И това бе прието като раздаване на справедливост, така ли?

— Трибуналът направи, каквото можа. Продължава да го прави. Но понякога го възпрепятстват процедурни изисквания — отвърна с уморен тон Проктър. — Попитайте хората, които бяха пряко замесени в тази работа, и те ще ви кажат, че прекалено много от тези копелета бяха оправдани. Че прекалено много военнопредстъпници така и не бяха изправени пред съда. Някои от жертвите им са принудени всеки ден да вървят по едни и същи улици с хората, убили съпрузите или изнасилили дъщерите им. Няма да намерите много хора, които да твърдят, че са получили справедливост.

Кагни въздъхна.

— Както и да е. Краят на работата на трибунала бележи едно ново начало за Балканите. Време е да се сложи край, да се продължи напред. Както вече казах, тези убийства трябва да бъдат спрени и хората трябва да видят, че ние се заемаме с онези, които са вземали безнаказано закона в ръцете си. Искам този цирей да се пробие. Затова най-добре ще е да се върнете в Холандия и да си изготвите план за действие.

Лицето на Кагни застина за миг, после изчезна. Разговорът приключи.

Маканеспи погледна Проктър и сви примирено рамене.

— По всичко личи, че сме прецакани.

23.

Карен никога не бе имала напълно непринудени отношения с по-старшите от нея служители на полицията, дори преди да се стигне дотам благодарение на нея един от тях да излежава доживотна присъда за убийство. Беше доволна да се раздели с предишния си началник във Файф, когато я избраха да оглави отдела за исторически разследвания. Но само след седмици новият ѝ шеф бе повален от инфаркт, на негово място дойде човекът, когото се бе надявала да остави зад себе си. Помощник-началникът на полицията Саймън Лийс, когото наричаха без помен от добри чувства „Макарона“, бе твърдо убеден, че ако само подчинените му спазваха всички правила, в живота му не би имало никакви проблеми. Това негово убеждение го обрече на сблъсъци с Карен от самото начало.

Не че тя си бе поставила за цел да го дразни. Когато той пристигна в Глазгоу, видимо убеден, че е бил наказан да живее и работи сред хора, излезли само преди поколение от пещерите, тя далеч не беше единствената, към която той се отнасяше надменно и с пренебрежение. Това ѝ подеждаше като червен плат на бик. Карен знаеше колко добри са колегите ѝ в професията си. Само защото не бяха фукливи столични многознайковци, това не означаваше, че не са блестящи специалисти. Затова, когато имаше възможност да се попари самоувереността на Саймън Лийс, тя се възползваше с удоволствие. Беше намерила интересни начини да подкопава позициите му, не на последно място и с това, че му измисли прозвище, свързващо го със сладкиш, известен най-вече с поредица реклами, които сега биха били приети като нетърпимо расистки^[1].

Той се беше опитал да си отмъсти, като я държеше настрана от важните разследвания. Но нейната интелигентна и резултатна работа по студени досиета в полицията на Файф ѝ беше създала добро име, известно извън границите на полицейската централа, затова и тя бе избрана да води едно шумно разследване, чието успешно приключване развълнува въображението на публиката. Карен, жена без претенции да

бъде звезден образ на полицията, внезапно се превърна в любимка на медиите. Саймън Лийс бесня в продължение на седмици, тормозейки жена си и децата си с изблици на лошо настроение, които нямаше как да насочи към Карен.

Един от по-неприятните аспекти на новата му длъжност беше това, че отново трябваше да работи с нея. Но този път беше твърдо решил да не допусне тя да му се качи на главата. Държеше я изкъсо, внимаваше да ѝ отпусне толкова въже, с колкото най-много да може да се обеси, но не и да излезе от полезрението му. Поне веднъж седмично, в произволно избрано време, я призоваваше в кабинета си, за да ѝ поиска пълен отчет за хода на водените от нея разследвания.

Днес следобед тя се появи половин час след като той я беше извикал. Както обикновено, гъстата ѝ, тъмна коса изглеждаше така, като че ли посещаваше фризьора на Денис Белята. Гримът ѝ беше почти незабележим, костюмът — измачкан, панталонът бе малко по-изопнат, отколкото трябваше от широките ѝ бедра. Той винаги бе предполагал, че Карен е лесбийка, с което в днешната полиция не би имала проблем, но наскоро разбра, че живее с някогашния си помощник Фил Пархатка. Вероятно му е наредила да легне с нея, каза си кисело Лийс.

— Очаквах ви по-рано — каза той, подреждайки документите по бюрото си.

— Трябваше да проверя някои неща и не обърнах внимание на времето — тя сви безразлично рамене. — Знаете как е, когато се появи интересна информация.

И тя се подпря на един елегантен шкаф, който той беше донесъл тук от къщата на баба си. Секретарката му го лъскаше до огледален блясък. Лийс беше уверен, че Пири е наясно с това.

— И за какво точно става дума? Каква е тази „интересна информация“?

Той наподоби кавички с пръстите си.

— Става дума за конфликтите на Балканите в края на миналия век — каза тя уверено. — Хърватия, Босна, Косово.

— Какво общо има всичко това с нас, за бога? Нямате ли си друга работа?

— Това ми е работата. Открихме скелет на покрива на училището „Джон Дръмонд“. Доктор Уайлд... нали си спомняте

доктор Уайлд?

Лийс се опита да потисне потръпването си. Още една от тези проклети, вбесяващи жени. Беше се появила с кални работни ботуши и някакво яке от промазана материя, което изглеждаше така, сякаш бе скрила дребни животни в джобовете му, и бе успяла да помогне на Карен Пири да прегazi като с подковани обувки стандартните процедурни изисквания. Те двете бяха успели да усложнят живота му много повече, отколкото би искал.

Още по-лошо бе това, че Пири бе съумяла да разреши случая с невероятно нисък бюджет, защото преди те двете да си напъхат носа в случая, практически нямаше нищо за разрешаване.

— Спомням си — отвърна той. Тонът му криеше предупреждение.

— Тя казва, че скелетът е бил на покрива в продължение на пет до десет години. Имаме други лабораторни резултати, които подсказват, че става дума за хърватски генерал от запаса, който е бил съветник на НАТО в Босна и един от наблюдателите на ООН в Косово. Изчезнал от полезрението на всички преди осем години.

— Какво, по дяволите, е правел на някакъв покрив в Единбург?
— Лийс не можа да потисне възмущението си. За какво му е било на този човек да идва чак от Хърватия, за да се остави да го убият в Единбург?

— Все още не мога да бъда сигурна. Когато изчезнал, живеел в Оксфорд. С една преподавателка по география. Тя си помислила, че е духнал в Хърватия при някакво предполагаемо семейство, което тя не познава.

— И все пак, защо Единбург?

— Имаме основание да предполагаме, че се е занимавал със свободно катерене по сгради. При това положение може да е дошъл в Единбург специално за да се катери по „Джон Дръмонд“.

— Да се катери по „Джон Дръмонд“? Това не е някаква проклета планина, главен инспектор Пири. Какво искате да кажете с това, че щял да се катери по „Джон Дръмонд“?

Карен повдигна вежди.

— Както вече казах, става дума за свободно катерене по сгради. По сгради, за които се приема, че представляват предизвикателство, каквато е „Джон Дръмонд“.

— Какво? Искате да кажете, че се отнасят със сградите като с гигантска тренировъчна стена?

Лийс като че ли я подозираше, че си измисля в движение.

— Положението е горе-долу такова.

Преди тя да успее да каже още нещо, телефонът ѝ иззвъня.

Като че ли никога не го беше чувала да казва, че иска телефоните да се изключват в негово присъствие, тя отговори, пояснявайки:

— Налага се да приема разговора.

Отблъсна се от шкафа и му обърна гръб.

— Имаш ли нещо за мен?

Дълга пауза.

— И няма никакво място за съмнение?

Отново пауза.

— Блестящо. Благодаря. Ще ти се обадя след малко.

Тя прибра телефона в джоба си и се обърна отново с лице към Лийс.

— Получих потвърждение, сър. Скелетът на покрива несъмнено принадлежи на Димитър Петрович. Споменах ли, че черепът е пробит от куршум в челото?

— Не, не сте.

— С което той става моя отговорност. Трябва да отида да съобща новината на любовницата му. Тя всъщност му е жена. Да се надяваме заради нея, че когато са се оженили, не е имал вече жена в Хърватия — полуизвърнатата, Карен вече се насочваше към вратата. — Очевидно е, че може да се наложи да отида до Хърватия. Враговете му най-вероятно се намират там.

— Хърватия? Как бихме могли да си го позволим?

— Ако се наложи да отида, ще намеря евтин полет. Не мисля, че ще се наложи да идва и Джейсън. Но междувременно ми е необходим експерт по Балканите. А затова, предполагам, ще трябва да отида в Лондон — тя вдигна ръка, за да потуши все още произнесеното му възмущение. — Не се притеснявайте, ще изчакам да се появят евтините билети.

И тя си тръгна, преди той да успее да каже нещо повече, оставяйки го ядосан и надхитрен. Предполагаше се, че той е неин шеф. От него се очакваше да вдъхва респект у подчинените си. Как така тя

винаги успяваше да се справи с него? Рано или късно трябваше да ѝ покаже кой е шефът.

Лийс щеше да очаква този миг с нетърпение.

[1] Във въпросната реклама на Lee's Macaroons се споменава думата „негърче“. — Б.пр. ↑

24.

Теса не разпозна номера, но все пак отговори на повикването. Никога не можеше да знае дали от нищото няма да се появи човек с ключова информация, която би могла да освети нещо, което някое правителство би предпочело да запази в тайна. Но гласът от другата страна не беше непознат. Теса разпозна незабавно Карен Пири.

— Новини ли имате? — попита тя.

— Боя се, че е така. Получихме резултатите от ДНК-анализа и вече няма никакво съмнение, че човекът, открит на покрива на училище „Джон Дръмонд“, е Димитър Петрович. Съжалявам, знам, че сте били близки.

— О, господи! — простена Теса.

— Разбира се, бих предпочела да го кажа лично на професор Блейк. Но си помислих... дали няма да е по-добре да ѝ го кажете вие? Ако не искате вие да занесете тази новина, аз съм готова да ѝ се обадя, но може би ще трябва да отидете при нея? Човек не би трябвало да бъде сам, когато научава такова нещо.

— Разбира се, че ще ѝ кажа.

Теса не можеше да прецени как точно се чувства. Беше очаквала тази новина от мига, когато чу онова, което им разказа Карен, но потвърждаването на предположението беше нещо различно. В сърцето си тя бе вярвала, че Митя ще се появи рано или късно. Онова, което не бе могла да предвиди, бе, че вестта за завръщането му ще бъде донесена от една възпълна, враждебно настроена шотландка със зле подстригана коса.

Митя би очаквал нещо по-добро.

— Ще вземем показания от нея, когато дойде времето, но това могат да направят и хора от местната полиция. Ако тя се интересува от нещо, може да ми се обади по всяко време.

— Ще има ли разследване на убийството? И вие ли ще го водите?

— Да. Но тъй като случаят е отдавнашен и следите, осигурени от доказателствения материал, са ограничени, разследването няма да бъде широкомащабно. Кое не означава, че няма да проследим всяка улика и да търсим във всички посоки. И като стана дума за това, налага се да ви задам един въпрос, който точно сега ще прозвучи крайно неуместно.

Теса изсумтя иронично.

— Интересувате се дали съм спала с него? Това искате да знаете, нали?

Тя чуваше дишането на Карен на другия край и си представи как тя разкривява лице в смутена гримаса.

— Е, спяхте ли с него?

Смехът на Теса беше нисък, гърлен.

— Предположението ви не би могло да бъде по-погрешно, госпожо главен инспектор. Митя Петрович беше точно обратното на онова, което ме привлича. Вижте, аз съм лесбийка. Можете да попитате когото и да било от познатите ми. Това не е тайна. Не проявявах какъвто и да било сексуален интерес към него. Много го харесвах и фактът, че приятелката ми беше щастлива с него, ме караше да му пиша много червени точки. Но аз и Митя? Такова нещо не би могло да се случи.

— Разбирам. Но трябваше да попитам. Вие сте адвокат, ще ме разберете.

— Не съм засегната. И ви благодаря, че не ме попитахте пред Маги. Затова пък ето какво ще ви кажа, без да искам нещо в замяна. Митя не е избягал, защото е спял с друга жена. Хлътна страховито по нея в Дубровник и беше все така влюбен, когато изчезна. Знам, че хората говорят така за всеки, който напуска жена си, но той наистина й беше предан. Затова така и не можах да приема убеждението на Маги, че той просто си е взел шапката и я е изоставил, за да се върне към живота, който е оставил зад себе си.

— И какво се е случило според вас?

Теса бе лежала будна до малките часове, обмисляйки какво да каже, когато се стигне до неизбежните въпроси. Дали да признае за мрачните си предположения, които бе разкрила пред Маги? Или, след като те така или иначе се бяха оказали неоснователни, да не размътва излишно водата? Накрая бе взела решение.

— Не знам какво да мисля. Първоначално предполагах, че му е било заповядано да се върне на служба, да изпълнява някаква задача на разузнаването под прикритие. Но след като мина толкова много време... Е, казах си, че задачата, която е бил призван да изпълни, се е провалила по ужасен начин. Че или е мъртъв, или е затворник в някаква адска дупка.

— Но нали вие сте защитник на човешките права? Нямате ли контакти, с помощта на които да проучвате подобни въпроси?

— Какви въпроси? Кой лежи в затворите на талибаните? Или лежи в килия-единочка в някоя от държавите на Персийския залив, без право на адвокат? Обсегът на дейността ми има своите граници, госпожо главен инспектор. През повечето време аз съм просто една скромна част от машината на международния съд. Разбира се, пускала съм запитвания при всяка възможност. Предполагам, ясно ви е, че нито веднъж не успях да открия нещо. Но това не означава, че някои от предположенията ми не са били основателни. Продължавах да питам, защото не знаех, че той лежи мъртъв на някакъв покрив в Единбург — Теса се взря мрачно през прозореца на офиса си, без да вижда улицата долу или къщите отсреща.

— Споменавали ли сте за тази своя теория пред професор Блейк?

— Разбира се. И тя не я прие. Беше си наумила да вярва, че той си е отишъл у дома. Оказва се, че и двете не сме били прави. А сега, ако нямате други въпроси, смятам да си наляя нещо по-силно за пиене и да отида да съобщя на най-добрата си приятелка, че съпругът ѝ никога няма да се прибере у дома.

Маги открай време обичаше след консултация да изпраща до вратата своите докторанти. Така се постъпва с приятели; тя винаги бе мислила, че по този начин срещите им добиват по-неофициален характер. Когато отвори вратата, за да изпрати интелигентния канадец, който готвеше докторат на тема „Пазарна география от постмод периода“, тя не очакваше да види Теса, седнала в коридора пред жилището ѝ. Но разбра незабавно, че новините не са добри.

Маги изобщо не чу последните забележки на докторанта, който отново изреждаше най-важните точки от следващата глава на работата си. Тя виждаше само Теса, която се изправи, все още завидно леко и

гъвкаво, независимо от изминалите години. Маги отстъпи мълчаливо и подкани с жест приятелката си да влезе. Затвори вратата безкрайно внимателно, като че ли, ако успееше да не я затвори шумно, това по някакъв начин щеше да я предпази от лошите новини. После се облегна на нея и зачака.

Теса я погледна, лицето ѝ беше мрачно и изпито.

— Той е — каза тя. — Няма място за съмнение.

Маги затвори очи и стисна юмруци. Без значение колко дълго е очаквал такава вест, човек никога не можеше да бъде подготвен за нея. Испита внезапен студ, като че ли неочаквано бе доловила леден полъх от климатик. По тялото ѝ премина тръпка, която я върна рязко към действителността. Тя отвори очи и видя Теса — с полуотворени устни и тревожни очи, вдигнала ръце, като че ли се канеше да пристъпи и прегърне Маги, но не беше сигурна, че тя ще приеме прегръдката ѝ.

Затова Маги се отблъсна от вратата и премина разстоянието между двете, позволявайки на Теса да я прегърне.

— Толкова, толкова съжалявам — каза Теса. — Съжалявам за всичко. За всичко, което съм мислила, за всичко, което казах и с което ти причиних такава болка. Съжалявам.

— Знам — измънка Маги. — Знам.

Двете стояха прегърнати, а Маги изгуби представа за времето. Мислеше объркано, че би трябвало да плаче или да крещи, или да къса дрехите си в някакъв мощен, библейски изблик на скръб. Но единственото, което чувстваше, беше онзи вцепеняващ студ, който не ѝ позволяваше да изпълни жестовите, традиционно съпровождащи скръбта. След известно време Теса каза:

— Искаш ли нещо за пиене?

Маги се отдръпна от нея и въздъхна.

— Не знам какво искам. Не знам как се чувствам. Винаги съм вярвала, че един ден той ще влезе през тази врата.

— Може би, ако ми беше казала, че сте се оженили, аз нямаше да бъда толкова скептична.

Теса отиде до прозореца и се загледа над покривите на къщите.

— Кога трябваше да ти го кажа — преди или след като спях с теб? — гласът на Маги беше рязък, думите изплюяха като плесница.

— О, господи, това не е честно — възрази Теса. Тя се обърна рязко и застана лице в лице с приятелката си. — Намерихме утеха една

в друга. Не би трябвало да има търсене на вина. Ти страдаше толкова много, Маги. А и аз чувствах липсата му. Дадохме си обич и подкрепа, когато и двете се нуждаехме от това.

Маги изпуктя пренебрежително.

— А после аз от своя страна ти причиних болка, когато разбрах, че вече нямам нужда от теб.

Теса сви рамене.

— Това вече е без значение. Важно е само, че все още ти имаш мен, а аз — теб.

— Но нямаме Митя — гласът на Маги прозвуча потиснато — почти толкова, колкото се и чувстваше. — Казах ти, че той не е убиец. Толкова пъти ти казвах, че не е в състояние да извърши такива неща.

Теса изкриви лице в кисела гримаса.

— По онова време за мен това звучеше не по-малко убедително, отколкото за теб — идеята, че се е върнал при някакво загадъчно семейство, като героя от „Децата от гарата“^[1].

Маги въздъхна.

— Искан ми се да беше станало така. Искан ми се да беше жив, дори това да би означавало, че не мога да бъда с него. А през всички тези години той е лежал мъртъв на някакво чуждо място, вместо да бъде с хора, които го обичат — тя като че ли се задави. — Бих дала всичко ти да се окажеш права — през цялото това време той да е избивал онези злодеи, които съсипаха страната му. Стига да можеше да е още на този свят, да чувства дъжда, вятъра и слънцето. Той беше толкова пълен с живот, Теса. Дори в най-тежките времена у него имаше такъв дух, такава енергия, благодарение на които всичко ставаше възможно.

— Знам. Още не мога да го възприема.

— Кой може да го е убил, Теса?

— Човек от миналото му. Създал си е доста врагове по време на войната.

Маги поклати глава.

— Не, това не звучи логично. Ако беше човек от миналото му, не би го убил по този начин. Той познаваше враговете си. Никой от тях не би успял да се доближи толкова до него, че да извърши това. Защо да се катери с него по някаква сграда и чак тогава да го застреля в главата? Ако някой е искал да го убие, защо просто не го е пресрещнал

на улицата и не го е застрелял? Защо е трябвало да отива в далечен град, да се катерят заедно, което предполага доста голяма близост между двамата, а после да го застреля?

— Следователно ти мислиш, че убиецът е човек, на когото той е имал доверие? Човек от родината му?

— Не намирам друго обяснение. Ако отиваш с някого на свободно катерене, би трябвало да му имаш доверие, нали?

— Така е — Теса се намръщи. — Ако е бил човек от Балканите, хората от контраразузнаването би трябвало да знаят за пребиваването му в страната. Мога да попитам Тио Проктър — нали си спомняш, онзи човек, който ми се обади, когато все още приемаха Митя за заподозрян? Той би могъл да се порови и да види дали през онзи уикенд наблизо не е имало лица от балканските страни.

— Би ли се обадила? Мислиш ли, че ще ти дадат отговор?

Теса сви рамене.

— Мога да опитам. Нали се предполага, че всички играем в един отбор.

Бледа искрица надежда припламна в очите на Маги.

— Трябва да знам, Тес. Трябва да разбера кой е направил това с него.

— Знам — Теса тръгна към кухнята. — Имам нужда да пийна нещо — каза тя през рамо. — Ти искаш ли?

— Уиски. „Дагавулин“ — отвърна Маги. — Искam нещо с вкус на лекарство. Искam нещо, от което да се почувствам по-добре — изведнъж коленете ѝ отказаха да я държат и тя залитна към добре познатото канапе. Когато Теса се върна с напитките, тя седна до приятелката си така, че телата им се докосваха, съюзници в споделянето на болката.

— Може никога да не узнаем отговора — каза Теса. — Може би няма смисъл да се надяваме.

Маги отпи дълбока глътка уиски и направи гримаса, когато тежкият му, торфен вкус достигна до вкусовите ѝ рецептори.

— Някой го е убил. Някой, на когото той е имал доверие. И за това трябва да е имало някаква причина. Няма да обърна гръб на Митя. Ще разбера кой го е направил това, Теса. Ще разбера кой му е отнел живота.

От самото начало беше ясно, че защитниците на Дубровник са безнадеждно малобройни. Единствената редовна войска в града беше един взвод от леката пехота, разположен в укреплението на хълма Сръдж, останало от Наполеоново време, близо до къщата на Варя. Според Митя то щеше да бъде мишена на вражеските сили.

— Трябва да се изнесеш оттам — настояваше той.

— Не мога просто да им обърна гръб. Винаги са били толкова мили с мен, още от пристигането ми тук.

— Всеки, който има възможност да напусне града, го напуска. Мислиш ли, че ще те вземат със себе си, ако решат да бягат? Вярвай ми, Маги, един ден ще се прибереш и ще откриеш, че къщата е пуста, а шкафовете и гардеробите — празни. В такива времена хората се грижат първо за най-близките си. Точно това правя и аз. Ако държиш да останеш, искам да бъдеш на сигурно място.

И аз се съгласих. Но той се оказа прав за семейството на Варя. В края на седмицата тях вече ги нямаше, бяха решили да се оставят на милосърдието на някакви свои роднини в Словения. По ирония на съдбата къщата им остана незасегната от последвалия артилерийски обстрел, докато представите на Митя за сигурност се оказаха коренно погрешни.

Тъй като толкова се гордееше с града си и онова, което той бе съхранил от миналото, му се струваше невъзможно сърбите да бомбардират обект, включен в списъка на Световното културно наследство. Затова двамата се пренесохме да живеем в един апартамент в самото сърце на Стария град, съвсем близо до катедралата, от прозореца на спалнята ни се виждаше част от пристанището. Там бе живял негов приятел, чиновник от ЮНЕСКО, който бе избягал от града още в началото на бойните действия при Вуковар. Често съм се питала дали този човек се срамува, дали изпитва вина при мисълта, че е изоставил приятелите и съседите си, когато си спомня за Дубровник. Вероятно не; такъв тип емоционални реакции пречат да продължиш да водиш пълноценен живот.

Апартаментът беше просторен и добре обзаведен. Представата на Радо за кухненски килер явно се ограничаваше до пакети с полуготови спагети и бутилки уиски. Когато се нанесохме там, аз се смях на запасите му. Скоро след това промених

отношението си и редовно отправях благодарствени молитви за предвидливостта му. В град под обсада наличието на добре зареден килер винаги е великолепно изходна точка за сделки. А чашата уиски в края на деня се превръща в едно от върховните удоволствия на живота. Това, че Митя прекарваше известно време с мен там, за мен беше глазура на тортата, овкусителят на полуготовите спагети.

Въпреки любовната еуфория животът скоро започна да става доста тежък. Голямата офанзива срещу Дубровник започна на първи октомври. Войските ни нападناха от югоизток, от север и от запад. Артилерията обстрелваше хълма Срџдж; грохотът на оръдията разтърсваше града на неравни интервали. Все още, когато близо до мен избухват неочаквано фойерверки, сърцето ми се свива. А самолетите МИГ-21 на военновъздушните сили бомбардираха Комолач, на запад от нас, прекъсвайки нашето електрозахранване и водоснабдяване.

Живяхме без ток и вода до края на декември.

Приемаме основните елементи на съвременния живот като нещо разбиращо се от само себе си, докато не бъдем лишени от тях. Хората живеят прилично и без тези неща, чието присъствие ние приемаме за задължително, но те се справят, защото никога не са губили уменията си за това поради тяхното наличие. След като цял живот щракването на ключа ти е осигурявало електричество и завъртането на кранчето — вода, липсата им е първоначално обезпокоителна, а после става мъчително потискаща.

В града имаше няколко генератора, но горивото беше много скъпо и ги ползваха рядко. Повечето хора имаха малки запаси от свеци, но те скоро свършиха. Градът скоро придоби навика да заспива с падането на нощта. Тази година беше необичайно студено и един от начините да се затоплиш бе да се завиеш добре в леглото. Освен това скоро въведоха вечерен час и прозорците задължително трябваше да се затъмняват. Онези от нас, които се опитваха да продължат да се срещат вечер, за да поддържат някакво бледо подобие на интелектуален живот, скоро изгубиха тази възможност.

Митя се прибираше рядко. Трудно е да си го представи човек в нашия свят на светкавични комуникации, но тогава в целия обсаден град имаше един сателитен телефон и факс, които се местеха почти ежедневно, за да бъдат опазени от обстрела, и Митя най-често бе

край телефона. Вражеските хеликоптери постоянно бръмчаха над града, търсейки сателитната чиния. Забележеха ли я, се появяваха МИГ-ове те и се опитваха да я извадят от строя.

Дори по-ужасни от жестокия обстрел от самолетите бяха артилерийските канонади. Те бяха насочени първоначално към укреплението на Сръдж. После към хотел „Белведере“. После — хотел „Аржентина“. И така нататък. Спомням си как стоях в Международния университетски център с група бежанци от близките села и градчета и гледах как боровеите по Сръдж се превръщат във високи стълбове от пламъци, когато ги обсипваха със запалителни бомби. Гледката на ярките оранжеви и жълти пламъци по целия хребет изглеждаше съвсем нереална, а сетне по-тъмни огнени капки започваха да се стичат надолу по хълма, към града. А после внезапно бяхме заобиколени от облаци пеперуди, отлетели от огнения ад, в който се бе превърнала естествената им среда. Моментът беше напълно сюрреалистичен.

Не можех да разбера защо сърбите искаха да унищожат Дубровник. Градът нямаше стратегическа стойност. Стените го правеха почти непревземаем — разрушаването им бе единствената приложима в случая тактика. Но защо да унищожаваш един град, ако имаш за цел да го включиш в границите на своята империя? Една вечер, когато Митя се върна късно с кутия ароматни свеци, която някой беше „заел“ от един магазин за подаръци, и ние седяхме в трептящата им светлина, аз му зададох този въпрос.

— Като че ли всяка сграда, регистрирана като паметник на културата, всеки хотел и всяка болница са под прицел, всяка църква и манастир, с изключение на сръбската православна църква. Няма да остане нищо друго освен руини. Защо постъпват така с града?

— Тъкмо защото е рай за туристи — отвърна той. — Те искат да изтъкнат именно това, че няма да успеем да се скрием зад историята си. Искат да покажат на света, че няма да се впечатлят от чуждата преценка за онова, което има стойност. Освен това мислеха, че сме лека мишена и че ще се предадем при първия изстрел. Но си направиха зле сметките. Не прецениха колко обичаме своето минало. Своята култура. И своята страна.

Въздъгнах.

— Човек би си казал, че те биха разбрали тъкмо това. В продължение на столетия вие, на Балканите, се сражавате за тези неща.

Той доля уиски в чашите ни. По мрачното му лице се изписа умора.

— И вероятно и през следващите хиляда години ще воюваме за тях. По някакъв странен начин сякаш е почти логично това да се случва в Дубровник. Средновековна война в един средновековен град.

Той, разбира се, не беше прав. Войната беше напълно съвременна, а Дубровник беше и модерен град. Разчитахме на местните престъпници — хора, които се бяха занимавали с контрабанда и разполагаха с бързи, тихи корабчета, хора, които познаваха всяко ъгълче от далматинското крайбрежие, хора, които се промушваха светкавично между сръбските кораби и скалистите брегове, за да носят оръжие и вода, лекарства и мляко. Те поддържаха живота ни.

На сърбите не им се понрави да бъдат надхитрени. Затова един ден обсипаха със запалителни бомби старото пристанище. Аз бях сред малцината, които, късно същата вечер, след отбоя и след вечерния час, се промъкнаха до пристанището, за да видят какво е станало.

Беше светла лунна нощ; помня, мислех си че рискуваме ужасно, защото пилотите на МИГ-овете щяха да виждат ясно мишените си, ако излезеха на нощен полет. Улиците бяха тихи, потънали в зловещи сенки.

Но откъм пристанището се виждаше заревото от десетки горящи лодки и корабчета, отнасяни от вятъра и вълните в открито море. Горяха, а после потъваха. Ирландката, която стоеше до мен, промърмори:

— „И ражда се ужасна красота.“^[2]

Тогава за първи път разговарях с Теса Миноуг.

Знаех коя е тя; хората в Международния университетски център не бяха толкова много, че да можеш да съхраниш анонимност. Но дотогава пътищата ни не бяха се пресичали. Върнахме се заедно от пристанището и се оказа, че тя живее съвсем близо до нашия апартамент.

Поканих я да пийнем по нещо и така се зароди едно приятелство, което съществува и досега. До ден-днешен Тес е първият човек, към когото се обръщам, когато изпадна в затруднение, може би защото близостта ни се затвърди под обстрел.

Чувствам се малко неудобно да го кажа, но двете връзки, които означават най-много за мен на този свят, са плод на войната в Хърватия. Ако не беше непосредствената заплаха от война, Митя вероятно нямаше да бъде в Дубровник, когато аз бях там. И ако не беше онзи миг на пристанището, сигурно нямаше да се сближа с Теса.

Не ме разбирайте погрешно. Не стигам в егоцентризма си дотам да твърдя, че войната не е изцяло лоша, щом може да има и такива положителни последици. По-скоро изпитвам известно неудобство, че от онзи ад, какъвто бяха Балканите в края на двайсети век, аз спечелих толкова много.

[1] „Децата от гарата“ — популярен детски роман от Е. Несбит, публикуван за първи път през 1906 г., многократно екранизиран. — Б.пр. ↑

[2] У. Б. Йейтс, „Великден 1916“. — Б.пр. ↑

25.

Когато се прибра в ранния следобед, Карен откри с учудване Фил да реже зеленчуци в кухнята. За ръководители на отдели като нея такова нещо като извънредно работно време не съществуваше. Но беше работила неведнъж до късно и през уикендите, без да се оплаква, затова реши, че може да си тръгне по-рано днес, когато нямаше никакви срочни ангажименти в програмата си. Освен това винаги разсъждаваше по-добре, когато беше във от офиса.

— Какво правиш у дома по това време? — попита тя, застава зад него и го прегърна, залепяйки една целувка на врата му.

Той потръпна от удоволствие.

— Полека, ножовете са остри. Тази сутрин всичко се оплеска. Следяхме го и знаехме, че от снощи привечер си е у дома. Но когато нахлухме вътре тази сутрин, птичката беше отлетяла.

— Как така?

Карен свали сакото си и го окачи на най-близкия стол.

— Никой не иска да поеме отговорност, но обяснението ми се струва очевидно — момчетата от нощната смяна са решили, че той няма да излиза повече и са прескочили да пият кафе или да хапнат нещо. И нашият човек или е имал късмет да потегли към летището точно по същото време, или е следил хората, които го следяха.

— Летището?

— Да. Жена му каза, че решил да прескочи за няколко дни до Лихтенщайн — доколкото разбирам, за да каже „здрасти“ на паричките си.

— Гадост.

— Именно. И все пак, вината си е наша. Трябваше да попитам жена му за неговите планове.

— Значи според теб той е наясно, че сте му вдигнали мерника?

Фил поклати глава и изсипа куп нарязани червени чушки и лук в димящия тиган.

— Не мисля, че е бил наясно. Опасявам се, че жена му ще му подсказе. Кълнеше се, че няма да го направи. Макар да отказва да свидетелства срещу него в съда, ми се струва, че няма нищо против да го обезвредим по нашия начин. Само че човек никога не може да бъде сигурен. Кой знае как ще се развият нещата, когато тя застане лице в лице с него.

Обви ги съскащ облак ароматна пара, докато той мачкаше чесъна и го добавяше в тигана.

— Това са глупости. Не мога да си представя какво е да живееш в ужас от човека, за когото се предполага, че те обича.

Фил се обърна и се ухили.

— Ами аз като че ли мога.

— Не е смешно — отвърна тя с усмивка.

— Е, какво води пък теб у дома?

Той отново се зае с тигана, започна да бърка ожесточено, добави накълцан копър и шепа нарязан „чорисо“.

— Трябва да обмисля следващия си ход. Освен това не съм прекъсвала работа, откакто открихме скелета в събота.

— Е, докъде стигна?

Така бяха работили най-добре и когато бяха в един екип, обсъждайки заедно идеите си. И двамата не виждаха причина да престанат с тези разговори, макар че вече работеха върху съвсем различни случаи. Технически погледнато, нямаха право да обсъждат поверителни сведения извън екипа си. Но Карен никога не се беше впечатлявала от правила, в които не намираше смисъл, а Фил прихвана от нея този навик.

Карен му разказа какво се беше случило през деня.

— Ще ми се да бях съобщила лично новината на Маги Блейк. Да можех да видя реакцията ѝ. Не че я подозирам в нещо. Ако е имала намерение да го пречука, е имала и много възможности да го направи, и то не по такъв сложен начин.

— Но е винаги добре да видиш реакцията на съпругата или съпруга — Фил прехвърли зеленчуците в тенджерата, после добави една консерва млени домати и малко босилек. — Остана ли червено вино от снощи?

— Струва ми се, че има около чаша в бутилката — Карен отиде да вземе виното от дневната. Идвайки обратно към кухнята, тя каза: —

Ако питаш мен, човекът, който е направил това, е дошъл от миналото му. От войните на Балканите. Бил е там през цялото време, разбираш ли. По време на войната в Хърватия — в хърватската армия, в разузнаването на НАТО за Босна, а после е работил за ООН в Косово. Имал е предостатъчно възможности да си създаде врагове. По времето, когато е изчезнал — вероятно по това време е бил убит — всички обвинения за военни престъпления вече са били представени пред трибунала, но несъмнено делата все още са били в ход. И доста от обвиняемите все още не са били арестувани. Така че не би било странно, ако някой от времето на войните е имал сериозни причини да премахне Петрович.

Фил изсипа останалото вино в тенджерата.

— Сега ще оставя всичко да покъкри — каза той.

— Може би ще сложиш мъничко лют пипер? — Карен се ококори умолително.

— О, добре де. Но само защото те обичам, ясно ли е?

Фил извади мелничка за пипер от шкафа и я завъртя един-два пъти над тенджерата.

— Освен това един от катерачите каза, че когато Петрович ходел на свободно катерене, го правел с някакъв свой познат от Югославия.

— Предполагаш, че е бил някой, който е живеел постоянно тук?

— Да, или пък е идвал редовно в страната. Но според Маги Блейк той не се виждал често с хора от миналото си.

— Което може да означава, че е имал сериозна причина да избягва хората от миналото си?

— Идеята не е лоша. Като се има предвид, че е работил в разузнаването, вероятно е знаел разни неща, които определени хора не са искали да бъдат огласявани — Карен си взе една круша от фруктиерата и я ухапа разсеяно. — Може това да са дори хора от нашите — допълни тя, мислейки за Маканеспи и Проктър. Може пък поводът за посещението им да не е бил пълна измишльотина. Може да са се опитвали да разберат какво й е известно.

— Е, как ще научиш истината за загадъчното му минало? — Фил си взе стол и седна срещу нея. — Предполагам, че сред нашите висши военни трябва да има хора, които го познават от Косово?

— Да, но те няма да кажат нищо полезно на такива като мен. Особено ако и те работят в разузнаването. Дори да са пенсионирани,

не си отварят устата. Не, имам по-добра идея. Минах през книжарницата до университета, за да видя какви книги имат за войните на Балканите. Бяха учудващо много. Много хора като Маги Блейк си изкарват поминъка от нещастieto на хората. Като онези книги за истински престъпления. Както и да е, прегледах азбучните показалци отзад и открих в един от тях неговото име. Авторът споменава, че се е запознал с Петрович след обсадата на Дубровник, когато той бил още само полковник. Описва го като един от обещаващите таланти, като един от хората, които давали надежда, че ще изградят бъдеще, което да не бъде толкова безумно като миналото.

— Само това ли казва?

— Казва само това, когато го споменава по име. Но този тип явно е познавал всички, които са били от някакво значение тогава. Той е журналист. Занимавал се е с Балканите по време на всички военни конфликти и след това. Работил е доста за Би Би Си, не само за печатните медии. Успях да го откроя, той сега е в Бразилия. Тази година там май предстои някакво голямо спортно събитие? — Тя замълча театрално и Фил й се изплези. — Та се уговорихме да говорим по Фейстайм — тя се ухили. — Останах с впечатление, че според Макарона случаят не ми е в категорията. Очаквам с нетърпение да му докажа, че греши.

Тео Проктър се отпусна тежко в стола зад бюрото си.

— Капнал съм, мамка му — оплака се той. — Толкова търчане насам-натам, и за какво беше всичко? Ако бяхме почакали, вместо да преследваме Маги Блейк из Глазгоу, пак щяхме да сме там, където сме сега. Би трябвало да съм у дома и да си пия студената бира преди вечеря.

Маканеспи сви рамене и включи компютъра си.

— Ако нямаш намерение да правиш нещо друго, освен да хленчиш, можеш да се прибереш и да постъпиш именно така — той загледа мрачно екрана, а дебелиите му пръсти се плъзнаха по клавишите, отваряйки таблицата, която бе съставил, когато все още вярвах, че Димитър Петрович е търсеният от тях отмъстител.

— Какво друго да правя?

Проктър свали сакото си и го хвърли на съседното бюро като нацупено дете.

— Имаме отличен шанс да намерим солидни доказателства по последния случай, Мирослав Симунович на Крит. Запази ни места за първия полет дотам. Сигурно има някакъв утре сутринта, туристическият сезон е в ход. Провери архивите и виж кои са хората, водили разследването от гръцка страна. После ги уведоми с мейл, че пристигахме да преразгледаме случая.

Проктър зяпна пред тази проява на решителност.

— Да не си се побъркал?

— Ти не разбра ли какво каза Кагни? Възможността да не се справим изобщо не се обсъжда. Чака ни сериозно наказание, ако не му осигурим онова, което очаква от нас. Е, това може да е начин да се отърве от нас, но ако е така, нямам намерение да си тръгна, без да се съпротивлявам, разбра ли? — Той се обърна отново към екрана и го загледа намръщено. — И мислиш, че гръците ще се съгласят да сътрудничат просто ей така? „Здравейте, идваме от Хага да ви покажем как се работи както трябва, дръвници такива.“ Няма начин да не успеем, нали?

— Е, мисля, че можем да действаме с малко повече финес.

— Може би идеята трябва да е „Имаме един-двама заподозрени по случаи, подобни на този, затова искаме да го огледаме и да видим дали няма да намерим нещо полезно за нас“. Че може да намерим нещо за хора, за които те е нямало как да знаят, че представляват интерес за нас такива неща. Че се надяваме те да са открили някоя ключова улика, която да ни помогне да изградим обвинението. На това му казват „ласкателство“, Тио. — А какво ще правиш ти, докато аз се занимавам с всичко това?

Намръщеният уелсец беше възплъщение на онеправдан човек.

— Ще прегледам съдържанието на таблицата ред по ред. Трябва да стесним кръга на точките, откъдето може да е изтичала проклетата информация за предстоящите арести. Елиминирам всички, които не са били част от екипа ни тук, в Схевенинген, по време на целия период, през който бяха извършвани убийствата. Сега вече имаме категорична изходна точка. Ако не са били част от екипа, когато е изчезнал Петрович, значи не участват в класацията. Отпадат и ако са били напуснали по времето, когато Симунович беше убит. Не сме

проверявали особено сериозно този списък преди. Да си го кажем честно, Тио. Не го приехме толкова сериозно и се надявахме да се измъкнем по лекия начин.

— Така си е. Но мисля, че драматизираш прекалено положението. Кагни не може да ни уволни просто така, за бога. Има си процедура.

Маканеспи обърна очи към тавана.

— Божичко! Нали тъкмо ти беше изпаднал в паника, че ще си загубиш пенсията и държеше сърцераздирателни речи в смисъл, че имаш да издържаш жена и деца. Само шибани дрънканици.

— Е, да, но това беше преди да обмисля всичко. Преди да ме замъкнеш в Глазгоу да си играем на Джеймс Бонд. Колкото повече си мисля за това, толкова по-налудничаво ми се струва.

— Не аз те въвлякох в това. Идеята беше твоя, не помниш ли? Прие го с готовност, защото вярваше, че това е начин да се издигнеш в очите на Уилсън Кагни — Маканеспи го изгледа с дълбоко отвращение. — Е, ще вдигнеш ли превзетия си задник, за да направиш нещо, или ще се разкараш от очите ми, за да мога аз да свърша някаква работа? Дявол да ме вземе, ако позволя да ме изпревари онази дребна дебелана от Шотландската полиция!

Мърморейки под нос, Проктър се обърна към компютъра си и се зае да търси подходящ полет.

26.

Карен обичаше кухнята в къщата на Фил, но безжичният интернет тук не беше достатъчно силен, за да приеме повикване по Фейстайм. Така че трябваше да се разположи в стаята, която наричаха шеговито „библиотеката“. Лавици с книги, част от които фалшиви, прикриващи плазмения телевизор, прекалено богато тапицирани кресла, бюро с покрит с кожа плот и мокет в десен „шотландско каре“ всичко това будеше у Карен усещането, че се е озовала по погрешка в некадърно подредено студио, в което се снима банален ситком. Тя нагласи осветлението така, че голяма част от обстановката да не влиза в обсега на камерата, включи системата на запис и набра номера на Адам Търнър.

Разнесе се чуруликащият сигнал и тя благодари отново на късмета си, че успя да открие толкова лесно журналиста. По щастливо стечение на обстоятелствата, когато пусна името му в Гугъл, тя попадна на някакъв материал, който той бе публикувал само преди няколко дни в „Телеграф“. Едно бързо обаждане до представителя на вестника в Единбург ѝ осигури телефонен номер и адрес на електронна поща, а останалото се оказа учудващо лесно. Тя му беше пратила съобщение, на което той отговори и уточниха час за разговор.

А сега собственото ѝ отражение се измести в долната част на екрана, отстъпвайки място на мъжко лице на фона на жълта стена, нашарена с белези като лице на човек, боледувал от едра шарка. Кожата на мъжа също беше жълтеникава, което можеше да има нещо общо с обстановката или климата. А може би, предвид професията му, се дължеше и на пиене. Очите му не се различаваха ясно зад големите стъкла на очилата с модерни, масивни черни рамки. Несресаната му кестенява коса беше оредяла; в ярката светлина на хотелската стая през нея се провиждаше розовата кожа отдолу. Карен се надяваше нейният вид да не е чак толкова непривлекателен, но с дигиталните комуникации човек никога не можеше да бъде сигурен.

— Здравейте, Адам. Аз съм Карен Пири от Шотландската полиция — каза тя и пусна най-окуражаващата си усмивка.

— Здравейте, Карен. Благодаря, че се съобразихте с програмата ми.

Типичен глас на телевизионен водещ — плътен, дълбок и топъл, с далечна следа от северняшки акцент. Способен да поднася по най-добрия начин всевъзможни ужаси в дневните стаи на хората. Звучеше бодро и заинтригувано, което в очите на Карен беше плюс.

— Не, аз благодаря, че ми отделихте време.

— За мен е удоволствие. Винаги се радвам, когато мога да се обърна към спомените си. Дори когато тези спомени са ужасни, какъвто е случаят с времето, което прекарах на Балканите. Нали искахте да говорим за престоя ми на Балканите? И по-специално за Димитър Петрович? Прав ли съм?

— Абсолютно.

Той се позасмя.

— Много време измина, много мили ни делят оттам. Мислех, че всички са забравили за Балканските конфликти. Тема на водещите новини винаги е най-новата война. Е, какъв е поводът? Какви ги е вършил генерал Петрович?

— От доста време не е вършил нищо. Мъртъв е от осем години.

Търнър повдигна вежди.

— Така ли? Не знаех. Последното, което знам за него, е че водеше спокоен живот в Оксфорд. Но тези сведения трябва да са от... кога ли? Отпреди девет, десет години. Защо се интересувате от човек, който е мъртъв от осем години?

— Защото току-що открихме останките му.

— Не разбирам. Нали все някой трябва да е забелязал отсъствието му? Нима... как й беше името, Мойра? Маги? Беше нещо подобно... нима тя не е съобщила за изчезването му? Или може би подозренията ви са насочени основно към нея?

— Мислела, че я е напуснал и се е върнал в Хърватия. Бил е зрял мъж, и като изключим самото изчезване, е нямало никакви други съмнителни обстоятелства. Затова и полицията не намерила за нужно да прояви интерес. И не, професор Блейк не е основният ни заподозрян — допълни тя сухо, съзнавайки, че ако не отрече, Маги щеше за дълго да се озове на прицела на медийния интерес. — Освен

това не съм казала нищо, което да навежда на мисълта, че имаме основен заподозрян.

— Хайде, госпожо главен инспектор, и двамата знаем, че не бихме водили този разговор, ако нямаше подозрителни обстоятелства. Е, къде го открихте? И защо след толкова дълго време? Искам да кажа, знам, че най-трудното в едно убийство е как да се отървеш от тялото, но осем години е наистина много време.

— Скелетът му беше открит на покрива на една сграда, която подлежи на разрушаване.

— Брей — Търнър изглеждаше впечатлен. — И никой не е забелязал, че на покрива има мъртвец? Това е странно.

— Всъщност не. Тялото е било скрито от поглед. Пък и сградата пустее от почти двайсет години, така че не е имало повод някой да търси нещо там.

— Брей. И къде е това? В Лондон? Не, чакай, вие сте от шотландската полиция. Значи някъде в Шотландия.

— В Единбург.

— „Стъранно, много стъранно“. А какво е търсел той в Единбург?

— Доколкото разбирам, хобито му е било свободното катерене, и то така нареченият „билдъринг“ — когато се катерят по сгради. За удоволствие — по тона на Карен си личеше, че за нея това продължава да е неразбираемо. Лицето на Адам Търнър застина, устата му беше отворена.

— Ох, божичко — изпъшка тя. — Започва се.

Забарабани с пръсти по бюрото, докато мътният екран се избистри и връзката се възстанови.

— Значи той се е изкатерил по тази сграда и после са го убили?

— Това е нашето предположение.

— И сте открили скелет. Предполагам, че е бил или ударен, или застрелян в главата. Всичко друго би било трудно да се категоризира като убийство. Как се справям?

Тя не може да потисне усмивката си.

— Блестящо. Ако трябва да бъдем точни, бил е прострелян в главата.

— И вие мислите, че човекът, който го е застрелял, го е направил заради нещо, което Петрович е извършил през някоя от войните през

деветдесетте?

„Дай малко, за да получиш много“. Тя поне се надяваше да стане така.

— Доколкото мога да преценя, той е водел безупречен живот в Оксфорд. Струва ми се, че корените на това, което се е случило на онзи покрив, са били в предишния, а не в настоящия му живот. Освен това имаме основание да предполагаме, че е ходел на „билдъринг“ с човек, когото е познавал от онези години.

Търнър се изкиска.

— Обичам тези полицейски изрази. „Имаме основание да предполагаме“. А вие сигурно не искате да се обърнете към вашето ръководство с въпроси за работата на генерал Петрович през войната, защото най-вероятно с отговорите си те просто ще ви замажат очите?

Лицето му отново застина, размаза се и заприлича на курабийка, украсена от малко дете. На ти модерна технология, която замества успешно личните контакти. Карен не би заменила стаята за разпити и естествените цветове на събеседниците си за цяла стая, пълна с айпади. Но и от тях имаше полза, особено, когато свидетелят беше на другия край на света. Знаеше от опит, че ако искаш екранът да застине, за да си спечелиш малко време за размисъл, бе достатъчно само да отвориш още програми или приложения, които натоварват излишно компютъра. Така имаш време да се овладееш и да обмислиш отговора си. Не й се вярваше Адам Търнър да върши именно това, но самата тя бе довольна, че има време да прецени какъв ще е подходящият отговор.

Екранът се възстанови и Търнър се появи отново, този път образът му беше по-ясен.

— Чухте ли ме?

— Последното, което чух, беше нещо за замазване на очи.

— Казах, че една от причините хора като мен да нямат желание да говорят за Балканите е, защото е трудно да се представят нещата само в черно и бяло. Сърбите са на мнение, че цялата вина се хвърля върху тях — действително, има основание за това, защото те започваха в повечето случаи и извършиха най-големите зверства. Но в такива конфликти никой не остава с чисти ръце. Нито хърватите, нито албанците — никой. Всички те бяха способни да извършват ужасни неща при първа възможност.

Но трибуналът за военните престъпления се съсредоточи почти изцяло върху сърбите. Така че при тях, където трудно може да се говори за свободна преса, трибуналът се приема изцяло като пристрастно оръдие на НАТО и Запада, а това не може да насочи никого към помирение. По-скоро поражда ново негодувание. Затова ние не искаме да се замесваме в последиците. Постъпихте правилно, като се обадохте на мен, а не на военните.

„Най-сигурният подтик, който може да накара един свидетел да заговори откровено, е суетата. И ласкателството е най-добрият начин за постигане на тази цел.“

— Повярвайте ми, знам, че е така. Веднага щом започнах да чета книгата ви, разбрах, че вие сте човекът, който ми трябва. Е, какво можете да ми кажете за генерал Петрович?

— Много умно момче беше. Появил се от нищото и се изстрелял до висшите чинове с рекордна бързина. Когато Югославия се разпадна, той беше един от първите, избран да дойде тук, за да се обучава на нашите похвати и подходи. Когато започна войната, той несъмнено беше изгряваща звезда.

— Когато казвате, че се е появил от нищото, какво имате предвид?

— Не беше представител на тогавашния управляващ елит. Всъщност е бил селско момче. Роден е в едно от онези малки селца в хълмовете близо до сръбската граница. Как му беше името... — той притвори очи и опря върховете на пръстите в челото си. — Падровац. Подрувец. Подрувци... мисля, че беше Подрувец — каза той тържествуващо и се изправи с доволно изражение. — Никога не съм бил там, затова не си го спомних веднага.

— Великолепно. Значи той е напуснал малкото селце и постъпил в югославската армия?

— Точно така. Доколкото знам, завършвал с отличие всички курсове, на които го изпращали, затова и го прехвърлили в разузнаването. После, когато дошъл краят на империята, той постъпил в армията на Хърватия. Предполагам, че като хърватин така и не се е почувствал на място преди това. Заради петното, което носят от Втората световна война, нали разбирате.

— Съжалявам, не ви разбирам. На тази тема ще ви се наложи да се отнасяте с мен като с идиот — Карен се усмихна смутено.

Този път не ставаше дума за ласкателство, а за истинска липса на познания. Беше изгубила интерес към историята, преди да стигнат до Втората световна война. Много я биваше с шотландските крале от Средновековието, но познанията ѝ за всякакви по-съвременни събития бяха крайно повърхностни.

— Така. Е, Балканите са си средище на конфликти от незапомнени времена. И сторените злини се помнят дълго. Така че, когато нацистите нахлули в тези територии, хърватите приели това като възможност да си го върнат тъпкано на сърбите. Минали на страната на нацистите и се заели със свой собствен геноцид. Екзекутирани били около половин милион сърби, четвърт милион били прогонени от родината си, а още четвърт милион били насилствено принудени да приемат католицизма.

— Господи! Нямах представа, че е било толкова лошо.

— Така че сърбите са на мнение, че и те имат какво да си връщат. През всички тези години, през които Тито държал юздите, те са таяли спомена за преживяното, после, когато държавата се разпадна, решават да се възползват от възникналата възможност. Никой не отрича, че са извършили ужасни жестокости, но те мислят, че са били в правото си. Това, разбира се, са глупости. Единственият резултат от прилагането на принципа „око за око“, е че ще има все повече лутащи се в мрака слепци. Ако се държиш също така отвратително, както и врагът ти, от това не може да излезе нищо добро.

— Да, естествено. Но разбирам как може да се стигне дотам. Разбирам също, че Петрович трябва да се е чувствал по на място в хърватската армия. Как се запознахте с него?

— Беше точно след като вдигнаха обсадата на Дубровник. Аз бях един от първите журналисти, които влязоха в града след сключването на мирното споразумение. Обсадата бе заварила Петрович в града и аз го интервюирах за материал в „Ню Йорк Таймс“, в който исках да опиша неговите преживявания. Бях впечатлен. Личеше си от мили, че е умен човек. Два месеца по-късно го произведеха в чин генерал. Доколкото си спомням, по време на битките на платото Милевци. След това се срещаме доста често. Хърватите искаха да правят добро впечатление, да играят ролята на положителните герои, затова и го преотстъпиха на НАТО и ООН. Но аз не вярвам той някога да е забравил кому дължи вяност на първо място.

Карен записваше бързо, докато той говореше, питайки се накъде ли ще я отведе всичко това.

— Бихте ли казали, че е имал врагове? Имам предвид лични врагове. Не просто хора от другата страна, които са го мразели заради принципа.

Търнър се замисли, палейки цигара. Дръпна силно и се намръщи.

— Никога не съм чувал. Но пък и не съм се интересувал от такива неща. Ако искате да получите отговор на този въпрос, ще трябва да разговаряте с хора от Хърватия, които са го познавали и преди.

— Казвате, че нито една от страните в конфликта не е била по-добра от другата. А той участвал ли е в някои от тези случаи на фронтовата линия, заради които някой би могъл да пожелае да си отмъсти?

Търнър завъртя решително глава.

— Това всъщност не беше по неговата част, макар че можеше да бъде много напорист, когато защитаваше своите хора. Но заемаше прекалено високо място в йерархията, за да си цапа ръцете в буквалния смисъл на думата. Освен това той беше прекалено ценен за тяхното разузнаване като анализатор и стратег, за да му позволят да припари до фронтовата линия. Когато обсадата го изненада в Дубровник, те бяха принудени да се лишат от уменията му, и после много внимаваха такова нещо да не се случи отново.

— И въпреки това в края на войната той е обърнал гръб на всичко, за да заживее мирно и тихо в Оксфорд.

— Струва ми се, че това е разумен избор. Аз самият останах там толкова дълго само защото знаех, че мога да си тръгна, когато пожелаая. В края на деветдесетте на Балканите беше същинска лудница. Доколкото разбирам, има хора от следващото поколение, които се опитват да променят нещата, но за това трябваше да се почака доста. Човек, който е имал достатъчно ум, за да си наложи да престане да мрази, и същевременно е имал възможността да се махне и да заживее живот, който да няма постоянна връзка със старите войни, трябва да е бил луд да не се възползва от шанса си.

Карен се замисли за миг над думите му.

— Значи той е направил разумния избор. А после някой му е отнел онова, което е избрал. Защо този някой е пожелал да го направи?

И защо е чакал толкова дълго?

— Няма да намерите отговорите на тези въпроси, разговаряйки с хора като мен. Ако наистина искате да разберете, трябва да отидете в Хърватия. И там да намерите човек, склонен да отговори на въпросите ви.

Карен се усмихна едва-едва.

— Може и да го направя.

Търнър поклати глава със съчувствие.

— Пожелавам ви успех. Доволен съм, че вие се заемате с това, а не аз.

27.

Завръщането в Дубровник не ѝ напомняше толкова на пътуване във времето, колкото на движение по лента на Мьобиус. Градът, в който Маги се върна, не беше онзи, който бе напуснала, със следи от обстрел и разрушения, останали след бомбите, пробити покриви и надупчени от артилерията стени.

Той бе по-скоро такъв, какъвто тя го бе видяла за първи път, средновековните камъни сияеха под слънцето, предишната му красота бе възстановена почти без следа от станалото. Един случаен наблюдател не би добил усещане за времето, когато този град беше под обсада, когато пристанището не предлагаше сигурно убежище, когато анклавът бе запратен в някакъв минал живот, без вода и електричество.

Тя премина през портата „Пиле“, покрай францисканския манастир и тръгна надолу по „Страдун“ към старото пристанище — бе изминавала този път почти всеки ден, когато бе живяла тук. Беше само за четири месеца, но този период заемаше толкова важно място в паметта ѝ, че сякаш ставаше дума за много по-голяма част от живота ѝ. Гордееше се, че има известно участие във възстановяването на града. Бе помагала за събирането на пари, с които бяха вдигнати нови покриви, подменяни прозорци, с които бе плащано на каменоделци да поправят щетите. Сега кафенетата и баровете, магазините и ресторантите бяха отворили наново врати. Върнали се бяха и туристите, които се наслаждаваха на красотата и богатото минало на града, в повечето случаи без да съзнават, че всичко това е било на косъм от унищожението.

Когато стигна до пристанището, Маги спря, припомняйки си нощта, когато стоеше тук рамо до рамо с Теса и гледаше горящите лодки, опитвайки се да не ги приема като метафора на собствения си живот. Беше свързала живота си с Митя, убедена, че това е завинаги. Когато реши, че той я е напуснал, се беше почувствала като откъсната от котвата си, люшкаща се по вълните, изложена беззащитно на бурите, които можеха да се изпречат на пътя ѝ. Но сега, когато вече

знаеше, че той ѝ е бил отнет, част от някогашната ѝ сигурност се възвръщаше. Ужасно бе да си го признае, но мисълта, че е мъртъв в някои отношения бе по-поносима, отколкото убеждението, че я е изоставил.

Тя погледна часовника си и тръгна обратно по „Страдун“, насочвайки се към познатите червени покривки на кафене „Фестивал“. Последния път, когато бе видяла сградата с елегантните каменни арки, тя бе изтърбушена от обстрела, покрита със сажди, същинска развалина. Сега за Маги тя бе внушителен символ на онова, което бе спечелено отново.

Масите по улицата бяха пълни с туристи, хора, които с еднакъв ентусиазъм ядяха, пиеха и оглеждаха всичко около себе си. Маги премина покрай масите и влезе в сумрачната вътрешност на заведението, където шепва местни жители пиеха кафе. Сега вече не се чувстваше толкова уверена в себе си.

Бяха изминали почти двацет години, откакто се бе виждала с човека, с когото щеше да се срещне днес, и нямаше никаква представа как ще изглежда той. Беше я уверил, че я е потърсил в Гугъл и че ще я познае от снимката ѝ на уебсайта на университета. Тя се бе опитала да направи същото с неговото име, но Радован Томич упорито ѝ убягваше. Радо, мъжът, в чийто апартамент бяха живели по време на обсадата, очевидно бе от онези дипломати служители на ЮНЕСКО, които не държаха на публичността.

Тя спря и се озърна. Тогава един шкембест мъж на средна възраст стана и тръгна към нея, разтворил ръце.

— Маги! — възкликна той. — Чудесно е да те видя отново. И преди да успее да му попречи, той я притисна в прегръдките си, плешивата му, потна глава се опря в бузата ѝ, тлъстото му шкембе подпираше ребрата ѝ. Той се отдръпна за миг, после я прегърна отново.

— Изглеждаш все така фантастично — каза той и я поведе за ръка към една ъглова маса. С годините беше усъвършенствал английския си, който открай време беше добър, но сега говореше почти без следа от акцент.

Времето не се бе отнесло милостиво с Радо, така си мислеше Маги, докато той се суетеше със салфетката си, а сервитьорът носеше чаши с вода и менюта. Прекалено много години се бе хранил на служебни разноски и бе пътувал в бизнес класа. Тя помнеше един

строен, очарователен млад мъж, загорял, тъмнокос, с черни и пронизващи очи, напомнящи очите на птица, изваяни черти и високи, добре очертани скули. Сега скулите бяха потънали в тлъстина, очите — хлътнали в плътта, ниско подстриганата коса беше силно прошарена.

— Радвам се да те видя — каза тя, след като си бяха поръчали кафе.

— Когато получих съобщението ти, започнах да броя годините. Струва ми се, че за последен път те видях в Лондон през 1996-та. Митя беше там за някаква среща на върха на НАТО, а аз бях на заседание на ЮНЕСКО. Не мога да повярвам, че допуснахме да измине толкова много време от онази среща.

— Разбирам. А как се чувстваш отново в Дубровник?

Той изду устни в малка гримаса на недоволство.

— Не може да се каже, че сега тук е центърът на събитията. Но все пак съм тук само за шест месеца, замествам колега в отпуск по майчинство. Това е малко под нивото на толкова високоплатен служител като мен, но ме помолиха да го направя, защото познавам мястото. Но сега няма да говорим за това — лицето му стана сериозно. — Когато се свърза с мен, ти каза, че имаш новини за Митя. Предполагам, че новините не са добри?

Маги помълча, докато сервитьорът поднасяше кафетата, после поклати бавно глава.

— Боя се, че са възможно най-лошите — тя се взираше в чашата си, неспособна да срещне погледа на Радо. — Бил е убит, Радо. Аз мислех, че ме е напуснал. Мислех, че се е върнал в Хърватия, към онова, което бе оставил тук. Оказа се, че не бих могла да греша повече. Отишъл е да се катери за последен път, и когато стигнал върха, някой го е застрелял в главата.

— О, божичко — каза той ужасено. — Маги, това е ужасно — пресегна се през масата и стисна ръката ѝ в меките си, пухкави лапи. — Горкото, мило момиче.

— Остави мен. Горкият, горкият Митя — каза тя с овлажнели очи.

— Полицията знае ли кой е извършителят?

Маги въздъхна.

— Не. И тъй като се е случило толкова отдавна, честно казано, не ми се вярва да има кой знае каква възможност да го открият.

— Това е ужасна новина. Но защо се върна тогава в Хърватия, Маги? Мислиш, че отговорът е тук, така ли?

— Мисля, че тук има някакви отговори, Радо, но не такива, каквито имаш предвид ти. Върнах се, за да разбера кой е бил Митя. Имам нужда да узная историята на живота му — тя плъзна пръсти по клепачите си, избърсвайки подозрителната влага. — Трябваше да го направя много по-рано. Но първоначално няхах нужда от това. Бяхме доволни от настоящето, достатъчно ни беше, че сме заедно. Никой от нас не се ровеше в миналото на другия. А после, когато той си тръгна, се боях да дойда тук, страхувах се от онова, което можех да откроя. Но сега вече не остана нещо, от което да се боя. Най-лошото, което можеше да се случи, вече се е случило. Сега искам да науча цялата история. Онези частици, които той така и не сподели с мен. Защото имам нужда да знам всичко, което може да се узнае. Това е всичко, което ми е останало от него. Не е много да искам да познавам докрай миналото му.

Бърз проблясък на паника премина през очите на Радо.

— Не мислиш ли, че ще е по-добре да не разлайваш кучетата? Ако той не ти е казал нищо, вероятно го е направил, защото е преценил, че за теб така ще е по-добре.

— Не става така, Радо. Когато човек умре, губи привилегията на мълчанието. Всичко може да се докосне. Достъпът до всичко е разрешен. Искam да видя местата, по които е израснал, да говоря с хора, които са го познавали като малък. Знаеш ли какво?

Радо я изгледа въпросително.

— Какво?

— Дори не знам името на града, в който вие двамата сте израснали.

Той се изсмя кратко и рязко.

— Не беше град, Маги. Бяха просто няколко струпани на едно място къщи и обори. Не можеше да се нарече дори село.

— Все пак трябва да е имало име, Радо. Кажи ми името.

Радо изглеждаше притиснат до стената.

— То вече дори не съществува. Сърбите... — и той разпери примирено и безпомощно ръце.

— Все пак е имало някакво име. Как се казваше?

Той преглътна с усилие.

— Подрувец. Но ще ти е трудно да го откриеш на картата. От поголемите населени места най-близо се намира Липовац — той изкриви лице. — За нас това беше големият град с блестящите светлини.

Маги написа нещо на телефона си и го подаде на Радо.

— Така ли се пише? — той кимна. — Виждаш ли колко е смешно. Не стига, че не знам къде съпругът ми...

— Съпруг ли? Оженили сте се?

По лицето му премина сянка на тревога.

— Да, оженихме се. Не искахме да вдигаме шум около това. То само опрости живота ни от практична гледна точка. Та исках да кажа, че не само не знам къде е роден съпругът ми, но и не познавам нито един от старите му приятели, с изключение на теб. А и твоето семейство е напуснало селото, когато си бил четиринайсетгодишен и ти никога не си се връщал там. Така че не познавам някой, който би могъл да запълни белите петна — тя му се усмихна през сълзи. — Освен теб, Радо.

— Но ти сама го каза — аз напуснах селото, когато двамата с Митя бяхме едва четиринайсетгодишни. Знаеш, че на тази възраст човек е погълнат единствено от себе си. Помниш само онова, което е вълнувало лично теб.

— Не ти вярвам. Трябва да си познавал семейството му. Родителите му. Трябва да ги помниш.

Радо сипа захар в чашата си и започна да я разбърква.

— Разбира се, помня ги. Майка му правеше най-хубавия сладкиш с орехи, който съм опитвал някога. Баща му гледаше овце и кози. Обичаше да си попийва, но беше умен човек. Митя наследи неговия ум — той сви със съжаление рамене. — Това е всичко, което помня.

— Но нали после сте се срещнали отново, в университета. Трябва да сте разговаряли за живота си в Подрувец. За хора, които сте познавали. За децата, с които сте ходели на училище. Хайде, Радо. Сега вече няма смисъл да мълчиш.

Очите на Радо се стрелкаха из помещението, без да се спират върху нещо.

— Не крия нищо, Маги. Имахме други теми за разговор. Ти самата го каза, Митя не беше от хората, които живеят в миналото.

— Радо, работата ми е такава, че прекарвам повечето време със студенти, които си съчиняват оправдания защо докторската им дисертация закъснява с шест месеца. Или защо не са нанесли в работата си за защита на магистърска степен поправките, които сме обсъдили последния път. Познавам веднага, когато някой се опитва да се измъкне. А в момента ти увърташ по най-ужасен начин. Когато казах, че сме се оженили, доби такъв вид, като че ли си се озовал натясно. Каква е голямата тайна, Радо? Винаги съм подозирала, че е имал жена в родината си — и дори деца. Това е, нали? Можеш да ми го кажеш. Няма да ти се сърдя, че си го пазил в тайна толкова години. Защото сега знам, че той ги е напуснал, за да бъде с мен. И остана при мен, защото е искал да бъде с мен, а не с нея. До самия миг, в който някой е насочил пистолет към него и е натиснал спусъка. Затова искам да знам, Радо. Искам да знам истината.

Съзнавайки, че няма какво повече да каже, Маги млъкна рязко и се взря през масата в опустошеното лице на човека, който бе приятел на Митя от детските години.

Радо се изправи, извади портфейла си и хвърли на масата прекалено голяма банкнота.

— Хайде да се поразходим — каза той.

Маги го последва и двамата излязоха на „Страдун“. Той стисна здраво ръката и ѝ каза:

— Дай ми една минута.

После, за втори път тази сутрин, тя тръгна към пристанището, този път заедно с него. Когато стигнаха до кея, той застана на самия му край, загледан в полюшващите се корабчета за разходка, закотвени там. Пусна ръката ѝ и извади калъф за пури от крокодилска кожа. Измъкна една тлъста пура и се зае да я пали. Когато издиша облаче синкав дим, той като че ли се поуспокои.

— Права си — въздъхна той. — Тя се казваше Ябланка. Беше наша връстница, и двамата си съперничехме кой да излиза с нея, когато бяхме тринайсетгодишни. Мислех си, че харесва мен повече, но после ние се преместихме да живеем другаде и Митя остана с нея. И да, още преди да попиташ, мога да ти кажа, че тя беше красива. Не беше блестяща и смела като теб. Но беше много очарователна. Беше

възпитана да държи на традициите. И Митя се ожени за нея. Докато той завърши университет, бе осъзнал, че я е надраснал. Но междувременно им се бяха родили двама сина, той обичаше момчетата и затова се опитваше да поддържа брака — Радо засмука пурата си, спечелвайки си няколко мига.

— И какво се случи после?

— После той срещна теб — отвърна Радо. — След като беше влязъл в твоя семинар в Международния университетски център, излязохме да пийнем по нещо. Той целият гореше. Никога преди не го бях виждал такъв. Не можеше да спре да разказва за умната, красива жена, която му вдъхнала страстно желание да разбере всичко, за което говорела. И всичко останало, нали ти е ясно.

— И какво? Никога повече ли не се прибра у дома?

Тонът на Маги беше предизвикателен — и това беше средство да държи мъката на разстояние.

— Не знам точно какво се е случило — отвърна Радо. — Знам, че той имаше намерение да се върне и да ѝ каже, че с брака им е свършено. Но му попречи обсадата. После си намери оправдание, че чака ти да се прибереш в Оксфорд.

— След това ли се върна?

Радо въздъхна, издухвайки още дим над водата.

— Нали ти казах. Не знам какво се е случило. Той се върна от Подрувец в ужасно състояние. Беше гневен и разстроен. Не пожела да ми каже какво се е случило. Не знам къде е Ябланка сега, нито пък къде са момчетата. Преди две години брат ми отиде в Подрувец — имал работа наблизо и си казал, че ще прескочи заради старите времена. Но не намерил почти нищо. То е едно от онези села, които бяха погълнати от войната и така и не успяха да се възстановят — той дръпна отново от пурата, направи гримаса и хвърли недопушената половина във водата. — Каквото и да е станало с Ябланка, тя вече не е в Подрувец.

— Но може би там все още има някой, който може да ми каже къде да я намеря?

В погледа на Радо имаше повече съчувствие, отколкото надежда.

— Ако наистина си сигурна, че искаш отговори на въпросите си, това е мястото, на което трябва да отидеш.

По-късно Маги щеше да си спомня странната формулировка на отговора му. Но точно в този момент не я интересуваше нищо друго освен желанието да открие Ябланка Петрович и да запълни белите петна в житейската история на Митя. За първи път от дни насам тя вярваше, че ще успее да се докосне до скрития му живот. Сега вече ѝ трябваше цялостната картина.

А Радो ѝ бе казал къде може да намери ключа.

Падането на Вуковар стана причина за нов спад в духа ни. Междувременно ние самите бяхме преживели шест безкрайни седмици на обсада, но независимо от трудностите, пред които се изправяхме, повечето от сръбските бомби все пак бяха засегнали сгради, а не хора. Във Вуковар загубата на човешки живот беше потресаваща.

По-късно щяхме да узнаем, че между две хиляди и петстотин и три хиляди души са загубили живота си по време на деветдесетдневната битка за града. Освен това, през повечето време, докато бяхме под обсада, из планинските села и градчета е имало адски кланета, за които научихме едва след като бяха изминали много седмици. Но ние в Дубровник бяхме загубили по-малко от сто души. Не че бройката може да намали отделната загуба, мъката по отделния човек.

Но на 18 ноември, когато Вуковар падна, ние нямахме представа какви съдба ни очаква. На този ден бъдещето изглеждаше недвусмислено мрачно. Беше останала много малко храна и още по-малко вода.

Бяха отворени наново кладенци, извадени от употреба, за да допълват недостига на донесеното с лодките, но и така трудно се събираше по литър вода на човек дневно. Понякога плувах в леденостуденото ноемврийско море, сама или с Митя, просто за да си припомня какво е да се чувстваш чист. Но Теса разказа, че неин познат имал близка среща с труп в една от пещерите под Международния университетски център, което ме накара да изгубя интерес към морето.

Междувременно всички хотели в града бяха претърпани с бежанци. А те бяха удобна мишена за сръбския обстрел. Хотелите

имаха големи панорамни прозорци, за да обхванат великолепната гледка и така обитателите им ставаха отлично видими за врага. Нещастниците, избягали от други нападения, отново бяха обстрелвани, този път сред вихрушка от натрошено стъкло.

С всяка изминала седмица Митя ставаше все по-измъчен и уморен.

Но все пак, когато успееше да се добере до нашия апартамент, настроението му се подобряваше учудващо бързо. Стараех се да събирам разкази за интересни случки и необичайни събития, за да отклонявам мислите му от мъчителните задачи, свързани със защитата на града и контраатаките, които изпълваха останалото му време. Когато той не беше с мен, аз прекарвах повечето време в Международния център.

Продължавах да водя семинари и да давам консултации за всички, които проявяваха интерес към тях; и тъй като скуката беше не по-опасен враг от сърбите, учудващо много хора проявяваха такъв интерес.

Това ми помагаше да съхраня душевното си равновесие, а така разполагах и с цял набор от теми, с които да забавлявам Митя и да му помагам да насочва мислите си към света извън Дубровник. Мрачната страна на нашите разговори се дължеше на неговото желание да споделя с мен част от бремето, свързано с работата му. Знаех, че има много неща, за които не може да говори, но все пак той ми разказваше за онова, което се случваше в други части на града, събития, които не успях да видя лично. Същевременно ми даваше възможност да разговарям с различни хора, и тези интересни интервюта впоследствие се превърнаха в основа на най-добрата ми книга.

Благодарение на това в крайна сметка се стигна дотам, че аз прекарвах известно време в кабинета на кмета. А това от своя страна ме накара да осъзная, че имам достъп до уникални канали, по които да търся помощ за обсадения град и неговите обитатели. Разполагах с Оксфорд, чиято мрежа от контакти и влияние достигаше до най-невероятни места.

Дубровник ме прие като своя. Време беше да отвърна на доброто с добро. Въпреки че за гражданите на Дубровник обсадата беше жестока и безмилостна, сърбите се дразнеха от факта, че

действията им бяха нецивилизовани и нечовешки в очите на цивилизования свят.

Гневяха се, задето споменът за претърпяното от тях самите етническо прочистване, извършвано от хърватите и нацистите през Втората световна война, като че ли се бе изличил от нашата памет. Затова от време на време допускаха външни лица да влизат в Дубровник, в опит да докажат, че в този конфликт жестокостите не са дело само на едната страна. Например на сър Фицрой Маклийн, спуснал се с парашут в Югославия и поддържал връзката между Чърчил и водените от Тито партизани, беше позволено да премине блокадата. Но тогава той беше вече стар човек, влиянието му беше драстично намаляло. Когато се върна в Обединеното кралство, почти никой не му обърна внимание.

Все пак, тези посещения даваха на мен, както и на Теса, и на Кати Уилкс, която преподаваше философия в Оксфорд и също бе изненадана в Дубровник от блокадата — възможността да предаваме сведения на външния свят. Винаги, когато научавахме, че предстои визита на външни лица, започвахме трескаво да пишем писма на всякакви наши познати, разполагащи с контакти в политическите среди или с възможности за набиране на средства. Аз имах връзки с националната преса, и винаги успявах да приложя към пощата и една-две статии за живота под обсада. Някои от тях се появиха по страниците на „Гардиън“ и „Индипендънт“; дълго след това срещях хора, които ми казваха, че написаното от мен им е създало за първи път някаква представа за онова, което предстоеше да се случи на Балканите. И което бе по-важно, съумяхме да убедим приятели и колеги в Обединеното кралство да започнат набиране на средства за облекчение на положението на жителите на Дубровник и за възстановяване на града.

По онова време не можех да го знам със сигурност, но вече бяхме направили първите крачки, за да помогнем на града, който обичахме, да изцели раните си.

28.

Когато Маканеспи слезе от самолета на летището в Ханя, топлината го обгърна в меката си прегръдка и незабавно отношението му към света също се затопли с десетина градуса.

Обичаше да чувства по кожата си докосването на слънчевата светлина и се ядосваше, че светлата му кожа, обичайна за червенокосите, не позволяваше да се просне като морска свиня на плажа. Какво удоволствие имаше в това, ако трябваше да се наплеска целият с крем със слънцезащитен фактор 50?

Освен това винаги пропускаше да се намаже достатъчно през първия ден и прекарваше остатъка от почивката под чадъри, втривайки алое вера в болезнено пулсиращата си плът. Но за няколко кратки мига, докато вървеше по пистата към автобуса, можеше да се наслади на горещината, изпълваща го с добронамереност.

По петите му се влачеше Проктър, постоянното мрънкало.

В самолета, който далеч не беше луксозен, той се бе оплаквал, че трябва да плаща за лоша храна и още по-лошо кафе.

После си помрънка, че няма къде да си опъне краката.

— Човек би си помислил, че цял живот си пътувал в бизнес класа — бе казал Маканеспи в напразен опит да развесели колегата си. Триумф на надеждата над опита, беше си казал той, когато Проктър се смръщи още по-силно.

По време на полета до Крит той се беше опитал да прегледа таблицата с Проктър. Колкото повече продължаваше това разследване, толкова повече Маканеспи сякаш откриваше у себе си някаква професионална целенасоченост. За първи път от години работата вливаше у него енергия, вместо да го обезсърчава. Може би беше време да обърне гръб на административната работа и да се заеме с нещо по-динамично. Когато всичко това приключеше, след като той успееше да докаже способностите си на практика, може би щеше да е добре да поговори с Уилсън Кагни за прехвърляне. Можеше поне да се

опита да получи начално ускорение, което да го извади от орбитата на планетата Проктър.

Маканеспи беше доволен от корекциите, които бе нанесъл по таблицата. Прегледът на хронологията бе елиминирал няколко от убийствата. При първа възможност щяха да започнат разговори с хората, които са имали достъп до плановите на екипа, на който са били възложени арестите. Разтърси дървото и виж какво ще изпадне оттам. Някои очевидно не подлежаха на подозрение. В Схевенинген имаше много хора, които приемаха работата си като възплъщение на закона в действие; тези хора никога не биха подкопали онова, което приемаха като единствено законен начин на процедиране. Хората, към които трябваше да се насочат, бяха онези, които приемаха задълженията си просто като работа като всяка друга, които не се вълнуваха от изхода на процесите. Нямаше много такива. Освен това, въпреки че като юристи всички те умееха да извличат информация от другите, не бяха привикнали те самите да бъдат обект на сериозни разпити. Маканеспи не вярваше, че тяхната къртица ще му устои, ако влезе изцяло във фазата „агресивен шотландец“.

Но дотогава имаше още време. Имаха седем часа в Ханя за преглед на доказателствените материали. Това като че ли не беше много време, но и по разследването на убийството на Мирослав Симунович не бяха събрани кой знае какви материални улики. По всичко личеше, че убиецът се е усъвършенствал в онова, което вършеше.

Когато излязоха в зоната за посрещачи, видяха жена в полицейска униформа, стиснала клипборд с лист, на който пишеше „Маканеспай/Проктор“. Тя ги поздрави с делови тон и ги поведе бързо към една чакаща „Шкода“.

— Ще ви откарам до нашата централа в Ханя — каза тя и потегли, преди те да успеят да си сложат предпазните колани. Профучаваха през негостоприемен пейзаж — червена скалиста земя и оскъдни храсталаци, но това се промени, когато заслизаха от високото плато през борови гори и разпилените по склоновете предградия на Ханя. Пред тях заблещука морето, пристанището обгръщаше с дългите си ръце залива, в който се гушеха нахвърляните в безпорядък покриви на градския център.

— Много е красиво — каза Маканеспи, надвиквайки постоянното бърборене на радиото.

— Много хора идват тук — съгласи се полицайката. Все по-натовареното улично движение я бе принудило да намали скоростта; но очевидно присъствието на синьо-бяла полицейска кола нямаше никакъв ефект върху агресивното шофиране на останалите участници в движението. Маканеспи установи със смущение, че се е превърнал в клишето за уплашен пътник, вкопчил се в дръжката над главата си, когато колата зави рязко зад един ъгъл, загърбвайки морето, и те се насочиха към центъра на града.

След още две преки те оставиха зад себе си туристическите бюра и таверните. Завиха по дълга, права улица, по която от двете страни имаше паркирани коли пред добре поддържани къщи с балкони и градини. Някъде към средата на улицата полицайката успя едва-едва да паркира колата пред бяла бетонна кутия, от чийто балкон се развяваше гръцкото знаме. Единствено външните тела на климатиците по стените и сателитните чинии по покрива отличаваха сградата от съседните. Някой по-смел художник на графити беше изрисувал със спрей знака си на фасадата, и така по някаква ирония именно ченгеджийницата създаваше впечатление за най-неподдържана сграда на улицата.

Когато слязоха от колата и последваха жената, която ги поведе покрай сградата, под безредно израсли маслинови дървета, те забелязаха, че в дълбочина тя е доста по-голяма от съседните. И все пак Маканеспи си каза, че не му прилича на полицейска централа. Но отвътре положението беше различно. Тръгнаха по къс коридор, окичен с плакати с нечетими текстове, но беше повече от ясно, че по тях са представени издирвани от закона личности. Накрая се озоваха в офис, задръстен с хартия и масивните, подобни на кутии монитори на старомодни компютри.

— Почакайте тук, моля. Ще доведе колегата си — каза жената и ги остави да стоят сред танцуващите в слънчевите лъчи прашинки и мириса на изкипяло кафе.

— Мамка му — каза Маканеспи. — Надявам се, че това не е всичко, което може да предложи криминалната полиция.

Проктър въздъхна.

— Казах ти, че само ще си загубим времето.

— Ти не можеше да предложиш по-добра идея.

Докато Маканеспи отговаряше, в стаята влезе с пружинираща крачка мъж, наскоро прехвърлил трийсетте. Носеше бледосиня риза с разкопчана яка, опъната върху гръдния кош и корема, за да подчертае развитите във фитнеса мускули.

Късите ръкави разкриваха напращели бицепси и трицепси, вратът му беше неестествено дебел от прекалено развитата мускулатура. Панталонът му се опъваше върху мускулестите бедра. Черната му коса беше зализана с гел, на челото му падаше една къдрица като перчема на бик от комикс. Той като че ли си скубеше веждите, а и ръцете му бяха подозрително лишени от косми. Първото впечатление на Маканеспи беше, че в сравнение с него Кристиано Роналдо прилича на човек, склонен да се подценява.

— Добро утро и добре дошли в Ханя — каза новодошлият. Говореше със силен акцент, но разбираемо. — Казвам се Христос Макропулос, аз съм детективът, който говори английски. Скоро ще ни донесат кафе, но нека първо обсъдим как можем да си помогнем един на друг, нали?

Двамата британци се представиха, докато Христос подреждаше три офисни стола около едно от бюрата. Той описа набързо обстоятелствата около смъртта на Симунович, отваряйки същевременно и снимки на компютърния екран.

Маканеспи не хранеше особени надежди за резултатите от съдебномедицинската експертиза и огледа на местопрестъплението, и съвсем основателно, защото липсваха почти всякакви следи за обработване. Нямаше следи от обувки. Нямаше отпечатащи от пръсти. Никаква кръв освен тази на жертвата. Никаква ДНК, на която би могло да се припише някакво значение. Никакъв очевидец в сградата; прекалено много очевидци из близките улици и никакъв начин те да бъдат открити, освен ако търсенето не се обяви в интернет.

— А направим ли такова нещо, известно е, че това активира лудите — отбеляза Христос. Другите двама кимнаха мъдро и с разбиране.

— Точно така — каза Маканеспи. — А е трудно да си осигуриш сътрудничеството на колегите си в чужбина, когато доказателственият материал е толкова нестабилен.

— И така, ние мислим, че убиецът е застанал зад Симунович, когато той си е отключвал апартамента — каза в заключение Христос.

— Трябва да се е движил много тихо, защото изглежда, че жертвата не се е озърнала. Използвал е много остро оръжие. Нещо като отворен бръснач. Прерязал е директно гърлото. Не е имало време за виковете. А и кръвта е пръснала напред, надалеч от убиеца. Така че не е бил изпоцапан с кръв. А после си тръгва, слива се с вечерната тълпа и никой не го вижда.

— Колко време е минало до откриването на трупа?

— Предполагаме, че са били около два часа. Съседът му от апартамента на същата площадка излиза всяка вечер в десет, за да пие едно узо на пристанището. Отворил вратата на жилището си и ето какво видял — той кликна и на екрана се появи първата снимка от местопрестъплението. — Не е чул нищо, не е видял нищо.

— Как убиецът е влязъл в сградата? — попита Проктър. — Няма ли някаква охранителна система на вратата?

Макропулос сви рамене.

— То е табло, на което се набира код. Не е толкова трудно да запомниш кода, струва ми се. Достатъчно е да надникнеш над нечие рамо или, ако си по-организиран, да намериш откъде да снимаш входа в продължение на ден-два, така ще научиш кодовете на всички обитатели.

— Свалили сте отпечатыци от таблото, нали?

Макропулос разкърши рамене.

— Разбира се, направено е. Само размазани петна и частични отпечатыци, принадлежащи на хората, които официално са регистрирани на този адрес.

И сега следваше въпросът за шейсет и четири хиляди долара.^[1]

— Ами камери за наблюдение? — попита Маканеспи.

Макропулос въздъхна.

— Няма нищо подобно нито в жилищната сграда, нито по улицата. Достатъчно далеч е от пристанището, за да се счита, че там минувачите могат да се чувстват в безопасност. Повечето престъпления при нас се извършват на улицата. Джебчии, крадци на чанти. Злоупотреби с кредитни карти. Обичайната мишена са туристите. Но не и на улици като онази.

— А долу, при пристанището? Нали казахте, че Симунович е пиел в бара, който обикновено посещавал. Той в туристическата част ли е? Има ли покритие от камери за наблюдение?

Макропулос се усмихна самодоволно.

— Предположих, че ще попитате за това — той стана на крака. — Има три камери, които покриват онази част от пристанището, през която той се връща от бара към апартамента си. В офиса си държа записите от онази вечер — имам ги на флашка, така че можете да ги вземете със себе си. Но първо ще ги разгледаме, нали?

— Да, моля — каза Маканеспи, хвърляйки тържествуващ поглед на Проктър. Веднага щом Макропулос излезе, той вдигна палец. — Нещата потръгват, Тио. Нещата потръгват.

— Не мислиш ли, че ако е имало нещо за забелязване, гърците щяха да са го видели досега?

Маканеспи поклати съчувствено глава.

— Гледай и се учи, Тио. Гледай и се учи.

Когато Макропулос се върна, те се скупчиха пред екрана и се съсредоточиха в образите, появили се на него. Първата камера беше черно-бяла, образите трептяха и се размазваха.

Неспирен поток от пешеходци преминаваше пред обектива. Макропулос посочи с химикалката си, когато един едър, среброкос мъж влезе в кадър.

— Симунович — каза той. Видяха как той премина през екрана и изчезна. Записът продължи още около минута, но не беше възможно да се прецени дали някой от минувачите следи човека, от когото те се интересуваха.

Втората камера беше цветна, цветовете бяха малко неестествени, така че всичко изглеждаше като заснето на лента „Кодак роум“ през шейсетте години на двайсети век. Камерата бе поставена малко по-долу от другата, така че имаха доста по-ясен поглед върху лицата на хората. Те отново видяха как Симунович премина пред обектива. Този път Макропулос посочи с химикалката си около половин дузина от хората, които преминаха след него.

— Според нас тези хора се виждат и на предишния запис. Освен това представляват интерес, тъй като изглежда, че са сами, не са част от група или двойка.

Третата камера отново беше черно-бяла, и записът беше почти толкова неясен, колкото и първият. Този път Симунович премина по диагонал пред обектива. Този път Макропулос посочи само две фигури. И този път Маканеспи почувства тръпка на възбуда. Имаше

две други фигури, които със сигурност присъстваха на предния запис, но не бяха посочени от Макропулос. Единият силует като че ли принадлежеше на момче, тийнейджър — с развлечени скейтърски шорти, тениска, която му беше с няколко размера по-голяма, и бейзболна шапка, той носеше скейтборд. Другата беше жена, с кърпа на главата и слънчеви очила, очертанията на тялото ѝ бяха напълно скрити от памучната джелаба. Под тази дреха, каза си Маканеспи, тя би могла да носи размери от XS до XXL. Така погледнато, можеше да е и мъж.

— Това е много интересно — каза той. — Някой от тези хора разпознат ли е?

Макропулос поклати глава.

— Това се случи в петък вечер. В събота хиляди туристи, дошли тук на почивка, напускат острова и на тяхно място идват други. По никакъв начин не бихме могли да възпрем този процес.

— Питам се... Разполагате ли все още със записите от същите тези камери от вечерите преди убийството? — Маканеспи се постара да говори безразлично. — Нали знаете как е. Шефът ми е маниак на тема подробности.

Макропулос го изглежда изненадано.

— Мислите, че убиецът може да присъства и на предишни записи?

— Не, но шефът ми е такова копеле, че само за да ми натрие носа, може да ме накара да бия отново същия път, за да проверя и тези записи. Ако взема отсега копия от останалите записи, с които разполагате, това би улеснило живота ми. Безсмислено е, знам. Но той си е такъв.

Макропулос се ухили.

— И аз имам такива шефове. Ако почакате тук, ще ви донеса всичко, което имаме. Знам, че от първата камера вече няма нищо, защото там всеки ден изтриват записа, за да ползват наново същата касета. Затова и при тях качеството е толкова лошо. Но мисля, че от другите две има още записи.

Маканеспи го изпрати с поглед и се ухили.

— Той си има твърдо изградена представа за начина, по който трябва да изглежда един убиец. Тийнейджърът със скейтборда не му харесва, а пък жената в широкия кафтан — съвсем никак. Ако изобщо

е жена, а не мъж — помниш ли онзи чуждестранен кореспондент на Би Би Си, който успя да влезе в Кабул, облечен в бурка? Затова искам да огледам хората, които се появяват на записа по-рано същата седмица. Някой е наблюдавал вратата, за да разбере какъв е кодът. Този убиец не оставя нищо на случайността, Тио. Но може пък ние с теб да докажем, че две глави струват повече от една.

[1] Фразата влиза в употреба в смисъл „Ето и решаващия, ключовия въпрос“ от 40-те години на XX в., когато решилият последния въпрос на една популярна игра на радио Си Би Ес получавал 64 000 долара. — Б.пр. ↑

29.

След разговора с Адам Търнър на Карен не ѝ остана нищо друго, освен да се обърне към далечното минало на жертвата. Нищо в живота, който Димитър Петрович бе водил в Оксфорд, не намекваше, че той би могъл да стане жертва на убийство.

Но част от миналото му бе свързана с едни от най-кървавите военни конфликти през дваисети век. Не бе нужно кой знае какво усилие, за да се предположи, че отговорът на въпросите, свързани със смъртта му, трябва да се крие там. Най-трудно от всичко щеше да ѝ бъде да убеди в това Макарона.

Затова беше подготвила писмено изложение, съпроводено с изчисления на разноските. Евтин полет до Венеция, после с влак до Загреб и оттам — с кола под наем до някакво хърватско село наскре пущинака. В изложението си тя подчертаваше, че всичко е толкова евтино, че излиза горе-долу колкото пътуване до Лондон и нощувка там. За проблемите с езика щеше да му мисли, когато стигнеше там. Доколкото се простираше опитът ѝ, винаги се намираше по някое ченге с достатъчно добър английски, което да помага в спешни случаи. Беше се постарала всичко да прозвучи просто и ясно като еднoдневнo пътуване до Глазгоу. Това беше единственият ѝ шанс.

И, колкото и да бе невероятно, успя да го убеди. Фил не можеше да повярва, когато тя му го каза, вечерта преди да замине.

— Успяла си да убедиш Макарона? Карен, понякога направо ме плашиш.

Тя се разсмя.

— Беше лесно. Тъй като представих искането в писмена форма, не му се наложи да разговаря с мен. Разговорите ми с него приличат на филмче с Том и Джери, в което Том напъхва главата си в пчелен кошер и жуженето на пчелите го подлудява напълно. Така че, ако Макарона има възможност да избегне подобно нещо... От лесно по-лесно. Утре сутринта заминавам за Хърватия.

— Пази се. Говоря сериозно, Карен.

— Там вече не е като в Дивия Запад, Фил. Вече са част от Европейския съюз.

— Да, но там все още има хора, които са вършили много лоши неща съвсем неотдавна, и тези хора няма да се зарадват, ако започнеш да си вреш носа в работите им.

Въздишката на Карен издаде раздразнението ѝ.

— Няма да ходя насам-натам и да предизвиквам неприятностите. Просто ще потърся отговорите на няколко въпроса, свързани с един покойник.

— Не е точно така. Ти търсиш убиец.

— Всичко ще бъде наред, Фил. Не съм глупачка, мога да се грижа за себе си.

По лицето ѝ се изписа упорство и той прецени, че ще е по-добре да не говорят повече на тази тема.

Така и стана. Полетът за Венеция от Единбург на другата сутрин нямаше закъснение. И тъй като тя никога не беше идвала във Венеция, си позволи да пообиколи за няколко часа града, преди да се качи на влака за Загреб. Времето ѝ беше достатъчно, за да може, тръгвайки от „Пиаца ла Рома“, да стигне до площад „Сан Марко“ и да се върне. Карен не беше пътувала толкова много, колкото ѝ се искаше, и често се случваше да установи, че действителността не е толкова бляскава, колкото предвкушването ѝ. Но с Венеция не беше така. Накрая ѝ се наложи насила да насочи стъпките си към гарата, успявайки да се качи на влака само минути преди потеглянето му. Венеция беше вълшебна.

Карен си обеща да се върне там с Фил, докато му пращаше някои от снимките, които бе направила с телефона си.

Според Карен, ако девет часа във влак не беше най-лошият начин за прекарване на деня, то тогава беше почти най-лошият. Човек не можеше да гледа до безкрайност пейзажа. Но тя бе съобщила да запише на айпада си няколко епизода от драматични сериали на Би Би Си, с което успя да се разнообрази донякъде и да запълни времето. Беше се нахранила добре на тръгване от Единбург, така че не ѝ се наложи да рискува с храната, която предлагаха във влака. Когато влакът навлизаше в „Главни колодвор“ на Загреб, тя вече очакваше с нетърпение възможността да подиша чист въздух и да се разтъпче.

Карен нарами раницата си и прекоси подобната на огромна пещера чакалня на гарата, озъртайки се, за да разбере къде са гишетата

на фирмите, предлагащи автомобили под наем. Прекалено късно бе, за да потегли сега към Подрувец, но можеше да наеме кола и да тръгне към града, където сега движението нямаше да е натоварено. Щеше да намери някой евтин хотел в покрайнините, а утре сутринта да тръгне на път.

Онова, което видя тогава, я накара да обърка крачките си, така че едва не падна на светлия под от полирани варовикови плочи. Застанала наскреда чакалнята, без да забелязва нищо около себе си, вторачила се в таблата от двете страни на входа откъм пероните, на които се изписваха данните за заминаващите влакове, стоеше Маги Блейк.

— Какво, по дяволите... — каза на глас Карен.

Тя поспря за миг, загледаана в Маги, после пристъпи бавно към нея.

— Професор Блейк?

Маги се обърна рязко, разтвори уста, на лицето ѝ се изписа изненада. После, когато видя кой я заговаря, изненадата отстъпи място на възмущение.

— Следите ли ме?

— Не. Наистина не. Повярвайте ми, аз съм не по-малко изненадана от вас.

— Какво правите тук?

Карен виждаше как у Маги се надига гняв.

— Предполагам, че съм се запътила натам, накъдето и вие. Ако, разбира се, вие все още се интересувате да разберете какво се е случило с Димитър Петрович.

— И къде според вас ще ме отведе това търсене?

— Е, лично аз съм се насочила към едно селце на име Подрувец. Разбрах, че генералът е роден там. Казах си, че трябва да започна оттам, откъдето е тръгнал той. Там ли отивате и вие?

Част от нападателността на Маги се изпари.

— Трябваше да дойда тук още преди години. Така и не си признах честно, че се интересувам от миналото на Митя. Между другото, наричайте го Митя. Никой никога не го е наричал Димитър.

— Добре. Е, и вие ли сте тръгнали към Подрувец?

Маги кимна.

— Опитвах се да разбера дали има начин да стигна до Осиек още тази вечер, но ми се струва, че няма да успея.

— Лично аз приключих за днес с влаковете. Тъкмо се канех да наема кола. Мислех да намеря някой хотел в покрайнините и да прекарам там нощта. Ако искате да се присъедините към мен, сте добре дошли. Бих се радвала някой да ми прави компания.

Поканата беше искрена, и не само защото засега Маги Блейк беше най-добрият ѝ източник на информация. Не би било зле да разполага и с навигатор, докато шофира в непозната територия. Освен това Карен предполагаше, че Маги говори приличен хърватски, като се вземе предвид времето, което бе прекарала в Дубровник и това, че бе живяла години наред с Петрович.

Маги я изгледа с подозрение.

— Позволено ли е такова нещо, ако пътувате по работа? Да вземете цивилен за спътник?

Карен се ухили.

— Ако вие не ме издадете, и аз няма да кажа. Вижте, ние и двете се интересуваме от едно и също нещо. Искаме да открием убиеца на вашия генерал. Мисля, че ще се справим по-добре заедно, отколкото поотделно.

— А да не пропускаме, че аз говоря и местния език. Така че няма да ви се наложи да търсите преводачи — допълни сухо Маги.

— Разбира се, съществува и това съображение. Знам само как се казва „моля“, „бира“ и „сладолед“ на хърватски, което няма да ми помогне много. Но пък разполагам с кола, а предполагам, че до Подрувец се стига само с кола. Така че и двете имаме какво да предложим.

Маги огледа Карен от горе до долу, като че ли се опитваше да прецени дали някаква незнайна дреха би ѝ станала.

— Добре — каза тя накрая. — Стига само да не забравяте, че ние двете не сме приятелки. Възможно е понякога да не сме на една и съща страна.

— Прието. А сега, можете ли да разчетете тези табели? Търся фирми, които предлагат автомобили под наем.

Маги се засмя.

— Ако откриете, значи имате голям късмет. Трябва да отидем с такси до летището. Не е далече. Хайде, да тръгваме — и тя тръгна, без да се обръща да провери дали Карен я следва.

Криминалистката я настигна, когато излязоха навън сред вечерната прохлада.

— О, и още нещо — допълни Маги, докато двете вървяха към стоянката на такситата.

— Какво?

— Не им казвайте, че сте ченге. Не го правете, ако искате да ви имат доверие.

30.

Джейсън Мъри беше достатъчно умен, за да знае, че не е достатъчно умен. Освен това съзнаваше, че има късмет с шеф като Карен Пири, която в повечето случаи проявяваше търпение и нямаше нужда да го тъпче, за да се себевеличае. Така че всеки път, когато му се откриваше възможност да направи нещо, с което да впечатли шефката, той се възползваше незабавно от нея.

Шефката все повтаряше, че той трябва да бъде по-инициативен. Но не по гаден начин, не се заяждаше с него, а по-скоро го окуражаваше. Затова, когато тя замина, а той остана, това му се стори идеална възможност да ѝ покаже на какво е способен.

Проблемът беше там, че след като се обади на Тамсин Мартино и установи, че няма новини, свързани с анализа на картата ключ, той не можеше да се сети за нещо полезно, с което да се заеме.

Оставаше му традиционното мото на ченгетата. Когато се колебаеш, най-добре се обърни към хапването и пийването. Тъй като отново бе започнал деня в дома на родителите си, най-близкият източник на подобни блага беше столът на полицейския участък в Къркалди. След като вече се бе разположил на една маса, четейки „Дейли Рекърд“, със сандвич с бекон, от който капеше кафяв сос и чаша убийствено силен чай, Джейсън не се чувстваше толкова изнервен от неспособността си да измисли какви по-конструктивни действия да предприеме.

Беше изчел половината от спортните страници, злорадствайки тайно над проблемите на „Хибърниънс“, когато забеляза, че някой се е изправил до масата. Вдигна глава и видя инспектора от криминалната полиция Фил Пархатка, облечен небрежно в джинси и тениска с дълги ръкави, понесъл чаша и чиния с английска закуска.

— Имаш ли нещо против да се присъединя към теб? — попита той.

Джейсън кимна, объркан от смесени чувства. Беше работил с удоволствие под ръководството на Фил, когато той беше сержант в

някогашния отдел за студени досиета. Натегач беше Фил, но винаги създаваше впечатление, че работата за него не представлява усилие. Беше и сговорчив, пък и умееше да разсейва напрежението, когато шефката изпаднеше в раздразнение и си търсеше на кого да си го изкара. В офиса винаги цареше добра атмосфера, когато Фил беше там. Но после той забърса шефката. И това промени всичко. Не че той бе променил отношението си към Джейсън или нещо подобно. Но дотогава те бяха малък, сплотен екип, а после Джейсън имаше чувството, че вече не са трима души, обединени в борбата си с лошите, а двама плюс един. За първи път през живота си Джейсън бе започнал да се чувства като част от сериозен детективски екип, а после това се промени.

Това усещане за изолация се разсея донякъде, когато повишиха Фил и той се премести в екипа за предотвратяване на тежки престъпления, така че останаха само Джейсън и шефката. После тя стана шеф на по-големия отдел за исторически престъпления и той бе решил, че за него настъпва край на хубавото време. Но шефката го бе взела със себе си и макар че основният екип си остана малоброен, те печелеха уважение, защото постигаха резултати. И въпреки всичко, за разлика от преди, Джейсън все още изпитваше някаква неувереност, когато Фил бе наблизо. Налагаше се да се владее; не беше толкова тъп, знаеше, че Фил ще изтърси веднага на Карен всичко, което според него тя трябваше да знае.

— Какво правиш в Къркалди? — попита Джейсън.

Фил посочи чинията си.

— Котката я няма и мишката си хапва всичко, с което може да си докара инфаркт. Човекът, който е на първо място в списъка на онези, които наблюдаваме, ще се върне чак след два дни, така че сега ни остава да наваксваме с копелетата, с които ще се заемем след него. Обичам тази работа, Джейсън. Успееш ли да прибереш някой от тези типове, то е все едно да видиш как „Райт Роувърс“ печелят купата. Всеки път. Те са толкова гадно самоуверени, толкова шибано арогантни. Да наблюдавам как тази тяхна самоувереност се разбива на пух и прах е най-приятното чувство, което съм изпитвал, откакто съм избрал тази професия.

— Да, това несъмнено означава много.

— Как се справяш? Карен и Ривър ми надуха главата с този скелет на покрива на „Джон Дръмонд“. Как се развиват нещата там?

Джейсън сбръчка нос.

— Да си призная, озовал съм се донякъде в задънена улица. Шефката толкова бързаше да потегли, че не ми възложи нищо конкретно. Може би защото и няма кой знае какво за правене. Единствената следа, с която разполагаме, е онази хотелска карта-ключ, а от лабораторията за дигитален анализ твърдят, че може да минат седмици, преди да успеят да измъкнат нещо от нея.

Фил си взе малко бекон с боб и пържени яйца. Когато приключи с дъвченето, той каза:

— Невинаги технологията осигурява резултатите, Джейсън. Понякога толкова се вкопчваме във възможностите на учените, че забравяме онова, което можем да направим ние самите.

— Какво имаш предвид?

— Е, да вземем например въпросния ключ. Той би трябвало да е отключвал някаква врата някъде, нали така? Ако вашият човек е дошъл в Единбург специално за да се катери по „Джон Дръмонд“, много вероятно е да е бил отседнал някъде наблизо. В някой пансион или малък хотел — така предполагам, защото като че ли не е бил някое богато копеле. Защо тогава не помолиш Тамсин да ти изпрати снимка на картата и не започнеш да обикаляш пансионите и хотелите, за да видиш дали в някой от тях нямат такива ключове.

— Съвпаденията може да са повече от едно — каза Джейсън. — Струва ми се, че ключът е доста обикновен.

— Да, но когато се натъкнеш на съвпадение, можеш да попиташ дали още пазят данните за посетителите от онази дата. В наши дни, когато всички данни са качени в компютри, това не е напълно изключено. Може да извадиш късмет — той загреба още от храната с вилницата и я сложи в устата си. Докато дъвчеше, продължи: — Нали знаеш колко ѝ харесва, когато ѝ поднесем някое малко подаръче.

Затова и Джейсън, когато приключи със закуската, реши да тръгне към Единбург. Тъй като Карен му бе вгълпявала дълго, че винаги е необходима предварителна подготовка, той прекара около час пред компютъра, за да открие на картата всички хотели и пансиони в радиус от две мили около „Джон Дръмонд“. Като се вземе предвид, че Единбург е туристически град, броят им беше внушителен. А после на

самия него му дойде блестяща идея. Първо можеше да провери по телефона, и така да елиминира всички хотели, които нямаха червени ключ-карти. Така задачата му щеше да стане по-изпълнима. Предимството да провеждаш проверка по хотели се състоеше в това, че все се намираше някой да отговори на телефона.

Дори да не говореха английски повече от абсолютно необходимото, за да приемат резервация, Джейсън проявяваше търпение и успя да обясни какво иска на всички, с изключение на една рецепционистка, която упорито отказваше да повярва, че той е служител на полицията. Той се замисли дали да не се яви там, където тя работеше, дори само за да я подразни.

Накрая в списъка му останаха дваайсет и седем хотела. В първите дванайсет му дадоха категорично отрицателен отговор, в два нямаха въведени в компютъра данни отпреди осем години, а в четири червеният цвят беше с по-различен оттенък. На четвъртия адрес, в малък частен хотел, той изрецитира добре заучените си реплики и показва снимката.

— Да, като че ли може да е от нашите — отвърна дружелюбната рецепционистка. Акцентът ѝ подсказваше недвусмислено, че е от Глазгоу.

— Пазите ли все още данни за гостите от септември 2007 година?

Той се постара да придобие възможно най-трогателен вид — идеята беше да наподобява умолителното изражение на Котарака в чизми от „Шрек“. С шефката не помагаше, но с това момиче можеше и да действа.

Тя се поколеба.

— Не знам. Трябва да отида да попитам управителя.

Оптимизмът на Джейсън започна да се изпарява. Неговият опит с управителите го бе научил, че те по принцип държат много повече да си пазят задника, отколкото да помогнат на полицията. Той се облегна мрачно на рецепцията и започна да играе Candy Crush, докато чакаше. Това поне беше нещо, в което го биваше.

Когато рецепционистката се върна, бодрата ѝ усмивка не беше изчезнала.

— Днес ви е щастлив ден — каза тя. — Искате ли да дойдете в офиса, за да погледнете?

Джейсън не чака да го канят два пъти. Последва я в мъничък офис, който успяваше да изглежда мрачен въпреки ослепително яркото осветление. Мъж, на години не много по-възрастен от рецепционистката, се измъкна от един офисен стол и каза:

— Всичко е на твое разположение, приятел.

Удивително как думата „убийство“ успяваше да отключи някои врати.

Той започна от първо число на месеца, макар да знаеше, че тогава Петрович е бил все още в Оксфорд. Но така щеше да си създаде по-добра представа за организацията на данните.

— Какво означават тези кодове? — попита той, сочейки екрана.

— Как е уредена сметката — в брой, с чек, с кредитна карта, дебитна карта или по банков път — отвърна управителят.

На втори и трети нямаше нищо интересно. Но когато Джейсън отвори данните за четвърти септември, името незабавно привлече погледа му: Д. Петрович, стая 18. Домашен адрес в Оксфорд.

— Ето този — каза Джейсън. — Кажете ми нещо за този.

Управителят се приведе напред и се вгледа в екрана.

— Запазил е стая за две нощи. Плащане в аванс, в брой. Не е имал кола.

— Сам ли е бил?

Управителят сви рамене.

— Няма как да знаем. Резервирал е самостоятелна стая, но и там леглата са двойни.

— Предполагам, че при вас не се регистрират случаите, когато картата се ползва за влизане и излизане?

Управителят изсумтя невярващо.

— За кого ни имаш, приятел? Да не сме МИ-5? Това е всичко, с което разполагаме.

Джейсън си знаеше, че въпросът е глупав, но знаеше също, че трябва да го зададе, защото шефката щеше да го пита дали го е задал. Но това нямаше значение. Само след пет минути той вече вървеше по Корсторфин Роуд с пружинираща походка, а в джоба си имаше разпечатка, която щеше да го изкачи на челните места в класацията на предпочитаните от шефката хора. Ако Димитър Петрович е заминал да се катери по „Джон Дръмонд“ с убиеца си, най-вероятно името на този убиец се гушеше в джоба на Джейсън, до портфейла му.

Работата беше свършена.

Исканията на сърбите Дубровник да се предаде бяха постоянен съпровод на обстрела на града. Но дори сръбското население — не по-малко предано на своя град от останалите му жители — настояваше да не капитулираме в никакъв случай. Възприемахме сами себе си като символ на Хърватия. Ако ние капитулирахме, как останалата част от страната щеше да събере сили да се изправи срещу толкова помногобройна войска?

Горе-долу по времето, когато падна Вуковар, имаше затишие в атаките, тъй като мисия наблюдатели на ЕС посредничеха за преговори между Югославската народна армия и хърватските власти в Дубровник. Но след като части на ЮНА атакуваха представители на мисията, на преговорите бе сложен край. Уговаряха се предполагаеми прекратявания на огъня. Всеки път това ни обнадеждаваше и всеки път надеждите ни рухваха, когато грохотът на обстрела започваше отново да отеква из порутените улици.

Митя никога не се задържаше у дома за повече от няколко часа. Най-сетне откъм морето бе започнала да пристига хуманитарна помощ, благодарение на цял флот от корабчета, принадлежащи на цивилни лица. Освен помощи на тези корабчета пристигаха поддръжници, протестиращи срещу войната, а когато си тръгваха, откарваха бежанци; хора, останали без покрив над главата, които най-много от всичко искаха да могат да спят нощем, без да се страхуват за живота си. Преговорите и организирането на всички тези пристигания и отплавания изискваха невероятни усилия; никога не беше сигурно дали югославският флот няма да открие огън срещу всеки, който доставяше лекарства и други стоки от първа необходимост в града. Митя се пазареше и уговаряше с часове, за да осигури непресекващ поток от помощи.

Когато първият конвой потегли, Митя отново се опита да ме убеди да напусна града. Аз отново отказах. Бях млада, бях идеалистка, а освен това бях влюбена до уши, за първи път през живота си. Мисълта да отплавам без Митя ми се струваше непоносима. Страхувах се, че любовта ни няма да издържи на такова

изпитание, каквото беше раздялата. И просто не исках да се делим от него. Накарах го да ми обещае, че ще престане да иска от мен да си тръгна, и удвоих усилията си да бъда полезна на Дубровник, и в самия град, и в чужбина.

Ноемврийският отдих ни беше вдъхнал малко увереност, най-вече защото нямаше почти никаква представа колко тежко бе положението в други части на Хърватия. Мислехме си, че след като обстрелът срещу нас бе прекратен, сърбите са се вразумили и са осъзнали, че във война като тази не може да има победители. Нямахме как да знаем за дивашките жестокости, на които бе подлагано невинно цивилно население на други места. Но в началото на декември на незнанието ни бе сложен край.

Всичко започна с картечна стрелба. После заваляха снарядите. Пушки, оръдия и минохвъргачки ни обстрелваха от зазоряване, по шест часа без прекъсване. Въздухът вибрираше от страшните сътресения, предизвикани от бомбите. Апартаментът ни беше близо до „Страдун“, централната улица и зона за разходки в Стария град, и постоянният грохот от обстрела по цялото ѝ продължение ме хвърляше в ужас. Предния ден обстрелът беше разрушил жилището на Теса Миноуг, и ние двете седяхме сгушени под тежката дъбова маса в трапезарията и треперехме от страх.

Когато се прибра същата вечер, Митя ни каза, че са загинали тринайсет души. Непростимо е, но тогава ние изпитахме нещо близко до облекчение. Спомням си как си мислех, че е почти чудо да има толкова малко убити, като се вземеха предвид видимите щети от обстрела. По-късно разбрахме, че е била унищожена библиотеката на Международния университетски център; дваисет хиляди книги, превърнати в пепел. Приемах го като посегателство над бъдещето.

Спомням си, че Митя трепереше от ярост, когато ни разказваше какво се бе случило в хотел „Либертас“.

— Хотелът беше една от първите мишени и, разбира се, избухна в пламъци. А понеже нашите хора отказват да чакат примирено смъртта, градските пожарникари дойдоха въпреки бомбардировката и започнаха да гасят огъня. И какво направиха онези копелета от ЮНА? Започнаха да стрелят по пожарникарите.

Можеше да стане истинска касапница, ако нашите не се бяха укрили. Кой би постъпил така? Що за животни са те?

Тогава нямах отговори на въпросите му; и все още нямам отговори. Но винаги ми се е струвало, че Балканите са врящ котел от изкуствено създадени различия между хора, които всъщност не могат да бъдат разграничени по биологични показатели. Нима има смисъл да организираш етническо прочистване, когато хората, които „прочистваш“, всъщност не се различават съществено от теб?

Въпреки че 6 декември беше запомнен като деня на най-тежкия обстрел, това не беше края на обсадата. Войниците от ЮНА продължаваха да мародерстват и рушат Стария град и останалите части на Дубровник, докато с идването на Новата година бяха пропъдени от мирното споразумение. Но дори когато частите на ЮНА се изтеглиха и се съсредоточиха върху войната в Босна и Херцеговина, ние продължавахме да се чувстваме несигурни. Всеки път, когато излезех от апартамента ни, се опитвах да запамеля всичко, което виждах, да проследя промените, да запомня какво е било разрушено и какво е оцеляло. Пострадали бяха повече от половината сгради в Стария град. Внушително количество музейни експонати и предмети на изкуството от частни колекции просто изчезнаха. Но това беше нищо в сравнение с понесеното от хората. Страданията на оцелелите отекват през годините; белезите продължават да болят.

По време на вдигането на обсадата Митя работеше под още по-голямо напрежение. В средата на декември Европейският съюз — или по-скоро Европейската икономическа общност, както се наричаше тогава — прие да признае след четири седмици независимостта на Хърватия. Никога не съм била наясно с отговорностите на един офицер от разузнаването, но по същия начин, по който аз съставях каталог на улиците, той съставяше списък с престъпленията на ЮНА. Правеше всичко възможно да осигури показанията на стотици хора — предимно интернирани след разрушаването на домовете им около Дубровник — хвърлени в така наречените лагери за военнопленници, където били бити, подлагани на тормоз и мъчения, където били принуждавани да присъстват на симулирани екзекуции като част от своеобразна психологическа

война, където войници на ЮНА влизали без никакви задръжки в ролята на жестоки насилници.

Към средата на януари обсадата бе приключила окончателно. Можехме вече да общуваме с външния свят. Отново имаше храна, вода и електричество, но този нормален живот беше в странен контраст с разрушенията, които виждах навсякъде. Мелиса, като мой научен ръководител, настояваше да се върна в Оксфорд. „Можеш да поемеш някои часове през този семестър“, пишеше тя в едно от първите писма, които получих по електронната поща, след като се възстанови електрозахранването. Това не беше молба, а нареждане. Подтекстът беше, че ако не се върна веднага, после може и да няма работа за мен. „Освен това има толкова много неща, за които да пишеш. Почти ти завиждам за натрупания опит“. Това беше вероятно най-нетактичното нещо, което някой някога ми беше казвал.

Казах на Митя за писмото късно същата вечер, докато лежахме прегърнати в леглото.

— Ще остана тук — казах аз.

— Не. Идеята не е добра, Маги. Тук тепърва ще се случват други, по-лоши неща. По време на обсадата всичко беше различно. Имах оправдание да остана тук. Но сега не мога да се измъквам от задълженията си, нито пък мога да те взема със себе си.

Почувствах, че в очите ми напират сълзи.

— Не искам да оставам без теб — изтърсих тогава. — Все ми е едно за колко кратко ще можем да бъдем заедно, оставам тук.

— И какво ще правиш тук? Международният университетски център е разрушен. Няма къде да преподаваш. Виж какво, Маги, Дубровник има нужда от неща, които ти би могла да свършиш по-успешно в Оксфорд, а не тук. Имаме нужда от хора, които да набират средства за възстановяването на града. Да закръпим покривите си, да възстановим стените. Не можеш да правиш това тук. А в Англия хората се вслушват в гласа ти. Можеш да публикуваш материали по вестници и списания, можеш да разкажеш историята на обсадата като човек, който я е преживял. Можеш да привлечеш вниманието на хората.

— Искаш да си тръгна? Искаш да се отървеш от мен? Мислех си, че ме обичаш.

— Разбира се, че те обичам — настоя той и ме прегърна по-здраво. Чувствах как пръстите му се забиват в гърба ми. — Затова искам да се махнеш оттук, преди всичко пак да се обърка. Маги, обещавам ти да се видим при първа възможност. Върни се по време на ваканцията и тогава, където и да съм, ще бъдем близо един до друг. Освен това ще пътувам до Лондон, Париж и Берлин, за срещи с правителствени чиновници. Тогава ще можем да се виждаме.

— Ти вече си измислил всичко — тонът ми беше обвинителен.

— Много мислих за това. Войната няма да продължи вечно и после ще дойде нашето време. Ще има място и време за теб и мен.

— Не искам да заминавам.

— Знам. Но се налага. Дубровник има нужда от теб повече от всякога да бъдеш на друго място.

31.

— Господи, какво е ставало тук?

Карен спря колата край малка окосена ливада до еднопосочния път, по който се движеха. Повече от дузина малки дървени кръстове бяха наредени в кръг около каменна плоча, на която се виждаха снимки на деца.

— Клане, предполагам — отвърна Маги. Тонът ѝ беше не помалко мрачен от изражението ѝ.

— Но това са деца, малки деца!

Карен излезе от колата и тръгна към мемориала. Гърлото ѝ бе свито от състрадание. Преброи четиринайсет кръста.

Нямаше имена — нито на кръстовете, нито на плочата, само снимките, покрити с плексиглас и вградени в светлия камък. Тъмни коси, големи очи, щърбави усмивки — в тези весели, открити лица не се таеше подозрение, че смъртта може да дебне зад ъгъла.

— Господи боже! — простена тя, а някаква безпристрастна частица от съзнанието ѝ се питаше защо атеисти като нея въпреки всичко се обръщат към Бога в критични моменти.

Постоя мълчаливо, мислейки какъв път трябва да извърви човек, за да стигне до убеждението, че избиването на деца е разбираема реакция.

След няколко минути Маги се присъедини към нея с мрачно изражение, стиснала картата в ръка.

— Намираме се само на няколко километра от Подрувец — каза тя и показва мястото на картата. — То е най-близкото село. Децата може да са живели там.

— Това е ужасно — каза Карен.

— Много ужаси са се случвали тук през деветдесетте години. Медийните репортажи не могат да подготвят човек за реалността. Тъй като пътувахме по магистрала, не успяхте да си съставите представа за земите, през които пътуваме. А и аз ви спестих коментарите. „Това село е било обстрелвано, тук са били избити всички мъже, жените

станали жертва на групово изнасилване.“ Едно пътуване през Балканите може да изглежда и така — тя тръгна полека около мемориала, без да откъсва поглед от него, като че ли искаше да го запечата в паметта си. — Един от моите докторанти писа за кланетата през трите войни, и как те са въплъщение на геополитиката на района. Аз ги виждам не само като въплъщение, но и като символ. Видиш ли нещо подобно, после не забравяш колко лесно е да изгубим човешкия си облик.

Карен отклони поглед. По време на дългото пътуване тя беше научила доста за отношението на Маги към тези земи, в които покоят и красотата криеха скорошни ужаси.

— Не разбирам как сте успявали да се връщате след всичко, което сте видели и узнали.

— Не беше лесно, и невинаги подбудите ми са били благородни — Маги приклепна, за да снима с телефона си. — Мислех, че е важно да бъда свидетел на онова, което се случваше тук. Бях и достатъчно амбициозна, за да преценя, че получавам вътрешна информация за един исторически конфликт, която ще ми осигури материал за научни изследвания, гарантиращ кариерата ми — тя не пропусна да забележи бързо потиснатия израз на неприязън, изписал се по лицето на Карен. — Нали ви казах, не всичко беше лицепривно — тя въздъхна. — Но исках и да помогна. Затова взех шофьорска книжка за камион и всеки път, когато се връщах тук, идвах с цял камион лекарства и санитарни материали. Но ако трябва да бъда напълно честна, можеше и да не направя нито едно от тези неща, ако не беше Митя. Обичах го, а той имаше своята работа. Всъщност най-различни работи, както се оказа впоследствие. Затова, ако исках да бъда с него, се налагаше да събера сили и да се върна.

Карен поклати глава.

— Обичам човека, с когото живея, но не съм сигурна, че го обичам чак толкова.

— Карен, не ви познавам толкова добре, но ми се струва, че все пак ви познавам достатъчно, за да ви кажа, че в такава ситуация вероятно бихте изненадали сама себе си.

Карен се вгледа в зелената гориста местност наоколо, в ширналите се хълмове, в красотата на безлюдния пейзаж. Каза си, че не е много по-различно от някои части на Пъртшър. Растителността

беше друга, но усещането беше подобно. Само че не можеше да си представи как хората от поречието на Тей се надигат в кървава война срещу съседите си — планинци. Дори в най-грозната си форма, склонността на шотландците да се делят и противопоставят едни на други не би стигнала дотам.

Дали? А ако все пак се стигнеше до нещо подобно, дали тя би могла да обича мъж, въвлечен дълбоко в такъв конфликт?

Като че ли прочела мислите ѝ, Маги се обади.

— Знаете ли, той не беше фанатик. Обичаше страната си, но ненавиждаше онова, което представляваха националистите от двете страни. Затова и в крайна сметка отиде да работи за НАТО и ООН. Защото съзнаваше, че в продължаването на конфликтите няма бъдеще. Щеше да се радва, ако децата от следващото поколение, общувайки помежду си, осъзнаят, че има много повече неща, които ги свързват, отколкото такива, които ги разделят.

— Какъвто и да е бил той, нещо от онова, което е вършил и в което е вярвал, е станало причина за смъртта му. И при това е бил убит на моя територия. Първото правило на разследването винаги е било да опознаеш жертвата. Затова, предполагам, че трябва да съм благодарна за възможността да виждам такива неща — Карен се обърна и тръгна към колата.

Маги седна до нея и потеглиха мълчаливо. Около километър по-нататък Маги погледна към картата и каза:

— Право пред нас е, след като заобиколим хълма, ако разбирам правилно.

Завиха и почти веднага след това видяха разкривена крайпътна табела, на която пишеше „Подрувец“. Карен намали, когато наближиха скупчените покрай тесния път къщички и стопански постройки. Когато минаха край тях, видяха, че много от къщите са изоставени, външните врати висяха на счупените си панти, прозорците бяха счупени, всичко беше покрито с мръсотия и носеше следите на атмосферните влияния. Единственото кафене беше полуразрушено, едната стена липсваше. Над буренясалото гробище се извисяваше килнатата на една страна камбанария на църквата.

Когато чуха шума на колата, тук-там по праговете и из дворовете се появиха хора; по лицата им бе изписано по-скоро подозрение,

отколкото любопитство. Карен си каза, че всичко наоколо ѝ прилича на кадри от постапокалиптичен филм на независима филмова компания.

— Пасти да яде Сам Пекинпа^[1] — измърмори тя под нос, прибягвайки по шотландска традиция към черния хумор като противоотрова за страх, тревога или печал. Тя спря колата на малко асфалтирано каре до полуразрушеното кафене и попита: — И какво сега?

— Слизаме и поздравяваме — отвърна Маги. Тя излезе от колата и се усмихна, махвайки с ръка за поздрав към хората, които я наблюдаваха.

— Като съм се хванала на хорото... — каза Карен и я последва.

Маги се беше насочила към някаква жена, която можеше да е на произволна възраст между четиридесет и осемдесет години. Обрулената ѝ от живота на открито кожа беше лешниковокафява, сбръчкана и набраздена. Черната кърпа покриваше по-голямата част от металносивата ѝ коса. Черна жилетка и тъмночервена пола покриваха едрия ѝ бюст и широките бедра.

Ръцете ѝ бяха скръстени на гърдите, устата ѝ беше мрачно и недружелюбно стисната, така че се беше превърнала в тясна линия. Карен, която беше обикаляла немалко гръцки села на времето, се учуди на това хладно посрещане.

Маги заговори на някакъв език, за който Карен предположи, че е хърватски. Ако питаха Карен, със същия успех можеше да е и клингонски^[2]. Твърди съгласни, меки сибиланти и неясно слети гласни. В колата бяха обсъдили какъв да бъде подходът им. Но Карен не можеше да знае дали Маги се придържа към първоначалния им план. За нея не беше обичайно да отстъпва водещата позиция, но в този случай нямаше избор. Трябваше да се довери.

Маги хвърли един последен поглед през рамо към Карен и после се съсредоточи върху каменното лице пред нея. Порови се в паметта си, за да си припомни акцента на Митя, и заговори.

— Хубав ден — започна тя. Не само британците ползваха времето, за да подхванат разговор.

— Не си оттук — отвърна жената.

Значи щяха да си говорят така.

— Не, от Шотландия съм. Но съм живяла доста време в Хърватия през деветдесетте години. Бях в Дубровник по време на

обсадата.

Реши да представи и свидетелството за благонадеждност заедно с познаването на местния език.

— И защо си дошла сега тук?

Жената не отстъпваше и на инч. Един-двама от съседите ѝ пристъпиха по-наблизо.

— Търся семейството на Митя Петрович. Нося новини за него.

В очите на жената проблесна искрица — тя като че ли разпозна името, но не поддаде.

— Какви новини?

— Нали казах, ще ги съобщя на близките му.

— Тук вече няма негови близки. Вече не. Родителите му починаха преди войната.

— Знам. Търся жена му, Ябланка.

Жената се постара да скрие шока, който явно ѝ причини това име, но не успя.

— Тук няма жена на име Ябланка. Напразно си дошла.

— Щом не е вече тук, къде е?

— Престани да се преструваш, че си дошла тук по сериозна работа. Ако познаваше генерал Петрович, щеше да знаеш и отговорите на тези въпроси. Просто си върви — и тя махна към тях пренебрежително с пръсти, като че ли гонеше досадни кокошки.

— Няма да си тръгна, докато не намеря отговорите.

Жената се разсмя и обхвана с жест съседите си, които вече стояха достатъчно близо, за да чуват думите ѝ.

— Мислиш, че те ще разговарят с теб? — попита тя презрително, после се обърна и влезе в къщата си. Всички наоколо сякаш се стопиха във въздуха, с изключение само на един човек. Тъмните му очи не се откъсваха от Маги, слабата му фигура излъчваше напрежение, ръцете, скрити в джобовете, очевидно бяха свити в юмруци.

— Познавахте ли Митя? — попита Маги.

Човекът кимна.

— Бяхме съученици.

Маги се усмихна.

— В такъв случай трябва да познавате и Радо Томич.

— Познавате Радо? — човекът като че ли застана нащрек.

— Само преди няколко дни се видяхме на кафе в Дубровник. Сега той работи за ЮНЕСКО, но вие сигурно знаете това?

Човекът сви рамене.

— Всички знаеха, че Радо ще се издигне.

— Същото са мислели и за Митя, предполагам.

Той ѝ хвърли бърз, проникателен поглед.

— Вижте, нали чухте какво каза тя? Ако наистина го познавахте, щяхте да знаете за Ябланка. Така че нямам намерение да говоря за него, ясно ли е?

— Той е мъртъв — каза Маги. Последно хвърляне на зара.

Очите на мъжа се разшириха за миг от шока.

— Наистина ли? Винаги съм мислел, че той е от хората, които оцеляват.

— Бил е убит.

Събеседникът ѝ впери очи в земята.

— Още една смърт.

— Познавате ли някакви негови врагове?

Отговорът беше кратък, рязък като излайване смях, в тон с цинично изкривената уста.

— Ако търсите враговете на генерала, няма да ги намерите тук. Изгубили сте си времето. Никой тук няма да разговаря с вас за него. Мина много време, откакто той беше един от нас — той отпусна свитите си в юмруци ръце и измъкна пакет цигари от джоба на ризата си. Изтърси една цигара и я запали с очукана газова запалка, направена от гилза. — Трябва да си вървите.

Той я заобиколи и си тръгна, изчезвайки след миг в някакъв разнебитен стар обор от другата страна на пътя.

— Струва ми се, че разговорът не мина добре — каза Карен.

— Не разбирам — отвърна Маги. — Човек би предположил, че на такова място ще се гордеят с генерала, родом от тяхното село. А се оказа, че все едно разговарям със стена.

— Казахте ли им, че той е мъртъв?

— Казах на мъжа. Реших да не избързвам пред жената. Надявах се да каже това, което знае за синовете на Митя и Ябланка — тя се позасмя сухо. — Бях омъжена за него, а дори не знам как се казват синовете му. Що за жена съм аз, да му се не види?

„Поредната, която не иска да знае истината за мъжа си. Нищо толкова необичайно.“

— Е, и какво ще правим сега?

Маги поклати глава.

— Нямам представа. Бях толкова сигурна, че тук ще намеря някакви отговори. Нали разбирате какво си представях. Как някакъв селски старейшина ще седне с мен и ще ме затрупа с истории за Митя. И че може би дори ще имам възможността да се запозная лично със синовете му и да им кажа колко добри дела е извършил баща им.

Карен се замисли за полето с кръстовете и премълча.

— Засега все още не ми се иска да се предаваме. На такива места не всички спазват непрекъснато общоприетата линия.

Понякога трябва просто да им откrehнеш прозорчето на една мъничка възможност.

— Какво искате да кажете?

Карен посочи към църквата.

— Мисля, че трябва да се възползваме от възможността за няколко спокойни мига в църквата.

Маги я изгледа иронично.

— Кажете ми, че не вярвате в тези неща.

— Разбира се, че не вярвам. Но тук няма кръчма, в която да отидем. Да не говорим пък, че това може да ни се отчете като червена точка. Хайде, време е за малко молитви и размисъл.

Вратата на църквата беше отключена. Вътре миришеше на влага и тамян. По стените се виждаха петна — там, където дъждовна вода се беше стичала вътре. По цветните стъкла на прозорците имаше пукнатини, стените около олтара бяха осеяни с дупки, вероятно от куршуми. Но олтарът беше чист, лъснат до блясък, столовете бяха подредени спретнато в редици. Пищно украсено разпятие висеше над олтара, купелът със светената вода край вратата беше пълен наполовина, на една маса наблизо имаше кутия свещи с батерии, две от тях, поставени в свещници, хвърляха трепкаща светлина.

— Значи тук са католици? — попита Карен.

— Повечето. Срещат се православни и мюсюлмани, но повече в Загреб и Дубровник. В провинцията повечето са католици. По време на комунизма всички вероизповедания са съхранили старите си вярвания, и религията разцъфтява веднага след края му. Може би щеше да е по-

добре да не бе станало така — допълни тя с горчивина. Карен тръгна напред и седна малко по-назад от първия ред.

Маги се присъедини към нея.

— Какво да правим сега?

— Ще седим и ще чакаме, и ще се надяваме нещо да се случи.

— Често ли ви се случва да го правите? Да чакате и да се надявате нещо да се случи?

Карен се усмихна уморено.

— По-често, отколкото бихме си признали. В случаите, с които се занимавам аз, става дума за тайни, пазени дълго време от хората. Понякога те са готови да ги разкрият. Просто трябва да проявиш търпение и да ги оставиш да почувстват, че ти си човекът, когото са чакали.

— И действа ли това?

— Понякога. А сега млъкнете и се правете на вярваща.

Карен се подпря на гърба на стола пред себе си и впери поглед в олтара.

Маги затвори очи и отметна глава назад, опитвайки се да освободи изцяло съзнанието си. От мига, в който слезе от самолета, мислите ѝ се въртяха като хамстер в колело, припомняйки ѝ отново и отново собственото ѝ минало в тази страна. Хора, места, сладки и тъжни мигове, страшни и радостни събития; всичко това се въртеше като безкраен филм в съзнанието ѝ. Нямаше представа колко време е минало, когато се сепна от скърцането на отваряща се врата. Тя се върна рязко към действителността и се обърна, за да види един възрастен свещеник, упътил се към тях. Потропването на бастуна му по каменните плочи ѝ прозвуча като барабанните удари, съпровождащи пътя на осъдения към бесилото.

— Излиза, че съм била права — промърмори Карен.

[1] Дейвид Самюъл Пекинпа (1925) — американски режисьор и сценарист. С успешния си филм „Дивата орда“ („The Wild Bunch“, 1969) се налага като един от водещите представители на ревизионистичния уестърн. — Б.пр. ↑

[2] Клингонски — езикът на хуманоидите клингони от „Стар трек“. — Б.пр. ↑

32.

Маги каза нещо, което прозвуча за Карен като „Поздрав, свечениче“, и свещеникът кимна. Имаше гъста, непокорна сребристобяла коса, обрамчваща квадратно лице с изсечени черти и неестествено черни вежди. Карен предположи, че е около седемдесетгодишен. Достатъчно стар, за да знае онова, което бяха дошли да научат.

— Казват, че сте били англичанки — каза той. Говореше със силен акцент, но Карен разбираше думите му.

Маги се усмихна.

— Всъщност сме шотландки. Вие говорите английски? — попита тя изненадано.

— А вие как мислите, Митя от кого е научил английски?

Очите на Маги се разшириха.

— Живял е в Англия, преминал е обучение във военен колеж.

— Там го усъвършенства, но първият, който го научи на английски, бях аз.

— А вие откъде го знаете?

Карен съзнаваше, че времето, отделено за изграждане на контакт с този човек, ще им бъде от полза. Първата стъпка бе да се прояви интерес към него самия, вместо да започнат веднага да искат от него информация.

Той кимна одобрително, като че ли бе разбрал намеренията й.

— По време на комунизма нямаше кой знае колко работа за свещеници. Затова започнах да преподавам в Белградския университет. Хърватин сред сърби — по времето, когато се предполагаше, че всички сме част от един народ, югославския. Преподавах английска литература. Английската култура не се популяризираше особено в една комунистическа държава, но ние, в Югославия, се преструвахме, че сме нещо различно. Ние бяхме добрите комунисти. Онези, които Западът можеше да харесва. И така, аз говорех за Шекспир, Уърдсуърт

и Робърт Бърнс пред отегчени студенти, на които им се налагаше да ги изучават.

— Интересно. Говорите наистина добър английски — каза Карен.

— От много години слушам Би Би Си. Но вие ме ласкаете, знам, че не говоря така добре, както разбирам.

— Би трябвало да се представим — каза Маги. — Аз съм професор Маги Блейк от университета в Оксфорд.

Карен си помисли, че го каза като жена, която отлично съзнава какъв ефект има подобно представяне, когато се налага пред нея да се отварят врати.

— А аз съм Карен Пири от Единбург — допълни тя. По-добре щеше да е засега да не навлиза в подробности.

Свещеникът придърпа един стол на пътеката и се отпусна на него с благодарната въздишка на стар човек. Той постави ръце върху бастуна си и ги загледа внимателно.

— Аз съм отец Урош Бегович. Това е моята енория от 1973 година насам — дори когато не се наричаше енория. Служа като духовник на хората от селото в продължение на повече от четиридесет години. Навремето се прибирах за седмичната почивка и ваканциите, и се превръщах обратно от преподавател в свещеник — той прокара ръка по черното си расо. — По-лесно осъществимо е външно, отколкото вътрешно.

— И от това време познавате Митя — каза Маги.

Той приведе глава към нея, надничайки над стъклата без рамки на очилата, които се бяха смъкнали на носа му.

— Аз го подготвих за първо причастие. Но вие... защо се интересувате от него? Защо сте дошли тук, в търсене на миналото му?

Карен разбираше каква борба се води у Маги. Предполагаше, че и свещеникът го забелязва. Настъпил беше моментът за истината. Или поне за част от нея. Тя зачака, надявайки се Маги да го е разбрала.

Професор Блейк вдигна глава и се взря в разпятието над олтара.

— Аз го обичах. Бяхме женени. Така и не узнах нищо за миналото му.

— Не сте искали да знаете — каза кротко свещеникът. — И това не е нещо, от което трябва да се срамувате.

— Но сега той е мъртъв. И аз изпитвам нужда да запълня празните пространства.

Той кимна.

— А вие? — той се обърна към Карен. — Вие защо се интересувате от него?

— Защо да не съм просто нейна приятелка, която я съпровожда в пътуването? Която е дошла, за да я подкрепя?

Той се усмихна.

— Бихте могли да сте нейна приятелка, вярно е. Но аз мисля, че сте служител на полицията.

Карен се стъписа. Беше привикнала с мантията невидимка, дарена на дребните пълнички жени със скучен начин на обличане. Хора, които не очакваха да срещнат ченге, рядко познаваха професията ѝ.

— Какво ви кара да го кажете?

Той направи печална гримаса.

— В моята работа, в тази част на света, човек развива инстинкт. Освен това бяхте много въздържана в представянето си. А и в погледа ви има нещо, някаква дистанцираност може би. И, разбира се, Новак ми каза какво е казала професор Блейк — че Митя е бил убит — той се усмихна натъжено. — Освен това не я прегърнахте, за да я успокоите.

„Още един шибан Шерлок Холмс. Точно това, от което се нуждае светът“.

— Е, след като сам познахте какво работя, вече знаете, че се интересувам да науча нещо повече за генерала, защото работата ми е такава.

Бегович се разсмя звънко и искрено.

— Идвате тук в търсене на справедливост? Тук? И си мислите, че една смърт има някакво значение за тези хора? След всичко, което се случи тук?

Засегнатата, Карен нанесе открит удар.

— Нима вашата вяра не ви учи именно на това? Сред всички хора тъкмо вие би трябвало да знаете, че една смърт сред многото пак има значение. За хората, които са го обичали, нищо няма по-голямо значение.

Усмивката изчезна от лицето му така бързо, сякаш му бяха ударили плесница. Той хвърли поглед през рамо към разпятието, после

сведе очи.

— Права сте.

Пое си дълбоко дъх и вдигна глава, поглеждайки към Маги, чието лице все още бе застинало в удивление от диалога между свещеника и криминалистката.

— Ще ви кажа всичко, което знам. Но съм длъжен да ви предупредя, това е тежка, много тежка история.

— Все ми е едно — отвърна Маги. — Оставих всичко това зад себе си. Така или иначе вече знам колко съм грешала в представите си за него. Единственото, което искам сега, е да узная истината.

Той се разположи по-удобно на стола си — солидна черна фигура, която дори с вида си будеше доверие. Карен продължаваше да изчаква, преди да си е съставила окончателно мнение. В нейните представи всяка организирана религия беше сложна система от заблуди. За разлика от Маги, тя все още не беше убедена, че може да разчита на свещеника да каже истината.

— Давах уроци по английски в селото. Митя беше умен и пълен с амбициозни идеи. Такъв беше и приятелят му Радо. Имах още двама ученика, които започнаха заедно с тях, но не се задържаха. А те двамата бяха в постоянно съперничество, постоянно в борба да докажат кой от двамата е по-добрият. Обаче когато поотраснаха, Радо се премести да живее другаде със семейството си, и Митя остана сам, без съперник.

Той се усмихна с обич на спомена.

— Може би така беше по-добре. Защото между двамата бе възникнало ново съперничество — от онзи вид, който разваля приятелството. Разбира се, ставаше дума за момиче. Ябланка Пушич. Беше хубаво момиче. Много скромна и, струва ми се, добросърдечна. Не беше толкова умна, колкото момчетата, но беше и единственото момиче на тяхната възраст в селото и те двамата се влюбиха в нея. Така че, когато Радо замина, Ябланка и Митя се сближиха.

Свещеникът въздъхна.

— Той беше много умен, много талантлив. Родителите му разбираха това и разчитаха на мен да му помогна. Казах му да постъпи в университета в Загреб, не в Белград. Предполагах, че ще се чувства по-добре сред хървати. И се надявах да намери момиче, което да му подхожда — той отново срещна погледа на Маги. — Но ако го

познавате, сигурно знаете, че той беше човек, на когото му бе трудно да нарушава дадената дума. А беше дал обещание на Ябланка. Ожениха се през лятото след първата му година в университета, и докато завърши, той беше вече баща на двама сина близнаци.

Маги се държеше толкова добре, че Карен беше впечатлена. Беше обгърнала с ръце тялото си, сякаш за да не допусне да се разпадне. Но лицето ѝ беше спокойно, а когато заговори, гласът ѝ прозвуча овладяно.

— Как се казват те? Синовете му?

За миг свещеникът я изгледа неразбиращо.

— Кръстих ги Паскал и Полдо.

— Къде са те сега? — попита Маги.

Свещеникът погледна безпомощно към Карен. Тя знаеше отговора, но нямаше намерение да го остави да се отърве лесно.

— След като завърши, Митя постъпи във войската — поде той, избягвайки отговора на въпроса ѝ. — Ябланка остана тук. Беше ѝ по-лесно да отглежда децата при семейството си, което ѝ помагаше. Освен това Митя не се задържаше никъде за дълго. Първоначално той си идваше често. Струва ми се, толкова често, колкото му беше възможно. Но времето минаваше и работата му започна да го ангажира все повече. Занимаваше се с неща, за които не можеше да говори с никого, дори и с мен, и започна да се прибира все по-рядко. А после починаха и родителите му, през няколко месеца, и причините да се прибира у дома станаха още по-малко — свещеникът впери поглед в ръцете си, възлести от артритата, склучени върху дръжката на бастуна. — Понякога с времето съпрузите се отчуждават. Но Митя обичаше момчетата си. Затова, когато идваше тук, им отделяше много време. Водеше ги из хълмовете или играеше с тях футбол, гледаха заедно американски филми, каквито той винаги успяваше да намери — споменът го накара да замига усилено. — Той обичаше момчетата си.

Маги се вираше право пред себе си, погледът ѝ, зареян в далечината, съзираше образи, които само тя можеше да види.

— Никога не спомена за тях пред мен. Нито веднъж.

— Вероятно това е бил единственият начин, по който е могъл да се справи със спомена — обади се Карен. — Да го затвори в друга част на съзнанието си.

— И после започна войната. Обсадата завари Митя в Дубровник, там той срещна вас — той се усмихна с усилие, накриво. — Разказа ми за вас. Последния път, когато беше тук. Каза, че най-сетне срещнал жената, която аз се надявах да срещне в университета. Жената, която му подходдала.

Маги като че ли всеки момент щеше да се разплаче.

— Казал е това?

Свещеникът кимна, но за Карен беше ясно, че моментът не му носи радост.

— Когато обсадата приключи, вие се върнахте в Оксфорд, а той си състави план. Имаше намерение да се прибере тук и да каже на Ябланка, че между тях всичко е свършено. Че иска развод.

— Какво каза тя? Как реагира?

Свещеникът затвори за миг очи. Може би се молеше, а може би просто отлагаше момента. После се взря потиснато в пода.

— Както вече казах, дойде войната. И стигна дотук.

33.

Карен виждаше как в погледа на Маги бавно изгрява разбиране. Най-сетне започваше да съобразява и да се насочва към ужасния извод.

— Какво се случи?

Карен оставаше безмилостна.

— Митя беше много добър в работата си — каза свещеникът. Като че ли се беше състарил пред очите ѝ. Покашля се и преглътна с усилие. — Сърбите бяха на мнение, че трябва да си отмъщават на населените места, в които се бяха родили най-опасните им противници. Искаха да ги подлудят от мъка, за да не воюват толкова добре.

Той сякаш се криеше в себе си, взираше се не навън, а навътре. После продължи:

— Денят беше ужасно студен. Имаше малко сняг по земята, по дърветата, по покривите...

Вече се смрачавало, когато дошли. Три патрулни лендроувъра. Части на ЮНА, лицата на войниците били скрити под плътно прилепнали вълнени шапки. Спрели в центъра на селото и започнали да събират всички жители.

Свещеникът замълча, търсейки думи.

— Дотогава бе имало много случаи на избиване на мирно население. Не всички бяха сензационни, но бяхме чували за тях. В села и градове, понякога се бе случвало просто в някоя семейна ферма. Предполагали, че ще избият мъжете. Че ще ги съберат в някой обор или на полето и после ще ги застрелят. Хората плачели, войниците извличали насила всички от къщите им. После пристигнал камион. Войниците накарали всички да се качат на камиона и ги отвели на няколко километра от селото. Там има една ливада. Спрели в далечния ѝ край и смъкнали насила всички деца от камиона. Майките пищели, бащите крещели, децата също. Оставили децата с няколко войници, които да ги задържат на едно място. Били четиринайсет деца. Най-голямото на единайсет, най-малкото било само на година и половина.

Прекосили с камиона обратно ливадата и го паркирали така, че децата да го виждат. Всички възрастни мислели, че ще ги застрелят пред очите на децата и внуците им. Но станало нещо по-лошо. Много по-лошо. Началникът на войниците изкрещял на възрастните да замълчат. А после казал:

— Това е заради Димитър Петрович. Той е враг на моя народ — и посочил към войниците в другия край на ливадата и допълнил: — Моите хора казват на децата да тичат към майките си.

И децата направили точно това. Две от по-големите взели на ръце най-малките и затичали с тях. Препъвали се в снега, бързали отчаяно да стигнат до майките си — гласът му изневери. Двете жени седяха като изваяни от камък и едва дишаха.

— И тогава войниците открили огън. Използвали главите на децата като мишени за тренировъчна стрелба. Алено върху бяло. Кървави взривове в снега — от ъгълчетата на очите му се стичаха сълзи. — Били добри стрелци. Телата на децата били почти недокоснати. Невредими. Но главите — това било нещо друго. Молете се никога да не видите как изглежда дете, улучено с куршум от карабина в главата.

Настана дълго мълчание. После свещеникът проговори отново.

— Там са Паскал и Полдо. На ливадата. С дванайсетте си приятели.

Карен имаше желанието да разбие нещо. Или да направи дори нещо по-лошо.

— Какво стана с Ябланка?

Бегович прокара ръце по лицето си, като че ли го миеше.

— Войниците не пуснали никой да слезе от камиона, после ги откарали обратно в селото. Стояли и се смеели, докато гледали как всички хукнали с писъци обратно към ливадата.

Тогава вече бях напуснал Белград, но в този ден гостувах на свой колега в Липовац. Обадиха ми се късно през нощта и незабавно тръгнах насам. Никога не съм ставал свидетел на такава скръб. Хората бяха обезумели. На повечето им се беше случвало да загубят близък, но сега цялото село беше загубило бъдещето си. Ябланка поемаше вината за всичко върху себе си. Казваше, че вината е нейна, задето се омъжила за Митя, че трябвало да го освободи от обещанието му, когато заминал за Загреб, и тогава нищо от това нямало да се случи. Останах

известно време с нея. Разговаряхме, молихме се. Когато си тръгнах, тя като че ли се беше успокоила.

Той се изгърби на стола.

— На сутринта сестра ѝ я открила мъртва. Обесила се на тавана с два кожени колана, принадлежали на синовете ѝ.

„Нищо чудно, че той никога не е говорил за миналото си.“

Карен беше чувала немалко ужасяващи истории, но нищо толкова страшно като това.

— Как е възможно тази история да не се е разчула? Знам, казахте, че не всички случаи на масови избивания са стигнали до пресата, но това би било новина за първа страница. Като Сребреница.

— Не говорехме за това — отвърна свещеникът. — Не и пред непознати.

— Не сте говорили за това? — повтори невярващо Карен. Как бе възможно такова зверство да не бъде огласено? Как са могли да не крещят за това навсякъде? Да се опитват да се доберат до всеки западен журналист?

— Не беше необходимо — каза той. — Не и след това, което направи Митя.

И така, аз бях изпратена в изгнание. Поне така се чувствах. Пътувах с претъпкан рибарски кораб покрай брега до Триест, а после ме чакаше дълго пътуване в пълни влакове до Обединеното кралство. Едва когато стъпих на италианска земя, разбрах под какъв стрес съм се намирала през последните три месеца. Умората ме връхлетя така, сякаш се блъснах в стена, и макар да бях убедена, че тъгата няма да ми позволи да спя изобщо, струва ми се, че по целия път от Триест до Лондон почти не съм била в будно състояние.

Върнах се в Оксфорд през един студен, мъглив януарски следобед. Не знам какво точно съм очаквала, но онова, което срещях, беше най-често недоумяващо безразличие. „Война? В това има някакъв старомоден чар... А сега да видим на кои студенти можете да бъдете научен ръководител.“ Мелиса, разбира се, слушаше с увлечение, но аз съзнавах, че интересът ѝ се дължи най-вече на възможността името ѝ да присъства в бъдещите ми научни публикации като съавтор. За първи път осъзнах колко силно изолиран

може да бъде академичният свят. Взех решение никога да не допускам това да засегне и мен. И това решение е основната причина да включвам колкото може повече пътувания в работната си програма и да се боря за проекти за научни изследвания, които да отварят през мен прозорци към световите на другите хора.

Така или иначе, тогава няхах време за мрачни размишления над липсата на интерес на преподавателската маса в „Сколи“ към моето „приключение в Дубровник“, както се изрази един колега. Чаках ме срещи и консултации с докторанти, имах и занимания с първокурсници на тема „Въображение и геополитика“; трябваше да подготвям предложения за публикации, освен това се надявах да успея да напиша и книга за връзката между краха на комунизма и експанзията на геополитическото мислене; трябваше да набирам средства и да привличам вниманието на хората, за да помагам на приятелите си, които останаха в Дубровник; а и всяка вечер трябваше да пиша на Митя.

Сега е трудно да си го представим, но през 1992 година електронната поща беше бавна и непредсказуема, а нямаше покритие навсякъде. Затова му пишех старомодни писма. Беше ми казал къде да ги изпращам — „Оттам винаги могат да ме открият“, беше казал той. „Нямам право да губя контакт с тях за повече от няколко часа — при никакви обстоятелства.“ Слагах номер в горния ляв ъгъл на плика, за да може той да чете писмата в правилна поредност, а и за да бъде сигурен, че никое не се е загубило. Никой от нас не разчиташе изцяло, че властите ще ни позволят да общуваме напълно свободно.

Писмата му до мен пристигаха нередовно. Случваше се да прекарам цяла мъчителна седмица, без да получа нито ред от него, а после пет-шест писма пристигаха едновременно, понякога им личеше, че са били най-малкото мачкани и подхвърляни насам-натам, ако не друго. Понякога в плика имаше само една страничка с няколко надраскани накриво реда — ясно доказателство, че са били писани късно през нощта на лошо осветление. Друг път пък идваха десетина и повече гъсто изписани страници, в които той даваше подробни описания на последиците от някакви жестокости, или пък описваше някакъв пейзаж или планове си за някоя наша разходка в планините, когато Балканите престанеха да се саморазкъсват.

Всички писма ми бяха еднакво скъпи. Те символизираха цялостния характер на връзката ни. Бяхме заедно не само за секса, а защото се смеехме заедно, защото споделяхме интелектуална любознателност, заради политическите си възгледи, заради интереса си към онова, което ни заобикаляше. Ние бяхме бъдещето, не миналото. Бях се вкопчила в тези мисли и чувства. Те бяха единствената ми утеха, когато отсъствието му станеше трудно поносимо.

А ако бъдем честни, то беше трудно поносимо през повечето дни.

Съзнанието, че го няма край мен приличаше на вбесяващото, едва доловимо жужене на някаква машина, вибрация, която постепенно изпилява съпротивителните ти сили, докато изпиташ чувството, че си готов да извършиш някакво насилие, за да я накараш да спре. Спях лошо, а подозирам, че не бях и най-добрият научен ръководител на света. Не само сърцето ми, и умът ми беше другаде.

Междувременно в новините започнаха да се появяват сведения за потресаващите кланета, зачестили с ужасяваща редовност, откакто ЮНА бе започнала широкомащабна война срещу Хърватия. Имах чувството, че не минава и седмица, без да се случи поредната кървава баня в някое малко градче или село. За тези неща почти не научавах от Митя, но си мисля, че дори той не е осъзнавал по това време пълния обхват на кланетата, на които са били подложени неговите сънародници.

Знаех от писмата му, че болниците и клиниките имат отчаяна нужда от медикаменти и санитарни материали. Затова реших, че след края на семестъра ще закарам в Хърватия линейка, пълна с медикаменти. Не ставаше дума само за любовния ми живот, длъжна бях да проявя човечност. Успях да открия в югозападна Англия линейка на втора ръка и ние с Теса отидохме с автобус до Плимут, за да докараме оттам разнебитеното старо возило. Теса познаваше някакъв автомонтър, който се съгласи да я стегне, а аз поех задачата да я напълня с материали.

Обикаляхме всички колежи в Оксфорд, представяхме молбата си на срещи на младши преподаватели, на колеги, пиещи своя портвайн след вечеря, на спортни и всякакви други клубове. Всъщност на всеки, който бе склонен да ни изслуша. Свързах се с фармацевтични

компани и убеждавах колегите, преподаващи медицински дисциплини, да търсят сред контактите си всичко, което би могло да ни е от полза. Когато започна великденската ваканция, линейката ни беше натъпкана с медикаменти, превръзки и всякакви подобни материали.

Бяхме като болнична аптека на колела. Приятелят на Теса бе убедил свой приятел да нарисува гигантски червени кръстове на линейката, за да няма никакво съмнение, че сме на милосърдна мисия.

Не казах на Митя какво сме направили. Той знаеше, че пристигам, знаеше, че двете с Теса пристигаме с кола. Бяхме се разбрали да се срещнем на север, в Пула, близо до словенската граница, колкото бе възможно по-далеч от военната зона. Той ни беше обяснил как да стигнем до един малък ресторант на края на крайбрежната улица при пристанището. „Лесно е да се намери“, беше ми писал, „а там има и места за паркиране“.

По пътя имаме един-два неприятни момента с митничари, които се съмняваха в намеренията ни. Но нямаше нищо, което да не успеем да преодолеем с малко блъфиране. И най-сетне вече пътувахме по крайбрежието към Пула, и двете пеехме с пълно гърло.

Митя беше прав, открихме лесно ресторанта. Сърцето ми подскочи, когато го видях, седнал на една от масите на тротоара. Той вдигна очи, видя линейката и отклони поглед. После, осъзнал, че линейката е с десен волан и британски регистрационни номера, погледна отново.

И тогава разбра какво вижда. Скочи на крака и затича през улицата към нас, лицето му беше грейнало от усмивка на истинско щастие. Такъв си го спомням. Как тича към мен с разперени ръце, косата му се развява назад, усмихнат така, сякаш няма нито една грижа на този свят. Всеки би трябвало да носи със себе си такъв спомен.

Понякога това е единственото, което ни помага да продължаваме.

34.

Маканеспи потри смъдящите си очи и примигна силно. Беше се взирал в екрана на компютъра толкова дълго, че чувстваше и мозъка си пикселизиран. Отново и отново бе гледал записите от двете камери от седемте дни преди убийството, и вече не беше сигурен дали може да вярва сам на себе си. Но едно беше сигурно. На себе си вярваше повече, отколкото на Тио Проктър, чието раздразнение бе нараствало успоредно с ентусиазма на Маканеспи.

Докато шотландецът разглеждаше записите до най-малка подробност, колегата му разпращаше писма по електронната поща и се обаждаше по телефона на полицейски служители, разследващи останалите убийства в предполагаемата им поредност. Първо се налагаше да обясни причините за интереса си — полуистината, че се е появила нова информация, свързваща въпросното убийство с други подобни случаи. После трябваше да намери детектив, който е работил по случая и помни нещо за него. После трябваше да го убеди да открие евентуално налични записи от камери за наблюдение сред доказателствените материали и да ги изпрати на Маканеспи и Проктър. Задачата изискваше дипломатичност и търпение, а обикновено в това беше силата на Проктър. Но беше очевидно, че му идва до гуша да играе ролята на молител. Маканеспи знаеше, че може скоро да очаква избухване.

Но дотогава смяташе да си мълчи. От време на време попадаше на нещо, което си струваше да бъде погледнато отново. Беше събрал една папка с кадри, които смяташе да огледа отново, когато приключи с бавното преглеждане на всички записи. Кое то според него щеше да се случи всеки момент.

Последните трептящи кадри преминаха по екрана и работата беше свършена.

Върна се към избраните кадри и започна да ги прехвърля с кликуване, за да разбере дали онова, което е видял, е действителност или внушение. Отхвърли два на първо гледане. При следващото

отхвърли още един. Оставаха половин дузина. Пусна ги да се разпечатват на цветния принтер, който се намираше по-надолу по коридора, което му даде извинение да се поразтъпче. Взе разпечатките и тръгна към кафенето, където се разположи на маса в един от ъглите с бутилка кола и кутия шоколадови бонбони. Подреди разпечатките на масата и се замисли, лапайки бонбоните един след друг.

Когато изяде всички бонбони, Маканеспи събра разпечатките и тръгна обратно към офиса си.

— Виж това — каза той в мига, в който прекрачи прага.

Проктър го изглежда яростно и посочи телефонната слушалка, която притискаше към ухото си. Маканеспи започна невъзмутимо да подрежда разпечатките по бюрото си, после зачака.

— Ще очаквам да ги получа — каза Проктър. — Да, благодаря — той остави слушалката на мястото ѝ и измърмори: — Не видя ли, че разговарям? — Но все пак стана и отиде до бюрото на Маканеспи, за да погледне. — Какво е това?

Шотландецът посочи първите три кадъра.

— Това е от сряда вечерта. Бях се съсредоточил върху жената; при всеки от тези кадри Симунович току-що е преминал. Следващите три са от четвъртък вечерта. Същото положение. Какво ще кажеш?

Проктър загледа внимателно разпечатките.

— В сряда тя е с шапка с широка периферия и слънчеви очила. В четвъртък е с друга, но пак голяма шапка, с други слънчеви очила и шал на врата. Всеки път носи развлечени, широки дрехи, които пречат да се разбере каква е фигурата ѝ. Ако това е една и съща жена, тя държи да не бъде разпозната.

— Точно това мисля и аз — заяви тържествуващо Маканеспи. — Старателно дегизирана жена, която следи в три последователни вечери един мъж, който бива екзекутиран на четвъртата. Това трудно би минало за съвпадение.

— Ако това е една и съща жена — повтори Проктър. Вгледа се по-отблизо в разпечатките. — И ако изобщо е жена, Алан. Както сам каза преди, под всичко това спокойно може да се крие мъж.

Маканеспи изсумтя.

— Трябва да е доста слаб.

— Е, да, но не всички имат твоята фигура. Но да, сериозно, под тези надиплени платове може да се крие и мъж.

Маканеспи кимна.

— Предполагам, че съществува такава възможност, макар и неголяма. Но ако е жена, по-вероятно е на нея да е възложено следенето, не тя да е извършила убийството.

— И какво смяташ да правиш по този въпрос?

Маканеспи отново събра разпечатките.

— Смятам да разпечатам кадри от първите записи, а после ще отида да се видя с Кагни. Доколкото знам, в момента е в сградата. Трябва да се убеди, че тук се работи както трябва — той се приведе над бюрото и отвори кадрите от първите записи, които гледаха на Крит, после ги прати да се разпечатват.

Тръгна към вратата и като че ли се изненада, когато Проктър го последва.

— Нали трябва да се обаждаш по телефона? — попита той.

— Няма да допусна да ме изтикаш настрана — заяви Проктър.
— Задачата ни е обща. Не се дръж като задник.

Маканеспи поклати глава, но не направи нов опит да се отърве от колегата си. Забърза по коридорите, после нагоре по ескалатора към залата за срещи, в която Кагни се разполагаше временно, когато се отбиваше тук. Пред вратата нямаше никой. Маканеспи просто почука и отвътре долетя подкана да влезе.

Кагни седеше сам в заседателната зала, беше окачил сакото си на облегалката на един стол. Беше запретнал ръкави, пред него стоеше отвореният му лаптоп.

— Делегация? — отбеляза той, повдигайки иронично вежди.

— Мисля, че може да сме попаднали на нещо — каза Маканеспи без излишни встъпления. Подреди разпечатките на масата пред себе си, принуждавайки Кагни да стане и да отиде при тях.

— И какво е това? — попита той, хвърляйки поглед на снимките.

— Струва ни се, че сме засекли едно и също лице на записите от три последователни вечери. Тя — а не е изключено да е и той — всеки път се движи на около пет-шест ярда зад Мирослав Симунович. Фактът, че е толкова наблизо, навежда на мисълта, че го следи. Никой друг не отговаря на изискванията. Ако това лице не е убиецът, то поне е човекът, който го е следил, така мисля аз — Маканеспи отстъпи крачка назад и посочи с красноречив жест резултатите от работата си.

— Интересно — каза Кагни. Хвърли поглед към Маканеспи и устните му се извиха в нещо, което можеше да е и усмивка. — Но образът не е такъв, че да можем да го пуснем в „Краймуоч“^[1]. Какво смятате да предприемете оттук нататък?

— Продължаваме да събираме и други записи от камери за наблюдение. Ще ги проверяваме много внимателно, за да видим дали това лице няма да се появи пак. И в края на краищата ще извадим късмет — каза уверено Маканеспи.

— Предпочитам да не разчитам на късмета — Кагни отстъпи от масата и се върна на мястото си. — Но ние не сме лишени от възможности. Няма причини точно вие да сте запознати с последните постижения в областта на дигиталния анализ, но ми се струва, че има начин да се подобри качеството на кадрите, които сте събрали. Има програми, които обработват подобни образи и могат дори да дадат прогнозни идеи за това как би могло да изглежда лицето под дегизировката. Могат да изчислят височината със сигурност, а може би дори да ни съобщят със сигурност какъв е полът на човека — той кимна полека. — Не предполагам, че ще се справите. Е, продължавайте да доказвате, че съм грешал. Намерете ми още кадри, които можем да подадем за обработка с тази програма. Працвайте всичко, което откриете на електронната ми поща — и той отново се съсредоточи в екрана пред себе си.

Навън, в коридора, двамата се спогледаха ухилено, вдигнаха ръце и удариха дланите си.

— Закрепихме се — заяви доволно Проктър.

Маканеспи го потупа по рамото.

— Да, и сега вече интересът ни в търсенето е личен. Хайде, Тио. Време е да *cherchez la femme*^[2].

— Или *l'homme*^[3]. Не забравяй, може да е някой кльошав дребосък.

— Както и да е, време е да *cherchez*.

[1] Предаване на Би Би Си, представящо материали за прочути неразрешени престъпления, отправяйки към зрителите предизвикателството да се опитат да разкрият извършителя с помощта на наличните доказателства. — Б.пр. ↑

[2] Cherchez la femme (фр.) — Търсете жената; да се търси жената. — Б.пр. ↑

[3] L'homme (фр.) — Мъжа. — Б.пр. ↑

35.

Маги едва успя да се насили да зададе въпроса. Но не можеше да изтърпи и неизвестността.

— Какво направи Митя? — прошепна тя.

— Каквото ние тук винаги правим — гласът на свещеника отекна силно, пълен с горчивина. Той удари с бастуна си по пода.

— Отмъщение — каза Карен. — Око за око.

Той кимна.

— Ние тук харесваме гневния старозаветен Бог.

— И какво всъщност направи Митя? — настоя Карен, когато се убеди, че той няма намерение да продължи.

— Пристигна два дни по-късно, беше като обезумял. Никой не го обвиняваше за случилото се. Но той се обвиняваше. Срамуваше се, че е бил дотолкова погълнат от себе си, че не се е сетил да изпрати Ябланка и момчетата на сигурно място. Гневеше се, че не е осигурил охрана на селото си, след като е знаел, че е трън в очите на враговете си. И се чувстваше виновен, задето се бе влюбил във вас, професор Блейк. Имаше чувството, че това по някакъв начин му е попречило да се погрижи за семейството си. Казваше, че не бива да ви вижда никога вече, че това трябва да бъде неговото наказание. Седях с него една цяла нощ, убеждавах го, че ако се откаже от любовта си, това би означавало да дари победа на злодеите, които бяха извършили това. В крайна сметка съм го убедил. Очевидно.

— Благодаря ви — каза Маги. Гласът ѝ трепереше.

Бегович прие благодарността ѝ, свеждайки глава.

— Той остана тук ден-два и после се върна в частта си. Изгаряше от ярост. Знаех, че няма да остави нещата така.

— Трудно е да го обвиняваме — отбеляза Карен.

— Не го обвинявам. Съчувствам му — за болката и срама, които е изпитвал — каза Бегович. — Но знам, че нямаше да мога да го спра.

— Какво се случи? — попита Карен.

— Той работеше в разузнаването. Знаеше как да открие кой носи отговорността за случилото се тук. Беше и обичан във войската. Там имаше хора, които биха го последвали и в ада, без да задават въпроси. Когато се убедил, че знае със сигурност кой е водил нападението над селото, изчакал до деня, в който близките на този човек празнували сватба. Отишъл до църквата с дузина от най-верните си хора. Залостили вратите и започнали да хвърлят горящи факли и запалителни бомби през прозорците. Всички, които се опитали да избягат през прозорците, били застреляни. Този ден избили четиридесет и седем души.

— О, господи — изпъшка Карен. — Това е истински ад.

— Да. Но следващия път, когато го видях, той каза: „С това се сложи край на всичко. Не е останал жив човек, който да продължи враждата“. И аз предположих, че е прав. Той доживя невредим края на войната. После отиде да живее с вас в Оксфорд, професор Блейк. Ако мислеше, че има възможност някой да тръгне след него, за да си отмъсти, никога не би изложил живота ви на опасност. Години наред е имал възможността да живее, без да се озърта през рамо. Но в крайна сметка разплатата за миналото го е настигнала.

— Не е точно така — обади се Карен.

Бегович се намръщи.

— Защо в такъв случай вие сте тук? Професор Блейк каза, че Митя е бил убит.

— И наистина е бил убит — отвърна Карен. — Но убийството не е скорошно. Едва сега открихме останките му. А всъщност е умрял преди около осем години.

Свещеникът се намръщи.

— Не разбирам — той се обърна към Маги. — И вие не сте предприели нищо? Той напусна ли ви? Сложен ли беше край на брака ви?

Маги поклати глава.

— Живях осем години с убеждението, че се е случило именно това. Но той не ме е напуснал. Отнели са ми го. Убили са го. Убил го е негов познат от Балканите. Но аз не знаех това. Мислех, че ме е напуснал, защото не е издържал да живее без миналото, което бе изоставил заради мен. Толкова, толкова много съм грешала.

— А през цялото това време той е лежал мъртъв — свещеникът поклати глава — уморено, с примирение. — Е, който и да го е убил, трябва да е бил някой от онези сърби. Може навремето да е бил още дете и да е раснал със сърце, изпълнено с омраза. И така, всичко продължава...

Телефонът на Карен иззвъня и прекъсна проповедта му.

— Извинете, трябва да отговоря — каза тя, стана и се отдалечи надолу по нефа. Когато прецени, че не могат да я чуят, каза: — Е, Джейсън, какво имаш за мен?

— Открихме хотела — каза той.

— Какво? Тамсин еди-коя си си е свършила работата?

— Не, шефе. Добрата стара ченгеджийска практика. Вашият Фил даде идеята. Срегнах го в стола на участъка в Къркалди. Взех снимка на картата ключ и направих списък на хотели и пансиони. Започнах с онези, които бяха най-близо до „Джон Дръмонд“ и продължих да разширявам радиуса. Телефонирах, за да елиминирам онези, които нямаха червени карти, и после тръгнах да обикалям останалите. И — бинго!

Карен бе впечатлена въпреки волята си. Хубавеца не бе проявил достатъчно съобразителност да припише заслугата изцяло на себе си — а може би беше достатъчно съобразителен, за да прецени, че Фил най-вероятно ще ѝ каже какво му е препоръчал. И в двата случая това беше крачка в правилната посока.

— Какво откри? — попита тя.

— Става дума за пансион близо до Мърифийлд. Стаята е резервирана на негово име, Димитър Петрович. Запазил я за две нощувки и платил в брой. Същата нощ са били ангажирани още шестнайсет от стаите в пансиона. За някои от тях също е платено в брой. Не са чак толкова скъпи.

— Имаш ли разпечатка с имената и адресите на останалите посетители?

Тя почти можеше да види лъчезарната му усмивка.

— Всичко съм копирал — каза гордо Хубавеца.

— Браво. Бъди така добър да ми пратиш копията на електронната поща. Ще ги погледна при първа възможност. Може да проверя дали професор Блейк няма да познае някое име.

— Права сте, шефе. Защото, в края на краищата, най-вероятно в този списък има име на убиец, нали? И ние ще го спипаме.

36.

Разказът на свещеника хвърли Маги в такъв шок, че тя едва бе в състояние да го възприеме. Първите ѝ реакции бяха на автопилот, отговаряше на въпроси, които сега се бяха смалили до пълна незначителност в сравнение с последните чудовищни разкрития. Извъняването на телефона на Карен разби крехкото повърхностно покритие и емоциите ѝ се задействаха.

— Не вярвам — каза тя трескаво. — Прехвърлили са на него вината за нещо, което е извършил някой друг — беше немислимо. Мъжът, когото бе познавала, мъжът, когото бе обичала в продължение на повече от двайсет години... този мъж никога не би извършил онова, в което го обвиняваше този побъркан стар свещеник.

Отец Бегович я изгледа със съчувствие:

— Дете мое, разбирам защо не ви се иска да вярвате в това. Но от истината не може да се избяга. Митя беше отговорен за смъртта на тези хора. Беше луд от скръб. Трябва сама да сте забелязали промяната в него, когато сте се върнали през пролетта.

Маги вдигна глава и го изгледа предизвикателно.

— Да, забелязах промяна у него. Беше под голямо напрежение. Почти не спеше. Почти не ядеше. Измъчваше го да вижда как нападат страната му, как избиват негови сънародници или ги превръщат в бежанци в собствената им страна. Той страдеше. Но не се беше превърнал в чудовището, което би организирано масово убийство на нечия сватба. Грешите, отче. Има някаква грешка.

— Няма грешка, професор Блейк. Дълбоко съжалявам за мъката ви. Но на всички нас понякога ни се налага да застанем лице в лице с горчиви истини. А горчивата истина за Митя гласи, че под повърхностната шлифовка, която получи благодарение на образованието си и времето, прекарано с вас в Оксфорд, той беше не по-малко брутален, див и изпълнен с желание за мъст от поколенията негови предци.

— Не — настоя отчаяно Маги и повиши тон. — Отказвам да повярвам в това. Той беше кротък човек. Винаги е бил толкова загрижен за нуждите на другите хора. С открито съзнание и открито сърце. Той не е чудовището, което вие описвате. Къде са доказателствата ви? Как би могъл човек като него, толкова известен в хърватската армия, в НАТО и ООН — как би могъл да извърши нещо подобно и то да му се размине? В това няма никаква логика. Сърбите винаги са реагирали толкова остро на това, че биват представяни като отрицателни герои, че веднага биха се възползвали от подобен инцидент, щяха да го използват за пропаганда до последна възможност. Хърватски генерал, организирай масово клане? Това би било истинска сензация, истински подарък за тях.

— Не знам. Може би защото става дума за лична вражда, а това е нещо, което те разбират? Защото е нямало как да се оплачат за стореното от Митя, без да признаят онова, което те са сторили първи? А може би защото е нямало доказателства и както вие сама казахте, никой не би бил склонен да повярва, че добре образованият, благовъзпитан генерал Петрович би извършил подобно нещо — гласът му прозвуча остро и Маги осъзна, че и той страда, заедно човекът, за чието формиране е спомогнал, се е оказал способен да извърши нещо толкова ужасно.

— Въпреки всичко е трудно да се повярва, че никой не е проговорил.

Свещеникът се смръщи.

— Не, проговориха. Действително, не по време на събитията, а няколко години по-късно. Тук пристигнаха един мъж и една жена. Проследяваха съобщения за масово убийство, постъпили от сръбска страна.

— Какво? Журналисти ли бяха?

— Не, занимаваха се с някакво разследване. Струва ми се, че имаха нещо общо с трибунала за военните престъпления. Не ги разпитвах в подробности. Казах си, че ще е най-добре да демонстрирам безразличие. Като че ли никъде наблизко няма нещо, което би представлявало интерес за тях.

— Не забелязаха ли мемориала? Това несъмнено би било дяволски внушителна улика, че нещо много лошо се е случило тук?

Болката на Маги започваше да се превръща в гняв, но на нея ѝ беше все едно. Имаше по-голяма нужда от отговори, отколкото от доброто мнение на свещеника.

— Тогава мемориалът не съществуваше. Издигнахме го едва преди две години, за да отбележим двайсетата годишнина от смъртта им. Дълго време говорихме за това, но дотогава не бяхме събрали сили да го направим. Така че, когато онези хора дойдоха, нямаше какво да видят — той отново потри лицето си с ръце така, сякаш го миеше. — Продължавахме да носим болката в себе си.

— А тези хора нямаха ли имена? Националност?

Той поклати безпомощно глава.

— Не помня имената. Оттогава мина много време, а и ние съзнателно се опитвахме да не говорим много с тях. Що се отнася до националността — струва ми се, че тя беше британка. Говореше английски така, сякаш това беше родният ѝ език. Но със сигурност не беше американка или канадка. Той беше някакъв скандинавец. Но това няма значение. От цялата работа не излезе нищо. Било по-скоро слух, мъжът призна това пред мен. Не разполагаха с очевидци, не бяха в състояние и да обвинят определени лица.

— Защо тогава са дошли тук, ако не е имало конкретни обвинения? Това е малко, забутано селце. Какво ги е довело тук?

— Според слуха убийците били от това село. Е, когато дойдоха, за тях стана ясно, че тук няма достатъчно мъже за сформирането на такъв наказателен отряд. Че това не е някакъв въоръжен аванпост на хърватската съпротива. И не питаха за Митя по име. Разговаряха с мен и с още няколко от селяните. Никой от нас не спомена Митя и те си тръгнаха, без да научат нещо ново. Така че по времето, когато някой може да е казал нещо, това вече беше стара история и така и нищо не се разбра.

— Все нещо се е разбрало — каза гневно Маги. — Защото Митя е мъртъв.

А един тихичък гласец в съзнанието ѝ допълни, че ако всичко това е вярно, смъртта му дори би могла да бъде за нея облекчение.

Малко са местата, където пролетта е така красива, както на Балканите. Плодни дръвчета, потънали в цвят, ливади, обсипани с

диви цветя, разлистени дървета в стотици нюанси на зеленото. В началото на деветдесетте години там все още бе обичайно да срещаш конски каруци. Мъже с навити ръкави караха трактори с античния вид на детски играчки, помня, че дори виждах тук-там рала, теглени от волове. По нивята работеха жени, забрадени с пъстри кърпи. Гражданската война бушуваше в Хърватия, но на определени места човек можеше да не забележи това дни наред. Така беше онзи първи път, когато ние с Теса се върнахме.

Когато хората мислят за война, си представят цели страни, погълнати от конфликта. Истината е, че бойните линии са разпокъсани. Избират се стратегически мишени и бойните действия се съсредоточават там. Обсаждат се и се бомбардират конкретни градове, докато само няколко мили по-нататък животът си крета в някакво подобие на нормалност. Какво, в края на краищата, ти остава, ако не стрелят точно по теб? Ние, хората, имаме невероятната способност да се снишаваме и просто да продължаваме както обикновено.

Разбира се, под повърхността това далеч не беше нормално съществуване. Всички живеяха в постоянна тревога. Дали техният град щеше да е следващият? Дали някой от командирите на ЮНА нямаше да реши, че мъжете там представляват прекалено голяма опасност и не бива да бъдат оставяни живи? Дали това не беше моментът да се бяга при онези далечни братовчеди в Словения или Албания?

Такива бяха разговорите, в които исках да участвам. Когато отговорностите му на военен налагаха на Митя да отсъства, а това се случваше много често, запълвах дните си с търсене на хора, които да интервюирам. Нямах ясна идея какво точно ще пиша в крайна сметка за този регион, не на последно място защото не можех да зная колко кърпави и жестоки ще бъдат предстоящите години. Но знаех, че искам да запиша колкото е възможно повече сведения на очевидци от фронтовата линия, така че, когато започнех да пиша, да разполагам с обширни материали за проучване.

Невинаги беше лесно да се провеждат тези интервюта. Първият проблем беше езиковата бариера. Въпреки трите месеца, прекарани в Дубровник, моят хърватски всъщност не беше достатъчно добър, за да коментирам на него абстрактни понятия.

Можех спокойно да водя разговори на ежедневни теми, но без преводач бях ограничена в обхвата на въпросите, които можех да задавам. Парадоксално е, но сега си мисля, че това се оказа фактор с положително влияние.

Трудът, който в крайна сметка написах за региона и войните там, се основава изцяло на преживяното от местното население; корени се, както е редно за социално-икономическата география, в човешкия израз на конфликта.

Вторият проблем беше как да убедя хората да разговарят с мен. Израснала съм в страна с немногобройно население — шотландците са малко над пет милиона — и разбирам онова, което един мой приятел нарича „половин степен на разделение“. Като че ли всеки е свързан по някакъв начин с всеки друг. В Хърватия, с нейното четиримилионно население, този феномен е дори още по-ясно изразен.

Имах чувството, че всички знаят кой е Митя и са наясно с нашите отношения. Това будеше у някои хора готовност да разговарят с мен; за други обаче това беше достатъчно добра причина да избягват всякакви контакти с мен. Но аз знаех, че трябва да убедя и нежелаещите. Ако не успеех да покрия целия спектър на преживявания и мнения, не бих могла да се надявам, че ще създам действително стойностен труд.

Това беше предизвикателство и аз му се радвах, защото благодарение на него не бях принудена да прекарвам времето си, копнеейки за близостта на Митя. Знаех, че той има да върши важни неща, макар че в повечето случаи не можеше да ми каже какви са те, а и не исках да се превърна в някоя от онези будещи съжаление жени, движещи се с войската, да си седя у дома и да безделнича. Това обогатяваше и миговете, когато бяхме заедно, защото благодарение на работата ни поне един от нас можеше да разкаже какво е вършил през деня.

Бог знае, че той имаше нужда да откъсне мислите си от постоянните вътрешни игри за надмощие от двете страни на фронтовата линия.

Когато си спомням онова време, нямам представа как е било възможно да се проследи движението на плаващите пясъци на властта и обвързаностите от двете страни. По някакъв начин Митя съумяваше да побере всичко това в главата си.

Всичко това и още неща. Той не само трябваше да е в течение с всичко, което се случваше. Трябваше същевременно да разработва информацията от разузнаването, за да помага на командирите да разработват стратегии за оцеляването на страната си. Не можеше да отиде където и да било без охрана. По онова време се срещахме по хотелите, и винаги, когато той идваше при мен, в двата края на коридора стояха мъже с автомати. Ако зависеше от тях, биха застанали и пред прага на стаята. Но тогава аз възразих. Дори генералите имат право на лично пространство.

По-късно той ми написа писмо, в което казваше, че тези откраднати мигове с мен му помагали да съхрани здравия си разум.

„Виждах как хора около мен започват да губят разсъдъка си. Толкова дълго животът им бе текъл встрани от всякакво нормално русло, че започваха да забравят действителността, заради която се сражаваха. Единственото, в което им оставаше да се вкопчат, беше идеологията. А по този начин губиш човешкия си облик. Превръщаш се в звяра, срещу когото се бориш. Ти ме спаси от това. И тъй като успя да ме спасиш, аз се научих какво може да съхрани и запази моите хора. И макар че те не искаха да напускат фронта, аз ги задължавах да се откъсват за малко от войната. Пращах ги обратно при семействата им винаги, когато можех. Мисля, че до известна степен и за това устояхме, въпреки че противникът значително ни превъзхождаше.“

Сега това ме кара да се гордея. По онова време понякога се чувствах виновна, че го откъсвах от работата му. Но не дотолкова, че да се откажа от него. Спомням си особено един възшебен ден. Ние с Теса трябваше да потеглим обратно за Оксфорд на следващата сутрин, и Митя успя по някакъв начин да си осигури цял един свободен следобед. Преди няколко дни бяхме дошли от Загреб в Стариград и той ни изненада, появявайки се с един лендровър. Охраната му се държеше на дискретно разстояние, когато потеглихме към близкия каньон на реката Велика Пакленица.

— Ще се качим на стената Аника Кук — поясни той. — Там се намират едни от най-трудните маршрути за катерене в цяла Хърватия — трябва да е видял ужаса, който се изписа по лицето ми, защото избухна в смях и допълни: — Не се бой, ние няма да се катерим, знам, че не се занимаваш с алпинизъм. Има пътеки за туристи към върха, ще вървим по тях.

— Някой друг път — обади се Теса — ще се върнем, когато войната свърши, Митя, и тогава може да ме заведеш на катерене по скалите.

— Обещавам — каза той. — Но днес само ще се любиме на пейзажа.

Денят беше идеален именно за това. Ясен и слънчев, но същевременно свеж и прохладен. Тръгнахме нагоре по каньона, от двете ни страни се извисяваха скални стени. Понякога погледът нагоре към надвисналите над нас скали предизвикваше същото замаяване, както и погледът надолу от височина. Движехме се упорито нагоре, широкият път се връзваше на зигзаг в стръмния склон на планината. Стигнахме ли до някоя буйна река, скачаща надолу по скали и морени, имаше и мостове, по които можехме безопасно да я прекосим. Пейзажът бе див, но природата бе обуздана заради нас, хората.

Или поне така си мислех, докато стигнахме до последния отрязък от пътя, когато ни се наложи да се катерим по стръмен склон, между напукани скали и издадени зъбери. Когато се добрахме до върха, бях изтощена, краката ми трепереха от положеното усилие.

Митя и Теса избухнаха в смях, когато се проснах по гръб, пъшкайки, прекалено уморена, за да оцена зашеметяващата гледка от там надолу, по склоновете на планината, чак до крайбрежието. Спаси ме съдържанието на раницата, която носеше Митя — вода, салам, сирене, хляб, маслини и ябълки. Водата никога не ми се е струвала по-вкусна.

След като се нахранихме, Теса тръгна да слиза преди нас. Ние с Митя седяхме на една скала, притиснати един в друг и говорехме за общото си бъдеще. Бъдеще, за което се надявахме да започне доста по-скоро, отколкото стана всъщност.

37.

Карен прибра телефона си в джоба и погледна към Маги и свещеника. Като че ли след като тя се отдалечи от тях, разговорът бе придобил неприятен тон. Маги беше станала и тръгваше по пътеката между столовете, отдалечавайки се от отец Бегович. Карен направи няколко крачки към тях, но Маги я пресрещна на половината път.

— Нямаме повече работа тук — каза тя. — Който и да е убил Митя, няма да открием отговора тук.

Карен беше склонна да се съгласи с нея. Разговорът със свещеника хвърли съвсем различна светлина върху събитията. Петрович като ангел отмъстител, като военнопръстъпник — това бе доста различен образ от картината на герой-патриот и поддръжник на миротворческите части на НАТО и ООН, която ѝ бе представяна досега. Също толкова ясно беше, че вдовицата бе не по-малко изненадана от самата Карен. Тя се запита как ли би се чувствала на нейно място. Да откриеш, че мъжът, когото си обичала, мъжът, за когото си си спомняла с любов, е опетнен с кръвта на невинни хора? Как е възможно дори да започнеш да свикваш с тези противоречия?

— Той каза ли още нещо? — попита Карен. — В смисъл нещо, което може да послужи за доказателство? Как цялата тази история е останала неразкрита толкова дълги години?

Наложи ѝ се да ускори крачка, за да се изравни с Маги.

Стигнаха до колата, преди Маги да отговори. Тя си сложи предпазния колан и каза:

— Останала е неразкрита, защото става дума за лично отмъщение. По изкривените местни представи за смъртта не е необходимо да съобщаваш за военно престъпление, ако причината за него е свързана със семейни обстоятелства, а не е от чисто военен характер.

Перверзността на човешката логика, или по-скоро отсъствието на логика в неведението на хората винаги бе удивлявало Карен.

— Кажете ми, че си измисляте.

— Де да беше така — Маги зарови лице в ръцете си. Карен зачака, съзнавайки, че ще сбърка, ако потегли веднага. Доколкото можеше да прецени, Маги всъщност не плачеше, така че не ѝ се налагаше да преминава към съчувствен тон в момент, в който всъщност ѝ се искаше да разпита спътницата си.

Най-сетне Маги вдигна глава и въздъхна.

— Доколкото разбирам, нещо все пак се е разбрало преди осем години. Някакъв слух, за който бил подаден сигнал от сръбска страна. Появили се някакви хора и започнали да задават въпроси. Не знаели името на Митя и, разбира се, никой не им го казал. Могли да се убедят, че това тук трудно може да се определи като военен лагер на добре обучени и тежковъоръжени партизани, затова приели, че става дума за грешка и си тръгнали.

Карен изсумтя.

— Значи не ги е бивало много в разследванията. Не са ли забелязали гробовете нагоре по хълма?

— Свещеникът каза, че направили мемориала едва преди две години.

— Това е станало преди осем години, нали така? Следователно те са идвали тук, преди Митя да бъде убит?

— Да.

Карен чувстваше как частите от пъзела започват да се подреждат в главата ѝ.

— Значи все пак някой е проговорил — тя запали двигателя и обърна колата. Отново отнякъде се появили хора, сякаш по магия, за да наблюдават как те си тръгват. Лицата им си останаха каменни, каквито бяха и когато двете жени пристигнаха.

— Някой е споменал думите „Подрувец“ и „клане“ в едно и също изречение. Но това не е променило нищо. Ако отец Бегович е прав, случило се е следното: някое от децата на жертвите е пораснало достатъчно, за да пренесе враждата в следващото поколение.

Карен обмисли за миг тази възможност.

— Не ми се вярва — каза тя. Те взеха завоя и отново се озоваха при гробовете. — Защото...

— Спрете, моля ви — каза настоятелно Маги.

Карен отби към тревната ивица край пътя и спря.

— Искам да видя неговите момчета — каза Маги. Излезе и тръгна със сведена глава към мемориала. Карен я последва на няколко крачки разстояние.

При плочата Маги започна да разглежда снимките по-внимателно отпреди. Някъде към средата имаше две снимки, поставени една до друга. Две почти еднакви момчета. Нахакани усмивки, смеещи се очи, еднакви, разчорлени черни коси.

Излъчваха жизненост, която напомни на Карен за племенника на Фил и тя предположи, че са били много палави.

— Приличат на него — каза Маги с прекъсващ глас. — Той никога не е искал деца. И това ме устройваше, защото и аз не исках. Аз, глупачката, си мислех, че причините са еднакви и за двамата ни. Че сме си достатъчни един на друг. Че имаме планове за бъдеще, в което ще бъдем само двамата. Не съм си представяла подобно нещо. Не и че той не иска деца, защото не би понесъл възможността да преживее повторно подобно страдание.

Карен не можеше да се сети за думи, които не биха прозвучали банално. Затова пристъпи напред и обгърна с ръка присвитите рамене на Маги.

— Как го е понасял? — попита тихо Маги. — Как е могъл да носи сам такова бреме? И което е по-лошо, как е възможно аз да не съм забелязала? Що за жена съм му била, след като не съм забелязала болката му?

— Той е предпочел да не ви позволява да я забележите, Маги. И ако съдя по това, което чувам, той е бил мъж, който не се е колебаел в решенията си. Ако вие не сте били такава опора за него, сигурно нямаше да се справи така добре.

Карен си каза, че това не беше кой знае каква утеха, но все пак бе по-добре от нищо. Годините, през които ѝ се бе налагало да носи вести за нечия смърт, я бяха обучили на това „по-добре от нищо“.

— Не мога да възприема всичко това — каза Маги. Тя потупа Карен по ръката, после се измъкна от прегръдката ѝ, хвърли последен поглед към мемориала и тръгна обратно към колата.

Потеглиха в мълчание. След като изминаха няколко километра, Маги каза:

— Какво се канехте да кажете, когато ви помолих да спрете колата? Казахте, че според вас Митя не е убит от член на семейството,

което е избил. Защо?

— Първо, Бегович каза съвсем ясно, че според Митя е нямало оцелели, които да продължат враждата. Било е сватба. Естествено е да са взели на сватбата и бебетата, и малките деца. За да повярвате на такъв вариант, трябва да повярвате, че съществува дете, което е оцеляло по някакъв начин, и че човекът, който е отгледал това дете, е знаел достатъчно за клането, за да подбуди детето да се готви за отмъщение. Е, ако този човек е държал толкова много на отмъщението, защо му е било да чака толкова дълго? Защо не се е заел да отмъсти много по-рано?

— Защото отмъщението е било работа на оцелялото дете, не негова. Ако щете вярвайте, но това има значение, тъй като в този регион вярват в поговорката, че отмъщението е ястие, което е най-вкусно, поднесено студено. Има теоретици, които твърдят, че цялата хърватска война от 1991 година избухва, защото сърбите виждат възможност да си отмъстят на хърватите за онова, което те са им причинили петдесет години по-рано. По тези места все още се водят спорове дали е било по-добре под властта на Австро-Унгария или при Османската империя. Вярвайте ми, да изчакаш шестнайсет години, за да си отмъстиш, за тези хора е нищо работа.

Горчивината в тона на Маги беше неприкрита; Карен неволно си помисли, че тя се наслаждава на възможността да говори свободно, тъй като е далеч от университета.

— Добре, приемам, че е така, тъй като вие сте по-добре запозната с обстановката. Но има още нещо, което според мен говори, че убийството на генерала не е резултат на обикновена вендата.

— И какво е то?

— По-рано тази седмица ме посетиха двама правителствени чиновници. От онези, които не намират за нужда да обяснят с какво точно се занимават и за кое министерство работят. Честно казано, от онези, които винаги е приятно да поставиш на мястото. Появиха се, защото моето търсене на Димитър Петрович в базата данни на криминалната полиция е било регистрирано в тяхната система и е събудило интереса им — Карен погледна бързо към Маги, за да разбере как тя приема този неочакван обрат в разговора.

— В това всъщност няма нищо чудно. През деветдесетте години той работеше за НАТО и ООН. Понякога даваше брифинги на

служители на Министерство на външните работи. Службите за сигурност вероятно са продължавали да се интересуват от него — отвърна тя уморено.

— Не това беше причината за интереса им.

— Какво искате да кажете?

Карен направи гримаса.

— Не знам как да кажа това, без да предизвикам гнева ви. Но така или иначе, ще го кажа, тъй като имам нужда от всяка помощ, която може да ми се окаже, за да открия убиеца на съпруга ви.

— Вече не мога да се гневя, Карен. Възможностите ми за днешния ден се изчерпаха.

— Е, добре. Причината, поради която те искаха да знаят защо се интересувам от Митя, бе, че според тях той бе прекарал последните осем години, действайки като някакъв доброволен отмъстител, преследвайки и убивайки военнопръстѣпници.

Маги издаде някакъв странен, задавен звук. Карен се обърна рязко, за да се убеди, че тя е добре и видя с учудване, че професор Блейк се смееше.

— О, господи — произнесе с усилие Маги. — Нямаме представа колко смешно... — и тя отново се разсмя, но този път смехът ѝ приличаше по-скоро на вой. Карен не можеше да направи нищо друго, освен да чака тя да спре.

След няколко минути Маги се овладя.

— Съжалявам — каза тя. — Сигурно мислите, че съм се побъркала. Просто излязох от равновесие, като ви чух да представяте така драматично тази теория. Няма как да го знаете, но Теса от години е убедена в същото.

— Теса? Вашата адвокатка Теса?

— Да. Тя работи често в Хага, за Международния наказателен трибунал. Занимавала се е с Руанда, с Косово... И с други неща. Така или иначе, според нея, след като Митя изчезна, хората започнали да шушукат, че той е човекът, раздавал сурово правосъдие. Отказах да повярвам, защото не допусках, че човекът, когото познавам, е способен да извършва хладнокръвни убийства. А тя казваше, че просто сантименталнича. Каква ирония на съдбата — тя отново се разсмя, този път сухо и горчиво. — Господи, иска ми се тя да се беше оказала права. Тогава той поне щеше да е още жив.

Карен въздъхна.

— Съжалявам. Така или иначе, те се стъписаха, когато им съобщих причината, поради която търсех сведения за Митя. Но в светлината на онова, което научихме днес, на мен ми се струва вероятно той да е станал жертва на самопровъзгласилия се за съдия убиец. Може би дори първата му жертва.

— О, господи — изпъшка Маги. — Днес всичко става все по-лошо. И най-вероятно този убиец е бил човек, когото той е познавал и комуто е вярвал. В противен случай никога не би тръгнал да се катери с него. Мога да си представя какви са били последните му мисли. Осъзнаването на отвратителното предателство. Всичко, което е извършил, всичко, което е бил, сведено до този ужасен миг.

Карен предпочете да не споменава последните мигове на онзи сръбски род на сватбата. Тази мисъл ѝ пречеше да прояви повече съчувствие към Митя Петрович. Единствената постъпка, станала определяща за начина, по който го виждаше вече в представите си, не можеше според Карен в никакъв случай да се определи като достойна за герой. И все пак, това не означаваше, че убиецът му трябва да бъде оставен на свобода. Предполагаше се, че статутът на жертвата не трябва да има отношение към преследването на убиеца, въпреки тенденциите, забелязвани в медиите и дори у някои ченгета, да категоризират жертвите. Карен категорично не одобряваше тази склонност. За нея мъртвите бяха равни, когато ставаше дума за раздаване на правосъдие.

— Ще го заловя — каза тя. — Човека, който е извършил това. Ще го изправя пред съда.

— Няма ли да ви се наложи да го предадете на разузнаването?

Карен поклати глава.

— В моя дом се играе по мои правила. Бил е убит в Шотландия. Случаят е мой — тя забеляза някакъв крайпътен хан и отби в паркинга до него. — Трябва да се нахраним. А има и нещо, което искам да ви покажа.

Вътре обстановката беше скромна — дървени маси, тапицирани столове и пейки, дълъг, покрит с ламарина тезгях с два крана за бира и тежка кафе-машина, която може да е била последен писък на новите технологии през седемдесетте години на миналия век. Вътре миришеше на тютюн за лула, заради двамата старци, които играеха на

табла и пушеха ожесточено край празната камина. Те почти не вдигнаха глави, когато двете жени влязоха и се огледаха неувверено.

Ниска жена с коса, стегнато прибрана на конска опашка, се появи зад бара изневиделица, като кукла, изскачаща от кутия. Тя каза нещо, което Карен не разбра. Маги отвърна и скоро двете вече бърбреха като стари приятелки. Разговорът приключи с усмивки и кимания, и Маги поведе Карен към една маса в ъгъла.

— Ще ни донесат бутилка от местния ризлинг, който е по-сух и по-ароматен, отколкото бихте очаквали. Както и яхния от каквото собственикът на заведението е убил на лов този уикенд. Вероятно заек и някакви диви птици. С картофи и хляб — завърши обяснението си Маги. — Нямаше кой знае какъв избор.

— Нямам възражения.

— Е, какво е това, което искахте да ми покажете?

Карен извади телефона си и отвори списъка с имената, пратен ѝ от Джейсън.

— Успяхме да открием хотела, в който е отседнал Митя в Единбург. Предположихме, че човекът, с когото е щял да се катери, може да е отседнал на същото място, затова взехме списъци с имената на посетителите по същото време. Името на нито един от тях не звучи подчертано чуждестранно — тя въздъхна. — Нещата никога не са толкова лесни. Затова предполагахме, че спътникът му е бил човек, когото той е познавал от онези години, но не задължително по произход от Хърватия, или пък се е записал там под друго име. Очевидно, ако става дума за друго име, вие няма как да го познаете. Но ако е човек от онези времена — британец, американец или канадец — може пък да си спомните името.

Маги изглеждаше скептична.

— Шансът е минимален, не мислите ли?

— Това е единственият шанс, на който мога да разчитам в момента — тя подаде телефона на Маги. — Искате ли да погледнете?

Маги сви рамене.

— Какво имам да губя след днешния ден?

Тя взе телефона и започна да чете имената. Лицето ѝ остана безизразно, докато превърташе списъка, клатейки глава. В един момент примигна бързо няколко пъти, но не спря да клати глава. Когато стигна до края, тя върна телефона на Карен.

— Съжалявам. Нито едно от тези имена не ми говори нищо.

Карен се бе сблъсквала с немалко умели лъжци. Но точно в този момент беше склонна да включи професор Маги Блейк в челната тройка на класацията.

38.

Четири дни, запълнени с издирване и проверяване на некачествени записи от наблюдателни камери, оставиха Алан Маканеспи с остра болка зад лявото око и уста, обложена от безброй чаши кисело кафе. Крепеше го единствено новооткритата решимост да покаже на Уилсън Кагни, че не бива да го отписва като провалил се чиновник. Не му беше съвсем ясно как новият му шеф бе успял да влезе под кожата му. Но беше успял.

Ентусиазмът, с който той се бе заел с тази задача, не се прехвърли на Проктър, който като че ли постепенно пренасяше възмущението си от Кагни към своя партньор. Маканеспи препрати няколко нови кадъра на уелсеца, който незабавно замърмори.

— Докато свършим тази работа, ще ми трябват нови очила — изхленчи Проктър. — От кой случай са тези?

— Четвъртият поред. На Тенерифе. Струва ми се, това са последните. Освен ако си успял да издириш още нещо?

— Изстрелях си всички патрони. Има няколко страни, в които вече не мога да отида на почивка, за да не ме арестуват на паспортния контрол — шегата беше слабовата, но поне напомняше донякъде на хумора, присъстващ преди в повечето им разговори. Проктър се взря в екрана. — Това със сигурност е жена. Вижда се, когато вятърът опъва горната дреха по тялото ѝ.

Той посочи слабите рамене и ясно очертаните бедра и гърди.

— Съгласен съм. Бях почти сигурен след записите от Мадейра, но сега вече според мен не остава никакво място за съмнение.

— Изпрати ли кадрите на жената, която се занимава с дигитална реконструкция?

Маканеспи кимна.

— Казах ѝ, че вероятно това ще са последните данни, които получава от нас, така че може да започва с компютърната възстановка. Да се надяваме, че в двайсет и трите кадъра, които ѝ пратихме, не се съдържат прекалено противоречиви данни.

— Да, защото ако на тези кадри е запечатан човекът, който следи, а не убиецът, може да става дума за различни личности.

— Знаеш ли какво, когато умреш и отидеш в Рая, през цялото време ще обясняваш на свети Петър какви подобрения може да се въведат там. Приличаш ми на човешко възплъщение на метеорологична прогноза — черни облаци на хоризонта — Маканеспи поклати отворено глава. — Мисля, че ще е интересно да се види какво ще направи тя. Никога досега не съм виждал тези прогнозни реконструкции. Няма ли да е удивително, ако принтерът изплюе някоя картинка и всички кажем: „О, тя ли била?!“

Проктър изсумтя.

— По-вероятно е да кажем „Това като че ли е рисувано от Пикасо“ или „Кой да предположи, че Хилари Клинтън е серийна убийца?“

Пристигането на нов мейл спаси Маканеспи от необходимостта да отговаря.

— Виж ти, виж ти, това вече е неочаквано.

— Кое?

— Мейл от очарователната Карен Пири, главен инспектор от криминалната полиция. Питам се какво има да ни каже?

— Ако отвориш мейла, няма да те застрашава преждевременна смърт от напрегнато очакване.

— Господи, ти си жив образец на уелско чувство за хумор — измърмори Маканеспи, отваряйки мейла. Докато четеше писмото на Карен, на лицето му се изписваше все по-голяма изненада.

— По дяволите — каза той. — Как така, мамка му, ние не сме знаели за това?

— За кое?

— Слушай. „Драги господин Маканеспи, току-що се върнах от пътуването си до Хърватия, където открих сведения, за които предполагам, че не са ви известни. В началото на 1992 година сръбска военна част нападнала родното село на Димитър Петрович, Подрувец. В предполагаем опит да си отмъстят за ефикасната работа на генерал Петрович, сърбите избили всички деца в селото, включително и двамата сина на генерал Петрович. Впоследствие жена му се обесила. Можете да получите потвърждение на тези сведения от селския свещеник, Урош Бегович. След време Петрович успял да научи кой е

бил командирът на сърбите. Събрал малка група верни войници и за да си отмъсти, предприел нападение, в резултат на което били убити командирът и четиридесет и шестима негови роднини.“

Четиридесет и шест? Боже мили, не е обичал половинчата работа, а? „Преди около осем години се носели слухове за това клане. Следователно изглежда вероятно не само това, че Петрович попада в категорията «военнопръстъпник» и че действително може да е станал жертва на някой, който е взел закона в свои ръце, а и че независимо от различния подход при извършване на убийството, може да е една от първите жертви на убиеца, когото вие търсите. И в този ход на мисли, минавало ли ви е през ум, че промяната в почерка на убиеца може да се дължи на някаква съвсем проста причина — например защото убиецът не е имал редовен достъп до амуниции, за да зарежда пистолета си? Очаквам да споделите с мен резултатите от изследванията си и предлагам да се видим отново, за да обсъдим как да си сътрудничим занапред. С уважение... дрън-дрън.“ Мамка му. „С уважение“? Тази жена не е каква да е.

Проктър гледаше стъписано.

— Петрович е оглавил масова екзекуция?

— Така твърди тя. Как, за бога, някаква дребна дебелана успява да прескочи за пет минути до Хърватия и да изрови нещо, което целият Международен трибунал е пропускал да отбележи в продължение на години? Имаш ли представа как ще ни дере Кагни заради това? — Маканеспи отпусна глава в ръцете си, привел рамене.

— Това не е наша отговорност — настоя по навик Проктър. — Ние можем да разследваме единствено случаи, към които е било привлечено вниманието ни. Ние с теб никога не сме били длъжни да изкопаваме сведения за събития, останали неизвестни.

Маканеспи вдигна помътен поглед.

— Доста сериозно събитие, за да бъде пропуснато, като се вземе предвид, че от нас се очакваше да държим под око Петрович.

— Да, но не ставаше дума за активно търсене, за наше текущо задължение, нали? Искам да кажа, да, имаше някакъв интерес преди осем години, когато той изведнъж изчезна от поглед, но нека бъдем честни, от години никой не се беше замислял за него, докато Пири не пусна искането за търсене на името му в криминалния архив.

Маканеспи въздъхна.

— Е, какво, означава ли това, че играта се променя? Какво ще кажеш, дали да не го включим в списъка на жертвите и да не организираме заседание?

— Мисля, че просто трябва да продължим с нашите търсения и да не обръщаме внимание на Пири.

Маканеспі беше прекалено уморен, за да води спорове.

Но нещо тайничко му подсказваше, че Пири няма да се остави толкова лесно да бъде игнорирана.

Приключих с тази работа.

Имах такива внушителни представи за онова, което щях да направя.

Бях готова да пиша за Босна, за Косово, за моето нараснало разбиране на историята и политиката на региона, от гледна точка на лични преживявания.

Оказва се, че всъщност съм изживяла живота си от погрешната страна на огледалото. Не съм в състояние да напиша нищо, което би си струвало да се чете, не мога да кажа нищо, което си струва да бъде чуто. А това е едно много тежко състояние за представител на академичната общественост.

Приключих с тази работа.

39.

Когато Карен се прибра у дома от Хърватия, тя беше изтощена. Съчетанието от пътуването и стреса, причинен от откритията ѝ, я остави омаломощена. Фил ѝ хвърли само един поглед и предписа баня, голям джин с тоник и в леглото.

— Никога няма да признаеш сама пред себе си колко много те изсмукват тези разследвания — мърмореше той, докато наливаше релаксиращи масла за баня в течащата вода, от която се вдигаше пара.

— В сравнение с близките и приятелите на жертвите аз няма от какво да се оплаквам — отвърна тя, хвърляйки дрехите от пътуването в коша за пране.

— Добре, на теб ти се пада само един чувал от гадорията, която на тях се е паднала с дузини. И все пак си е гадория. Трябва да се отнасяш малко по-добре със себе си. Не си несломима — и той разроши косата ѝ, докато тя влизаше във ваната.

— О, така ли? Да се обзаложим ли? — Карен изпъшка блажено, чувствайки как топлината отпуска уморените ѝ мускули. — Разкажи ми как мина твоят ден, иска ми се да престана да мисля за вендети и избити деца.

Фил въздъхна.

— Честно казано, не мисля, че нещо в моя ден би те ободрило. Знаеш ли какво, ще донеса тук моя айпад и ще гледаме снощния епизод на „Селебрити Мастършеф“. Това са престъпления от различен вид, но ти гарантирам, че ще се посмееш.

Тя почти изпита вина, че отхвърли от себе си бремето на мислите за онова, което откри на Балканите. Успокояваше се с мисълта, че за сметка на това утре ще бъде готова да продължи напред с някакви нови идеи.

На другата сутрин, когато влезе в офиса с гигантската си чаша кафе, тя установи, че е била права само наполовина.

Беше готова да продължи напред, но нямаше нищо ново, върху което да работи. Включи компютъра си и отвори снимката с

усмихнатото лице на Митя Петрович, изпратена ѝ от Теса Миноуг. Знаеше, че вероятно просто прехвърля върху снимката онова, което вече бе научила, но ѝ се стори, че открива проблясък на стомана в погледа му. Беше привлекателен, в това отношение нямаше спор. Но не приличаше на някакъв манекен.

Изразението му беше изпълнено с живот, имаше нещо необуздано в усмивката му. И зад всичко това — тази непреклонност в погледа. Би било интересно да се поспори с него.

Карен отпиваше от кафето си и се взираше в екрана, отмятайки наум всичко, което бяха свършили, и се питаше дали е възможно да е останало още нещо, което да ги насочи към убиеца на Петрович. Беше убедена, че Маги Блейк бе реагирала при вида на едно от онези шестнайсет имена в списъка. Сега ѝ се искаше да бе съобщила да ѝ ги прочете едно по едно, на глас. Но и през ум не ѝ беше минало, че Маги ще има причини да не каже незабавно името, което бе разпознала.

И какви можеше да са тези причини? Кой беше човекът, който трябваше да струва за Маги повече от мъртвия ѝ съпруг, щом тя премълча името му? Може би е имала нов любим, който е решил да извади Петрович от играта, за да може да живее спокойно с Маги? Може би цялата история няма нищо общо с войните на Балканите и става дума просто за най-обикновена, старомодна ревност?

Карен се облегна на стола и склочи ръце зад главата си.

Възможен ли беше подобен вариант? Нямаше и следа от партньор в живота на Маги. Тя не беше споменала никого. Карен предполагаше, че ако Маги си беше намерила някой друг, това би охладило страстта, с която тя говореше за Петрович. Далеч нямаше с такава настоятелност да застъпва идеята, че той все още е жив някъде в Хърватия; щеше да предпочете той да си остане отписан, за да може тя да се наслаждава спокойно на новия си живот.

А и никой друг не беше споменавал нов любовник. В думите на Доротия Симпсън и Теса Миноуг не се съдържаше дори най-далечен намек, че е имало друг човек в живота на Маги.

Но не бе задължително това да означава, че Карен не е открила подходящия мотив. Възможно бе Петрович да е убит от човек, който после не е успял да си проправи път до леглото на Маги.

Но ако случаят беше такъв, защо Маги не си беше признала?

Възможно ли бе да се чувства виновна, че е отхвърлила този човек? Толкова виновна, че би го предпазила да не понесе последиците за извършено убийство?

— Единствено ако си мисли, че го е подвела — каза Карен и удари с юмрук във въздуха. Разбира се, Джейсън подбра точно този момент, за да влезе в офиса. Леко смутена, Карен измънка някакъв поздрав. — Тъкмо се опитвах да си представя алтернативен сценарий — поясни тя, забелязала обърканото му изражение.

— Алтернатива на какво?

— Ами ако онова, което е вършил Петрович на Балканите, няма нищо общо със смъртта му? Ако става дума за далеч по-ежедневни подбуди?

Джейсън се намръщи.

— В какъв смисъл?

Карен си каза, че мисълта ѝ се движи прекалено бързо за Хубавеца.

— Представи си, че някакъв друг човек се е влюбил в Маги Блейк. Че направо се е побъркал от любов към нея. Някой, който е решил, че ако онзи вбесяващ военен герой, генерал Петрович, изчезне, Маги може лесно да стане негова — тя помълча.

Джейсън кимна.

— Разбирам. А и е нямало как той да знае, че генералът всъщност е неин съпруг, така че ако тя понякога се е оплаквала от него, както се случва често с женените хора, той може да е приел това като намек, че тя е готова да приеме друг, който би се отнасял с нея според желанията ѝ, нали?

Карен съумя да проследи пообърканото изложение до приемливия му извод.

— Точно така. И тогава тайнственият непознат отива на билдъринг с генерала и се възползва от възникналата възможност да го убие.

— А откъде е намерил пистолет? — прекъсна я Джейсън.

— Откъде да знам? Как хората си намират оръжие в тази страна? На теория притежанието на огнестрелно оръжие без разрешително е забранено, но пистолети като че има под път и над път. Да предположим заради хипотезата, че човекът е успял да си намери пистолет и е застрелял генерала. После той се връща в Оксфорд и

когато по всичко започва да личи, че Петрович е избягал оттам, човекът си опитва късмета с Маги. Тя обаче казва не, че всъщност не му е давала аванси. Което си е било така. Проявила е учтивост, или не е искала да го наскърби, или нещо подобно. И е изтъкнала верността си към генерала.

— И се оказва, че той е извършил убийството напразно. Което трябва да го е сдухало сериозно — Джейсън извади кутия кока-кола от чекмеджето на бюрото си и я отвори.

— Много меко казано. Но времето си върви, няма връщане назад. И един ден Фрейзър Джардайн намира човешки останки на покрива на „Джон Дръмонд“ и всичко започва. А Маги вижда името на онзи човек в списък с възможни заподозрени и внезапно я връхлита ужасно чувство за вина. Всичко е станало заради нея.

— Да де, като онази история с Адам и Ева. Жената го е подбудила. — Кой би помислил, че първата асоциация на Джейсън ще е с Библията? — Днес си пълен с изненади, Джейсън. Но да, прав си. В този момент тя осъзнава, че вината за смъртта на генерала е изцяло нейна. И затова няма право да натопа действителния убиец — Карен се усмихна сухо. — Има някаква ужасяваща логика във всичко това, нали? Затова ще е най-добре да почнем да проверяваме всички имена от списъка, докато попаднем на тайнствения непознат.

— Разпечатах пълния списък, докато вас ви нямаше. Имена, адреси и така нататък. Някои са вписали и регистрационните номера на колите си, та ще може да ползваме за проверка и тях — той се порови в чекмеджето на бюрото си и извади оттам две страници.

Карен протегна ръка да ги вземе, но в същия момент телефонът ѝ иззвъня. Повикването беше от скрит номер, но полицейските телефони често не се изписваха, затова тя отговори.

— Карен? Обаждат се Джими Хътн. Главен инспектор Хътн — тя си каза, че трябваше да познае гласа на шефа на Фил. Бяха излизали няколко пъти на вечеря — тя и Фил с него и жена му. Но той като че ли беше под напрежение, говореше малко по-високо от обикновено. Сърцето ѝ заби силно, у нея започна да се надига паниката, позната на всеки, който е обичал ченге.

Но тя се опита да запази спокойствие.

— Да, Джими. С какво мога да ти бъда полезна? — като че ли ставаше дума за рутинен разговор между колеги с еднакъв чин.

— Карен, имам лоши новини.

В случая „лоши новини“ можеше да означава само едно.

— Джими? Кажи ми, че е жив — Карен забеляза, че Хубавеца е скочил на крака и се насочва колебливо към нея. Тя почувства остър, металически вкус във внезапно пресъхналата си уста.

— Блъсна го кола. Карат го към болницата.

— Във „Вик“? — Карен вече беше на крака и сграбчи палтото и чантата си. — Тръгвам, Джими. Не затваряй, моля те — тя притисна телефона към гърдите си и си пое дълбоко, треперливо дъх. — Джейсън, трябва ти да караш колата. С Фил е станала злополука. Откаран е във „Вик“. Включи лампата и сирената.

Излязоха тичешком от сградата, Карен, все още притиснала телефона към ухото си, продължаваше да говори с Хътн.

— Много ли е тежко?

— Не съм лекар, Карен. Беше в съзнание, когато го качвах в линейката, това би трябвало да е добър признак.

— Във „Вик“, нали?

— Да, във „Вик“, и аз пътувам натам.

После вече бяха в колата ѝ, синята лампа просветваше на покрива, Джейсън се промушваше като луд между колите, профучаваха през задръстените улици, шумугваха се по автобусните ленти и излизаха от тях. Минаваха на червено, лъкатушеха между коли и автобуси.

— Какво е станало?

Връзката с Хътн прекъсна за миг, после гласът му долетя високо и ясно до тях.

— ... така че го чакахме да се прибере от летището.

— Онова копеле, което се е занимавало с пране на пари, нали?

— Да. И той тръгна на заден по входната алея на къщата си. Огромен, грозен бял джип БМВ, точно на място в живописно селце като Крамонд. Тогава ние се изправихме пред него и той се паникьоса. Фил стоеше пред джипа, с бронежилетката, както си му е редът, на нея пише „Полиция“ с големи букви. Беше разперил ръце, жестът беше недвусмислен — „Стой и не мърдай, тъпанар такъв.“

Хътн спря, като че ли беше изчерпал силите си.

— Само че той не спря, нали?

— Да. Натисна газта и се насочи право към Фил. Дори не спря, мамка му — гласът на Хътън прекъсваше, той като че ли всеки момент щеше да се разплаче. Ушите на Карен пищяха, като че ли някой я беше ударил едновременно от двете страни на главата.

Те фучаха по Куийнсфери Роуд, към магистралата и моста над Форт. Сърцето й блъскаше като чук, като в онази песен на „Рънриг“^[1]. Откъде, по дяволите, се сети за песента на „Рънриг“?

— Но той ще се оправи. Той е яко момче, моят Фил.

— Само побързай да стигнеш дотам, Карен. Той има нужда от теб.

Разговорът прекъсна. Карен си каза, че не е заради липсата на връзка. Вероятно Джими Хътън нямаше сили да продължи.

Тя не можеше да разбере защо не плаче. Защо не чувства нищо, освен ужасна необходимост да бъде до Фил.

— Добре ли сте, шефе? — попита Джейсън, без да откъсва очи от пътя. И по-добре, като се вземе предвид, че караше с повече от сто мили в час, а сирената и лампата разчистваха пътя им.

— Някакъв мръсник го прегазил с колата си. Минал направо през него.

— Какво? На улицата ли?

— Не, било е съвсем тенденциозно. Този тип изнасилва жена си, а после я предлага на приятелчетата си — това му е специалитет. А сега те могат да го приберат за пране на пари. И той насочил колата право към Фил.

— Мамка му — Джейсън стисна здраво устни. Карен осъзна, че той едва се удържа да не заплаче.

— Той ще се оправи. Всичко ще е наред, Джейсън — тя продължи да си повтаря това по целия път през моста и надолу по магистралата, чак до паркинга на „Спешно отделение“ в болницата „Виктория“ в Къркалди. Карен изскочи от колата, преди тя да беше спряла напълно.

— Ще се видим вътре — подвижна тя и хукна с все сили към отделението за спешна помощ.

Когато в болница постъпят ранени полицейски служители, всичко сменя посоката си, за да се съсредоточи върху техните нужди. Всички спешни служби се държат една за друга в кризисни моменти,

така че нищо не може да попречи на един ранен полицаи да получи грижите, които са му необходими.

Затова, веднага щом Карен се представи, я отведоха в малка чакалня, където откри Джими Хътън и още двама-трима мъже, които ѝ се сториха смътно познати. Всички бяха насядали по столовете, някак присвити, като че ли, ако изглеждаха по-дребни, това би помогнало по някакъв начин на Фил.

Джими се изправи с усилие, като стар човек, и я прегърна въпреки волята ѝ. Карен чуваше само някакви объркани извинения и всякакви други добронамерени, но безсмислени думи.

— Какво казват? — попита тя веднага щом успя да се измъкне от прегръдката му.

Той избягваше погледа ѝ.

— Положението не е добро. Той е в безсъзнание. Предполагат, че има и вътрешни наранявания, освен счупените кости. Счупени са и двата му крака, тазът, а има и счупени ребра.

Сърцето ѝ се сви. Не можеше да си поеме достатъчно дълбоко дъх, за да пропъди замайването.

— Къде е той?

— Подготвят го за операция. Добрата новина, Карен... има и добра новина... Добрата новина е, че няма травми по главата.

— Трябва да го видя.

— Ще повикам някоя сестра — обади се един от другите мъже.

Когато той излизаше, влезе Джейсън — изглеждаше по-млад и по-уплашен, отколкото Карен го бе виждала някога.

— Има ли новини? — попита той.

— Трябва да го отворят, за да разберат какви са вътрешните травми — каза Карен. Някаква мисъл проблесна в съзнанието ѝ и яростта плъзна по вените ѝ като електрически заряд. — Арестувахте ли го, Джими? Копелето, което извърши това? Прибрахте ли го?

Хътън плъзна ръка по плешивата си глава.

— Бяхме стъписани, Карен. Той изчезна, преди да успеем да направим каквото и да било, за да го спрем. Обявен е за национално издирване — както той самият, така и колата му. Няма да стигне далеч, не и с камерите, които автоматично записват регистрационните номера на колите. Данните от камерите могат да бъдат преглеждани в реално време. Ще го заловят.

Карен не знаеше какво да прави със себе си. В буквалния смисъл на думата. Дали да седне, дали да стои права, дали да крачи насам-натам или да блъска главата си в стената. Всякакви подобни реакции й се струваха еднакво възможни и еднакво смехотворни. Ако Фил беше тук, щеше да й каже да се овладее.

Непосредственият й проблем бе решен с появата на една азиатка на средна възраст в синя лекарска униформа.

— Казвам се Ариана Пател — каза тя. — Аз ще оперирам господин Пархатка.

— Той е мой партньор — каза Карен. — Живея с него.

Трябваше да поясни за какъв партньор става дума. Доктор Пател кимна.

— Трябва да ви кажа, че положението му е доста тежко, но имаме сравнително добри основания да предполагаме, че с подходящата намеса от наша страна той ще оцелее.

— „Сравнително добри основания“ — това какво ще рече?

Въпроса зададе Джейсън, страхът му явно преминаваше в агресия.

— Означава, че не дават обещания, защото не са сигурни, че ще успеят да ги спазят — каза Карен и постави ръка над лакътя му. После се обърна към доктор Пател. — Може ли да го видя, преди да го вкарат в операционната?

— Той е в безсъзнание. Няма да разбере, че сте при него. Освен това... — тя направи гримаса. — Още не са го почистили.

— Аз съм ченге. Виждала съм съсипани по най-различен начин човешки тела дори по-често от вас, докторе. Той може да не знае, че съм при него точно сега, но искам да мога после да му кажа: „Бях при теб. Държах ръката ти. Целунах те.“

Лекарката кимна.

— Разбирам. Елате с мен.

Нищо, което Карен бе виждала досега, не я бе подготвило за шока и болката, които изпита при вида на Фил. Бяха разрязали дрехите, за да ги свалят от тялото му, но те все още лежаха под него като смъкнатата кожа на влечуго. Краката му бяха свити под неестествени ъгли. Поне на три места костта бе пробила кожата. Лицето му беше по-бледо, отколкото го бе виждала някога; по някакъв странен начин й се стори, че е отслабнал с килограми в сравнение с

тази сутрин, когато го видя да яде купа с нарязан грейпфрут и ананас. Тя искаше да се хвърли върху него, да защити разкъсаната му плът от други щети. Но безстрастната, разумна част от личността ѝ все още успяваше да овладее положението. Тя пристъпи към него и взе отпуснатата му ръка в своите. Вдигна я към устните си и целуна пръстите му, забелязвайки, че кожата на кокалчетата е одрана и окървавена.

— Обичам те — каза тя. — Нали знаеш, ти си моят герой, Фил. Ти даде на живота ми смисъл, на какъвто не се бях надявала. Така че най-добре се стягай, за да се върнеш при мен. Чуваш ли ме? Обичам те.

Тя отново целуна ръката му, а после излезе заднешком от стаята. Едва тогава си позволи да заплаче — захлипа безмълвно, тежки, неспирни сълзи се затъркаляха по бузите ѝ; беше подпряла чело на стената, раменете ѝ потръпваха. Никой не ѝ досаждаше, никой не се опитваше да предлага безпочвена утеха. Хората от персонала си гледаха работата и я оставиха на мира.

И тогава тя се овладя.

[1] Рънриг (на английски: Runrig) — шотландска фолк рок група, създадена през 1973 г. — Б.р. ↑

40.

Беше ясно, че Джими Хътн и хората му ще бдят тук, докато Фил бъде изведен от операционната. Мисълта да остане като в капан в тази мъничка стая сред тези едри мъже, които се чудеха какво да й кажат, накара Карен да изпита желанието да се скрие в някой килер. За свое учудване тя осъзна, че единственият човек, чиято компания ѝ се струваше поносима, беше Джейсън.

— Излизам на чист въздух — обърна се тя към всички в стаята. — Джейсън, ела с мен.

Стреснат, той скочи на крака, очите му се стрелкаха ту към един, ту към друг от мъжете в стаята, като на уплашен див кон.

— Да, шефе.

Когато затвори вратата зад тях, той попита:

— Всъщност няма да излизаме на чист въздух, нали? Вие ненавиждате чистия въздух.

Карен подозираше, че е чул тези думи от Фил.

— Във вътрешния двор на новата част има кафе „Коста“ — каза тя. — Там ще се установим. Вече се уговорих с доктор Пател тя да ми се обади веднага щом Фил бъде изкаран от операционната.

Заредени с кафе лате и мъфини с размерите на бебешка главичка, те окупираха една маса, която бе възможно най-далеч от централната алея.

— Добре ли сте, шефе? — Джейсън посегна към пакетчетата захар, които бе взел, идвайки към масата, и изсипа четири в чашата си.

— За да цитирам отговора на нашата национална поетеса-лауреат^[1] на въпроса как се чувства, когато овдовяла: „Ужасно, но благодаря за интереса.“ Страх ме е, тревожа се и не знам какво да правя, освен единственото, за което ме бива — когато го видя, че се намръщи, тя допълни по-меко: — И това е полицейската работа, Джейсън. Тъкмо с тези мои способности се гордее най-много Фил. Така че той би се вбесил страшно, ако разбере, че съм си зарязала работата, защото него го оперират.

— Значи ще работим? — и изражението, и тонът му бяха изпълнени със съмнение.

— Точно така. Ще си изпием кафето, ще си изядем мъфините и ще обмислим много внимателно докъде сме стигнали и как да продължим напред. И ако не ни хрумнат по-добри идеи, ще отидем у дома и ще въртим телефони, и ще се ровим в интернет, докато открием и последния от тези гости на хотела и или го елиминираме, или го приковем към стената. С мен ли си? Или предпочиташ да отидеш да седиш с момчетата? Няма да си съставя лошо мнение за теб, ако го направиш. Всеки от нас се справя с такива гадни моменти по свой начин.

Джейсън поклати глава.

— Ще остана с вас, шефе. Нали сме екип? А и Фил все още донякъде е част от нашия екип. Така че трябва да бъдем заедно, вие и аз.

Карен кимна. Не беше убедена, че ще успее да се съсредоточи, но трябваше да опита. Пристъпи на черна ярост и парещ страх преминаваха на непредсказуеми интервали през нея; питаше се дали така се бе чувствала Маги Блейк, когато генералът беше изчезнал, без да ѝ каже и дума. Тя пиеше бавно кафето си и дъвчеше мъфина, оставяйки кофеина и захарта да си свършат работата. Обмисляше загатката около смъртта на Петрович, за да не мисли за Фил, когото Ариана Пател режеше в момента.

Но нищо не се разместваше, не ѝ идваше никаква идея.

Затова в крайна сметка отидоха в дома, в който те двамата с Фил бяха започнали да градят съвместния си живот. Разположиха се в кабинета, Карен се зае със стационарния телефон и лаптопа, Джейсън — с мобилния си телефон и айпада на Фил, и започнаха да прехвърлят списъка. Късно следобед, пет часа след като бяха напуснали болницата, двамата бяха съгласни, че няма какво повече да се прави. Бяха елиминирали деветима от шестнайсетте гости по най-различни причини — вариращи от това, че кракът на единия беше заменен с протеза, до факта, че друг пък беше напуснал родния си остров Еке^[2] един-единствен път през живота си, именно за въпросното пътуване. Трима от останалите седем бяха дали несъществуващи адреси. Възможно бе да са поддържали извънбрачни връзки; а може би просто го бяха направили по принцип, за да не ги затрупват с излишна

рекламна поща; но можеше и един от тях да е убиец. Във всеки случай Карен и Джейсън нямаше какво повече да предприемат във връзка с тях.

Карен беше отишла в кухнята, за да направи още кафе, когато ѝ хрумна нова идея. Ако Маги бе разпознала някое от тези имена, съществуваше реална възможност Доротия Симпсън или Теса Миноуг също да го разпознаят. Трябваше да покажат тези имена и на двете жени. И този път Карен нямаше да повтори грешката си. Щеше да задава въпросите лице в лице, и да изрежда имената едно по едно. Развълнувана от хрумването си, тя тръгна към кабинета, за да каже на Джейсън.

Но още беше на половината път, когато телефонът извънтя. Ако се съдеше по гласа ѝ, Ариана Пател бе не по-малко изтощена от Карен.

— Изкараха го от операционната — каза тя. — Беше извънредно тежко. Наложих се да извадим далака и част от черния му дроб. Извадихме и част от дебелия черва, а наместването на костите на краката и таза му беше истинско предизвикателство. Но той се държи.

— Кога ще мога да го видя?

— Можете да дойдете, когато пожелаете. Но той е в интензивното отделение и сме го поставили в изкуствена кома, за да дадем на организма му възможност да се справи с първоначалния шок. Така че през следващите три дни той ще бъде в дълбоко безсъзнание. Някои хора предпочитат да бдят до леглата на болните в кома, да им четат, да им говорят, да пускат музика. Други предпочитат да не идват, защото им е тежко да гледат хората, които обичат, в такова състояние. Но не става дума за кома в резултат на травма, когато е необходим стимул, за да дойде пациентът в съзнание. При изкуствената кома целта е пациентът да бъде стабилизирен и да не изпитва болки. Така че, бих казала, решението е изцяло ваше, Карен.

Карен се замисли за миг. Несъмнено най-хубавият подарък с пожелание за бързо оздравяване, който тя би могла да осигури на Фил, беше решение на проблема с мистериозния скелет на покрива. Дватамата с Джейсън можеха да отидат до Оксфорд, да проверят какво ще излезе от последната ѝ идея и да се върнат дълго преди Фил да се събуди.

— Мисля, че ще предпочета да се занимавам с работата си — каза бавно Карен. — Но само ако ми обещаете да ме уведомите веднага, ако настъпи някаква промяна в състоянието му.

— Ще се постарая да уведомя сестрите. А и родителите му са вече тук. Сигурна съм, че ще ви се обалят веднага, ако има нужда от вас.

„Още една причина да замина за Оксфорд.“ Карен приключи разговора и продължи към кабинета.

— Фил е изведен от операционната и се справя добре. Но ще го поддържат в изкуствена кома, за да оздравее по-лесно. Ще минат три дни, преди да се събуди. Така че ни се отваря възможност да направим нещо, с което ще го впечатлим страхотно при събуждането му. Време е за блестящи идеи, Джейсън. Да тръгваме.

— Накъде, шефе?

— За Оксфорд, Джейсън. Къде другаде?

[1] Според шотландската традиция някои големи градове в страната като Единбург и Глазгоу избират свой „makar“ (поет или бард) — титла, която се дава на именити поети, а се избира и национален поет-лауреат — носител на тази почетна титла в момента е поетесата Лиз Лоххед. — Б.пр. ↑

[2] Остров от Вътрешните Хебриди. — Б.пр. ↑

41.

Проблемът с драматичните разкрития бе там, че от тях животът не спираше своя ход. Седнала на бюрото си, Маги се взираше в покривите и далечните кули и камбанарии, и не можеше да повярва, че всяка една от тях си е все още на мястото. Нещата от живота ѝ, в които бе вярвала, се бяха променили коренно, но никой друг не знаеше това. Никой освен една шотландска криминалистка, а и тя не знаеше всичко.

Сега, когато Маги се бе върнала в Оксфорд, всичко наоколо ѝ се струваше нереално и тривиално. Беше се променил начинът, по който тя възприемаше мястото си в света. Тя вече не беше отхвърлената жена. Знаеше, че когато Митя изчезна, се беше превърнала в обект на съжаление и присмех. И двете реакции я обиждаха еднакво силно. Сега тя щеше да натрие носовите на онези, които се наслаждаваха на нещастieto ѝ и на представата си за нея като изоставена жена, но пък щеше да стане прицел на съвсем различно съчувствие, дължимо на една вдовица. Болката беше достатъчно силна; реакциите на другите щяха само да я изострят. Дори само при мисълта за това ѝ се искаше да се скрие в леглото и да се завие презглава.

Питах се колко ли време ще мине, преди новината за официалното разпознаване на Митя да стане обществено достояние. Беше проверила онлайн и се бе убедила, че откриването на загадъчния скелет се споменаваше на челни места в шотландските медии, но бе останало почти незабелязано от големите национални информационни агенции. Но надушеха ли медиите чии са тленните останки, всичко щеше да се промени. Драматичното убийство на хърватски генерал на британска земя щеше да предизвика споменавания в новините и различни публикации. Някой предприемчив журналист можеше дори да се заеме с миналото на Митя и да разкрие мрачните тайни, до които се бяха добрали Маги и Карен. От самата мисъл за това ѝ прилошаваше. Не защото имаше основателен интерес от потуляването на факти от миналото му, а защото знаеше, че личността му не се

свежда единствено до онова ужасяващо събитие, и че той не заслужава да бъде определян единствено чрез него.

Достатъчно трудно ѝ беше да приеме тази мисъл. Като повечето хора, и тя се ужасяваше от онези политици и военни по света, които прибегваха до геноцид и етнически прочиствания, за да осъществят амбициите си. Беше ги заклеимявала като военнопръстѣпници и бе приветствала организирането на Международния наказателен трибунал. Беше седяла на маса с други хора и се бе присѣдинявала към отправяните към САЩ критики, заради отказа им от участие в трибунала в Хага. Беше вярвала, че това е един от редките случаи, в които за всеки цивилизован човек е ясно каква позиция трябва да заеме. А сега, заради онова, което бе сторил Митя, тя трябваше да признае, че понякога светът е много по-сложен, отколкото сме склонни да признаем, без да нарушим спокойствието си.

Някои хора биха замели подобни съображения под килима и просто биха продължили да живеят живота си. Но цялата академична подготовка на Маги я караше да се бунтува срещу такъв подход. Когато фактите влизаха в противоречие с възгледите ѝ, тогава се налагаше да пренастрои светогледа си, за да включи в него и новооткритото познание.

Мъчителният въпрос беше, как ще продължи от тук нататък с мисълта за онова, което вече знаеше. Защото познанието винаги водеше със себе си и отговорност.

Тя си нареди да се съвземе и стана. Време беше да посрещне деня и да се опита да направи нещо полезно през него. Една от докторантките, с които се занимаваше, подготвяше докторска дисертация по литература за географията на убийствата в криминалните романи, в които действието се развиваше в Оксфорд, и Маги ѝ беше обещала да се опита да получи позволение да се качат на оградения с балюстради покрив на „Радклиф Камера“, където лорд Питър Уимси и Хариет Вейн водят решаващ разговор в края на „Празнична вечер“. Според докторантката описанието, което Дороти Сейърс дава на изгледа от най-горните тераси на кръглата библиотечна сграда, строена през осемнайсети век, било един от свързващите моменти в дисертацията ѝ. Според Маги желанието ѝ се основаваше по-скоро на сантиментални причини, но пък и за самата нея то беше

извинение да види от различен ъгъл една от знаковите сгради на Оксфорд.

„Радклиф Камера“ беше част от библиотеката „Бодлиън“ — внушителният комплекс от книгохранилища в сърцето на университета. Черил Стивънсън, ръководителката на техническото обслужване на библиотеката, беше завършила „Сейнт Сколастика“ и често се появяваше на преподавателската маса за вечеря. Двете с Маги се бяха сприятелили, а наскоро приятелството им се беше укрепило допълнително от членуването в един и същи читателски клуб. През годините се бе случвало Маги да бъде допускана в недостъпните за читатели помещения на библиотеката в исторически мигове като например затварянето на пневмопощата за изпълняване на поръчки за книги, подменена от компютъризирана система чак през 2009 година.

Сега тя изпрати съобщение на Черил, с което я канеше да пийнат някъде след работа. Черил отговори след минути, предлагайки да се срещнат в „Кралски герб“, където винаги беше пълно с хора, но пък предлагаха любимия ѝ черен ейл „Йънгс Дъбъл Чоклит“. След като се споразумяха, Маги седна отново на бюрото си и си наложи да прегледа материалите, с които трябваше да участва в новото издание на „Речник по хуманитарна география“.

Маги пристигна рано в кръчмата с надеждата да запази маса. Кръчмата, като най-стара в града и разположена в самия център на туристическата зона, винаги беше претъпкана, но след като издебна съобразително трима американци, които не създаваха впечатление, че ще заседнат тук, тя успя да постигне целта си пет минути преди часа на срещата. Когато Черил пристигна, зачервена, притеснена, и със седем минути закъснение, тя видя с радост празния стол и бутилката, която я очакваше.

— При нас днес беше лудница — каза тя, нагласи очилата си и смъкна палтото си. — С всички тези реконструкции, като че ли ми се налага да прекарвам всеки ден в спорове с архитекти, строители, и честно казано, пълни идиоти, за най-елементарни неща.

Черил беше от Глазгоу, въоръжена с акцент, който караше и най-хубавия комплимент да прозвучи заплашително, и Маги предполагаше, че не се оставя да я сплашат.

Странен бе този приятелски разговор, определян по-скоро от това, което Маги не можеше да каже, отколкото от онова, което

можеше, въпреки че се срещаха, за да споделят какво им се беше случвало, докато не се бяха виждали.

Маги говореше за неща, които вече нямаха значение за нея, и се опитваше да си припомни как се е държала по времето, когато проявяваше интерес към чуждите грижи. Най-сетне стигнаха до това, което накара Маги да организира срещата.

— Имам една докторантка, която отчаяно се нуждае да се качи на покрива на „Радклиф Камера“. Има ли възможност да взема от теб ключ и да се качим с нея горе? Тя настоява, че за дисертацията ѝ било много важно да види изгледа, който е впечатлил Дороти Сейърс, тъй като „Празнична вечер“ е наистина обяснение в любов, отправено към Оксфорд. А дисертацията ѝ е посветена на начина, по който автори на криминални романи използват оксфордските пейзажи в творчеството си.

— Не виждам какъв е проблемът. Мога да разчитам на теб, че няма да организираш див купон там горе. Ако искате, мога аз да се кача с вас двете?

— Не искам да те ангажирам излишно — каза Маги. — А и не знам каква е нейната програма.

Черил пресуши чашата си.

— След като така и така сме тук, ела още сега с мен и ще вземем комплект ключове за вратите на горните етажи.

Половин час по-късно Маги беше отново в жилището си. На бюрото ѝ, в средата на плота, лежеше обикновена връзка ключове с етикет „Камера горна част — покрив“. Те ѝ осигуряваха достъп до високо място, от което щеше да може да разгледа града, формирал живота ѝ. Място, на което можеше да вземе решение за бъдещето си.

— И не въведи нас в изкушение... — промърмори тя иронично.

Ако искаше да си възвърне стабилността, трябваше да се опита да започне живота си наново. А какво би направила в нормалното си състояние, ако получеше ключове към едно от местата с най-впечатляващ изглед в града? Привилегирован достъп, който малцина биха могли да имат? Щеше да сподели този достъп. Открай време беше такъв човек.

Взе телефона си и написа съобщение на най-добрата си приятелка, на жената, към която се бе обръщала винаги от момента, в който се сближиха в Дубровник.

„Тес, имам ключове за терасата на покрива на «РадКам»! Ела да се порадваме заедно на изгледа! ххх“

Отговорът пристигна след няколко минути. Маги все още се взираше замислено в клавишите.

„С удоволствие. Кога? х“

„Утре сутринта? Да се срещнем на стълбите отпред?
10? ххх“

„ОК, ще се видим тогава. Добре ли си? х“

„Да. Ще ти разкажа всичко, когато се видим. ххх“

Чудейки се сама на себе си, че успява да се държи така нормално, Маги рязко прибра връзката ключове в едно чекмедже. Утре щеше да се обади на докторантката.

Или пък не, в зависимост от това, което щеше да реши да направи.

42.

Когато Карен и Хубавеца пристигнаха в Оксфорд, беше вече прекалено късно, за да чукат по вратите на възрастни дами. Настаниха се в евтин мотел в покрайнините на града; Джейсън явно едва се държеше на крака, когато си пожелаха лека нощ. Карен знаеше, че и тя би трябвало да се чувства така, но умът ѝ не преставаше да тиктака като таймер на бомба от холивудски филм.

В мига, когато влезе в стаята си, тя се обади в спешното отделение на „Вик“. Дежурната сестра вече познаваше гласа ѝ; Карен се беше обаждала всеки час, откакто напуснаха Къркалди.

— Няма промяна — каза тя със съчувствен тон. — Той е съвсем спокоен. Жизнените му показатели не дават повод за безпокойство. Доктор Пател каза да ви предам, че първата ѝ работа утре сутрин ще бъде да дойде да го види, и че тогава ще ви се обади.

— Благодаря — каза Карен. Тогава осъзна, че от облекчение, че Фил е жив, бе забравила да разпита Ариана Пател за някаква дългосрочна прогноза. Колко дълго щеше да лежи той в болницата? Какви последици можеше да има от вътрешните му травми? Щеше ли да може да ходи отново нормално?

И щеше ли да може да работи отново в полицията след края на оздравителния процес? Все въпроси, от чиито отговори се нуждаеше. Животът ѝ щеше да се промени, в това отношение нямаше спор. И Карен, която нямаше слабост към изненадите, държеше да е максимално подготвена за онова, което я очакваше.

Щеше да остане с Фил. Това беше ясно. Каквото и да се случеше с тялото му, сърцето и разумът му щяха да останат същите. Тя знаеше, че променящи живота сътресения като това понякога унищожаваха връзките между хората, но с тях нямаше да стане така. Тя нямаше да го допусне. Просто нямаше.

Карен смъкна дрехите си и ги хвърли на един стол. Тази сутрин, когато ги обличаше, светът беше различен. Случилото се с Фил очерта разделителна линия през живота ѝ. Сега събитията щяха да се

класифицират като случили се „преди нападението над Фил“ и „след нападението над Фил“. Карен нахлузи една тениска и си легна, издърпвайки завивките до брадичката си като послушно дете. Затвори очи, но това не промени нищо. Умът ѝ продължаваше да функционира активно. Сърцето ѝ все така се вълнуваше. И тогава телефонът ѝ завибрира на нощното шкафче. Тя скочи, сграбчи го и го притисна към ухото си, без да погледне кой звъни.

— Карен? Ривър е. Току-що научих какво е станало с Фил.

До момента, в който чу гласа на Ривър, Карен не беше осъзнала колко много се нуждае от приятел.

— Трябваше да ти се обадя — каза тя.

— Няма значение. Как се справяш?

— Зле.

— Искаш ли да дойда при теб?

— Не откачай. Минава единайсет. Освен това не съм си у дома.

— Къде си?

— Поставиха го в изкуствена кома. Бих се побъркала ако трябва да седя до леглото му и да му пускам неговите дискове на „Елбоу“. Затова сега съм в Оксфорд.

— Генералът?

— Да. Бяхме заседнали на едно място, но после ми хрумна нещо.

— Кое то, разбира се, не можеше да почака — в гласа на Ривър се долавяше приятелско разбиране; нямаше и следа от упрек за поведението ѝ, което повечето хора не биха разбрали.

— Когато той излезе от комата, ще трябва да изпита увереност, че животът продължава. И ако аз съм успяла да разреша тази голяма, стара загадка около убийството на Димитър Петрович, това ще му подейства ободряващо.

— Сигурно си права. С Хубавеца ли тръгна?

— Да. Той е доста разстроен заради случилото се с Фил. Казах си, че ще е по-добре да бъде с мен, отколкото да внимава да не се разплаче пред по-големите момчета.

Ривър се засмя.

— Мен не можеш да заблудиш. Радвам се, че не си сама. Виж, наистина нищо от това, което бих казала, не може да промени нещата към по-добро. Но ако искаш да говорим, на твоё разположение съм по всяко време на деня и нощта. Ясно ли е?

— Да. Благодаря.

Ако някой поискаше от нея да обясни причината, щеше да ѝ бъде трудно, но след обаждането на Ривър паниката като че ли започна да напуска Карен. Тя се нагласи по-удобно, прегръщайки една от възглавниците, сякаш тя бе гигантско плюшено мече. И въпреки убеждението ѝ, че никога няма да заспи, реакцията на събитията от деня се задейства само след минути.

Когато се събуди, установи с учудване, че минава осем сутринта. Все още сънлива, тя изпълни набързо обичайните сутрешни ритуали — обади се по телефона, за да провери какво е състоянието на Фил („без промяна“); взе душ (водата течеше на гадна тъничка струйка); изсуши си косата (сешоарът беше убийствено горещ), облече се и слезе в залата, където закуската бе поднесена на блок маса. Джейсън вече беше там, ядеше корнфлейкс с аромат на кокос и пиеше портокалов сок. Ако се съдеше по опаковките край него, не бяха първи порции.

Карен си осигури чаша кафе и две кутии корнфлейкс с плодове и фибри, убеждавайки се, че това е здравословна закуска.

Джейсън я погледна с очакване.

— Нещо ново?

— Няма промяна.

Тя изсипа закуската в прекалено малката купичка.

— Това е добре. По-добре, отколкото да има влошаване.

— Винаги ли си толкова оптимистичен сутрин?

Карен доля мляко и заби лъжица в храната. Хубавеца изглеждаше засегнат, но поне мълча, докато тя успя да повдигне нивото на кофеина и захарта в организма си до приемлива степен. След като изгълта закуската си с целеустремеността на човек, който не желае да мисли за нищо друго, тя си пое дълбоко дъх и каза:

— Извинявай — после извади бележника си и откри номера на мобилния телефон на Доротия Симпсън. — Обади ѝ се и ѝ кажи, че би искал да поговорите.

— Защо аз? — в погледа му припламна паника.

— Защото аз съм шефът и не искам да я предупреждавам, че разговорът може да е важен. В нейните очи ти си прост изпълнител. Затова няма да бъде нащрек.

— Добре — той набра номера. С изразителна мимика като неговата нямаше нужда да включва телефона на говорител.

Карен можа да прецени кога започна да се чува свободен сигнал и кога отсреща отговориха.

— Ало, здравейте, доктор Симпсън, обажда се детектив Мъри от Единбург. Запознахме се преди няколко дни в дома ви... Аха. А мога ли да разменя още няколко думи с вас, просто да изчистя още някои подробности?... Ами аз съм в Оксфорд, така че тази сутрин би било... Не сте ли? — разочарованието, изписало се по лицето му, едва не разплака Карен. — Тогава ние бихме могли да дойдем при вас... така ли? Чудесно. Къде можем да ви намерим?... Отлично. Ще дойдем много скоро.

Той затвори телефона, порозовял от задоволство.

— Звучеше така, като че ли си успял — каза Карен.

— Тя не си е у дома — отвърна той. — Затова попитах дали ще е удобно да отидем при нея там, където е. И се оказва, че е в „Сейнт Сколастика“. Ходи там на закуска два пъти седмично. Ще бъде в стаята на СП, каквото и да е това.

Карен му се усмихна лъчезарно. Дали пък не бе успяла най-сетне да го превърне в ченге?

— Браво. Какво чакаме тогава?

По пътя към колежа Джейсън попита:

— Какво е стая на СП?

— Стая на старшите преподаватели. Нещо като учителска стая.

Той поклати глава.

— Всички тези измислени наименования — приличат на някакъв таен код. Начин да ни оставят навън, на студа.

— Не си много далеч от истината, Джейсън — и тогава, за да постави черешката на тортата, се обади Джими Хътън, за да й каже, че са открили шофьора на белия джип БМВ.

— Тъпанарят се опитвал да качи джипа на ферибота за Ротердам при Ньюкасл — каза й Хътън. — Като че ли, ако не е в Англия, няма да го търсят.

Карен вече вярваше, че този ден ще бъде значително по-добър от предишния.

Откриха Доротия Симпсън сама в една дълга приемна, чиито прозорци гледаха към реката. Стаята беше обзаведена в стила на английските провинциални домове, с удобни на вид канапета и кресла, подредени около няколко ниски маси. В двете дълбоки прозоречни

ниши имаше пейки, отрупани с възглавници, а на една голяма маса бяха подредени вестници и списания. Доротия ги поведе към тази маса, където очевидно беше чела един брой на „Лъндън Ривю ъв Букс“.

— Напоследък не мога да си позволявам да се абонирам за всички списания, които ме интересуват — каза тя. — Затова идвам тук два пъти седмично на закуска и след това прочитам всичко, което ме интересува — тя се отпусна на един тапициран стол със странични облегалки и въздъхна. — Не очаквах да видя и вас, госпожо главен инспектор.

— Кой би устоял на възможността да се разходи до Оксфорд? — попита Карен.

— Да, наистина — каза Доротия без следа от ирония.

Карен извади смачканото листче със списъка от чантата си.

— Искаме да открием лицето, с което генерал Петрович е заминал за Единбург. Предполагаме, че трябва да е бил някой от хората, с които е ходел да се катери, но досега не успяхме да разберем нищо. Разполагаме със списък на гостите в хотела, където генералът е отседнал в Единбург. Бил е на билдъринг. Нали знаете, катерене по сгради за удоволствие. Така или иначе, реших, че може да ни бъде от полза, ако разпитаме познатите му, за да видим дали някой няма да разпознае някое име от този списък.

Карен беше готова да се закълне, че носят на Доротия потрепна.

— Мислите, че този човек би могъл да бъде неговият убиец?

Карен се насили да се засмее непринудено.

— Нямаме причини да подозираме тези хора. В списъка няма нито едно име на чужденец. Не, ние просто се надяваме, че въпросният човек може да си спомни дали генералът не е говорил за някого, с когото да е ходил на билдъринг още в Хърватия.

— Показахте ли списъка на Маги?

— Тя не е тук тази сутрин — отвърна Карен. Не беше точно отговор на въпроса на Доротия, но тя се надяваше другата жена да не забележи това.

— Не, тя тръгна към библиотеката „Радклиф“ — каза Доротия. — Взела е ключове, за да се качи на покрива — било необходимо за дисертацията на една от докторантките ѝ.

Доволна, че Доротия не започна да разпитва прекалено подробно за списъка, Карен разгъна листа.

— Предлагам да прочета имената от списъка, а вие ще ми кажете, ако някое от тях ви се стори познато.

Доротия кимна неуверено.

— Ще се постарая. Паметта ми вече не е толкова силна, колкото беше навремето.

— Не се безпокойте. Първото име е на някой си Кристофър Грийнфийлд — тя замълча, а Доротия повтори името и поклати глава. И продължиха по същия начин. Девет имена, никаква реакция. После Карен прочете:

— Елън Рипли.

Доротия наостри уши.

— Елън Рипли ли казахте?

— Да. Познавате ли я?

Доротия се изкиска.

— Не знаете ли коя е Елън Рипли?

Карен поклати глава.

— Трябва ли да знам?

— О, госпожо главен инспектор! „В космоса никой не може да чуе писъка ти.“ Не сте чак толкова млада, че да не помните Рипли, нали?

Карен се почувства като глупачка. Сега, когато я подсетиха, тя се сети за героичната лейтенант Рипли, култовата роля на Сигорни Уийвър. Още по-интересно бе това, че Елън Рипли бе едно от имената, които не бяха успели да проследят.

— Предполагам, че никога не съм мислела за нея с първото й име.

— Предполагам — отвърна Доротия. — А, честно казано, и аз самата вероятно нямаше да мисля така за нея, ако не беше фактът, че Митя все се шегуваше, че Теса е нашата Елън Рипли. Че се сражава с извънземни чудовища като Милошевич и Младич.

— Генералът е наричал Теса Миноуг „Елън Рипли“? — попита Карен, надявайки се да не й проличи как в стомаха ѝ се надига внезапна възбуда. — И двамата са ходели заедно на билдъринг?

— Честно казано, не знам нищо за това. Струва ми се, че тя беше ходила на обиколки из шотландските планини и Сноудония с Маги и

Митя, и други техни приятели. Но защо не попитате нея самата? Тази сутрин Маги смята да ѝ направи специален подарък — да я вземе със себе си на покрива на „Радклиф Камера“. Казват, че гледката оттам била феноменална — Доротия хвърли поглед към стоящия до стената часовник. — Срещата им беше в десет. Сигурно вече се качват нагоре.

43.

Краката им трополяха по железните стълби, които водеха към самия връх на величествената библиотека „Радклиф“, Маги хвърли поглед надолу, оглеждайки детайлите на бароковия интериор, и се запита на какво ли разстояние от земята се намират. Зад нея Теса бе започнала да диша тежко.

— По дяволите, Маги — каза тя жалостиво. — Не мога да повярвам, че си в по-добра форма от мен.

— Отделяш прекалено много време на работата си и недостатъчно за ходене по планините — отвърна Маги. — Пък и около Хага няма много планини за катерене.

— Но тук е удивително — каза Теса. — От тази височина всичко изглежда различно. Гледаш тази пищна украса, която надали някой е щял да види, и те обзема удивление. Да си даваш толкова труд, да изпипваш така детайлите, и този труд да бъде оценяван от толкова малко хора. Това наистина е любов към работата заради самата работа.

— Тъжно е, че в наши дни са малко хората, които разполагат с необходимите умения, за да създадат нещо толкова красиво. Мислех за това онзи ден, докато гледах през прозореца на влака. Толкова от нещата, които сме построили, са ненужно грозни. Защо функционалността е откъсната от естетиката? Защо ни е толкова трудно да схванем, че не е задължително един склад да бъде отвратително грозен?

— Предполагам, че красивото е по-скъпо — отвърна задъхано Теса.

— Не мисля, че причината винаги е в разноските. Не може да е толкова просто. Струва ми се, че не ни е грижа.

— Винаги е имало предостатъчно грозотия, Маги. Но грозното обикновено не оцелява. Разрушават го и на негово място построяват нещо друго, не по-малко непривлекателно. Или, ако имаме късмет, нещо красиво. Искам да кажа, какво е имало преди тук, преди да

построят библиотеката? Готова съм да се обзаложа, че не е било нищо особено.

Стигнаха вратата на най-горната площадка на стълбите.

Маги я отключи и отстъпи назад, за да може Теса да мине пред нея.

— Къщи. Това е имало. Обикновени сгради, принадлежащи на различни колежи. Вероятно подобни по архитектура на сградите по Лонгуол Стрийт. Така че ти си права. Грозотата винаги е присъствала, само че не оцелява — тя заключи вратата зад тях. — Да сме сигурни, че някой авантюристично настроен студент няма да се промъкне незабелязано подир нас. Черил ще ме удуши.

Теса вече поглъщаше с поглед панорамата, опряла ръце на каменния парапет.

— О, каква гледка е това, Маги. Благодаря, че ме повика да дойда с теб.

— Никога ли не си се качвала тук с твоите приятелчета от билдъринга? — попита Маги колкото можеше по-непринудено.

— Билдърингът не ми е по вкуса — отвърна Теса също така непринудено. — Пък и е невъзможно да се катериш на това място, прекалено публично е. И осветено нощем с прожектори.

— Дороти Сейърс прави много живо описание на гледката оттук. Трябваше да взема книгата със себе си. Нещо в смисъл, че сградата на „Ол Соулс“ с двете кули прилича на къщичка от карти около овалната морава в квадратния вътрешен двор, подобна на изумруд в пръстен. Как тъмните странични крила на „Ню Колидж“ обгръщат камбанарията. Кулата на „Модлин“, тънка и стройна като лилия — Маги махна с ръка към сцената и тръгна покрай парапета, за да може да види останалата част от панорамата. — „Юнивърсити Колидж“, „Мъртън“, църквата „Сейнт Мери дъ Върджин“, катедралата „Крайстчърч“ и кулата „Карфакс“. Всичко е тук, целият Оксфорд.

— Как мислиш, дали Исус не се е чувствал така, когато дяволът „го завежда на твърде висока планина“ и му показва всички световни изкушения? — Теса се разсмя. — Чуй ме само какво говоря. Проклятието на католическото образование. Монахините са оставили отпечатък в съзнанието ми за цял живот.

Маги се обърна с гръб към назъбения парапет на библиотеката „Бодлиън“, за да погледне Теса.

— На тях ли дължиш представите си за справедливост? На монахините?

Теса ѝ хвърли кос поглед, сякаш беше доловила в гласа на Маги някакъв оттенък, който не хармонираше напълно с жизнерадостния тон на разговора им.

— Предполагам — отвърна тя.

— Не е ли малко старозаветна? По-скоро възмездие, отколкото опрощение.

— Моята представа за справедливост? Не съм мислила за нея от такава гледна точка. Вярвам, че хората не бива да се измъкват от последиците на собствените си постъпки, това е всичко — тя се насили да се засмее. — Това е прекалено сериозен разговор, Магс. Мислех, че искаме да се поразведем след гадостите, пред които се изправихме през изминалата седмица.

Маги беше доволна, че Теса първа насочи разговора към тази тема.

— Струва ми се, че ще е необходимо нещо повече от една красива гледка, за да заличи онова, което открих. Не си ме питала за Хърватия.

Теса сви рамене и се облегна на парапета, с гръб към гледката.

— Предположих, че ще ми разкажеш, когато сама решиш. Не исках да настоявам. Знам колко ти е тежко.

— Разбирам. Питам се, дали това не е защото вече си знаела какво може да открия — Маги вирна брадичка, изражението ѝ бе не по-малко предизвикателно от думите ѝ.

Теса се смръщи.

— Не съм сигурна, че разбирам какво имаш предвид.

— Нима? Защо тогава го уби, ако не заради клането на сватбата?

Объркването на Теса беше толкова искрено, че Маги за миг се усъмни в себе си. Но после си спомни списъка, който Карен ѝ беше показала. Елън Рипли. Шеговитият прякор, който Митя бе дал на Теса. Фактът, че Теса не беше в града, когато Митя изчезна. Настояванията на Теса, че Митя е серийният убиец на военнопръстъпниците от Балканите, невероятни обвинения от страна на всеки, който е познавал дълбоко залегналата в него човечност, човечността, на която той бе изневерил с онова единствено отмъщение.

— Наистина нямам никаква шибана идея за какво говориш. Какво клане на каква сватба? Кого трябва да съм убила? За Митя ли говориш? Защо, за бога, бих убила Митя?

В думите ѝ се долавяше възмущение, удивление, оскърбление.

— Спомням си вечерите, когато ние тримата — понякога и с още хора — седяхме до късно и се гневяхме на безсилието на международната правораздавателна система. Колко възмутително беше това, че Милошевич живееше комфортно в Хага, докато чудовищните престъпления на неговия режим продължаваха да се отразяват ежедневно на живота на хората. Колко възмутително беше това, че толкова военнопръстъпници, оглавявали масови убийства и изнасилвания, и всякакви ужасяващи осквернявания на човешкия живот, продължаваха да живеят на свобода.

— Все неща, с които ти беше напълно съгласна, доколкото си спомням?

Теса беше възприела недоумяващо изражение и бе започнала да говори с онзи успокоителен тон, с който хората се обръщат към пияници, които може всеки момент да се развилнеят.

— А пък аз си спомням особено ясно момента, когато ти разбра какво се е случило с Дагмар.

Сега вече нещата започнаха да си идват по местата. Дагмар и Теса бяха любовници в продължение на около девет месеца след войната в Хърватия. После Дагмар бе изненадана от обсадата в Сараево и остана като толкова много други пленница на един кошмар, който никой не би предположил, че ще се случи в края на двайсети век в Европа, която трябваше да си е научила урока, що се отнася до войните.

Една нощ Дагмар и тогавашната ѝ любовница се озовали от другата страна на фронтовата линия. Когато по някакъв начин станало ясно, че са лесбийки, двете били изнасилени от толкова много войници, че не помнели броя им. А после били изхвърлени през януарската нощ на улицата, в снега. Два дни по-късно Дагмар починала от вътрешни кръвоизливи. Приятелката ѝ се самоубила след една седмица.

Когато новините стигнаха до тях чрез един познат от Червения кръст, Теса едва не полудя, измъчвана от отровната смесица от скръб и гняв. Маги беше убедена, че ако видеше тези войници пред себе си,

Теса щеше да ги разкъса с голи ръце. Но никой не успя да ги разпознае, и те така и не бяха изправени пред правосъдието. А Теса никога повече не проговори за това.

Теса отклони поглед.

— Съжалявам, Маги. Нямам представа какво се случва тук. Не разбирам и защо намесваш Дагмар в този разговор. Не е необходимо да ми напомняш какво се случи с нея, за да разбере колко много страдаш при мисълта за убийството на Митя.

— Не това искам да кажа. Искам да кажа, че тогава всички говорехме с един глас. Не беше минало много време след смъртта на Дагмар, когато ти започна да работиш с разследващите екипи за военните престъпления в бивша Югославия, нали?

Теса поклати глава.

— Но ти го знаеш, Маги. Нали тогава разговаряхме за това. Знаеш как ми се искаше да повярвам, че тя не е умряла за нищо.

— Знам. И напълно те подкрепях.

Теса протегна ръка и докосна ръката на Маги. Маги си наложи с голямо усилие да не трепне.

— Знам, че ме подкрепяше. И те обичах заради пламенността на подкрепата ти.

— И това стана повод да се върнеш на Балканите, за да проследяваш докладите за военни престъпления. Предполагам, че скоро след отиването си там си чула слуховете за клането на сватбата.

Теса разпери озадачено ръце.

— Нищо не съм чувала за такова клане. Казах ти, нямам представа за какво говориш.

Маги поклати глава.

— Не ме разигравай, Теса — каза тя със суров и отмерен тон. — Не беше нещо обичайно да чуеш за сърби, изклани от хървати. Това не е нещо, което ти би оставила непроследено. Щеше да привлече вниманието ти, дори само заради необичайността на събитието. А когато си се опитала да намериш някакви по-точни данни, си попаднала единствено на името на някакво хърватско село близо до границата. Тогава това име не е означавало нищо за теб. Иронията се крие там, че по онова време то не би означавало нищо и за мен.

— Това е някакво много странно творение на фантазията ти — Теса се опита да се отдалечи, но Маги я стисна за китката.

— Стой тук, Рипли. Има и още. После ти и онзи твой помощник, скандинавецът, се появяват в селото, откъдето според сведенията ви са дошли нападателите. Селото се казва Подрувец, в случай, че си забравила. Но то не е много впечатляващо. Сторило ви се е невероятно да бъде свърталище на партизани. Но ти си упорита. Винаги си била упорита, нали, Теса? Педантична, преследваща неотклонно целите си, неотстъпчива — Маги изплюваше думите една след друга така, че те звучаха като обиди.

— Не разбирам какво говориш, Маги. Кой ти е пробутал тази странна история? Да не би да те е навила онази полицайка? Може би се опитва да провокира някаква реакция от твоя страна? Добре ли се чувстваш?

Загриженото изражение на Теса само усили гнева на Маги. Нямахме да я отклонят толкова лесно от целта.

— И ти си продължила да разпитваш. В някакъв момент някой е казал нещо, което не е трябвало да бъде казано, и ти си разбрала, че и в Подрувец се е разиграло друго масово убийство. И в процеса на търсенията си успяла да намериш липсващите части от пъзела. Оказало се, че човекът, отговорен за масовото убийство на онази сватба, е един от най-добрите ти приятели. Генерал Петрович, героят — гласът на Маги трепна за миг. — Знам какъв шок трябва да е било това за теб. Защото миналата седмица, когато аз го научих, имах чувството, че рухvat устоите на живота ми.

— Това е измислица. Не разбирам защо се обръщаш срещу мен, Маги. Ние се обичаме, забрави ли?

— Дали съм забравила? Как бих могла да забравя? Що за извращение е това? Първо застрелваш съпруга ми, а после се промъкваш в леглото ми, за да ме утешаваш!

Теса трепна, като че ли Маги ѝ беше ударила шамар.

— Мислиш, че аз съм убила Митя? Какво, така ли е? Защото съм те ревнувала от него? Защото съм те желаела? Това наистина е адски извратено, Маги.

Маги поклати глава.

— Не си го направила заради мен. Не мисля, че светът се върти около мен. Не. Мисля, че си го убила, защото си искала някой да плати за случилото се с Дагмар. Изгаряла си от желание за мъст и съзнание за собствената си правота. Скърбяла си за обичан човек и си се

гневяла, че официалната процедура не осигурява навременно правосъдие. А после, когато си разбрала за Митя, нещо у теб се е пречупило. Оказало се е не само, че един от най-близките ти приятели е лицемер. Оказало се, че той е военнопръстѣпник, който можел да избегне заслуженото наказание. Създала си в съзнанието си някаква изкривена, измѣчена равнопоставеност между онези животни, които са изнасилвали Дагмар, и един човек, който е изгубил контрол в желанието си да отмѣсти на убийците на децата си.

Очите на Теса се разшириха и тя се озѣби. Най-сетне Маги бе попаднала в целта.

— Така ли го виждаш ти? Нещастно ранено животно, което „губи контрол“? Та той е избил почти петдесет души, да му се не види! И повечето от тези хора не са имали дори най-далечна връзка с каквото и да било, което може да се определи като „военно прѣстѣпление“. Бил е същият касапин като онези, срещу които ни насѣскваше.

За миг между двете увиснаха само звуците на града, шумът от уличното движение, гласове, които се носеха на приливи и отливи, далечен вой на автомобилна сирена. После Маги проговори.

— И затова си го убила.

Теса изправи рамене.

— Той имаше прекрасен живот. Ти му осигури щастлив живот. Беше обичан. Имаше покрив над главата си и храна на масата си. Изнасяше лекции пред възторжена публика, която го приемаше като герой. Как е възможно да мислиш, че това е уместно? Ти, която си виждала лично последиците. За теб Балканите не са просто нещо, споменато в новинарски репортаж. Ти видя какво е там. Загуби приятели, знам, че е така. В Сараево. По време на лятната офанзива през деветдесет и втора. Нима беше редно той да се движи сред нас и да се представя за добър човек? Как е възможно това да е било редно, Маги?

— А кой ти даде правата на съдия и съдебни заседатели, кой ти даде правото да изпълняваш присѣди? Защото ти не си се ограничила само с Митя, нали? Ти си дала на себе си тези права, защото той е допуснал тази ужасна, ужасна грѣшка, но после гледката отвисоко ти се е поновила. Решила си, че може да поправиш всички шибани злини. Да накажеш виновниците. А тѣй като Митя се е водел за

изчезнал, си можела да прехвърлиш на него вината за твоята кампания за сурова справедливост.

— Съжалявам, че приписах заслугите на него. Но колкото и да иронизираш, не можеш да промениш факта, че за да бъде истински справедливо, правосъдието трябва да действа бързо. А не да се оплита в юридическо буквоедство и нескончаеми процедурни бавения. Онова, което извърших, беше справедливо.

— А справедливо ли беше да ме оставиш да се надявам, че мъжът, когото обичах с цялото си сърце, е още жив? Справедливо ли беше да се любиш с мен, съзнавайки, че ръцете ти са опетнени с кръвта му. Господи, та ти превърна живота ми в подобие на някои от онези яacobински трагедии с кървави отмъщения, и то без аз да подозирам каквото и да било. Как можа да го направиш, Тес? Как събра сили да живееш с мисълта за стореното?

За миг като че ли тя видя онази Теса Миноуг, която си мислеше, че познава. Долови проблясък на нежност, на съчувствие.

— Онова, което той беше в действителност — това беше най-тежката обида към нас двете. Целият му живот беше лъжа. Искрах само да ти помогна да се изцелиш. Наистина, Маги.

— Да ми помогнеш да се изцеля? Та нали ти самата си била причина за болката ми. Бях щастлива в неведението си. И дори сега, когато знам всичко, пак бих го приела отново в прегръдките си. Защото тази едничка заблуда, това отделно злодеяние не е единственото, което определя личността му. Но онова, което си сторила ти — цяла поредица от злодеяния... Тес, те са били извършени хладнокръвно. Нито една от жертвите ти не е причинила мъка на теб лично. Нямала си лични подбуди да ги убиеш, единственият ти мотив е била увереността в собствената ти непогрешимост. Вероятно си казваш, че си го направила заради Дагмар. Но това е просто оскърбление към паметта ѝ. Правила си тези неща, защото така си се чувствала добре.

Теса поклати глава и заговори бавно, като че ли обясняваше нещо на малко дете.

— Това не е вярно. Направих го, защото никой друг не можеше да осигури на онези хора на Балканите усещането, че има справедливост. Нима мислиш, че някой е тъгувал за Мирослав Симунович или за някой от другите? Та хората ликуваха! Не съжалявам за стореното, Маги. Съжалявам за мъката ти, но единствено

за това. А сега хайде да се махаме от този проклет покрив и да продължаваме с живота си.

— Значи според теб с това приключва всичко?

Маги не можеше да повярва, че безгрижието на Теса е искрено.

Теса ѝ се усмихна съчувствено.

— Какво очакваш? Няма доказателства. Някакво име в хотелски регистър? Всеки, който е чувал прякора ми, може да се впише под това име. Куршум от пистолет, който отдавна е ръждясал на някое речно дъно? Можеш да ми вярваш, Маги. Бях много внимателна. И не можеш да твърдиш, че светът след мен няма да е по-добро място.

Тя направи крачка встрани в желанието си да мине покрай Маги и да тръгне към вратата.

Но не се оказа достатъчно бърза.

44.

В мига, когато осъзна значението на онова, което каза Доротия, Карен скочи и хукна към вратата.

— Джейсън — извика тя през рамо, докато тичаше. Хубавеца се изправи несръчно и хукна след нея, настигайки я при колата. — Ти шофираш — извика тя.

Той се подчини. Докато преминаваха с висока скорост през вратите на колежа, Карен постави синята лампа на покрива и измъкна телефона от джоба си. На третия опит успя да напише „Радклиф Камера“ на навигатора в телефона си.

— Наляво — извика тя, когато наближиха края на улицата. — И после карай направо, докато не ти кажа да завиеш.

— Какво ще правим?

— Ще се опитаме да се намесим, преди да се е случило нещо много лошо. „Радклиф Камера“ е една доста висока сграда, Джейсън. А аз предполагам, че Маги Блейк е разпознала същото име, което и Доротия Симпсън разпозна в списъка на гостите на хотела, тъй като там горе с нея е Теса Миноуг. Направо и наляво. Не най-наляво, малко наляво.

Джейсън караше напред и натискаше клаксона всеки път, когато някой шофьор проявеше неблагоразумието да не им направи път. Стигнаха до светофар, при който нямаха право да продължат напред към новата библиотека „Бодлиън“ и Шелдониън Тиътър.

— Продължавай! — извика му Карен. — Ние сме шибаната полиция, можем да се движим навсякъде, където искаме, Джейсън.

— Тя ще я бутне отгоре, така ли?

— А ти как мислиш? — веднага щом минаха, без да се съобразяват със светофара, оставяйки след себе си хаос, Карен изключи лампата и каза: — А сега спри.

Колата едва бе спряла, когато тя изскочи от нея и хукна по подобната на коридор, облицован с бледожълт камък Кат Стрийт; от едната ѝ страна бяха стените на библиотека „Бодлиън“, от другата —

на колежа „Хартфорд“. Излезе тичешком на Радклиф Скуеър, едва не си изкълчи глезена по заоблените камъни на калдъръма и продължи да тича, извивайки глава нагоре, към балюстрадите, заобикалящи покрития с оловни плочи купол.

Надяваше се да види две фигури, облежнати на парапета, съзерцаващи гледката. Но онова, което видя в мига, когато вдигна очи, беше фигурата на жена, падаща с главата надолу покрай прозорците на трите горни етажа на сградата, разкъсвайки въздуха с писък, от който косите на Карен настръхнаха. После се чу глух удар, когато тялото се удари в земята.

Карен се закова на място, обзета от ужас.

Но Джейсън продължи да тича, право към тялото, което сега приличаше на грозна черна купчина. Веднага щом си възвърна способността да се движи, Карен извади телефона си и набра номера на „Спешна помощ“. Но не отиде при тялото, край което бе приклепнал Джейсън, а остана на място, опитвайки се да държи на разстояние нарастващата тълпа зяпачи.

Карен отдавна бе привикнала да върви срещу опасността. Затова тръгна целенасочено към широките, плитки стъпала към единствения вход и изход на сградата. Който и да слизаше от този покрив, тя щеше да го пресрещне на половината път.

45.

Ентусиазмът на Алан Меканеспи бе започнал да се изчерпва. Трудно бе да съхраниш инерцията, когато имаше толкова малко напредък, от който да се възползваш. След възбудата, породена от откритието, което изглеждаше значимо, двамата с Проктър увиснаха в очакване специалистите да сътворят чудеса с изпратения им материал.

Оставаше им само да се ровят из доклади и свидетелски показания, взети от служителите, разследвали убийствата, колебливо идентифицирани като серийни. Голяма част от информацията не беше на английски; налагаше се да ги пускат за превод онлайн и да отбелязват всичко, сторило им се интересно, за да бъде прегледано допълнително от служители, познаващи съответния език. Работата беше затъпяваща и будеше у Меканеспи постоянна тревога, че със сигурност нещо от сведенията ще се загуби при превода. Но докато Уилсън Кагни не се осмелеше да изиска от шефовете средства, съответстващи на отговорната им задача, трябваше да се примиряват с наличните възможности.

Освен това, ако трябваше да бъде честен, през изминалите няколко дни той бе започнал да изпитва известна симпатия към своя подобен на манекен шеф. Лесно беше да се хвърлят внушителни средства в задача, за която съществува голяма вероятност да бъде решена задоволително. Но когато се изправиш пред предизвикателство, в което успехът приличаше неприятно много на провал — къртица в системата, убиец, получавал сведения от тяхната служба — тогава несъмнено съществуваха аргументи да не се вдига много шум около случая. А нямаше как разследването да се натика в по-задна уличка, отколкото ако се възложи на Меканеспи и Проктър, проблемните деца на отдела.

Сутринта още не беше превалила, а Меканеспи пиеше четвърта чаша кафе. В такива моменти му се искаше да не беше се отказвал от пушенето. Беше спрял да пуши, когато забраниха пушенето в офиса, най-вече защото нямаше намерение да си дава труда да излиза по

няколко пъти на ден, и да кисне отвън с една групичка нещастници. Но понякога копнееше за приемливо оправдание да излезе, да постои пред офиса и да гледа в небето. В каквото и да било, стига да не е жалката мутра на Проктър.

За дванайсети път днес провери какво става на страницата му в Туитър. Нищо ново, ако изключим ваучера за безплатно капучино в кварталното кафене. Каква беше полза от клиентската карта, която представяш всеки път, след като така и не бяха регистрирали факта, че той пие само кафе Американско с мляко? И тъй като нямаше какво да прави, реши да провери електронната си поща. Отново.

Но този път имаше нов мейл. Името на изпращача му бе непознато, но не и името на домейна. Отвори мейла и прочете:

„Здрасти, Алан. Аз съм баламата, който се съгласи да прекара снимките на твоето момиче през софтуера си. Интересна работа, благодаря, че ми я предостави. Първо, няма съмнение, че става дума за жена. Второ, жената навсякъде е една и съща. И трето, диапазонът на възможности, предоставен ми от софтуера, беше действително ограничен, което ме навежда на мисълта, че може наистина да сме постигнали прилична прилика. Изпращам в прикачен файл пет приблизителни образа. Съобщи ми какъв е резултатът.

Постоянно се опитваме да аргументираме нуждата от допълнителни субсидии за нашата работа...”

Маканеспи преглътна с усилие. Почти не му се искаше да отваря прикачените файлове. Беше като с котката на Шрьодингер: докато не ги отвореше, съществуваха варианти — решение на случая или нова загадка. И двата варианта водеха със себе си различен комплекс от проблеми. Но не можеше да се взира до безкрайност в екрана. Трябваше да погледне.

И така, той отвори файла. Първоначално реши, че има някаква грешка. Че по някакъв начин две истински снимки са се смесили с дигиталните възстановки. Останалите три също приличаха на лицето от първите две, но не толкова, че да ги вземеш за снимки.

Що се отнася до останалите две, за Алан Маканеспи нямаше място за съмнение. Познаваше това лице. Познаваше го от години. Тя не беше включена във финалната класация на кандидатите за къртица по две причини: първо, не беше от постоянния състав, а само сътрудник; и второ, поне през част от времето бе работила по други проекти. Той облиза внезапно пресъхналите си устни и погледна към седящия срещу него Тио Проктър.

— Теса Миноуг е.

Проктър се намръщи.

— Какво? Теса ти е пратила мейл? Защо? Какво има да ни съобщи?

— Не, не ме разбираш. Не съм получил мейл от нея. Получих дигиталната възстановка на образите от записите на камерите за наблюдение. Ела и се убеди сам. Това е Теса Миноуг. Няма начин да е друга жена.

Проктър скочи така, че столът му падна, и отиде бързо до бюрото на Маканеспи, за да погледне. Когато видя екрана, той ахна.

— О! Боже мой! — Проктър притисна ръка към устата си. — Теса Миноуг. Няма празно — а после се обърна към Маканеспи и се ухили. — Е, герои ли сме ние или да?

46.

Карен затича нагоре по стълбите към входа, после за миг се обърка, а объркването ѝ се задълбочи, защото се беше озовала в полумрак след обляната в ярка слънчева светлина улица. Озърна се бързо, после видя вито стълбище, което водеше нагоре. Забърза нагоре, заобикаляйки тук-там по някой студент. Озова се във внушителната, просторна горна читалня, не можа да се наслади на великолепието ѝ. Всичките ѝ сетива бяха съсредоточени в усилието да не допусне бягството на Маги Блейк или Теса Миноуг.

Затича по галерията, вглеждайки се във всяка редица банки, подредени като спици на колело около главината — централния пулт, откъдето библиотечните служители я наблюдаваха учудено и с уплаха. Преди някой от тях да се добере до нея, Карен продължи да се изкачва нагоре. И в същия миг направо се сблъска с Маги Блейк. Когато видя Карен, Маги отстъпи. По лицето ѝ личеше недвусмислено, че се намира в шок.

— Случи се нещо ужасно — изтръгна се от устата ѝ. — Теса...

Карен протегна ръка, за да я подкрепи.

— Знам. Трябва да поговорим — тя погледна надолу по стълбите, където един от служителите се насочваше решително към тях. Отвори картата си пред него и каза: — Полиция, сър. Можете ли да се погрижите никой да не се качва на покрива?

После хвана здраво Маги за ръката и я поведе надолу.

— Не разбирам. Какво правите тук? Защо изобщо сте в Оксфорд, да не говорим пък, че сте на това място?

— Всяко нещо с времето си.

Карен продължи да я води бързо напред, докато най-сетне излязоха обратно под слънцето на Радклиф Скуеър. Без да пуска ръката на Маги, тя я поведе около сградата в такава посока, че да не минат покрай сгърченото тяло. Вече беше пристигнала полицейска кола. Скоро щеше да се наложи да предаде Маги Блейк на местните

криминалисти, които щяха да разследват смъртта на Теса. Но Карен искаше преди това да се възползва от шанса си.

— Не мога да повярвам — повтаряше Маги. — Стояхме там и се наслаждавахме на гледката, и изведнъж...

Карен видя масичките и столовете на някакво кафене пред голямата църква в далечния край на площада, и насочи Маги натам.

Изчака Маги да седне и написа набързо съобщение на Джейсън: „При църквата съм, с професор Блейк.“ После седна срещу нея, поставяйки телефона си на масата между двете. Канеше се да заговори, когато внезапно я обзе паника. Знаеше отлично какво е стандартното предупреждение преди разпит в Шотландия, но дали формулировката беше същата в Англия? Колкото и да беше смешно, трябваше да разчита на спомените си от криминалните сериали. Покашля се и включи телефона на запис.

— Ще запиша нашия разговор — поде тя. — Това е така нареченият разпит с предупреждение — стисна палци наум и продължи: — Не сте длъжна да казвате каквото и да било. Но ако не споменете при разпита нещо, на което после може да разчитате пред съда, това може да навреди на защитата ви. Всичко, което кажете, може да бъде ползвано като доказателство. Разбирате ли това?

Маги се намръщи.

— Естествено, разбирам думите. Но не разбирам защо ги казвате. Току-що видях най-добрата си приятелка да става жертва на ужасна злополука, а вие ме разпитвате като престъпник. Та аз дори не знам как е тя, за бога.

— Това е първата проява на загриженост от ваша страна, на която ставам свидетел, професор Блейк. Слязохме заедно чак от последния етаж на библиотеката до това кафене при църквата, и чак сега се сетихте да попитате за приятелката си.

Тонът на Карен беше делови и сух.

— Трябва ли да подчертавам, че се намирам в шок? Както вече казах, току-що бях свидетел на ужасна злополука. Най-добрата ми приятелка може да е мъртва, а вие не ме пускате да отида да я видя — трепереният ѝ глас звучеше искрено. Със сигурност щеше да прозвучи убедително за съдебните заседатели, ако изобщо се стигнеше дотам.

— Какво правехте там горе с госпожа Миноуг?

— От къде знаете къде сме били? Защо сте тук?

— Знам, че звучи като ужасно клише, но сега наистина аз задавам въпросите. Защо вие и госпожа Миноуг бяхте на покрива на сградата?

Маги цъкна с език и махна нетърпеливо с ръка.

— Имам докторантка, която искаше да види изгледа оттам — необходимо ѝ е за дисертацията, която готви. Успях да взема ключ и реших да дам и на Тес възможността да види една от най-впечатляващите и недостъпни гледки в този град. Качихме се горе, за да се насладим на гледката, Карен. Защо, по дяволите, бихме отишли там иначе?

— Защото сградата е висока, а парапетът на покрива е относително нисък. Идеалното място за убийство, което трябва да прилича на злополука. Особено когато става дума за отмъщение за друго убийство, извършено също на покрива на висока сграда с относително нисък парапет.

Маги ахна. Карен си каза, че се престарава, за да постигне необходимия ѝ ефект. Стори ѝ се, че когато професор Блейк чу думите ѝ, първоначалната ѝ, спонтанна, макар и почти незабележима реакция бе да застане нащрек.

— Това са ужасни думи.

— И деянието е доста ужасно — каза невъзмутимо Карен. Видя над рамото на Маги, че пристига линейка с още две полицейски коли. Надяваше се Джейсън да се справя. — Попитахте откъде знам, че сте били горе. Преди да дойда тук, разговарях с доктор Симпсън. Тя ми каза някои много интересни неща.

— Доротия? Защо изобщо сте разговаряли с Доротия? Какво общо има тя с всичко това?

— Спомняте ли си как преди няколко дни, в Хърватия, аз ви показах един списък с имена? Бяха имена на хора, които са пребивавали в същия малък хотел в Единбург, където е отседнал и покойният ви съпруг, вечерта, когато той е бил убит. Помните ли?

— Разбира се, че помня — изразението на Маги стана предпазливо, като че ли бе решила, че е време да престане да се крие зад шока и привидната скръб. — И тогава ви казах, че не познавам нито едно от имената в списъка.

— А пък аз не ви повярвах. Стори ми се, че реагирахте при вида на едно. Но не знаех кое е името, което предизвика реакцията ви.

Затова реших да покажа списъка на човек, който е познавал достатъчно добре и вас, и генерала. На жената, в чиято къща сте живели. Може да се предположи, че доктор Симпсън е била в най-добра позиция да опознае приятелите ви, знаела е кой ви посещава у дома, такива неща. Затова прегледахме списъка заедно с нея. Можете ли да предположите какво ми каза тя?

Този път шокът беше истински.

— Нямам представа — отвърна Маги, този път съвсем явно нащрек.

— Каза ми, че съпругът ви измислил на Теса Миноуг прякора „Рипли“, по името на Елън Рипли, героинята на Сигорни Уийвър от „Пришълецът“. Доколкото разбирам, наричал я е „Рипли“, защото била толкова непреклонна в борбата си срещу военнопръстъпниците. При това Елън Рипли от нашия списък е дала и фалшив адрес, „Ностромо Корт“. Ако не се лъжа, „Ностромо“ е името на космическия кораб в „Пришълецът“.

Маги поклати глава.

— Никога не съм го чувала да я нарича така. Доротея е направила грешка. Тя е стара, обърква се. Не можете да бъдете сигурни в нито едно от нещата, които говори.

— Нима? Стори ми се, че е доста съобразителна. А и казаното от нея ми хареса, защото свързваше в логична поредица различните късчета информация, в които се препъвах през последните няколко дни. Непознатата жена, появила се в Подрувец, защото е чула слухове за някакво клане. Фактът, че който и да е човекът, избил останалите военнопръстъпници — а следователно, вероятно и генерала — той е имал достъп до сведения от трибунала в Хага. Катеренето — вече знаех, че тримата сте ходили на излети в планините. Освен това тя е поддържала много тясна близост с вас. Толкова тясна, че до момента, в който ви показах списъка с Елън Рипли, никога не бихте я заподозрели. А после сте осъзнали, че никой никога няма да узнае какво е направила тя. Затова сте станали същата, каквато е била и тя. Отвели сте я на високо място и сте я хвърлили оттам.

Маги отново поклати глава.

— Измисляте си в движение. Нямате и следа от доказателство за нито едно от нещата, които казахте. И да ви кажа ли защо нямаме доказателства? Защото нищо подобно не се е случило. Защото хора

като мен не си решават проблемите, като хвърлят приятелите си от високи сгради.

— Вие не сте по-специална, Маги. Вие сте същата като всички нас, когато нещата се сведат до примитивните човешки инстинкти. Освен това ще се учудите, когато разберете какви доказателства ще се появят, щом започнем да търсим. Огледайте се около себе си, Маги. Това място гъмжи от туристи. Всеки от тях разполага поне с телефон с камера. Как мислите, какви са шансовете някой да е успял да ви заснеме?

Маги я изглежда презрително.

— Аз съм умна жена, Карен. Мислите ли, че ако бях извършила нещо толкова отвратително като това, за което говорите, не бих проверила първо дали долу няма камери, насочени към мен? Това е просто някаква фантазия. Оплели сте се в един отдавнашен случай, който не сте в състояние да разрешите, и си измисляте нещо, само за да можете да го приключите. Добре, чудесно. Приключете вашето разследване. Хвърлете върху Теса вината за убийството на съпруга ми, ако това ще се отрази добре на професионалната ви биография. Правете, каквото искате, но не се опитвайте да ме натопите. Няма да бъда вашата изкупителна жертва.

— Вие сте го направили, Маги. Нищо не свършва дотук.

Маги въздъхна и отметна косата от лицето си.

— Дори ако във вашите думи има нещо вярно, как точно, в една морална вселена, ще аргументирате обвинението си? В тази тъжна история не съществува морална равноценност, не можем да кажем, че всички са прави, нали? Макар че цялата тя прилича на някакво ужасно верижно писмо, написано с кръв и сълзи. Съжалявам, ако думите ми звучат мелодраматично, но казвам това, което чувствам. Това сякаш е някой от онези поучителни митове, които съчиняваме, за да убедим хората да се държат по-добре. Но никога не успяваме.

Карен хвърли поглед към местопрестъплението зад гърба ѝ. Но тя вече предполагаше, че то няма да бъде наречено „местопрестъпление“. Маги щеше да бъде убедителна.

Нищо нямаше да противоречи на нейната версия на събитията, освен може би странните настоявания на една старица за прозвището на мъртвата юристка. Такъв материал не би гарантирал успех на обвинението. Маги Блейк щеше да се измъкне от правосъдието. И

както тя самата бе изтъкнала, кой би казал, че в това има нещо лошо? Карен стана, обзета от внезапна умора, и посочи с глава към суемящите се хора от екипа за спешна помощ, които си вършеха работата.

— Така или иначе, това не е моя работа. Трябва да дойдете с мен, за да представите своята версия на местната полиция — тя взе телефона си и изключи демонстративно микрофона.

Пусна Маги да върви напред, докато излизаха от кафенето, приведе се близо към нея и каза тихо:

— Убийството не се разминава никому. Сега ще разберете с какво е трябвало да живее Митя през всеки ден от съвместния ви живот. Добре дошла в ада, професор Блейк.

Маги я изгледа стреснато.

— Говорите така, като че ли съм имала някакъв избор — отвърна тя хладно и с горчивина.

Вървяха напърно през площада, облени от неуместна слънчева светлина — две умни жени, които при други обстоятелства биха могли да бъдат приятелки. Карен видя как Джейсън се откъсва от хората, струпали се на мястото, оградено с полицейски ленти, притиснал телефона към ухото си. Озърташе се трескаво, очевидно се опитваше да я открие с поглед.

Тя махна с ръка, за да привлече вниманието му. Той се беше изгърбил странно над телефона. После залитна, като че ли се беше подхлъзнал по калдъръма. Лесно става, каза си Карен.

Тя самата се беше подхлъзнала преди малко.

Сега вече Джейсън беше близо, очите му бяха приковани умолително в нея. Лицето му беше разкрито в гримаса. И изведнъж той се разплака, захлипа отчаяно като дете. Част от съзнанието на Карен обработваше видяното. Другата му част вече знаеше какво означава то. Спря на няколко крачки от Джейсън, без да забелязва каквото и да било наоколо.

— Той е мъртъв — каза тя, напълно уверена в думите си.

Джейсън преглътна с усилие.

— Получил... получил инфаркт — изплака той.

Думите му стигнаха до нея сякаш от много далеч, от другия бряг на пропаст, която тя не можеше да прекоси. Извърна се, застанала в средата на калейдоскоп от цветове и звуци, идващи на вълни. И в този миг, осъзнавайки катастрофалната си загуба, тя разбра всичко. Митя,

Теса, Маги. Нещата, които вършим от любов. Онова, което губим, докато ги вършим. Глупостта на убеждението ни, че можем да държим мрака на разстояние.

Приковала очи в синьото небе и златистите камъни, Карен Пири обърна гръб на всичко и тръгна напред.

Издание:

Автор: Вал Макдърмид

Заглавие: Пътят на скелета

Преводач: Боряна Джанабетска

Година на превод: 2015

Език, от който е преведено: английски

Издател: Еднорог

Град на издателя: София

Година на издаване: 2015

Тип: Роман

Националност: английска

Печатница: „Инвестпрес“ АД, София, ул. „Шаварски път“ №3

Редактор: Юлия Костова

Художник: Христо Хаджитанев

ISBN: 978-954-365-158-0

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/2078>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.